

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SELİM İLERİ

1949'da İstanbul'da doğdu. 19 yaşında *Cumartesi Yalnızlığı* isimli ilk öykü kitabı yayımlandı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini 1972'de yarım bıraktı. 1976'da *Dostlukların Son Günü*'yle Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1977'de *Her Gece Bodrum*'la Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü aldı. Romanları ve öyküleriyle edebiyat çevresinde geniş yankılar uyandırdı. *Yaşarken ve Ölürken* (1981) *Milliyet Sanat* dergisince yılın romanı seçildi. *Kırık Bir Aşk Hikâyesi* adlı senaryosu Sinema Yazarları'nca 1982-83 mevsiminin en iyi senaryosu ödülüne layık görüldü. *Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın* (1991) Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülü'nü aldı. *Allahaismarladık Cumhuriyet* adlı oyunu 1997'de hem Afife Jale hem de Avni Dilligil ödüllerini aldı. İleri'ye 1999 yılında, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti "televizyon" alanında Kültür-Sanat Ödülü verdi. Radyo çalışmaları dolayısıyla aynı yıl Dialog Medya Ödülü'nü aldı. 2001'de *Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak* yayımlandı ve 2002 Orhan Kemal Roman Armağanı'yla ödüllendirildi. Selim İleri ayrıca, 2003 yılında *Uzak, Hep Uzak* adlı deneme kitabıyla Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, 2005 yılında ise *İstanbul'un Sandık Odası* adlı kitabıyla da TYB'nin Hatıra-Gezi alanındaki ödülünü aldı.

BU YALAN TANGO

Selim İleri

Türkçe Edebiyat 251

Bu Yalan Tango
Selim İleri

Kapak tasarımı: Utku Lomlu
Düzelti: Mustafa Çevikdoğan
Mizanpaj: Bahar Kuru

© 2010, Selim İleri
© 2010; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2010

ISBN: 978 - 975 - 289 - 710 - 6

Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

Tel: (0212) 674 97 23

Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (212) 513 34 20-21 Fax: (212) 512 33 76

Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Fax: (212) 519 33 00

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

“Anılar, anılar, belki hepsi bir kelime”

Edip Cansever

*“Hayat, ölüm, zaman ve her şey sona erdiğinde
de sürüp giden bir şey.”*

Tennessee Williams

(*Yaz ve Duman*, Yıldırım Türker’in çevirisi)

*“Yalan söylüyorsun dostum. Ömrünün sonuna
kadar yalan söyleyeceksin.”*

Cemil Meriç

(*Jurnal 1*)

BU YALAN TANGO

bir

Akşamüzeriydi.

“Solgun yüzlerimizde pembelik, saçlarımızın taa dibine kadar kızarırdık, hummalı bir bakış karşısında.” Gülüyordu. “Öyle yazılırdı. Klişe bir edebiyat. Unutmuşum.”

Unutmuşum derken, yorgun, isteksiz hatırlıyordu: Genç kızların bakışları vahşi bir mâna alıyor, genç adamlar bu bakışların altında heyecanlanmaktan kendilerini alamıyorlardı. Ya da, genç kızların gözleri ateş gibi yanıyor, derinliklerinde sonsuz bir ıstırabın gölgeleri, dudaklarında zehir gibi bir tebessüm; genç adamlar ürpererek onlara bakıyorlar...

Öfkeyle gülüyor.

Klişe edebiyatı şimdi yazmışçasına tedirgin, gülmeye çalışıyordu, alay etmeye.

Sonra gülümseyiş dağılıp giti.

“Yekpâre, geniş bir an, akışı parçalanmıyor. Fakat mavi... masmavi bir ışık ortasında yüzmüyorum.” Dünya, kökü kendisinde bir sarmaşık olmamış, tek bir gün, tek bir saniye.

Kesik kesik anlatıyordu, âdeta tutuk, zoraki. Dizeler bile iyileştirmede.

Zaman bir bütün, korkunç, yıpratıcı bir bütün ve geçip gitmiş. Bir kütle, kapkaranlık bir kütle, kopmuş, hızla aşağıya düşüyor. Çığ gibi bir şey.

“Çağırın, gölgeler. Geçmiş magma.”

Bir romanın, bir öykünün birkaç sayfasında. Ancak oralarda, Fatma Asaf’tan izler kalacaktı. “İsmim bile ne kadar eskimiş! Fatma Asaf... Muazzez Tahsin, Süha Rikkat, Kerime Nadir; o isimlerden kalma. O zamanlardan kalma.”

Safiye Erol’u, Suat Derviş’i söylememiştii.

Siyaha çalar kül rengi bir elbise giymişti Fatma Asaf bu akşamüzeri. Sol elinin orta parmağında yine kül rengi, hem donuk hem sedef ışıltılı, siyah inci yüzük. Kalın topuklu ayakkabıları siyah süet. Yaşlanmanın, yaşlılığın kıyafeti mi?

Ufuk Işık sessizce dinliyordu.

Gençlik eserlerinde Fatma Asaf’ın üslûbu biraz Suat Derviş’inkini andırır. Ufuk Işık bunu hiçbir zaman dillendiremeyecek tabii.

Burada, oturduğu koltukta, boşlukta. Boşluk değil; düşünce, duyuş, anı kırpıntılarından, hayat artıklarından ibaret bir yalnızlık, can çekişme.

Ayrıntıların gitgide birer ikişer silindiği şu hatırlayışlardan, kaybettiklerini, sizden uzaklaşmış olanları hep özleyerek, kimselelere belli etmek istemediğimiz acılar çekerek ayrılıyormuş.

Can çekişme.

Otuzlar, kırklar, yetmişler... Sonra yeni bir yüzyıl!

“Yeni bir yüzyıl!” derken hafiften canlanıyor, fakat umarsızlığa doğru.

“Suyu kesilmiş değirmene döndüm.” Gülümsüyor mu, şakakları mı zonkluyor?

Zaman Fatma Asaf’ta çağsama yaratıyormuş. Ne var ki, çok geçmeden, çağsamanın eridiğini, çözüldüğünü, pusların dağıldığını şaşırarak görüyordu. Küçük bir ayrıntı birdenbire filizleniyor, tomurcuk veriyordu.

Oysa nice sararmışlık.

Ufuk Işık, gözlerini kaçırarak, duvarlardaki renkleri matlaşmış yağlıboya resimlere; çerçeveleri, camları tozlu suluboya resimlere bakıyordu. Kanaviçe papağanlar, muhabbet kuşları, beyaz kanatlarında kırmızı benekler, azman bir kelebek. Biliyordu Ufuk Işık; Fatma Asaf söylemişti: “Anneannemden yadigâr.” Yanındaki sehpa, fildişi boz danteladan -dantelası sandık lekeli-, renkli camlardan masa lambası. Ötede, büyük, arslanbaşı ayaklı masanın örtüsü koyu yeşil.

Ufuk Işık’ın lambaya baktığını sezmişçesine, o çağrışımla, “Hayata, loş ışıktaki tahammül edebiliyorum” dedi; şimdi, artık, ancak, sadece.

Balkon kapısı aralıktı.

İnsanlar yeniden genç... çok genç görünüyorlarmış. Buluşmalarda, gezip tozmalarda. Bir zamanlar sık sık gittikleri Pasaj’ın anason, balık, çiçek kokuları, fulya ve şebboy. Fatma Asaf’ın yıllardan beri ‘eksik’ anlattığına hayıflandığı insanlar. “İstediğim gibi yazamadım. Özgürce yazamadım.”

Gerçek kişilerden yola çıktığını da söylemişti, çoğu kez. Bir başka gün. Galiba Ada’daki yazevinde.

Fatma Asaf yazlarını artık Büyükkada’da geçirmiyor.

Hemen hep gerçek kişiler. Sedeflerden, mercanlardan, denizkabuklarından kolyesiyle oynayarak, Ufuk Işık’a demişti ki:

“Biliyorum, sizin esin kaynağınız da gerçek kişiler.” Bildiği için herhalde, hınzırca gülmüştü.

Bazan birkaç ayrı kişiyi aynı insanda birleştirmiş. Bazan, gerçek bir insanı iki ayrı roman kişisine dönüştürdüğü de olurmuş. O zaman daha, açıkça kendinden esinli son dönem öykülerini, o, harikulâde öyküleri yazmamıştı: Anlatıcı, gitgide uyumsuzluğa sürüklenmiş yaşlı bir kadın yazar.

Ötede denizi seyrediyorlardı. Gün ışığı usul usul çekiliyordu. Fakat sıcak azalmamıştı.

Sonra nedense kolyenin hikâyesi: 1950’lerde Venedik’ten satın almış. Bir İtalya seyahati, Goethe’nin izinde şüphesiz, kırık istihza, yine kendini ve dünyayı hor gören tavır. Deniz sümük-lüböceğinden bir çift küpesi kaybolmuş. Seneler her şeyi kaybettirir. “... o yaz çok modaydı...” Denizkabuğundan, mercandan, sedeften; kavuniçiler, maviler, turuncular, yosun yeşilleri...

O yaz, İtalya’dan dönüşte, belki o yaz, yazdığı romanın başına Goethe’den dizeler alıntılacaktı; *Ufuk Işık*’ın yeniyetmeliğinde ezberlediği.

Ormandaki kuşlar susuyordu, Goethe, büyük şair, hangi ormandan geçiyorsa, bütün doruklarda sükûn, “sükûn sükûn” tekrarlardı *Ufuk*, kelimenin büyüüne kapılmış, yapraklar da mı susuyordu?, bekle biraz, dinleneceksin, bekle biraz, sen de dinleneceksin...

Romanın... *Gün Günden Uzakta*’nın yeni basımlarında Goethe’nin şiirini kapı dışarı etmişti Fatma Asaf.

Tek bir gün gibi hatırladığı hayatından onlara savrulup duruyor, hakikatlerini özgürce yazamadığı insanlara; boşa harcanmış gençliklerini, solculuklarını, direnişlerini ve yitirishlerini canı yanarak seyrediyormuş. Gençlikte dostların, arkadaşların kısacık mutlulukları, kısacık sevinçleri, avunuşları, dinmeyen ülküleri yanından geçip gidiyormuş.

Bazan bu hatırlayışlara tuhaf bir vicdan azabı, söze pek dökülememiş bir yürek sorgusu karışuyormuş. Kim niye solcu, kim niye milliyetçi, yol nerede ayrılıyor, birleşemez mi ki bu yol, komünistler, faşistler, kızılar!, biz Atatürkçü gençler değil miydik, ne oldu da... Donakalıyordu Fatma Asaf, hatırlayış durdurmak istiyordu. Daha çok akordeon sesi! Çiçek Pasajı

daha çok midye tava, anason kokuyordu, daha çok fulya, şeb-boy ve kusmuk.

Kaskatı ölümler geçiyordu.

“Dayanılır şey değil!” Öyle diyordu Ufuk Işık’a.

Daha çok Sabahattin Ali, daha çok Nihal Atsız. “Biliyor musunuz, ikisini de tanımıştım..”

Ona Ufuk Işık diyordu, aradaki yaş farkına rağmen, “Ufuk diyemem, siz bir yazarsınız...”

Günün inceldiği saatte, bu akşamüzeri Fatma Asaf’ı dinliyordu Ufuk Işık, iç sesiyle, birbirimizi yıllardır tanıyoruz, ama sizi ilk kez dinler, ilk kez tanır gibiyim. Yüzünüz bile yabancı. Sabahattin Ali yeniden öldürülüyordu.

Kaçmaya çalışıyordu, kaçma isteğinin sebeplerini geçiştirerek.

Duvardaki resimler. Nurullah Berk’in resminde, bir ada belki, meselâ Avşa, denizatları, boncuklar, pazar yerinde satıcı kurutulmuş denizatlarıyla, mayolu bir genç kadın, kucığında cıvıl çocuğu, kırmızısı ağarmış, tuğla rengi, kocaman yaz şemsiyesi, bıyıklı satıcıyı atletli, genç kızları yaz giysili, büyük nazar boncuklarını, şarap dolu, zeytinyağı dolu şişeler, hepsini örtüyor. Şemsiyeler örter mi? Tenteler, sahil kahveleri, rengârenk güneş şemsiyeleri seyrediyor Ufuk Işık hayalinde. Çocuklar deniz topu oynuyorlar. Hoparlör üç yaşlarında beyaz elbiseli sarı saçlı bir kız çocuğu bulunmuştur diye haykırıyor. Deniz topunda karpuz dilimleri. İskeleye koşuyor herkes, beklenen gemi yaklaşıyor. Resmin renkleri, alacaları hâlâ canlı.

Ne zaman gitmiş Nurullah Berk Avşa’ya, gitmiş mi?

Duvarlarda resimler, çerçevelettirilmiş kanaviçeler. Uyum yok aralarında. Zaman içinde bir araya gelmişler. Fatma Asaf sanki hepsine yabancı ve sanki hepsi Fatma Asaf’a yabancı.

Sabahattin Ali'yi anlatıyordu. Albümde geçen gün fotoğrafını görmüş. Gülümsüyormuş Sabahattin Ali, yanında Atsız, bir iki kişi daha. “Biliyorsunuz, arkadaştlar.”

Sonra o romanı yazdı Sabahattin Ali, otuzların sonundaydı, tefrikası sırasında kızılca kıyamet koptu. Nihal'i Nihat yapmış, Nihat'tı galiba, kendisi de Ömer. İsimleri hatırlıyordu, roman kişilerinin isimlerini. Romanın ilk sahnesini de hatırlıyordu, Kadıköyü vapurunda iki arkadaş, hayatın anlamsızlığını konuşurlar. Nihal Atsız zayıf, Sabahattin Ali şişmancadır.

“Kendini de kıyasıya eleştiriyordu. Ama Atsız, Peyami Safa falan...” Sesi boğuktu. “Çok trajik!” Anıları kovalamaya çalışıyordu. Derken sustu.

Neden sonra, “Biliyor musunuz, Atsız samimi bir ırkçıydı” dedi. Yolun başındayken tanımış onları.

Hoparlörden boyuna kayıp çocuk duyuruları.

Fatma Asaf, âdeti değilken, ikide birde fotoğraflara, albümlere bakıyordu, sık sık, günlerce. İşte kocasıyla -öteki anıları kovmuştu-, evlendikleri günden beri ihtiyar suratlı Necdet, Ada'daki harap köşkün bahçesinde, saksı devrilmiş, acem karanfiline siyah-beyaz, maskeli bir kedi dadanmıştı.

Hoparlörden boyuna kayıp hayat duyuruları.

Şairler, ressamalar, Yakacık'taydı o lokanta, kuyu kebabı yemişlerdi, öğle sığığında rakı, votkaya yeni dadanmıştı Fatma Asaf, o yaz sonunda Necdet'in evlilik teklifi, “... Gençliğimin sonu, serserilik günleriydi...” Tepede, Aya Yorgi'de, kızı gülümsüyor Fatma Asaf'ın, çocuk Fatoş, anasının adı Fatma kızının Fatoş, küçük Fatoş, kocamın abuk sabuk isteği, zevzeklik. Terzi Nedret'in dâvetinde çekilmişti, mavi şantung bir döpiyes giymiştim, fakat siyah-beyaz fotoğraf. Siyah-beyaz, Ada'daki ke-

di. ‘Eleştirmen’ ne kadar genç! O da köşkün bahçesinde, saksılar devrilmemiş, tarhlarda yıldız çiçekleri. Necdet çok severdi, katmerlerini okşardı. Katmerli yıldızlara bakılırsa, mevsim...

Günlerce fotoğraflar.

Mevsime boş veriyorsunuz. ‘Eleştirmen’in gençliğine dalıyorsunuz; Sabahattin Ali’nin sanatı üzerine birkaç yazısı var; fotoğrafta o da var, Nihal Atsız’ın arkasında. Çok genç.

Kim çekmiş? Siz niye yoksunuz?

Eleştirmenin gençliğine dalıyorsunuz. Romanlarınızı hep küçümsedi, şimdi ölümü bekliyor, solunum darlığından maki-naya bağlanmış. Öfkelenirdiniz, şimdi acıyorsunuz, yakışıklı bir genç adam. En güzel yazısı “Sait” için.

Bu genç kadın arkadaşınızdı, öldü.

Anneanneniz bile gençmiş, öldü.

Romanlarınızda eksik anlattığınızı düşündüğünüz insanlar. “... Üstlerine cesaretle gidemedim...”

Zaten öykülerinizi daha çok seversiniz.

Öykülerini daha çok sevmek, beğenmek miydi; yoksa, yaygın değerlendirişe kapılarak, roman sanatını hor görmek mi, öykü şiire en yakındır falan.

Ufuk Işık yalan söylediğini düşündü, edebiyat çevrelerine yaranmak uğruna: En zoru öyküdür. Şiire en yakın. Çırpınarak yazarım öyküyü.

Eskilerin umurunda mıydı, roman da yazdılar, öykü de.

Kafayı çekince Ufuk Işık, öykücülerin hışmından kurtulmuş, eleştirmenlerin bilgiçliklerinden, “Roman senfonidir” diyor, birçok çalgı uyum içinde. Fatma Asaf’a bunu da sormalıyım.

Oysa, -acı anılara geri dönmüş- katili diyordu Sabahattin Ali’nin bir iki yıl hapiste yattı sonra aftan yararlanarak bir daha adı anılmaz oldu. Sonrasını kimse bilmiyormuş. Nerede yaşadı ne yaptı hâlâ yaşıyor mu “... hep merak ettim.”

Onu dinlemiyor Ufuk Işık, denizi görünmeyen ada resminde hayatı yeniden kurmaya çalışıyor, roman senfoni falan değildir, yeniden kuramaz hayatı roman, yine de yanaşan gemiden adaya birlikte iniyorlar *İçimizdeki Şeytan*'ın kişileri hattâ Fatma Asaf, fotoğraftaki kişiler, bu kez başka olacak!, ada, denizler, püfür püfür esen rüzgâr kopkoyu yaz sıcağında, kurtulmuş denizatları yeniden sularına kavuşuyor kimse kimseyi öldürmemiş ama olmuyor onmuyor ada uzak deniz uzaklarda denizler romanlar bir boka yaramıyor...

Sabahattin Ali'nin sanatı üzerine birkaç yazısı Eleştirmen'in; Ali Hikmet diye yazmıştı, Hikmet Ali mi, yarım asır geçti geçecek, Eleştirmen'i Hikmet Ali diye. Bomboş, ıssız, ağaçlık Yakacık, yürüyorlardı; yarım asır geçti; Eren'le Bedri Rahmi de olmalı, fakat fotoğrafta yoklar. Tozlu albümlere açıp açıp bakıyor. Bu fotoğraf yarım asır önce bir roman sahnesinde ve kapağının derisi kırış kırış albümde.

Kocaman siyah bir bulut gökyüzünde asılı duruyor. Balkon kapısı yarı aralık.

Eren'in portresinde Fatma Asaf bütün gençliğiyle, irkilerek bakakaldığı, kızıl ısıltılı koyu kumral saçları çağlayan, duvardan indirdi bu evde asılı durmuyor, saçlar ve gözler, yalnız saçlar ve gözler. Eren aslında portre ustasıydı.

Ali Hikmet terbiyeli, çekingeni, narin bir genç adam. Bu romanda ‘şair’ kimliğine bürünmüş, şair Ali Hikmet. Elma soyuyormuş. Yaz günü elma. “Ne düşünüyorsunuz?” diye soruyordu, elmasını soyarken, yaz günü, herkesin başı dumanlı, kır lokantasının masaları upuzun birleştirilmiş, o kadar çok bağırsıyorlardı ki, gülüyorlar, tartışıyorlar, memleketin geleceğinden ümitsiz, atıp tutuyorlar, kavga ediyorlar; Fatma Asaf susuyordu.

Çoktan epeydir “Sen” diye hitap ederdi oysa, ne düşünüyorsun? Elma kabuğunda şeftali renkleri, sarılar, pembeler, damar damar yeşil. Belki de şeftaliydi; şeftali ayıklıyordu. “Ne düşünüyorsun?”

“Boş ver...” Karanlık bir dünya, densiz, budala hepsi, düşünüyordu, gençliğini sokağa attım, hebâ ettim gençliğini rakı sofralarında. Yorgundu, kötüydü. Bir guguk kuşu ötüyordu uzaktan. “Boş ver, önemsiz...” Eleştirmen’in... şair Ali Hikmet’in -yoksa Arif Hikmet miydi?- içtenliğine, üzülmüne görünmesine inanmayarak.

Belki üzgündü. Söylemiyordu.

Evet, Arif Hikmet.

Ne düşünüyorsun diye sorarken belki de küçümsüyor, hor görüyordu, o berbat, ucuz romanlarından birini mi düşünüyorsun kolayca aklına estiği gibi yazdığın. Fatma Asaf onca yıl öncesinin o Yakacak gününde asıl sen ne düşünüyorsun diye sormadığına pişman, içini çekti.

Memleket gerçeklerinden, insanlığın sorunlarından elbette habersiz değildi. Fakat ucuz mecmualar için, gazeteler için yazıyordu. Toy kızların, ev hanımlarının aşka, maceraya susamış hayatlarına afyon. Kendi afyonu da, gelecekte yazacağı güzel eserlerdi.

“Hiç değilse hikâyelerinizde bir adım atın” diyordu Eleştirmen, “tamam, o romanlar hayatınızı kazanmak için, ama hikâyelerde bir şeyler yapabilirsiniz...” Bunlar çok eskilerde.

Seneler önceydi, Arif Hikmet *Gün Günden Uzakta*’nın şairi. Aslı Eleştirmen; o... Eleştirmen daha sonra, çok seneler sonra, otobiyografik olduğunu artık saklamadığı romanda.

Seneler önceydi, Yakacık’tan bir iki ay sonra, “Benimle evlen...” Gençliğinin son kırıntılarıyla kabul etti Fatma Asaf. Boğaziçi’nin lüks lokantasında, Süreyya falan değil, Süreyya nice sonra açılacak, kolalı beyaz örtü, kolalı beyaz keten peçeteler, kayık tabakta güneş rengi -daha demin yeşilimsi, koyu mavi- istakoz; Necdet ısrarla “istakoz” diyor.

Kendini satıyorsun diye fısıldıyor, Eren’in resmindeki saçları çağılayan kadın.

Sonra, çok sonra, akıl evliliği diye yazacak Fatma Asaf, otobiyografik izler taşıyan romanında, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’da.

Şair Arif Hikmet’in “solgun” -yine solgun!- yüzüne bakıyordu, romandaki Fatma Asaf, öteki roman, *Gün Günden Uzakta*, otobiyografik izler taşıdığı özellikle belirtilmemiş, solgun ve düşünceli. Bu solgun ve düşünceli çehreyi... yarım kaldı, cümlelerin gerisi puslu. Ne sakın ne aydınlık iyilik dolu falan yazmış olmalı.

Düşlerle kurduğu sahneyi hatırlıyordu: Bedbaht Fatma, Arif Hikmet’le birlikte bahçeden çıkar, uydurduğu bahçeden, Florya’daki ev, Yakacık Florya olmuş, kır gazinosu da Florya’daki ev. Yıl 1951; geçen yıl *Bizim Köy* yayımlanmış, romanda geçer. Yıllarla da biraz oynamış, ileriye almış zamanı. Yakacık’ta kimse *Bizim Köy*’den konuşmamıştı; Yakacık 1948 olmalı.

Romandaki Fatma Asaf, yakışıklı, kaba saba kocası Memo’dan kurtuluyordu, o ‘hasta’ aşktan. Memo, elmacık kemikleri çıkık; ressam olduğu için sakal bıraktırmış ona. İriyarı bir genç adam, fakat sakalında ilk aklar. O sakal, o genç kız romanlarından miras. Bunu yine hatırlayınca canı sıkıldı: Şairler ille fularlı, muharrirler de, ressamıllar ille sakallı... Otuz yıl sonra, *Bizim*

Köy eridi, Akademi'dekilerin hepsi sakalını kesecek, Kenan Evren'in buyruğuyla. Gerçeklikteki Fatma Asaf kovalamaya çalıştı, buyrukları, bildirgeleri, askerî kıyafetleri.

Bahçeden çıkıyorlardı. Akşamdı. Uzaklaştıkları bahçede, Arif Hikmet'in çok sevdiği hercayî menekşeler. 'Eleştirmen' de çok severdi; makinaya bağlanmış.

Fatma Asaf coşkuyla yazdığını hatırlıyordu, bahçeyi, Florya'daki evin bahçesini, Florya yeni yeni Florya oluyordu, harap köşk, o Ada'da, yazdığı yer orası. Necdet'le akıl evliliği ve *Gün Günden Uzakta*'nın yazılışı. Çoktan unutmuştu kocasını, hattâ hamileliğini; sadece romanı.

Bir daha Memo'ya dönmek üzere, Arif Hikmet'le kaçıyorlardı Fatma, Fatma Asaf değil, romandaki, soyadı yok, Fatma.

Oysa asıl Memo'yu aşkla yazmıştı, apaçık cinsel tutku, bakış, gülüşü, küstahlığı, itliği, ama o çekiciliği!

Sonra da sümsük bir şefkat sahnesi.

Tabii, yaz yağmuru. Yaz yağmuru yağmalıydı. Romancı unutmuş.

Okurlar, hattâ yazarçizerler -dudağını ısırır Ufuk Işık-, yazar anlatıcıyla romancıyı aynı kişi sanırlar. Anlatamazsınız, yazar anlatıcı, romancının özene bezene yaratmaya çalıştığı; Fatma diye yazdığı Fatma Asaf'ın, ama kendisi değildi. Yaylılar, üflemeliler, telliler ve vurmaları koşuşturarak, roman bir senfoni!, onu eseri için bin güçlkle ülküselleştirerek.

Yeşil kadife masanın örtüsü yanardönerdi galiba, akşam ışığı vurdukça, kalp biçimi sarmaşık yaprakları galiba, akşam güneşinde, belirdi kayboldu.

"Unutmuşum, bir yaz yağmuru kondurmalıydım!" Ufuk Işık'a geçmişin klişe edebiyatını anlatırken. Şakır şakır bir yaz yağmuru; Fatma, serseri, uçarı, on para etmez Memo'dan kurtulup şair Arif Hikmet'in kollarında sevecenliğe kavuşurken. Bir

yandan da, hâlâ... şimdi bu yaşta Memo'yu yazarken duyduklarına yeniden şimdi bu dakikada sivruluşuna şaşıyordu.

Gün Günden Uzakta Arif Hikmet'li romanı bir dönüm noktası sayılmıştı, gözlem ve çözümleme birikimleriyle Türk romanının gelişme çizgisinde ağırlığı olan...

Boş bulunarak, “Virginia Woolf” dedi Ufuk Işık, “daha ilk eserinde, kimse roman okumuyor, romanı okumuyor, bugünlerde herkes romancı ‘kimi anlatmış’ diye okuyor yakınmasında...”

Fatma Asaf işitmedi.

İstanbul'dan geçip gitmiş Virginia Woolf, ama Boğaziçi lokantalarını hiçbir zaman yazamadı. Hayır, Necdet'in evlilik teklif ettiği değil, hakikleri. İçeriye giriyorlardı, bir yalıdan bozma. Denize bakan, camlı cumba, saksılar saksılar, şurda büfe şişeler renkli içkiler likörler onlar Rum lokantalarıydı. Canına kıymış Woolf görmedi. Büyük tabaklarda yığılı duran meyveler ve ilerde tablalarda buzlukta kocaman kılıç balığı. Sonra dalgalı deniz, cumbadan görünen, biraz mavi biraz gri. Yeşilli kırmızılı turunculu mavnalar geçiyor. Buzda buğulanmış bira şişelerinden birini açıyor siyah ceketli garson.

Ben yazdım, bir romanın bir öykünün birkaç sayfasında capcanlı duruyor! Mermerden o gülünç, çirkin denizkızı heykeli de capcanlı, geniş yayvan eteklerinde istakozları Necdet'in, böcekler.

Kemikleri bile kalmadı Virginia Woolf'un. Bildik kokusu değişmedi, çam kozalaklarından reçinelerden denizden, Boğaziçi'nin, vapur dumanlarının is kokusu, sonra manolyalar mimozalar, bir tütsü, akşamın pırıltılarında, Boğaz değişti, tavernalarda ekolu şarkılar.

Necdet hastaydı artık, ölümcül hasta.

Fatma Asaf'a bakıyordu, onun birdenbire gencelmesine, on yılı yirmi otuz kırk yılı geriye atmış, yaşama mucizesine bir kez

daha açıyordu çağla yeşili gözlerini, hayat ölümle yer değiştirirken meydan okuyarak ölüme. Dört bir yanında çiçek demetleri belirmişti, güller, kuzgunkılıçları, karanfiller, içli papatyalar, kasımpatılar. Tuhaf gülümseyişi göz kamaştırıyordu.

Kendinden, Ufuk Işık'tan, herkesten saklıyordu: Memo kimdi?! Elmacık kemikleri çıkık, saçları bazan açık kumral bazan koyu, bakışları vahşi; gülümseyişinde bıçak yarası.

Yaz yağmurları, sonra berrak gökyüzünde yıldız yağmurları; o eski, zavallı edebiyatta. O eski zavallı edebiyatta bütün romanların erkek kahramanları yakışıklı fularlı, bütün kadınlar genç, güzel, bir yığın Rita Hayworth, bir yığın Ava Gardner.

Ve Arif Hikmet, Memo'nun tam karşıtı.

Akşam güneşi sönüyordu.

Her zamanki uzaklığına -evet uzaktı, her zaman- bürünüp Fatma Asaf, konuyu değiştirmek istercesine, konuyu değiştirmeye kararlı, fotoğraflardan, albümlerden, geçmiş zamanlardan hızla kaçarak, öldürümlerden irkilmiş, yolun başında yazdığı “piyasa romanları”ndan, “magazin hikâyeleri”nden bıkkın; gülümsüyordu, yapay bir gülümseme.

“Hikâye sizde nasıl oluşuyor?”

Romanlar, hikâyeler yazdığını Ufuk Işık handiyse unutmuş; “Hangi hikâye?”

Balkon kapısından ince bir esinti.

“Hikâye bende nasıl oluşuyor, bakın size göstereyim.” Aşıp geçerek yazının, yazmanın gizemlerini, ayağa kalkıyor, pencere-

nin önüne gidiyor, yorgun titreyiş bütün bedeninde. Titreyişi yenmek istiyor. Siyaha çalar kül rengi elbisesinin eteğini... eteği, difenbahyanın etli yapraklarına değiyor.

Galiba sendeliyor.

Ufuk Işık aşip geçmeden yazının hendeklerini, küçük öksürüklerle ayağa kalktı: Sendeliyor; ya düşerse şimdi Fatma Asaf, yığılıp kalırsa! Belleği pırıl pırıl ama bedeni iflâs etmiş.

Fatma Asaf yavaşça dimdik, bedeni iflâs etmemiş, “Çok sigara içiyorsunuz” dedi. “Ben de içerdim. Seksenimde bıraktım.”

Seksenime kaç yıl kaldı?

Pencereye yürüdüler. Tülü çekince; dışarda erken bir ilkbahar. Havalar adamakıllı sıcak gitti. Asfalt yolda tek tük ağaç yapraklanmış. Aygaz tüpleriyle dolu kamyonet geçiyor. Bir güvercin uçu.

“Görüyor musunuz, karşıdaki şu çirkin siyah ev! ‘Kara Şato’ diye bir hikâye yazacağım. Kara, karanlık insanlar, lüks içinde, bolluk içinde. Zenginlerin hainliğini yazacağım.”

Oysa, ömrün sonuna doğru, mutluluklar, kıvançlar, mutlu kişiler yazmak istiyordu Fatma Asaf, “... çünkü son defa yazdığımı biliyorum.” Karşısına kara şatolar, mavi camlı gökdelenler çıkıyormuş, gözü dönük dünyalar. Şimdi öldürülen Sabahattin Ali’lerden kimsenin haberi yokmuş.

Ama insan yaşlanınca, hayatın kötülüklerini pembe bir edebiyatla mutluluğa dönüştürmek, mutluluk vaat etmek, peri masalı yazmak, öylesi bir dönüşüm içinde yazmak; yazmak istediği iyi insanlar, rüyayı andırır zamanlar, o kadar güzel, o kadar sevinçli, o kadar seçik ve aydınlık yansıyor ki, yazacakları Fatma Asaf’a, çoğu kez, deniz kıyısında bulunmuş şeytanminaresi kabuklarından gelen içli sesler, içli seslenişler.

“... Vaktiyle yazdıklarımın farklı. Vaktiyle, hayatımı kazanmak zorundaydım.”

Uzaktı ve katı.

Başka çare yoktu; neye üç beş kuruş veriyorlarsa, onu yazmak. Genç kız çeyizlerine kanaviçe örtüler yetiştiren anneanne-yi artık dinlendirmek. Şimdi leke gibi duran berbat aşk romanlarına, boktan hikâyelere üç beş kuruş veriyorlardı. Fatma Asaf yazıyordu, ölesiye yazıyordu. Otuzlar, kırklar...

Otuzların sonuydu; lavanta rengi bir geceydi. Başlangıçta.

Dans ediyorlardı. O yıllar, nereye gitseler, bir Cumhuriyet balosu havası eserdi. İlle cazband, ille dans müziği.

Üzüm tanesi için, kuşun gagalayacağı, ebrulî mor iplik seçerek, anneanesi, eski zaman kadını, “Ölçüyü kaçırma” demişti Fatma Asaf’a. Dans ediyorlardı. Dansta ne ‘fenalık’ olabilir ki!

Fikret Demiray Paris’ten yeni dönmüştü, Sorbonne’da hukuk okuduğunu söylüyorlar, fakat hevesi tutkusu edebiyat, Ülkü’de, Varlık’ta tenkitler yazıyor. Bilhassa sesinde, bir güney rüzgârının sıcaklığı.

Size bakıyordu. Demin, gazinonun tıraşında, masada otururken de size bakmıştı. Masada başkaları yokmuşçasına. Dans

ediyordunuz. Kulaklarınızda hâlâ yankıyor ama, bugün köhne-
miş eski bir tango, gençler dinlese nostaljik diyecekler. Fatma
Asaf güney rüzgârının sıcaklığını silmek istedi. Tango, yaşamak
ve ölmek arzularını art arda hissettiriyor.

“Bu gece çok güzelsiniz Fatma.”

“Siz de çok şakacı Demiray.” Ona Demiray diye hitap etmek
hoşunuza giderdi.

“Kompliman zannetmeyiniz.”

“Dedim ya, çok şakacısınız.” Bununla birlikte, gazinoya gi-
rerken, antredeki boy aynasında o genç kızı beğenmişti Fatma
Asaf. Bele sımsıkı oturmuş, etekleri kabarık pembe elbisesiyle,
pembe güllerden bir demeti andırıyordu.

Tuhaf kuş masal kuşu kanaviçe kuşu ebrulî mor üzüm tane-
sini gagalıyordu.

“Bu gece sizde bir farklılık var.” Alev görmüşçesine gözleri-
ni kaçırmıştı Demiray.

İstidanıza inanıyor, bir yandan da yazdıklarınızı kıyasıya eleş-
tiriyordu. Bu gece asıl Demiray’da farklılık var.

Ölümün yalnızlığı, yaşamın yalnızlığı aklınızın ucundan geç-
mezdi.

“Bu tango sizde ne hisler uyandırıyor Demiray?”

“Bilmem. Belki hatıralar...”

“Paris, çılgnılıklar...” Onların hatırası mı diye sormak iste-
mişti, biraz mahzun, gülüyordu. Alışık olmadığım kadar içtim,
muhakkak ki sarhoşum; diliniz dolanmasın. Geri çekilmeye,
uzaklaşmaya çalışıyordu.

“Rimbaud’nun ‘Sensation’unu bilir misiniz?”

“Hayır Demiray.” Utanmıştınız; *Ayten*’i, *Nedret*’i -nâşiriniz
tavsiye etmişti- didik didik okumaktan vakit mi kalmıştı Rimba-
ud’ya.

Yeniden gözlerinizin içine bakıyordu. “Mesuttur, sanki ya-
nında bir kadın varmış gibi...”

Turuncu, gümüş, altın rengi, ıslıl ıslıl.

“Paris’te mi?”

“Zannetmem. Herhalde ‘province’te bir uzlet köşesinde.”

Demiray’ın ince beline daha sıkı daha sıkı sarıldığını hissediyordu. Bu tango yaşamak ve ölmek arzularını...

Lavanta rengi gecede tango... Bu tango...

Paris’e, uzlet köşesine çapkın bir bakış fırlatmıştı Demiray, çapkın, hattâ şuh. Uzaklara, boşluğa fırlatmıştı, Fatma Asaf’ın göremediği yerlere. Demin. Pembe güllerden demeti sımsıkı tutup, fakat solgun düşürdüğünü ayırt etmeyerek.

Buğdaylar, ıslak otlar, mavi yaz akşamları; rüzgâr başını yıkıyormuş genç şairin...

Hikâyelerinizi, yazılarınızı övmek bahanesiyle sırnaşan öteki muharrirlerin yanında elbette çok zarıftı Fikret Demiray. Bu yüzden endişe ediyordu Fatma Asaf, ya âşık olursam, kapılıp gidersem, kim bilir ne kadar gülünç düşerim!

Gülünç düşmediniz. Gülünç olan o geceydi, karşıda Kalamış’ın ışıkları, denize saçılmış, turuncu, gümüş, altın akisler.

“Alın o şeytanminarelerini!” diyor, nöbete tutulmuşçasına, “Alın götürün evinize! Burada istemiyorum artık. Seslerini hiç işitmedim.” Soluk soluğa söylüyor. “Mutlu insanların hikâyesini yazamayacağım.”

Ufuk Işık ne yapması gerektiğini kestiremiyor. Konuşmaya çalışıyor; susuyor. Mutlu insanların hikâyesini niçin yazmak istiyor? Çözemiyor. Önünde ölüm varken, Fatma Asaf’ın, daha şimdiden, sapasağlam görünürken ölümle boğuştuğunu hissetmiştin. Karşıındaydı. Öykünün sonunda. Acılar çekmişti, çektiği acıların karşılığında bütün istediği, mutlu insanlar yazmak. Buna şaşıyordun, direncine, ayakta kalmak çabasına, çaresizliğini yadsımasına.

“Benden sonra şeytanminarelerim kimseyi ilgilendirmeyecek. Çöpe atacaklar...”

Sedefleri, kavuniçileri, pembelikleri solmuş büyük şeytanminareleri. Onlara düşkünlüğü eskilerden kalma herhalde, Goethe’nin izinde İtalya seyahatinden denizkabağı kolyeyle.

Güney yeli esmeye; Fatma Asaf durdurdu; güney yeli çırpındı, serildi. Fatma Asaf toparlandı, yatıştı. “Karşımda şu kapkara şato dururken, peri masalı yazmak...” Öfkesi dindi.

Yazabilseydi, sanki o yazmamış da, onlar kendileri söylemiş gibi olsa, sanki araya ölümler, kıyımlar girmemiş, yaşanmışlık, tükenmişlik girmemiş. Hepsi yeni baştan ve hiç sona ermeyecekmişçesine. Yazma mucizesine sanki yeniden gözlerini açıyordu.

“Yeniden yazmak...” Umutsuzca başını sallıyordu. Geç kalmıştı.

Fernand Léger’den çağrışımlar estiren Nurullah Berk’in resmine şimdi Fatma Asaf da bakıyor; kurutulmuş denizatları gibiydi hayat. Ressam paslı kahverengiye boyamıştı.

Ufuk Işık, belki bu resmi de gözden çıkarmıştır diye düşünüyordu, belki hediye eder, alın götürün der. Bir Nurullah Berk hiç fena olmaz.

Kurutulmuş denizatları, boncuklarla iç içe, ipe dizilmişti.

Fatma Asaf, “Bir romanın, bir öykünün birkaç sayfasında, ancak oralarda izler kalacak” diyordu. Fakat hangi roman, hangi öykü, açıklamıyordu. “Silik, soluk izler.”

“Anılarınızı yazacak mısınız?”

“Hayır. Bitti artık.”

Başını umutsuzca iki yana sallıyor -umutsuzluk, karamsarlık yakasına sarılmış, ihtiyarlığın umutsuzluğu, ihtiyarlığın karamsarlığı-, kimsenin o romanlarda, öykülerde kendisini aramayacağını bildiğini de söylüyordu. Yazarlık, baştan sona, kara bir yalnızlıkmiş. Değiştiremeyeceğiniz bir dünya için boşuna yazıyormuşsunuz.

“Yolun sonunda anlaşılıyor. Yolun sonuna gelince, siz de anlayacaksınız.”

Herkesten uzaklaşmış, herkese yabancı. Fatoş bile yabancı!

Tavana uzanıp boynunu bükmüş, tek başına bir orman difenbahyayı göstererek, “Yalnız Orman”la birbirimizi sevdiğimize inanıyorum.” Tabiat mucizesi difenbahyaya epey önce takmıştı Orman ismini.

Siyaha çalar kül rengi bir elbise giymişti bu akşamüzeri. “Sizin için süslendim.” Gülüyordu. Sol elinin orta parmağında, ışıltısı kül rengi, siyah inci yüzük. Kalın topuklu ayakkabıları siyah. Umutsuzluğu savurup atmış, alay ediyor: “Yaşlılığın kıyafeti. Kocakarılar siyah giyer.”

Ufuk Işık “kocakarı”yı Fatma Asa’ya yakıştıramıyor. Genç duruyordu, yaşından çok genç, hâlâ çok güzel, albenili. Kısa kesilmiş mavi beyaz saçları, çağla yeşili gözleriyle. Gülünç kaçacak ama, eski biblolardaki kontesleri andırıyordu. Makyaj yapmamış. Son yıllarda hep makyajsız. Bir kraliçe kadar mütehakkim.

Belki de anılarını yazdı; fakat saklıyor. Anıları ölümünden sonra ortaya çıkacak. Belki günce tutmuştu; ölümünden sonra defterler bulunacak. Öyleyken, saklamayı, söylememeyi tercih ediyor.

“... Haziranda doksan yaşında olacağım. Altmışıma, yetmişime inanamamışken. Yıllara dönüp bakıyorum. Çok uzun bir önür...”

Bir gün iyi, bir gün kötü hissediyormuş kendini; niye iyi, niye kötü, belli değil. “Yaşlılık bir hastalıktır” diyordu, hele yetmişten sonra, saçları sadece ağaracak sanmış, taradıkça saçlarını, tutam tutam dökülüyor, ağızım protezlerle takır tukur, sokağa çıkmaktan korkuyorsunuz, iki adım atamıyorsunuz, kulaklarınız ağır işitiyor, gözlük yetmez oluyor. Yine de ölüm işinize gelmiyor... Neyse ki aklının buruşmadığına şükrediyordu. Eklem yer-

leri sızlıyor, vücudum gece gündüz ağrılar içinde. Yine de ölüm... Gencecik ölümleri kaskatı okuyor, kaskatı dinliyorsunuz. İnanılmaz bir bencillik.

Sonra vazgeçiyor; aklının, belleğinin buruşmamasına ilençler yağırdıyordu. Zavallı Proust, aptal Proust!, hatıraların tek gerçeklik olduğunu söyleyen. Hatıralar, leke, yangı. Proust hatıraların sadece kaymağını tattı. Hatıralar sonra ekşir. Beden ekşir, ruh ekşir.

Fatma Asaf, Eren'in portresindeki genç kadını biliyor, hatırlıyor, fakat artık hissedemiyor, gençliği hissedemiyor. "... Hatırlamıyor musunuz? Maçka'daki evde duvarda asılı dururdu. Eren yapmıştı. Çok sevdiğim bir resim, Eren'in en güzel portrelerinden. 1940'larda yapmıştı. Sonra görmeye katlanamadım." Duruyor bir an. "Çok lâzımmış gibi" diye sürdürüyor, "bütün gün tarihlerle boğuşuyorum, hangi seneydi, senelerdi, mevsim, gün, saat..." Boşluğa dalıp gidiyor. "Her an kıpır kıpırsın diye kızardı Eren, bir an yerinde duramıyorsun. Eren... öldü. Anneannem Eren'e goblen bir çanta hediye etmişti, kendi işlediği..."

Hatıralar, işledikçe işleyen yaralar olup çıkıyordu.

Ufuk Işık portreyi Bebek'teki evden hatırlıyordu. İlk akşam. İlk akşamüzeri. Salona girince. 1970'lerin hangi yılıysa, portredeki kadar gençti Fatma Asaf. Şimdi o gençliği hatırlıyor, biliyor, fakat 'hissedemiyor'. Böyle bir şey demek ihtiyarlık.

İhtiyarlık, Ufuk Işık'ın Maçka'daki eve hiç gelmediğini hatırlayamamak.

"Hep kaçmak, gitmek isteği. Kendimi bildim bileli. Bakın, gitmek isteği hiç geçmedi. Şimdi çaresizce, zavalıca arttı. Aynı hikâyemdeki kız gibiyim. Adını bile hatırlamıyorum, kızın da hikâyesinin de... Kaçmak! Sonra yine gitmek, yine kaçmak, nereye olursa olsun..."

Hiç kaçamamış. Mıhlanıp kalmış. Önceleri eve, anneanneye, gençlikte, arkadaşları, o bohem, aylak çevre, sonra Necdet, eşi, ünlü avukat Necdet bilmem kim -Ufuk Işık da “Necdet Bey”in soyadını hatırlayamıyor-, sonra Fatoş doğdu, Fatoş’a. Derken reddediyor: “Belki onlar bana mıhlanıp kaldılar. Herkesin hayatını mahvettim.”

Mahvettim mahvettim, yankıyordu, vettim vettim tım. Ufuk Işık, kimse kimsenin hayatını mahvedemez diye düşünüyordu, ellilerinde, ellilerinin yarısını geçti, insan kendi hayatını mahveder.

Yosun yeşili arıyordu Eren, gözler için. Tuvale aceleyle sürüyordu, sonra sıkkın, istediği yosun yeşilini bulamayarak. Yalnız gözlerde ve saçlarda ışık. Gerisi soluk kalmalı.

Eren’i hatırlıyordu, Eren’in istediği yosun yeşilini bir türlü elde edemeyişini. Deniz mevsimi başlamamıştı ama, bolerosunu çıkarınca, kırmızı, askılı bir plaj elbisesiyle kalıyordu Eren, ne kadar genç o da! İlle “Gün ışığı!” diye tutturmuştu, açık havada çalışıyordu. Gelen geçen meraklı meraklı bize bakıyorlar. “Işık geçiyor. Kıpırdama!”

Ne kadar coşkun ve ne kadar umutlu.

Sahilde, peyzaj yapar gibi çalışan Eren...

“Nathalie Sarraute’u okudunuz mu? Doksanında yazdı *Şimdi’yi*.”

Ben de yazabilirim, yazacağım mı demek istiyor; “Hayır, yazmıyorum artık. Yazsam yarım kalacak, ölüm elimden alacak” dese de.

Masanın örtüsü janjanlı galiba: Koyu yeşil kadifede limonküfü kalpler, yapraklar belirip kayboluyor.

Ufuk Işık, ne zamandı, “Annen niçin yazmıyor?” diye sordu. Fatoş, yazdığını, fakat hep yarım bıraktığını söyledi. “Kara Şato”, bir uzun öykü, novel, epey yazmış, bırakmış. Anılarına başlamış, bırakmış. Demek anılarına başlamış, yazmış. “... Bana göstermiyor.”

Kalp biçimi sarmaşık yaprakları.

Göstermiyor; güvensizlikten, beğenmediği için mi yazdıklarını, yoksa güvensizliği Fatoş'a mı, eleştirecek, bilgiçlikler taslayacak Fatoş. Kraliçe mütehakkim ve herkese yabancı.

Galiba anılarını yazıyor. Belki günce de tuttu. “Yaşarsam” demişti, “daha da uzun yaşarsam”, yine Ada'daydı galiba, köşk satılmış, ama Maden'de daha uzun yaşarsa anılarını yazacaktı. Çünkü insan, gövdesinden evet gövde vücut beden, onun çekincelerinden ihtiyaçladıkça kurtuluyordu, “... henüz tam kurtulamadım. Ama nedir, insan çatısı, o kadar. Fiziğiniz bitince çıplaklıktan utanmazsınız. İşte anılar da o zaman cırlıçıplak!...” Öç alırcasına vurgulamıştı.

Bir gün bu anılar... gizlenmiş anılar, ortaya çıkması, bulunması gecikmiş -yazarın bile isteye ertelediği- bir ceset gibi, kokmuş, çürümeye yüz tutmuş, yaşamdan asıl öcünü o zaman...

Kadife belki de yanardönersiz.

Nathalie Sarraute'ı, Şimdi'yi bırakıyor, gözlerinin içi du-manlı. Bir uyurgezer gibi su perisinin masalına geçiyor.

Hayır, önce, peri masalı yazmak isteği: “Keşke bir peri masalı...” Uzaklık da, alay da siliniyor. Gözlerinin içi büsbütün du-manlanıyor. Tahakküm eriyor.

Keşke peri masalı... İnsan, uzun bir ömrün sonunda, kötülüklerden, çirkeften, dünyanın korkunçluğundan bıkkın, mücadelesinde yenik, yazdıklarının işe yaramadığını nihayet anlamış, gelgelelim yazmaktan vazgeçememiş, eski hastalığına yeniden tutuluyor, bu defa son bir gayretle ‘peri masalı’ yazmak istiyor. Son bir umutla. Belki yalnızca oylanmak. Fakat, bitmeyen aldanişla, bu masalı yazarsam, bu kez olacak!, bu kez son noktayı koyunca, pişmanlık, çaresizlik yakama yapışmaya-cak, su perisinin masalı geçmişteki hataların tümünü silip sü-pürecek.

“... Ne imkânsız sevda!” Başını çevirmiş, pencereden dışarıya bakmıştı: Avuç içi kadar gökyüzü. Yolun sonunda o tuhaf ev, simsiyah, mimarî ucubesi.

Nathalie Sarraute’u unuttuğu gibi, peri masalını da unutmuşçasına; yaramaz çocukları yakalayıp süpürgesine atıveren cadı karının masalı: Anneanesi korkutmak için anlatıyor ama, çocuk Fatma, cadı karının bir an önce gelmesini bekliyor, süpürgeye binecek, cadıya sımsıkı sarılacak, uçarak! Uçarak! Gidecekler. Sene-lerce uçacaklar. Duman dağılmış, gözlerinin içi gülüyor.

Çıkagelen bu esenlik duygusunu kavramaya çalışıyordu, fiziğiniz bitince demişti, Ufuk Işık da kavramaya çalışıyordu, geriye kalan insan çatısı, canlı bir ceset, yaşam küçülmüş, işte bu odaya sığmış, anılar, masallar, kara şatolar hepsi bu odada. Belki de başkaları kalmamış, başkaları kalmadığı için, beden ve ruh örtünmek ihtiyacı duymuyor. Ama, cadı karının süpürgesine binip gitmek dinmemiş.

İşte, cadı karının süpürgesinde su perisinin masalına gidiyor Fatma Asaf.

Masalında su perisi, havuz muydu, küçük bir göl mü, hatırlayamıyordu, anneanesi kim bilir ne çok anlatmıştı, o gölde, havuzda, küçük balıklarla gümüş renkli, bembeyaz nilüferlerle kocaman yeşil yapraklı, öyle cana yakın bir dostluk kurmuştu ki, nilüferler, balıklar, yusufluklar, börtü böcek, yeryüzü bir mutluluktur sanıyordu su perisi, konuştukça, söyleştikçe böceklerle, yosunlarla, dinledikçe vızıldaşan anıları.

Duruyordu; dalmıştı. Çok tuhaf bir şey oluyor, gözlüğü’n bile yetmediğini söylediği yorgun gözleri ışıltıyor, çağla yeşilinde zümrüt tozları, yanaklarında pembelik, ince dudaklarında kıızıltı, genceliyordu Fatma Asaf, boyuna genceliyordu.

“Farkında mısınız Ufuk Işık; ilkbahar geldi.” Bir avuç gökyüzünden, akşamın mavisinden esinlendiği ilkbahar.

Kıvılcımlanıyordu zümrüt tozları.

Ufuk Işık'sa, sevince, gülümseyişe yakalanmıştı. İçinden aşka çok yakın bir duygu geçiyordu.

Gökyüzü bulutsuzdu. O çamur rengi bulut kaybolmuş.

Su bitkileriyle sarmaş dolaş, güneşe, ayışığına şarkılar söylüyordu su perisi. Bir gün onu yeryüzüne çıkardılar.

Kim? Kim çıkardı? Soramıyordu Ufuk, çocukluğuna dönmüş, yakalanmış.

Yeryüzüne çıkan ilk su perisiyim. Gözleri kamaşmış. Sevincinden uçuymuş, kalbi çarparak, titreyerek, azıcık ürkerek. Tüllerden elbisesi kanatlanmıştı. Haziranda doksanına basacak Fatma Asaf, nilüferler, su bitkileri, yusufçuklar kuşanmış, su perisiydi artık. Besbelli, masalı değiştirmeye çalışıyordu, anneannesine meydan okuyarak. “Güzel şeyler yazmak, peri masalı yazmak.”

Ama yıllar öncesinden, ölü anneanne diretiyordu, hattâ, yaşlı, yorgun sesi geliyordu, boğuk. Fatma Asaf, istediği kadar, yeryüzüne çıkan ilk su perisiyim! desin, ölü anneanne, bir gün ıstırabın ne olduğunu öğrendi diyor. Siyaha çalar kül rengi elbiseli ihtiyar romancı, parmağındaki siyah inci yüzükle oynuyor, çeviriyor çeviriyor yüzüğü, yeniden ihtiyarlıyordu, zümrüt tozlarının kıvılcımı söndü, yanaklarındaki pembelik uçmuş, nilüferler çürüyüp gitmiş, su perisi bir gün ıstırabı tanıdı, yeryüzünde ıstırabı.

Sustu. Kadife örtü yanardönersiz.

Bir gün ıstırabın pençesine...

Ufuk Işık korkarak sordu: “Sonra ne olmuş?”

Yeni basımlarda, eski hikâyelerinin, eski romanlarının eskimiş kelimelerini yeni sözcüklerle değiştiren Fatma Asaf, “Hasret ve inkisar içinde...” dedi.

Hasret ve inkisar içinde; ne?

“Anneannemin bütün masalları kötü biterdi.”

Gökyüzü yumuşak mavisini yitirerek koyulaşıyordu.

Çocuk Fatma her zaman hayal kırıklığına uğradı. Ama Fatma Asaf aldırıyor, inat ediyordu: Yeryüzündeki su perisi, göz-

yaşlarını kurulayarak, acısını gizleyerek; “Bu masalı değiştireceğim. Bu masalı yeniden yazacağım.”

Andersen’inkileri andırıyor masal Hans Christian Andersen. Kuklalarına kaçtı. Kuklalarının süslü püslü elbiselerini kendi dikmiş.

Kukla tiyatrosunu, kuklalar çağırınca, kendi kendine kurmuştu. Çocukluk evinde, baba evinde kurmuştu. Babası fakir bir marangoz. Kuklalarını kocaman sandıkta saklıyordu.

Canına mı kıymıştı Hans Christian Andersen?

Çıldırarak ölen Gogol müydü?

Ufuk Işık, Andersen’den söz açmayacaktı tabii; yersiz kaçır.

Kadınlar kanaviçe işler, gergef işler. Fatma Asaf anneanneyi görüyordu, bütün günler kanaviçe işleyen; duraksıyordu; hikâyesinde değiştirmiş: Bütün günler gergefinde durmadan işleyen... bir şeyler işleyen diye yazmıştı. Ufak tefek değiştirmeleri her zaman gereksinirdi.

Hakiki anneanne, nedense hep yağmurda, dışarda yağmur var; yüzü kırış kırış, gözlerinin içi en ümitsiz anda gülen, yağmura aldırıldığı yok, masa lambasının ışığında. Kanaviçe örtüler, kanaviçe yastıklar, kanaviçe perdeler. Bazan goblen. Güller açardı, zambaklar, üzüm gagalayan kuş, sisli dağlar, kiraz çiçekleri, hattâ Fuji Yama. Yapraklar uçuşurdu kaldırımlarda, sağanak, fırtına. Başını kanaviçesine eğmiş, gözkapakları şiş, dünyayı alt etmeye çalışıyordu.

Şımarık anneler, ahmak genç kızlar bu çeyiz örtülerini yastıkları ‘şömen de tabl’ları üç kuruş paraya alırlardı, “Elinize sağlık.” Anneanne sevinirdi, üç kuruşa. Ve o üç kuruş para, Fatma Asaf on yedisinde çalışmaya başlayıncaya kadar... Gerçi sonra da.

Ama hikâyedeki kadın gergef işliyordu. Çocukları da, zengin kocalara varmış, “Gözünü yoruyorsun anne”, üzülüyorlardı. Ona ‘ayrı’ ev tutmuşlar, gündelikçisi, gezmeye götürsün diye gönderdikleri şoförleri. Aslında, herkesin biraz kaçtığı yaşlı bir kadın, başta kızları. Kimsesizliğinde gergef işliyor; geçmek bilmeyen zamanda.

Bunu yazmak istemişti Fatma Asaf. Necdet ne kadar çok severdi anneannemi diye düşünüyor, bir gün bir şey istemedim anneannem için, hikâyedeki torunlar küçük yaşta, Necdet kendi gönderirdi şoförünü, gezsün tozsun yaşlı kadın.

İrkiliyor: Necdet’in haberi olmadı; Turan Seyfioğlu’nun ikizi şoföre mendiller, kravatlar hediye edermiş, Boğaz dönüşü. Fatma Asaf anneannesinin ölümünden sonra öğrendi, ikiz Turan Seyfioğlu Karacaahmet Mezarlığı’na giderken, “Büyük hanım ganî gönüllüydü...”

Gogol, şiiri bambaşka bir mânada anlıyordu.

Andersen ve Gogol. İlki, *Hayatımın Şiirsiz Masalı* adını takmış anılarına, Gogol, herkesin meşhur Tolstoy zannettiği öteki Tolstoy’un evinde, ölümü bekliyor. Ucuz melodram, “Neva Caddesi”nde yürek yakıcı yürek yakar.

Müfettiş ve Ölü Canlar için upuzun bir yazı yazmıştı Ufuk Işık, dergilerden birinde kaybolup gitmiş. Kaybolup gitmiş. Her şey. Belki bir daha kimse okumayacak.

Kimdi Andersen kimdi Gogol? Onlar için yazılmayan...

Fuentes: Gogol’un cinsel yaşamı yoktu. Fuentes miydi?

Su perisi yeryüzüne niye küstü; çözmeye çalıştı Fatma Asaf.

Romanında, Arif Hikmet, “Benimle gel, seni mesut etmeye çalışacağım” diyordu. Küçük daktilosu bahçe masasının üstünde, Ada’daki harap fakat hâlâ görkemli köşkün bahçesi, Alman dadı Hilde Fatoş’un peşinden koşuyor, bir fayton geçti, tuşlarda Arif Hikmet’in A’sı, r’si.

Heybeli’nin koyu nefî tepelerini hatırlıyor, tam karşıda. Evden görünen. Necdet’le birlikte gittiklerinde, bahçeyi, köşkü yarım yamalak, ama uzaklardaki Heybeli’yi, puslar kuşanmış, yaz sonunda sonbaharda sıcak gün, ilk geliş. Oysa gençlikte, Nizam’dan inerken kim bilir kaç kez bu köşkün önünden, mısraları bulmalı, önünden geçmiş olmalıyız, o cânım köşklere bahçelere pis kapitalistlerin! diye diye, votkaları devirmişim. ‘Kapitalist’ mi diyorduk, sözdağarımızda ‘kapitalist’?, belki Demiray’inkinde. Önünden çevresinden kaç defa geçtikleri; sonra kart gelin gittim köşke. Hüzün içindeydi Heybeli, “Adalar’ın en kasvetlisi” derdim.

Mısraları bulmalı, *Ada vapuru yandan çarklı*, gerisi bellisiz bulanık, gazozcu filan, yüksek sesle *Şınanay da şınanay*, hakikaten bayraklarla bezenirdi Ada vapurları.

Bayraklar esenlikler kıvançlar kuşanmış yazıyor. O an, o dakikalar saatler, o akşamüzeri silinmez silinmez bir mutluluktur, kelimeler akıyor yan yana geliyor diziliyor ve yazdığı sahne hayattaki ıstıraplarından arınıyor. Fatoş’u unutmuş. Necdet’i unutmuş. Öyle tuhaf bir tango ki, Ada vapurları gibi bayraklar donanmış, güney yelleri estiren sesine karışmış Demiray’ın, Demiray’ı bu kez Arif Hikmet yapmış, köşkün bahçesinde yazıyordu Florya’daki evi, Yakacık Florya olup çıkmış.

Tam karşıda tepede gamlı manastır.

Öyle tuhaf bir tango ki, lavanta renkli gecede, ölüm ve yaşamak...

Ufuk Işık, su perisinin masalını anlatan anneyi nereden hatırladığını... niye hatırladığını Gogol’ü, Andersen’i, taa eski

Sokrates'i, "Akropol'den Sokrates iniyor," hızlı hızlı ve kopuk kopuk iki cümle, "... Atina'da Omonya meydanında şimdi akşam...", niye Sait Faik'i... fakat bulamıyor, çıkaramıyor.

Elektrik akımı gibi bir şey.

Eren'in genç başı tuvalin üzerine eğilmiş; son ışıklar Eren'i ve akasyanın yapraklarını âdeta sarı, yangınlı beneklerle donatarak, oynatarak ışık, kayarak durarak; kıpırdamadan durmaya çalışıyordu Fatma Asaf; "Akasya yaprağındaki şu hüزمة, sen ona tutkunsun" diyordu.

Işığa ve renklere tutkundu Eren. İşitmemişti.

Kontes, biblo kontes... kraliçe. Mavi beyaz saçlar. Susuyor. Ufuk Işık gözlerini kraliçeden kaçınıyor.

Duvarlardaki, çerçevelettirilmiş, camlar gerisindeki kanaviçelere bakarak, kelebekler, muhabbet kuşları, siyah üzüm tanesini galalayan mavi masal kuşu; sonra bunlar, duvardaki çerçeveli leylâk, gül demeti, kitabın sayfasında gergef işi olup çıkınca, hatırladı: Hikâyesinde Fatma Asaf'ın. Ufuk Işık bir an duraksadı: Gergef işiyle kanaviçe aynı şey midir? Derken uzaklardan, geçmişten, uzayda, uçsuz bucaksız boşlukta yankıyan söz: "Bluzunun süsleri hesap işi..." Gergef işi, kanaviçe, hesap işi aynı şeyler mi?

Ne tuhaf!, hikâyenin adı "Kraliçe Lear" ve şimdi kendisi müteahhkim kraliçe. Üç kızı da ihtiyar annelerini unutuyorlar. Unutmak değil tabii; seyrek arıyorlar, ziyaretleri baştan savarcasına. O, Kraliçe Lear, Cordelia'sız, iyilik dolu, dualar mırıldanarak, kumaşlara yağlı kâğıtla kopya ederek, rengârenk iplikler, ibrişimler, sözüm ona Osmanlı minyatürlerini, meselâ İtrî, Avcı Mehmed'in huzurunda şarkı söylüyormuş. İtrî o saltanatı mı yaşadı? Allı morlu şemsiyeli yaşmaklı kadınlar, Üsküdar siluet halinde, 'Kâtibim' yağmurda, elinde gonca gül Fâtih; bunları

yazmıştı Fatma Asaf. Oryantalizmden esinleniş mi?; niye değiştirdi sade leylâğı, yalın gül demetini, böyle yazmıştı Fâtih, İtrî. Fatma Asaf, anlatıcı, Kraliçe Lear’ın yalnızlığına yeriniyordu. Kanaviçeyle gergef aynı şey midir?

Belki de anneannesini ikiye bölmüştü, bir Zati Sungur illüzyonuyla.

Çünkü anneanne, kızlarının bütün itirazlarına rağmen, bütün günler gergefinin başında yoksul kızlara oryantalist yadigar düğün hediyesi, gergef işliyordu. Kraliçe Lear’ın kızları da, varlıklı hayatlarında kayıtsız, gelgeç ilgilerle, gelgeç üzümlerle, “Anne, altın takarsın, olur biter” diyorlardı.

Fatma Asaf, senelerce uzak yaşadım, çok uzak!, bıraktım onu, unuttum, yüksünüyordu, ben ölüme giderken anneanne me acıyorum, o sinsi pişmanlık yine tuzak kuruyordu. Bütün çocukluğu, yeniyetmeliğiymiş anneanne, annemle babam da beni anneannemde unuttular!; boşanmışlardı, ikisi de yeniden evlenmişti. İkimizin birbirimizden başka kimsesi yoktu. Onun sana değil, senin ona kimsesizliğini “Kraliçe Lear”ı yazarak ödediğini sandın. Anneanne sana sadakatiyle ödedi. En yalnız en kimsesiz torununa.

Cenazeye götürürken, kravatını göstermişti, Necdet’in Turan Seyfioğlu şoförü: “Anneanneniz hediye etmişti. Çok muhterem bir kadındı.”

Fatma Asaf anlam verememişti. Gözleri kupkuru, gözyaşları yok. Budalaca bir şeyler de sormuştu, hediye mi etti falan. Senelerden sonra, bedeni küçücük kalmış anneanesi, yalnızca o son görüntü. Ölü yıkayıcılar “Görmek ister misiniz Hanımefendi?” diye soruyorlar, “Nurlar gibi uyuyor...” Ölümler uyumaz; beden kaskatı kesilir, hemen çürümeye başlar. “... hediye mi etti?”

Karyağdılı, ipek bir kravat.

Küçümsendiğini mi hissetmişti, duygusuzluğuna mı şaşmıştı, Turan Seyfioğlu’nun ikizi, “Gezmeye götürüyorum diye.

Her defasında bir kravat, mendil, çocuklara çikolata, bayramlarda elini öpmeye gittiğimizde hanımla, hanıma da...”

Kara bir ev var orada, karşıda. Zalim insanlar oturuyor kara evde.

Son senelerde hiçbir bayram anneanneye... Ölüm eşikteyken tekrar o vicdan azabı. Demek elini öpmeye gidiyorlarmış...

Yatağı leylāk kolonyası kokardı baş ucunda leylāk kolonyası. Fatma ağladı mı koynuna alırdı.

Zati Sungur’un sandığında vücudunun ortasından parçalanmış anneanne, “Kraliçe Lear”de, Fatma Asaf’ın en güzel hikyelerinden biri.

Yeşilde limonküfü yanardöner yapraklar kaybolmuş. Güneş ekiliyor.

Zati Sungur bile birleştiremez artık Kraliçe Lear’i.

Öteki, asıl kraliçe, “Bahar geldi” diyor.

Boşuna gelen ilkbahara aldırışsız, hatıralarına gömüldü yeni-den. Su perisi şarkı söylemiyor. Anneanne, yusuşukların alimi-sema kanatlarını anlatmıyor. Nilüferler beyaz tayapraklarını kapatarak geceye hazırlanmıyor.

Tanbr, d ile kalbim delik delik

şışman, yapayalnız bir adamdı Yahya Kemal, bir iki kez Parkotel’de gördüğü. Necdet hayrandı. Demiray “Küflü, kokuşuk şiirler” diyordu, Osmanlı kırması ama artık hadım ve ‘hadım’da hngrdeye hngrdeye gülerdi.

Yoksa ‘delik deşik’ miydi?

Aynı akım, elektrik akımı gibi bir şey: Nedense Yahya Kemal. Sokrates gibi Akropol’den aşağıya inmiyor ama, Nev-Yunanı.

Anneannesinin gelin olacak kızlara, ‘model’ diye gösterdiği -ölümünden sonra, evi dağıtırken, çekmecesinde bulunmuş-

kanaviçeleri, acıyarak, kimselere sezdirmeyerek, okşamıştı Fatma Asaf, ağlamak, hıçkıra hıçkıra ağlamak, gözleri kupkuru, almış, saklamıştı. İkimiz bir insandık yaşlı ve çocuk. Çerçevelettirip duvarına astı.

Evden eve, Maçka, Bebek, Valikonağı'ndaki giriş katı, Necdet orada öldü Bebek'te, sonra Valikonağı'na taşındın, şimdi Etiler'de, difenbahayla birlikte kanaviçeler.

Maçka'da olamaz. Sen Bebek'te otururken öldü anneanne, kendi evinde. Necdet Bebek'teydiniz hastanede elbette Amerikan Hastanesi.

Yoksul evden arta kalmış kanaviçeler, sabahtı, evet bir güz sabahı, tekrar karşına çıkınca.

Evet, karşına ansızın... apansız çıktı. Ürktün.

Anneanneyle geçen yıllar, orada da evler, Göztepe'deki müstemilât, Kızıltoprak'taki evin alt katı, çalışmaya orada otururken, su perisi değildin ama, su perisi gibi yaşamla, yeryüzüyle tanışıyordun, o küçük kitabevinde, Cumhuriyet'in ilk kadın avukatı, ilk kadın çocuk doktoru, Sabiha Gökçen gibi ilk kadın pilot, sen de ilk genç kız tezgâhtar, kitap satıcısı. Düşlerinde Halide Edib olmak. Bunlar şimdi uzak, ölümün eteğinde, dökülüp saçılmış. Ölümünden korkuyorsun. Doksanında.

Anneanne uykuda öldü. Usulca. Sana o baktı, seni o yetiştirdi. Gülen gözlerinde ölüm korkusunu hiç görmedin, yılgınlık görmedin. O eski leylâk kokusu, biraz da baygın. Elleri, çalışkan insanların elleriydi, becerikli, hünerli. Ölgün ışıklı lambanın aydınlattığı, kanaviçelere gömüldü bu eller. Sen, anılara. Şimdi toprak olduklarını düşünmek, bilmek ne tuhaf! Toprak anneanne!

“Sustunuz. Yoruldunuz mu? İsterseniz keselim.”

Doksanıncı yaşı için hazırlanan kitap; “Hazırlayan: Ufuk Işık” yazacak kapağında.

Bir zamanlar evinize ‘Genç Yazar’ olarak gelen Ufuk Işık, Fatoş’un arkadaş çevresinden. Çekingen, belki de sinsî. Fatma Asaf otobiyografik romanında onu ‘Genç Yazar’ yaptı. Demiray’ı ‘Eleştirmen’.

Ufuk Işık ellilerinin yarısını geçti, saç dökülmüş, handiyse kel, göz altlarında alkol memeleri, çok içiyormuş. Sigaradan göğsü hırıl hırıl.

Irmak söyleşi yapıyorlar.

Fatma Asaf çağsama dedi, “Çağsama, yurtsama...” Gencelmış, arı dile geri dönmüş. “Hiçbir zaman çağsamaya kapılma-

dım. Geçmiş, benim için geçmişte kalmıştır. Yorulmadım; fakat siz geçmişî soruyorsunuz, geçmişî eşeliyorsunuz.”

“Yaşamınızı...”

“Acı şeyler hatırlattınız. Sabahattin Ali’yi hatırladım. Katil olduğu söylenen adam, sonrası? Böyle birçok meçhul kalmış...” Sustu, durakaldı. Daha uysal ve meçhul kalmamış: Toprak aneanne, ikiz Turan Seyfioğlu’na mendiller boyunbağları, “... su perisi bir daha hiç şarkı söylemedi...”, gitmek bilmiyordu, bir gitseler! Defolup gitseler!.. “Geçmişî anmak istemiyorum.”

“Zaman zaman geçmişî yazdınız.”

“Yazdım... Son yıllarda ne olduysa... Tabii geçmişten yararlandım, malzemem oldu. Son sıralarda çağısama da, yurtsama da boğazıma sarılıyor. Müştemilâtına sığındığımız, Göztepe’deki metruk köşkü hatırlıyorum ikide birde. Hayat benim için metrukât; bu eski kelimeler... Bahçesinde leylâklar açar, duvarlarından mor salkımlar fişkirirdi... Anneannemle ikimiz çok yalnızdık... Biliyor musunuz, ihlamur kokulu o yolları özlüyorum.”

Ürperiyordu Ufuk Işık. Onca yıl sonra, belki otuz yıl!, ilk kez tanışıyorlardı. İlk kez ‘öz’ Fatma Asaf. Belki otuz yıl; otuz yıl boyunca, bir kez olsun söz açmamış çocukluğundan, gençliğinden, anneannesinden. Ailesinden. Göztepe’deki köşkten -bomboş-, tahta kepenkleri fırlak, hâlâ kurtarılabilir, ama terk edilmiş, müştemilâtına anneanneyle torun sığınmışlar. Peki ama, annebabası Fatma Asaf’ın?

İçine kapanmış, ihlamur kokulu yollarda yürüyordu.

Ufuk Işık görüyordu: Göztepe’deki köşk, bir Fikret Muallâ resmi, bir Cihat Burak resmi.

“Bekri size çıkarsın. Maçka’daki evden nasıl hatırlamıyorsunuz? Bütün gençliğim Eren’in resminde saklı.”

Bekri kalın naylonlara sarılı resmi getiriyor.

Bekri evin demirbaş “vale”si, bu “vale” Necdet Bey’den miras kalmış, Bekri de. Fatma Asaf arkasından “Fendi Bekri” diyor ona. Bir türlü “hamfendi”den, “beefendi”den caydıramamış. Gerçi Necdet öleli “beefendi”ler azaldı. Aslında Fendi Bekri de azaldı, Fatma Asaf yaşlandıkça; istihzası, horgörüsü azaldı.

Naylonlar kararmış, kavrulmuş, kavruk. Açıyor. “Napıcaz bunu Hamfendi?”

“Oraya bırak. Duvara daya.”

Bazan da “Bir operet valesidir bizim Bekri” derdi Fatma Asaf. Viyana, Oğul Strauss, *Venedik’te Bir Gece* miydi?

Ufuk Işık artık uzağı da göremiyorum, operet valesinin duvara dayadığı, uzağı da artık iyi göremiyorum, yerde, kaç kaç

ebadı, varaklı çerçevesinde, naylonlar yerde yığılı, kim bilir ne zaman yapılmış portre, Bebek'teki evden hatırlıyor.

Ressam ışıklar içinde göstermiş ve yüzün öteki yarısı karanlıklar içinde.

Öyle hatırlamıyordu bir ışık yağmurunda bütün yüz, öyle hatırlıyordu. Seneler hatırlayışları değiştirir. Hatırlayışlarımız git git size ihanet eder. Işık ve karanlık hep eski bir gençlik... eskimemiş bir gençlik. Fatma Asaf yüzünün bir tarafı aydınlık, ağzı küçük, geniş alnı, burnu Grek, çarçabuk bakıyor Ufuk Işık, ipeği andırır kızıl saçlar dağılmış, koyu yeşillerle beneklenmiş gözbebekleri yosunyeşili rengi, biri daha karanlık daha umutsuz daha karamsar, ışık almamış olanı, iri ve ışıklar almış, ışıklar kuşanmış göz, bize göre sağdaki, pırıl pırıl ve sonra renkler soluyor.

O kadar soluyor ki, Ufuk Işık zaten seçemiyor, kuğu boynu örten, kıvrık bluz yakası beyaz ama kırçılar geçip gitmiş. Yalnız, inceltilmemiş kaşlar kopkoyu kahverengi, ışık alanı da almayanı da. Görebiliyor muyum, uyduruyor muyum?

Etkileyici demek istiyor, söyleyemiyor.

Seneler hatırlayışları değiştirir. Gülümsüyor diye aklında kalmış, Fatma Asaf, "Eren"’in yaptığı portrede gülümsüyor. Bu, şimdiki portrede Eren’ın yaptığı, gülümsemiyor Fatma Asaf.

Belki gülümsüyor da, ışıktaki ve alacadaki gözlerinde donukluk, garip donukluk; daha o yaştayken, kim bilir ne zaman yapılmış, nerede yapılmış, köhne aşk romanlarının üslûbuna bürünüp pembe bir kır çiçeğini andıran dudaklarında yalancı gülümseme, fakat gözlerinde donukluk değil tam tersine pırıltılar gerisinde içe kapanmak, daha o zaman bitsin! sona ersin!, beklemek, hep beklemek. Bunları gördüğü falan yok. Bunları uyduruyor. Böyle alınıyor daha o zaman bitsin!, sona ersin! ve biraz ürküyor: Kraliçe kendine mi âşıktı? Daha başlangıçta kendinin olmak, kendi kendine kalmak, bir seçim, tercih. Demek Nergis’in macerası.

Böyle alınıyor: Kraliçe kendine âşıktı.

Salona girince, sırma şeritlerle çevrili mavi kadife ipek Louis XV takım, ağır âvize, kristal vazoda beyaz zambaklar, adı henüz Orman olmamış genç difenbahya ve duvarda bu portre. Başka resimler de, galiba Çallı'nın manolyaları, epey hırpalanmış bir Ayvazovski denizi ve mehtabı epey karanlık, Nazmi Ziya'nın mor salkımlı yokuşu, Nurullah Berk hayır kurutulmuş denizatlı Avşa değil; sonra Louis XV takım. Louis XV takım mı?, yok, belki de Fatma Asaf'ın portresi.

Vazgeçiyor ve Ayvazovski'de karar kılıyor. Çünkü o gün, mehtaplı deniz zamanla daha koyu renkli daha kararmış koyulaşmış, bu da tuhaf bir uyum vermiş. Deniz de mehtap da şimdi eskimişliğin güzelliğinde. Eski resimler bu yüzden sevilir, artık daha koyu renkli, âdeta daha pas rengi. Bütün cazibe pas renginde.

Geniş pencerelerden Bebek Parkı görünüyordu, Çallı'nın tuvale geçirdiği küçük cami, iskele.

Kapıyı Bekri açmıştı.

Sonra, Fatma Asaf'ın portresine değil, Ayvazovski'ye bakarken, Fatoş gelmişti.

Fendi Bekri, iyice kocamış, herhalde yetmişlerinde, seksene merdiven dayamış, şişman yanakları sarkık pörsük, bedeni hantal, "Resmi napıcaz Hamfendi?", sordu.

"Duvara daya. Naylonları kaldır." Gözlerinin seçemediğinden şikâyet ediyor ama, "Ufuk Bey'in kül tablasını dök. Buz çıkardın mı?"

"Çıkardım Hamfendi. Her şey hazır."

"Geç kalma o zaman."

Her sabah geliyor ve her akşam gidiyor; "Beefendi"nin ölümünden beri. Kalabalık dağıldı. Bol misafirli, sofraların kurulduğu günlerde eskiden, geç saatlere kadar kalırdı, Ada'daki evde bütün yaz. O düzen bitti.

Şimdi kimse gelmiyor ve Fatma Asaf, Bekri'nin çocuk kakası rengine boyalı -epeydir- saçlarına tahammül edemiyor.

Bekri önce balkon kapısını kapattı, sonra naylonları aldı. Ufuk Işık'ın tablasını unutmuştu.

Kristal kül tablasından yarısına kadar içilip söndürülmüş sigaralar izmaritler fişkırıyordu. Ufuk Işık sigara yaktı.

Bakışları keskinleşmiş, “Çerçevesi ne kadar çirkin, korkunç değil mi?” diye sordu Fatma Asaf, “Necdet gösterişi severdi.” Eren de görmüş varaklı, özentili çerçeveyi, “Çerçevesini değiştirmişsiniz” demekle yetinmiş. Altmış yıl önce, belki daha fazla, çok sade bir çerçeveye armağan etmişti portreyi. Altmış yılı altmış beşe çıkarıyor. Fatma Asaf, anlatacağı bir şey kalmamışçasına bezgin, sinirli, “Eren ‘Başıma gelecek en büyük felâket, resimlerimi altın yaldızlı çerçevelerde görmek’ derdi. Gördü.”

“Hamfendi ben çıkıyorum.”

Çerçevesi değişmeli; Fatma Asaf işitmedi Bekri'yi.

Ufuk Işık, saçları kaşları bıyığı çocuk kakası rengi Bekri'ye gülümser gibi yaptı.

Anlatacakları bitmişti; hepsini, her şeyi anlattım, bütün anlatacaklarım akıp gitti, içim bomboş. Ufuk Işık'ın sigarasına baktı, balkon kapısını pencereyi aralamak gerekecek, fösür fösür içiyor, aldırıldığı yok dokunur mu dokunmaz mı bana. Bana bir şey sormayınız, hepsi yazdıklarımda var. Ölesiye yazdım. Kendime... kendi kendime ölesiye anlattım. Doksanıncı yaşına armağan kitabı anlamsız buluyordu Fatma Asaf, saçma sapan ırmak söyleşiyi.

“... Röportaj yapmaya geliyorlar, okumaya vakit bulamadım diyorlar. Sizi kaşetmiyorum tabii. Yapmayın o zaman! diyorum, okumadınızsa ne konuşacağız?!”

Gün Günden Uzakta'ya geri dönüyordu, nasıl mutlulukla esenlikle, Necdet'e şükran duymuştu, o yaz, serin geçen o yaz-

daki, romandaki Fatma Beyoğlu'ndan geçiyor, hava kararmaya başlamış, vardır öyle ıslıl ıslıl akşamları caddenin, Fatma Beyoğlu'nu ışıklar içinde buldu, güzel kadınlar yürüyordu yazlık giysiler dekolte âdeta Roma'da bir akşam. Romandaki Fatma'nın mutsuzluğunu, umarsızlığını yazıyordu ama kıvanç içinde, sözcüklerinden yazdıklarından hoşnut, 1950'lerde Beyoğlu bir Avrupa kenti.

Bunları okumadan geliyorlardı. Bu meymenetsiz okumuş fakat fosur fosur sigara içiyor.

Bir Roma bir Paris ama her köşe başında *Âvare* filminin bangır bangır şarkısı. Bir öyküsünde yazmıştı. Bunları okumadan geliyorlar.

Uzaklardan sanki, bir yerlerden, sözlerini, çalgılarını ayırt edemediği, belki keman, öteki çalgılar bellisiz, sanki tango, yan kıldı. Ufuk Işık sigarasını söndürürken, dışardan mı geliyor?, balkon kapısı kapalı, bitişik daireden televizyon sesi, müziksiz konuşmalar, çözemedi. Dinledi: Tangoydu, kayboluyordu.

Tango mu? Hayır, imkânsız. O tango sona erdi. Tangolar eskilerde kaldı. Şimdi sefalet içindeki Hindistan'ın sokaklarında Raj Kapoor ve bütün İstanbul "*Âvare*" söylüyor. Aslına rücû edişi bir öyküsünde yazmıştı.

Tangoydu; uzaklardan, çok uzaklardan ve çok eskilerden.

Andaç değil ardı sıra getirdikleri, ölümler, ölü hatıralar, bu resmin. Boşa geçmiş bir hayatın ortalara serildiği. Yarın Bekri sarıp sarmalasın.

Ölü hatırada, plaj mevsimi başlamamıştı, yazın ilk günleri yine de. Eren, “Yaz güneşinin ışığı başkadır”, yaz güneşinin ışığını temmuza kadar seviyor, sonra puslanırmış. Haziran ışığında başını tuvaline eğmişti, harıl harıl çalışıyordu.

Korkunç bir şey uzun yaşamak, bütün hayatınız avcunuzda, yetmiş yıl geçmiş ama, siz o günü, o dakikayı, o ânı yeniden yaşayabiliyorsunuz. Eren’in yeşilde koyuluklar açıklıklar arandığı

saniye. Bir iki dakika. Geri gelmiş. Eren'in hatırlamasına imkân yok. Eren öldü.

Fikret Demiray'ı solunum makinasına bağlamışlar. Fikret Demiray ölümü bekliyor, belki korkuyor.

Handan'ın *Nâzım*'ına benzetmişti onu Fatma Asaf. Paris'ten yeni gelmiş, çevrelerine yeni girmiş, Fransız *İhtilâli*'ni ezbere biliyor, sosyalist Fikret Demiray, "Fatma'nın sönmez bir güzelliği var" diyor. Sözler, yaşantılar gibi, avcunuzun içinde. *Nâzım*, *Handan*'a kan barut ateş teklif ediyordu, birlikte yok olmayı ölmeyi istibdatla mücadelede. Bunun bir salon sosyalisti hali var, Demiray'ın, yalnız kardeşlik eşitlik falan. Yolun başındaki genç kız fark edememişti; doksanında şimdi öfkeyle saptıyor.

Hatıralar ve ölümler darmadağınık.

Eren "Güzellikten başka bir şey..." derdi. Güzelliğin değil; her şeyi "en noir" görmeye istekli, kararlı, isyankâr genç kızın portresini yapmak. "Fatma'nın sönmez güzelliği" yoksa umurunda değil. Eren'in.

Kıpırdamadan durmaya çalışarak, ille gün ışığında, birkaç kez, ressamın karşısında. Mevsimin ilk günleriydi.

Yeryüzünü karanlık, kararmış, en noir kapkara mı görüyordum sahiden? Dünya harpten yeni çıkmıştı, tarumar olmuş. Barış taciri Amerika'nın Hiroşima'ya ettikleri pek konuşulmuyor. Demiray "Çorapçı kız romanları yazılacak devir değil" diyordu. Gazeteler çorapçı kız romanlarına her zamankinden fazla para veriyor; Fatma Asaf, içi sızlayarak, yazmak zorunda. Çekine çekine sormuştu: "Alnımın teriyle yaşamam, sizin sosyalizminize ters mi düşer?" Bu cümleyi evirmiş çevirmiş, defalarca kurmuş, çiziktirmiş ve ezberlemişti, alnımın teriyle yaşamam...

"Arkadaşlar!..." 'Yoldaşlar' der gibiydi. "Arkadaşlar! Bu küçük kız bana neler söylüyor!.." Sarılmış, hattâ özür dilemişti. Sosyalizmi, komünizmi, hattâ Fransız *İhtilâli*'ni yine de küçük düşürmeyecek açıklamalar aranarak Demiray.

Ölü hatıralar yaşamı kanırtıyor.

“Yazmak mecburiyetinde kalanların değil, okuyanların kaba-hati Fatma Asafçıgım.”

Kimdi bu genç adam? Geçmiş avcunun içinde ama, onu tanımıyor.

“Küçük kız” değildim, bir iki yaş küçüktüm Demiray’dan.

Kimdi? Salon sosyalisti denemez ona; inançlarına ülkülerine ya da ‘put’larına sonuna kadar bağlı. Salon sosyalistliği halinden tavrından, fazla ince fazla kırılğan. Sadece davranışları kırılğan. Belki başka bir kelime lâzım, başka bir sıfat.

Nurullah Berk’in resminde şarap ve zeytinyağı dolu şişeler, Ufuk Işık, bir adada, belki ‘yok ülke’, geçmiş yazların esenliğini anımsamaya çalışıyordu. Derinlerde denizlerde yaşayan denizatları. Süngerler yumuşacık. Ada, birçok ada oluyordu, sonra nedense Sait Faik’in adası, Burgaz mı Sivriada mı?

Deminki tango...

Eren’in “en noir”ıyla alay edercesine, beyazlar giymişti: Vücudunu sıkıca saran beyaz poplin bluz, beyazında yeşil, küçücük yapraklar, bol büzgülü eteklik. Şimdi çorapçı kız romanlarından birini yazacak olsa, birine geri dönecek olsa, vaktiyle, -demek yüzlerce sene geçse o zavallı düşkün üslûp varlığını koruyor- “Genç kız, yüksek topuklu iskarpinleriyle” olduğundan daha boylu görünüyordu” diye yazardı, uçarcasına yürüdüğünü ekleyerek. Bir permanant bile kondururdu genç kızın saçlarına, kıvrır kıvrır, ensesinde küçük bükümlemlerle, kabarıp kabarıp.

Gülerek, alay ederek, permananttan vazgeçti; bu fazla olurdu. Realist bir açgözlülük karışmış olurdu. Genç kızın hülyalı görünümüne. Süha Rikkat’in genç hanımları hep “gümrah saçlı”dır, Muazzez Tahsin’inkileri, Esat Mahmut’unkileri hatırlamaya çalıştı, hatırlayamadı. Gülümseyerek, alay ederek, hem bugün kim anlayacak ‘permanant’ dendi mi.

Saçları permanantlı, Altıyol'daki küçük kitabevinden Budun Kitabevi, dışarıya fırladı. Fakat zaman kayması: Kadın berberleri o tarihte permanant yapıyorlar mıydı? Hatırlayış esirgedi, yanıtlamadı.

Üç aylık permanantlar vardı, altı aylık permanantlar vardı.

Portredeki genç kızın sopa gibi boynunu beyaz bir yaka çevreliyordu, ucu kıvrık. Ve yaka, yeşil yapraklı beyaz etekliği geri getirmişti, dün giyilmişçesine. Hayatı avcunuzun içinde tutuyorsunuz, elbiselerinizi avcunuzun içinde.

Beyazlar, hep beyazlar. Beyazlar kuşanırdı, çarçabuk kirlenen, çarçabuk kirlettiği, anneannesinin ikide birde yıkamak zorunda kaldığı.

Beyazlar, hep beyazlar. Fakat yaşananlar beyaz değil. Gerçi Sabahattin Ali de beyaz keten takımlar giymişti, beyaza çalar hasır şapkası, Moda'da bir otelde pansiyonda, hanımlar akşamüzeri çay içiyorlar orada ve Belvü'de. Oranın adı yok, bellek silmiş. Harabelerin güzelliğini anlatmıştı, romantizm. Kleist tercüme ediyordu, yoksa başkası mı?, Hoffmann. Harabeye dönüşmüş ortaçağ şatoları. Onu öldürdüler. Onu öldürttüler.

Yaşananlar beyaz değil. Şimdi de Cuma anneleri Cumartesi anneleri; Fatma Asaf anlamaya çalışıyordu, doksanında zor.

Fatma Asaf, bu akşamüzeri, siyahı ağır basan kül rengi, dümdüz bir elbise giymişti.

Yeni, güzel elbiseleri olsun isterdi, çizgisi yerinde ipek çorapları. O yokluk senelerinde! Budun Kitabevi'nin ilk Cumhuriyet kızı tezgâhtarı. Gençlik hayalleri, güzel elbiseler ve Halide Edib gibi şöhretli bir yazar olmak. Kime? Cuma annelerine mi, Cumartesi annelerine mi? "*Sinekli Bakkal*"ı camekâna koyun" demişti, kelebek boyunbağını düzelterek, kitabevinin sahibi, Şinasi Budun Bey.

Yurda hâlâ dönmemiş ama, kitapları kapış kapış gidiyor Halide Edib'in. Fatma Asaf da çorapçı kız romanlarına başladı başlayacak.

Yüzü, Eren'in iddia ettiği kadar karamsar ve artık kırıf kırıf. Fatoş'un getirdiği La Prairie'nin havyarlı nemlendiricileri hiçbir işe yaramıyor, yıllarca Elizabeth Arden kullandıktan sonra, niye yaşamakta diretiyorum?, sapasağlamım niye öleyim ki!, feri sönmüş gözlerine bir de hüznün oturdu.

Hayalinde kalmıştı, beyaz ipek elbise, kırmızı kadife kordelalı, beyaz hasır şapka, beyaz eldivenler, Necdet'le evleninceye kadar. Necdet'le evleninceye kadar ucuz kumaşlar, çarşı pazar işi şapka bere. Sonra ayna karşısında beyaz ipek elbisesiyle, kadife kordelalı hasır şapkasıyla, geçkin Jane Eyre, otuzlarında o genç kadını gülünç bulmuştu. Kocası “Çok yakıştı” dese de. Heveskâr bulmuştu; otuzunu aşmışken, on sekiz yaş giysileri. Terzi Nedret'in bütün itirazlarına rağmen bir süre öyle giyindi; beyaz mavi yeşil eflâtun eldivenlerinin düğmelerini ilikledi.

“Gençliğimle barıştırıyorsunuz” dedi Ufuk Işık'a. “Yarın Bekri assın bu resmi.” Sonra Fatoş çerçevesini değiştirtsin; Ufuk Işık'a söylemedi.

Pembeleri, kavuniçileri, boz benekleri solmuş, irili ufaklı şeytanminareleri masanın üstünde kocaman bir tabakta duruyordu, kesimi kalın kristal, belki eski bir meyvelik.

Louis XV takımlar gitmiş, kararık Ayvazovski yok, Eren'in yaptığı portre naylonlardan çıktı. Eşya değişmiş. Fakat geçmişten bir şeyler kristaller ağır halılar bir şey yerli yerinde. Öteki evler Necdet Bey'in zevki, burası melez. Kendi evi olmamış Fatma Asaf'ın. *Gün Günden Uzakta*'da Fatma'nın evi sade eşyalarla döşenmiş sade döşenmiş güzel bir evdir Florya'da, lüksten ihtişamdan eser yoktur.

Yaşadığı ortamla yazarın ilişkisini sormalı.

Romandaki romancı Fatma'yla hayattaki romancı Fatma Asaf'ın tezat evleri.

Milyonlarca insanın acı akıbeti karşısında evlerin ne önemi olabilir ki mi diyecekti? Ama sesini çıkarmadan o gösterişte yaşamıştı. O lükste oralarda yaşamıştı. Belki de iftira atıyordu Ufuk Işık: Yazı odaları küçüktü, Bebek'teki evde, Valikonag'ında, burada, içe kapanışın odaları.

Florya'daki ev yazeviydi galiba, bakla kadar bir ev, romancı Fatma'nın zevkiyle döşenmiş, cana yakın, darlığı göze batmıyor ve okur âdeta orada yaşıyor, romancının geniş yazı masası, kenarı kırık vazoda daima taptaze çiçekler, Memo'nun soyutla haşır neşir resimleri, galiba bir sedir ve çiçekli bir sandık. Mutlaka yazeviydi, ama Fatma'yla Memo orada yaz kış oturuyorlardı. Geçen zamana rağmen romandaki evi unutamayışına şaşıyordu Ufuk Işık.

Sonra yine Nurullah Berk: Kime verecek? Fatoş'a mı verecek? Yaz renkleri coşkuyla koşuşuyor, sevinçle, taşkın oynuyor. Pas rengi denizatları bile.

Anneanne yaşamakta diretmiyor, ölüme hazırlanıyordu. İnananların gönüldenliğiyle. Çiçekler çiçekler işlenmiş, mor seccadenin başında, Bursa ipeğinden tarazlanmış örtüsü omuzlarını örten ihtiyar kadın, boynunu sağa ve sola doğru büküyor, elleri göğse doğru açılıyor.

Allah'ın insanlara şefkat duyduğunu söylerdi çocuk Fatma'ya. Ne oldu renk renk çiçekler sarılar kavuniçiler yavruağızları işlenmiş mor seccadeye? Necdet'in şoförüne verdi galiba. Hiç değilse hatıra diye saklayabilirdi; fakat Fatma Asaf'ın evinde bir seccade!.. İnançlarını kaybetmişti. Anneannesinin ezberlettiği duaları unutmuştu.

Sanat eseriymi mor seccade.

Onu öyle genizden gelen sesiyle, sözcükler kopuk kopuk, meselâ “Anıları fırlatıp atmışken...”, atmış mıydı?, ya da “Gençliğimle barıştırıyorsunuz...”, oysa barışmıyordu, “Haziranda doksan yaşıma...”, tahakküm içinde.

Ardı sıra doğru mu hakikat mi ölüm kayıtsızlığı: “Ölüm şalterin inmesidir.”

Oysa sıradan bir akşamüzeri. Bunlar, sizinle akşamüzerinden, demli çaydan, küçük pastalardan çilekli, çöre otlu tuzlulardan, tıka basa dolmuş kül tablasından, Nurullah Berk’in resminden örülü bir zaman. Bu akşamüzeri harikulâde bir yalnızlık ikimiz için de.

Ufuk Işık’ın kulağında çınlayanlar, söyleşiden, anılardan, şeytanminarelerinden.

“Alın götürün bu şeytanminarelerini!..”

Şeytanminarelerini veriyordu ama Nurullah Berk’e yanaşmayacaktı. Ayvazovski sırta kadem basmıştı.

Söylemiyordu, içinden geçenleri saklıyor. Söylememekteki tuhaf ısrarınız, demek insan doksanında bile... Yazmamakta ısrar edişiniz, yazmıyor, yalnız başına kaldığında bile söylemiyordu. Bütün çıplaklığıyla insanı yazmak, sizin yoktu, benim yoktu, hangimizin olabilirdi, sislendirerek, örterek, gizli diller aranarak.

“Yıllara dönüp bakıyorum, çok uzun bir ömür...”

Giderayak yazmıyordu, ölümün eşiğindeyken söylemiyordu.

Kendini küçültüyor; ucuz romanlar magazin hikâyeleri, Demiray’ın söylediği gibi çorapçı kız edebiyatı diyordu, geçmişte yazdıklarını tümünden yadsıyarak.

“Yıllara dönüp...”

Ben de. Yıllara dönüp bakınca herkes pişmanlık duyar.

Demiray'ın sesiyle irkildi: "Din yoksulların afyonudur." Marx'tan mı aşırırmıştı? Sonraları yoksula ihtiyarları ekledi: "Din ihtiyarların ve yoksulların afyonudur."

Bitmeyen tartışmalardı, Çiçek Pasajı şebboy, sümbül ve akordeon, Kumkapı'daki salaş meyhaneler Kör Agop, Türkiye nereye gidiyor irtica din sömürüsü, Menderes bilim adamlarına profesörlere kara cübbeliler! diye bağırıyordu meydanlarda, Demirel Cuma namazına koşuyordu, İnönü keman çalmıştı. İzbe lokantalarda üstümüze başımıza sinen iğrenç koku. Zavallı Necdet ertesi gün kuru temizlemeye gönderirdi; senelerce onu da sürükledim oralara.

Elinde votka kadehi, kırklarında ellilerinde Fatma Asaf, Halide Edib olacağım derken meyhane gülü olmuşum.

Hınçla öfkeyle gülüyordu kocasına da Demiray'a da, içinden, din afyonuysa yoksulların fakir fukara çoğaldıkça çoğaldı, Necdet kotrasında gezerken demokrasi havarisi. Biri ölü biri diri; diri ölmek üzeriydi; elinde yine votka kadehi, onlara bağırarak sövmek istiyordu meyhane gülü, gıkı çıkmayarak.

Fırtınaya, her şeye rağmen, bir erinç ihtiyacıyla, bir erinç özlemiyle Ayvazovski'nin resmini gözünün önüne getirmeye çalıştı: Deniz, fırtına, dolunay ve yelkenli. Ay, resmin tek ışık kaynağı, bulutlardan sıyrılmaya çalışıyordu. Yelkenli dalgalarla boğuşuyor deniz ufuksuz. Sanki dolunay birazdan büsbütün görünecek ve fırtınayı dindirecek; yelkenli de sakın denizde yoluna devam edecek. Griler, maviler, lâcivertler ve ayın donuk, sararmış beyazı.

Oradaydı, Bebek'teki evde, yağlıboyası hafif döküklü. Bir başka zaman diliminde, Ufuk Işık gençken.

Toparlamak gerekiyordu; bir yerden başlamak; dağınık, bölük pörçük, sonra sıraya koymak. Bu armağan kitap yetişecek. Bütün bir yaşamı. Fatma Asa'nın yazarlık yaşamını, ne kadar anlatacaksa, ırmak söyleşide.

“1938’de, ilk romanınız...” diyor.

“Kasımdı. Semih Lûtfi’nin ‘Ucuz Romanlar Serisi’nden... Sevincim olmadı. Sesimi alıyor mu?”

“Alıyor. Kırmızı ışık yanıyor.”

“Korkunç bir hatıradır: Atatürk’ün öldüğü gün çıktı ilk romanım, *Sönmez Aşk*. Cimriydi yayıncım, pinti, elinde kitap, ‘Neşrettiğime şükredin Fatmanım!’ Biri daldı içeriye, ‘Atatürk ölmüş!’ dedi. Günlerdir beklenen haber, ama inanamamıştık. Herkes donakaldı, ağlıyorduk. Bizim kuşak Atatürk’ü...”

Sabahattin Ali'yi hatırladı; Gâzi'ye hakaret eden bir şiir yazmıştı; kibir doluydu. İsmet Paşa zamanında öldürdüler onu. Katili üç dört sene sonra çıktı, akıbeti meçhul.

Ufuk Işık biliyordu, duyumsuyordu, onların nesli Atatürk'ü...

Menderes'i ipe götürürlerken, o fotoğraf...

Beresini başına geçirmiş -gazetelerde hikâyeleri neşrolunali güllü kirazlı şapkalardan yaz şapkalari, tüyler sokuşturulmuş kış şapkalariından vazgeçti-, çantasini kapmış, sokağa fırlamış, göğsüne bastırıldığı *Sönmez Aşk*, ilk romanının ilk nüshası, Sirkeci'ye, âdeta tapınçla. Haber çabuk duyulmuş; herkes ağlıyor, herkes Dolmabahçe Sarayı'na koşuyor. Sirenler başlamış.

“... Benim için uğursuz bir romandır. Berbat bir roman. Ama önsezim güçlüymüş, sanki geleceği yazmışım.” Ansızın kesti.

“Geleceği yazmakla neyi kastediyorsunuz?”

Dinlemiyordu. Neden sonra, “Kötülük ettiğimi biliyordum” dedi, “o romanları okuyan kadınlara, genç kızlara.” Yalnız İstanbul değil, romanların ulaştığı küçük şehirler, taşra, günlerin, akşamların daha kasvetli geçtiği Anadolu, bu romanları okuyarak, hayalî kahramanlara âşık olarak, kendince şiir ve hayal dolu tasavvurla, sonra hayatın girdabında, tepside hamur açmaya, oya işlemeye, bahçe yapıp sebze dikmeye, reçel yapmaya ve hiç sevmedikleri kocalarıyla yatıp kalkmaya, çocuk doğurmaya başlıyorlardı; söyledi, “Onları aldattım!” Cumhuriyet'ten, kadın-erkek eşitliğinden, kadın haklarından habersizdiler. “Bunlar yer alsın söyleşide” dedi.

Sönmez Aşk, Bahar Yağmuru, Denize İnen Yol, Geceleyin Yıldızlar; Ufuk Işık, rüyada insan kendini nasıl görebilirse, dokuz on yaşlarındaki Ufuk'u görüp, geriye dönüşlerle bir film sahnesi kurarak, Moda'daki eve, iki katlı, kutu gibi bir ev, Adalet Teyze'yle geçkin kızı -Necdet Bey'in soyadı gibi, onun da ismini hatırlayamadı: Adalet Teyze'nin geçkin evde kalmış kızı- bu evde oturuyorlar, etajere dizili kitaplar arasında Sönmez Aşk.

Etajerde *Hıçkırık* sonu ölümle biten, *Küçükhanımefendi* sonu mutlu biten, *Sönmez Aşk* sonu mutlu bitmeyen.

“Senin yaşına göre değil. Bu yaşta okunmaz.” Sonra bir kahkaha atıyor. “Bunlar aşk romanı!” Feryadı andırır gibi bir kah-

kaha. Gözlerini kısıp bakıyor; Hicran olabilir adı. “Anlıyor musun, aşk romanı!” Kahkahası hâlâ yankıyor...

Hicran değildi tabîî, Hicran olamaz. Hicran ismi bu sahneye uysun diye. Hicran tepside hamur açmadı, oya işlemedi; alkolik oldu. Krizi tuttu mu, kasaplara dalıp, evet ille kasaplar, çırılçıplak soyunuyormuş. Bütün Moda acıyor, yeriniyordu. Demek karasevda romanları şehveti dindiremiyor.

Ufuk Işık Sönmez Aşk'ı hayal meyal hatırlıyordu. Fakat beklenmedik açıklama: “... sezgim güçlüymüş, sanki geleceği...” Hangi gelecek?

Bahar Yağmuru Boğaziçi görünümleriyle resim gibi yaşadı. Yalılar, köşkler, limonluk, kameriyeler, ayışıklı geceler biriktirdi.

Geceleyin Yıldızlar'a özenerek, *Geceleyin Yıldızlar'dan* esinlenerek, yürüterek apartarak çalıp çırparak *Unutulmak'ı* yazdı, ilk romanı.

Denize İnən Yol da *Unutulmak'ın* şurasında burasında...

Şeytanminarelerini almayacaktı. Mutlu insanlar söylemeyecek şeytanminareleri.

Feryadı andırır kahkaha, hayır hayır aşk romanı şehveti dindiremiyor. Lavanta rengi gecede yine bir tango esti, belki Sönmez Aşk'tan.

Fatma Asaf, sert bir şey ovarcasına ellerini birbirine sürtüyordu: Şimdi sahiden hazıranda doksan, zamana meydan okuyamamış. “Bu meseleyi konuşacaksak...” Tereddüt ediyordu. Elinde olsa, gerçekleri gerçeklikleri yeni öykülerle bezeyecek, yeniden inşa edecek geçmişti. “Roman yalan söyleme sanatıdır.” Hemen toparlanıyor: “Roman, biliyorsunuz, kendi gerçekliğini arayıp durur.”

“1938’de ilk eserinizi, kitabınızı...”

“Bir daha dönüp hiçbirine bakmadım. Necdet’le evlendikten sonra. Ekonomik imkânlarım düzelince.”

“İlk romanlarınız, meselâ *Denize İnen Yol...*”

“Bir daha dönüp hiçbirine bakmadım. Bazı yayınevlerinden teklifler geliyor, tekrar basmak istiyorlar. Zıpır bir gazeteci, ‘Günümüz gençleri için yeniden yazdırtacağız’ dedi. Hakarete uğramış gibi oluyorum. Edebiyatımızın geldiği yere bakın! Filmciler geliyordu eskiden, şimdi televizyoncular dizi yapmak istiyorlar. Kocakarı paraya tamah eder sanıyorlar. Fatoş’a vasiyetim var: Ölümümünden sonra da hiçbirini...”

Hiçbiri yeniden yayımlanmayacak, nostalji uğruna tefrika edilmeyecek, filme alınmayacak, televizyon dizisi olmayacak.

Ufuk Işık gözütokluğa şaşarak, keşke beni arasalar, şu romanımdan bu romanımdan üç sezon sürecek televizyon dizisi, senaristlerin bulduklarına ben de yeni entrikalar ekleyebilirim, içini çekti. Kimse Ufuk Işık’ı aramıyor. Keşke daha okunaklı su gibi okunan yazsaydım, arap saçına çevirmeseydim, böyle yapbozlar, bilinç akışı teknikleri. Artık çok geç diye yazıklanarak; “Altmış yılı geçti galiba” dedi.

Ayrıntılar birer ikişer siliniyor. Fatma Asaf kıpkısa bir an duraksadı. Zamanı ölçüp biçti. “Altmış yıl olur mu! Çok daha eski.” Ayrıntıları çarçabuk derleyip topladı. “Dergilerde, gazete-lerde kalan kıymetsiz hikâyeleri de sayarsanız...”

Saymak gerekecek elbette.

“... Herhalde yetmiş beş yıl! Yetmiş beş yıl boyunca ölesiye yazdım.” Kimsesiz bir çocuğu ölesiye yazdırdılar. “O zamanlar her güne bir öykü, gazetelere. Beş altı yüz öykü. Amansız bir mücadeleyleydi. Bin küsur öykü. Hayatımı kazanmak, anneanne bakmak zorundaydım.”

“Kaleminiz bileniyordu.”

Tiksinçli bir kahkaha fırlattı.

Andersen uzun seyahatlere çıkıyordu, Kral’dan yardım gö-
rek. Yoldan çıkmış Gide, Oscar Wilde’in cesedini sömürüyordu;
tiksinçli bir kahkaha fırlattı: Gide’in sapkınlığını Türkiye’de ilk
kez ben yazdım!, *Gün Günden Uzakta’yı* okusalar. Thomas
Mann şampanyasını yudumladı, Leman Gölü’ne bakan taraçada.

Bu kez uzunca bir an durakaldı. Başında yün beresi, göğsüne bastırıldığı ilk romanıyla Sirkeci'ye koşan genç kızı görüyordu herhalde. Kovaladı o anıyı.

Hüseyin Rahmi Bey, Miralay Hulûsi'yle birlikte akşam çayını içiyordu, Heybeliada'daki köşkünde. "Akşama balık yumurtası isterim sofrada."

Kovalamaya çalıştı, kırmızı kadife kordelalı beyaz hasır şapkasını başına geçirmek için.

"Asıl yazmak istediklerimi Necdet'e borçluyum. Kocam olmasaydı..." *Kendine Ait Bir Oda*'yı fırlatıp attı. Necdet, kocası, "Kendini yetiştirebilirsin" diyordu, zengindi.

Şimdi yeniden klasikler Balzac'lar Zola'lar okunuyor, hattâ Chateaubriand Fransızca'sını ilerletmesi için bilhassa Fransız klasikleri, Madam Charlotte haftada üç kere ders vermeye geliyordu Maçka'daki eve.

André Gide'i okuyordun gizlice, bir şeyler öğrenmek, birini keşfetmek, *L'Immoraliste*. Bütün bunlara geri dönmek!, bir ırmağın söyleşi uğruna, o eski acıya.

Madam Şarlot yüzünü buruşturarak "Asıl aradığınız *Corydon*'da Fatma Asaf." Fransız edebiyatını... edebiyatı iyi bilirdi. "Artık sansasyonel bir roman yazmak istiyorsunuz değil mi? Sizden umulmayacak bir roman." Tahkir edercesine yüzünü buruşturuyordu.

Genêt de okuyacaktın yıllar sonra; senden umulmayacak romanı yazamayarak. Şimdi yazmaya kalkışsan, ölüm elinden alacak.

Kraliçe artık ihtiyar, artık çökkün.

İhtiyar kraliçenin itirazı çabuk geldi: "Fakat yazdıklarımaya değil, yazarlığımaya... ismime tapıyordu Necdet. Bir şöhret bekliyordu, Türkiye'nin Simone de Beauvoir'ı." Merhametsizce ekledi: "İki arada bir derede kaldım. Kocamı hayal kırıklığına uğrattım. Sizin Fikret Hoca'yı da. Belki herkesi."

Nasıl aldanıyordu! Fakat bu aldanışını ihtiyar çökkün kraliçeye anlatmak imkânsız. Geriye dönüş sahnesinde yeniyetme Ufuk, Fatma Asaf romanları okuyordu: Bir gün ben de romancı olacağım, eserlerim filme alınacak.

Portre değişmiş, eskisi gibi olmuştu, Ufuk Işık'ın mavili salondan hatırladığı gibi: Portredeki genç kız hayata, umutlara meydan okuyordu.

Gecede karanlıkta.

Eurydike gibi gecenin içinde.

Yiterdi yiterdi. Romanlarının öykülerinin kişileri burgaç, bo-yuna aşağıya çekiyorlar, sahneler tasvirler dekor atmosfer, hattâ cümleler, tek bir sözcük. Yarı esrik yazarken farkında değil; acılar, sevinçler kaleminden dökülüyor. Genç kızlığında apar topar, evlendikten sonra özenerek yazdığı. Yazar olmak! İşte yine geri çağırırdı zalim kader.

Profesör Nur Edige diyor ki: “Hiçbir zaman Orpheus’u merak etmediniz, mitologyadan yarar ummadınız.”

Arif Hikmet şair, Orpheus ozan. Kelimeleri merak ettim.

Burgaçta köhne Osmanlı dirilen Osmanlı Batı Anadolu uygarlığı hümanizma biz kimiz nerden geldik: Uzun, korkunç tartışmalar boğuşmalar. Latince Yunanca öğrenmeliyiz harf devrimi çlgınlıktır Bakanlık klasikleri Türk-İslâm kültürüne bir komploymdu... Her gün bir yenisi hortlardı.

Bütün bu denizkabuklarını, şeytanminarelerini ihtiyar Nereus'a iade etmeliyim. Dergâhlar zaviyeler tekkeler Halkevleri Türk Ocağı. Sıyrılmaya çalışarak yazdım. Ayağa kalkmaya... yerinden fırlamaya çalıştı. İnsanı yazmaya çalıştım. Deniz sanki önündeydi.

Garip bir gülüşle, oturduğu yerde, huzursuz; bir şey olmuştu, Fatma Asaf çıkıp gitmek istemişti, nereden? Odadan, bu evden, kendi evinden. Sonra umutsuzca çöküp kaldı.

“Çok uzun bir ömür” demişti, “gereğinden fazla...” Ona bakarak, yaşlılıktan ürktü Ufuk Işık.

Oysa ilk romanında, ışıyarak, pırıltılar saçarak, bir genç kız, galiba Belvü'den içeriye giriyordu, galiba yaz balosuna. Hayat doluydu; herhalde Fatma Asaf da. Portredeki genç kızdan mı esinlenmişti: Bütün ilk romanlar içtenlikler ve acemilikler yansılayarak, sormayacaktı “Romanlarınızdaki hikâyelerinizdeki genç kız Fatma Asaf mıydı?”

İnsanı yazmak klişesi. Yazdıklarına yabancıydı. Ancak bazan, çok seyrek. Sonra yabancı. Kendini bile yazamadın. Yazdıklarına, eksik, eksiltili, korkak yazışlarına duyduğun şüpheyi bir türlü anlamayan Nur Edige “Keşke mitologyadan yararlansanız” diyor, profesör. Mitologya delisi senin konular, efsaneler arandığını sanarak.

O piyasa romanlarında bile, kıyıda köşede, satır aralarında, tepeden tırnağa ‘dişi’ kadınlar, dişiliklerini yaşamak isteyen genç kadınlar; göremediler, hattâ öldürdüler. Nasıl olacaktın Colette?

İhtiyar denizin köpüklü dalgalarına, enginlere fırlatıp attı ilk şeytanminaresini. Deniz aldı götürdü. Tabakta duruyordu, eski meyvelik.

Necdet sıram sıram kristallerine “Çeyizim” derdi.

Yıllarca süren mücadelesini hepsi gözden ırak tuttu. Hepsi bilgiç, hepsi bilir kişi, büyük eleştirmen. Hepsi düşmandı; birer ‘hiç’. Madam Charlotte “Corydon’u okusanız...” Burgaç beni aşağılara savururken, Eurydike elveda! diyordu, dört bir yanını saran gece götürürken.

Arif Hikmet, Fatma Asaf’ın... romandaki Fatma’nın giysilerini, şusunu busunu tıka basa doldurduğu valizi taşıyordu, Flor-ya’daki evden çıkarken. Fatma bahçe kapısını açık bıraktı.

Memo’dan kaçıyor. *Gün Günden Uzakta*’nın Memo’su. Bir daha öyle roman kişisi... İçindeki dişi yazabilseydi Memo’dan kaçarmı, Memo o soğuk bastırılmış dişiliği köreltilmiş kadını -Corydon’u okumasına ne lüzum vardı- çoktan hayatından silip atmış, Fatma da sümsük Arif Hikmet’le...

Bir daha Memo yazmadı.

Orpheus ozan, Arif Hikmet şair.

Hepsi düşman ve budala.

Ufuk Işık kremasına çilek batırılmış küçük pastayı ağzına attı. Hangi pastaneden almışlarsa pek lezzetli. Yedikçe yiyesi geliyor. Sigara yakacak.

Fatma Asaf bu akşamüstü galiba siyahlar giymişti, ışık kül rengi gösterse de. Susuyordu; içine kapanmıştı.

Siyahlarla kül rengiyle incileriyle geriye güzel bir hayal bırakmak ister gibiydi.

Yazılar çiziler insanlar düşmandılar. Hayat gerçekliğini, hayattan esinlendiğini yazının gerçekliğine dönüştürürken çektiğin sıkıntıdan habersiz; nasıl da yapmacıktır!, kelimeler yetersiz, isimler sırtıkan asıl hayattakiler sırtmazken, sudan çıkmış çakıl taşlarıymışçasına söner gider hepsi. Yazmak kapkara bir yalnızlıktır. Orpheus dillere destan olmuş bir ozan.

Gün doğar seni söylerdi gün batar seni

Colette *La Naissance du Jour*, geçen yüzyılın başı, Fauna'ydı, sonra ağaçları ormanları koruyan nymphe yarı çıplak, sol göğsü dipdiri fırlamış, sahnede dans ediyordu, Nur Edige nerden bilecek, köhne müzikhol, sonra *La Vagabonde*'u yazacak.

Deseninde güz yaprakları, Ufuk Işık dudaklarını sildi kâğıt peçeteye. Fatma Asaf eski düzenini koruyor, zarif, görgülü, herhalde Fatoş'un yardımıyla. Peçetede ki kızılı kahverengili yapraklar incelikler söyledi. Colette'inki de uzun bir ömürdü.

Fakat niye Colette? Nerden şimdi?

Sait Faik Sokrates kimliğine bürünmüş, Akropol'den aşağı iniyordu. Mevsim yine güz.

Fatma'yla Arif Hikmet, rüzgârın savurduğu sonbahar yapraklarına baktılar. Fatma, "Ne çabuk geldi sonbahar" dedi.

Kendi adını kullanmıştı bir romanında ve kadın, romancıydı.

Öyledir İstanbul'un sonbaharları, bir günde, bir dakikada, bir anda gelir.

Eurydike gibi lavanta rengi gecede birdenbire kaybolup gitti.

Belki bu cümleyle başlamalıydı, ölümün elinden alacağı 'son' romana: Lavanta rengi gecede birdenbire kaybolup gitti... Kadın yine romancı olacaktı; Arif Hikmet şair değil. Makinaya bağlamışlar, nefes alamıyormuş.

Yitirdi ilk cümleyi; anlamı kalmadı, demin suda ısıtılıyken çakıl taşı. "Ah kara bahtlı Eurydike!" diye haykırmak istedi, ırmak söyleşi bulamacının ortasında, alçakgönüllü okuru gibi görünüp rolüne bürünmüş kurumlar satan Ufuk Işık'ın işitemeyeceği haykırış.

İrmak söyleşi bulamacının ortasında, Vergilius'un üç bin yıl önceki hayatına gönlünü açarak, üç bin yıl mı?!, kapkara bir korkuyla o eski aşka. Eurydike Eurydike Eurydike! Üç kez haykarmıştı Vergilius. Buna şaşardı Fatma Asaf, üç bin yıl önce Latin şairinin vurgusuna.

Profesör Nur Edige'nin bilim kadını, öfkesi kabardı Fatma Asaf'ın, bilim kadını ama haberi yoktu: Senelerce ve senelerce evveldi, Fenerbahçe'deki küçük kahvede, Vergilius okuyordu. Madam Şarlot -ismini ille Charlotte diye yazdırırdı- "Okuyunuz" demişti. Dallar, yapraklar, bahçenin üstünü yeşil bir yelpaze gibi örtüyordu. Adalar'a bakan burundaki kahve; fazla sessiz hazin bahçe. Kim bilir ne oldu, oraları hep beton. Vergilius'a bir şey olmadı, asırlardır insanlar onu okumak zorunda.

Belki de Ada'daydı bahçe. Kanştırıyordu.

Eurydike kır perisi, ağaç perisi. Kendine su perisi masalları biçmişti. Şimdi su perisine, kır perisine geri dönmek istiyor. Gelgelelim avcunun içinden dökülüp saçılan hayatına sevinçler, üzünçler yağmıyor artık.

Vergilius asırlardır ölü.

Mevsim geçiyor; yeryüzüne çıkan su perisi, ıstırapı tanıdıktan sonra yeryüzünde -annesi babası ayrılmışlardı, Fatma üç yaşındayken, yeniden evlenmişlerdi başka bir adamla ve başka bir kadınla-, vızıldaşan arılara, uçuşan kızböceklerine, bembeyaz nilüferine -başka kimsesi yoktu- geri dönmek istiyor -aslında annesiz babasız büyümüştü; onlar üvey kardeşlerinin annesi babası oldular-, geçen mevsimde kızböcekleri yusufçuklar ilk soğuklarda ilk yağmurda ölmüş, arılar ölmüş, nilüferler... çürük, batakokusu geliyor havuzdan, havuzun suyu çürümüş. Hatıralar çürümüş.

Şaşardı: Üç kez Eurydike!

Bahçe Ada'daydı, köşkün bahçesi. *Georgia'yı* okuyor.

Georgia'yı okuyor ama, tuhaf şey, Aeneas'ı görüyor; güneş kara bulutların arkasına çekilmiş, koyu bir gece akıyor sulara, gök gürlüyor, hava şimşeklerle delik deşik. Ölüm insanın eteğinde. Aeneas yıldızlara doğru kaldırmış ellerini, yıldızlara sesleniyor.

Şimşeksiz, aydınlık bir gece iniyordu. Ada'da, gökyüzünde yıldızlar.

Sızlayan boynunu büktü.

Fendi -o zamanlar ‘Fendi’liğini bilmiyordu- Bekri kapıyı açtı, “Buyrun Beefendi”, Ufuk Işık içeriye girdi, geniş antreye, otuzuna varmamış, kim bu beyefendi acaba?, çekingen. Mermer lâhitler kadar ruhsuz ve soğuktu antre.

Saksısında genç difenbahya, salondan maviler akıyor, bir ilk-yaz akşamıydı, saat beş suları. Fatma Asaf tanışmak istemişti.

Suskun kraliçeye baktı. Ölmekte olan bir insanın odası burası diye düşündü. Ölümü bekleyen kraliçe ölü odasında oturuyor. İhtiyar tüller ve ağır perdeler kapalı. Tam kapalı değil, yarı çekik; fakat perdelerin... perde ağır ağır iner, hayır perde hızla iniyor. Son sahne bu.

Zamanı mı değil mi, kestiremiyordu ama, -zaman kalmamıştı- söylemek istiyordu: ‘Orman’ gibi ben de sizi çok sevdim.

Tabiat mucizesi difenbahya direnmişti, yaşıyordu.

Artık saat beş suları değil, daha geç. Fakat yine bir ilkyaz akşamı.

Usta-çırak ilişkisi sayılmaz. Sadece sonsuz hayranlık. Zaten hep o büyülenişlerin ardı sıra şairlere hikâyecilere, mıknaşın çekim alanına kapılmışçasına. Çoğu kez hayal kırıklığı. Hayal kırıklığı yıldırmamıştı. Ustaların küçümseyişi, yok sayışı yıldırmamıştı.

İşte yine *Geceleyin Yıldızlar* romancısının evindeydi. Az sonra tanışacaklardı. Söyleyecekti Fatma Asaf’a; sararmış sayfalarından okuduğu *Geceleyin Yıldızlar*, ‘ilk’ romanını yazıyordu yeni yetme Ufuk on dördündeki Ufuk, tükenmez kalemle sarı deftere, her satırına, her cümlesine öykündüğü.

Mavilerin aktığı geniş salonda, Ayvazovski’nin dolunayı bulutlarla kararmış, deniz öfkeli, karanlık ve zaman, eskimişlik resmi büsbütün karartmış. Oysa ıslıl ıslıl bir ilkyaz akşamı; pencereden Bebek Camii görünüyor, deniz uysal.

“İlk romanımı yazarken, *Geceleyin Yıldızlar*’ın her satırına öykünmüştüm” diyecekti, el sıkışır sıkışmaz; ezberlemişti, tekrarlayıp duruyordu.

Elini sıktıktan sonra söyledi.

“Ne oldu o ilk roman?”

“Sonra yırtıp attım.”

“İyi ki! Ben yayımlamıştım. Pişmanlıktır ilk romanlar.” Sevecen ve biraz alaycı, gülüyordu Fatma Asaf, ışık saçıyordu.

Şimdi aylası, ışığı eriyip gitmiş, kaskatı. Aklından neler geçiyordu?; büyük olasılıkla ömrün döküntüleri. Muhakkak ki tatsız tuzsuz şeyler. Çünkü gülümsediğinde -pek ender gülümsüyor-mavimsi eflâtunumsu ayla yine belirliyor.

Sesinde ılık güney yeli bir genç adam anlatmamıştı ilk romanında. Arif Hikmet'i henüz tanımıyordu. Fakat el  gözlerinin içi alev alev yanarak, romanın genç kızına bakan bir genç adam...

Geçmez o pişmanlık. Nur Edige'ye anlatamadığı buydu, başkalarına, Ufuk Işık'a. Geçmez o pişmanlık: M zi peşinizi bırakmıyor. Ne yazarsanız yazın, mutluluk kıvanç duyamıyorsunuz. M zide yazılanlar bir yerden sızar. Huzura kavuşamazdı. Perdelelerini usul usul açmaya koyulurdu, eski romanlar, d k nt iler, Fatma Asaf bu genç muharrire istidadını genç kız romanları yazarak harcıyor. Yetmiş yıl sonra gözlerinizden yaşlar boşanabilir.

Romandaki genç kıza acıdı. Onu, "bir çift ateşten g z"e satıvermişti. Hürriyetini elinden almıştı, cemiyete meydan okuyuşunu.

Adı Hicran olmayan Hicran, *Sönmez Aşk*'ı etajerden alıp gösteriyor. Sayfalarını açıyor, sonra fırlatıp atarak, "Okuyamazsın! Aşk romanı!" ocuklara yasaktır aşk romanları.

Kasaplar satırılar doğrasın diye mi giderdi kasaplara çırılçıplak soyunmaya; giydirmeye çalışırlardı, üstünü başını paralar, "Becer beni! Becer!" Ardından günlerce haftalarca aylarca karasevda romanları! Öyle hanımefendi bir kadının kızı... Bütün Moda  z l rd . Onu,  yle hanımefendi kadının kızını yazamadı Ufuk Işık. Hiç değilse anlatmak isterdi, *Sönmez Aşk* romancısına, haziranda doksan, artık imkânsız.

  ayaklı, ayakları arslan başı masanın örtüsü yanardöner. Işık çekilince, yanard nerdeki limonküfü sarmaşık yaprakları kayboldu.

Topluma, hayata meydan okuyabilirdi. Çünkü biraz kendisiydi, meydan okumak istemişti, içinde isyanlar, başkaldırıları. Dünya korkunç bir harbe sürüklenirken, el  gözlerdeki ateşli bakışlarla uğraşıyordu.

Sönmez Aşk'ı hayal meyal hatırlıyordu. Belki yeniden okuması gerekecek. Şimdi o günü de gözünün önüne getirmeye çalışarak, "... Sirkeci'ye koşuyordum...", Atatürk'ün öldüğü gün. Kapak hayal meyal: Kolunda manşonu, beyaz perdesüsü savrulmuş genç kadın, kübik koltuğa çöküp kalmış; boynunda beyaz puvantiyeli fular, sabahlıklı genç adam ayakta duruyor. Öyleyken hayal meyal değil.

Georgia'nın Fransızca çevirisini masaya bıraktı. Sanki oradaymışçasına, avcunu açtı, yine orada o akşam, siyah-beyaz maskeli kedi, saksısında kıpkırmızı açmış karanfil. Tek satırını, tek dizesini hatırlamıyor Vergilius'un.

Masaya bıraktı.

Başka zaman diliminde, Necdet ölmüş, Büyükada'daki harap köşk satılığa çıkartıldı, küçük kiralık yazevleri yetip artar, Necdet'in ölümünden sonra gösteriş bitti kendime benliğime kavuştum. Maden'deki mevsimlik yazlık evde, Prof. Nur Edige elerini çırpıyordu, silme sevinç: "İşte işte! İşte oldu! Kaygılarınız dağılsın, mitologyadan iz sürün, yazdıklarınız ebedîleşecek!" Türkiye 12 Eylül'e doludizgin koşuyordu, gençler birbirlerini öldürüyorlar, çakalların çağı. On yıl önce 12 Mart.

On yıl sonra, otobiyografik olduğunu saklamadığı romanında çakalların çağını yazarken, Evren'in adını anmaktan uzak durmuştu; korkmuştu.

"... yazdıklarınız ebedîleşecek!.."

'68'in edebiyatı'; Necdet hayattaydı, tek satır yazmamıştı, Necdet engellemişti. Evli kadın yazarlar hele kocalarının paralarına ve imkânlarına bağımlıysalar... Sonra okurlar da umursamıyorlarsa...

Tabii ki öç alacaktı. Otobiyografik olduğunu saklamadığı romanında, Nur Edige'nin belli belirsiz 'bıyık'larını bilhassa yazmıştı. Merhametsizce, ebedîleşsin diye. Tabii profesörlüğünü ve ismini gizleyerek, çiçekçi sevgilisini de, kuzgunkılıçları güller

orkideler sarıp sarmalamış. Seksenini aşmışken yazmış ve yazamamıştı. Nathalie Sarraute *Şimdi*'yi...

Madam Şarlot bilgiç yırtık tebessümüyle “Vergilius’la Gide aynı meşreptendir” diyor, sanki döşeklerinde nöbet tutmuşçasına. Zavallı yapayalnız Gogol *Ölü Canlar*’ı yakıyor. Şöhretinin doruğunda Çaykovski. Yazdıkları ebedîleşmedi besteledikleri ebedîleşmedi. Çiçekçi sevgili incecik mor menekşelerden küçük zarif bir buket hazırlıyordu, bir demet viyolet. Kimsesiz bir seveciydi kendini gizleyen Prof. Dr. Nur Edige, daha cesur çiçekçi.

İnsana acımaya çalıştı.

Yazınız! demek istedi, insanı anlatmaya çalıştım.

Gençleri birbirlerine öldürttüler. O genç şair, sokakta ölüsü bulundu, Ankara’da. Gazetelerde okumuştı. Kılın kıpırdamadı Fatma Asaf, Lorca’ya daha çok acınırdın.

Demiray cezaevlerine koşuyordu, gençlere, eski öğrencilerine. Derken onu tutukladılar. 12 Mart’ta, Deniz’i astılar, Deniz’i yazmak, “Deli misin sen!” ünlü avukatın parasıyla lüks hayat.

Bugün akşamüzeri, Ufuk Işık’ın getirdiği papatyaları Bekri jardiniyere yerleştirmişti, beceriksizce.

“Hatırlarsınız değil mi, Bebek’e gelmiştim. Ayvazovski’nin tablosu...”

“Müzayedede sattık onu. Necdet’in ölümünden sonra. Madî imkânlarımız daralmıştı. Çallı’yı, Nazmi Ziya’yı sattım. Belki Eren’in portresini de satarım. Alan çıkar mı?”

Fatoş’la Ufuk yaşıtı. Ufuk Işık’ın karşısında duygularını -hatıralar perdelerini ağır ağır açar- dışa vurmaktan ürktü. Oğlum yaşımda. Bütün hayatı boyunca bayağı bulduğu... reddettiği ‘merhamet’ geçiyordu kalbinden. Kime acıyacaksın! Geçmişteki insanlardan tek bir mutlu anı kalmamış; fakat hepsi acı çekmişler, onlara acıyabilirsiniz.

Kimseye!

Hatıralar perdelerini ağır ağır açar: Ölmüştü annesinin, üvey kardeşler, ölmüşlerdi; yabancıydı. Yazınız, onları pek tanımadım. Kimseyi tanımadım. Kimsem olmadı. Fatoş üvey kızım sanki.

Çoluk çocuk, Ufuk Işık filan, “Romanınızı imzalar mısınız?”; imzalamıştı. Çantasından kitaplar çıkarmıştı bu genç adam, Ufuk Işık, hangileri?, imzalamam için getirmişti. Önünde duruyordu, hangi yıllar ve hangi endişeler, imzalıyordu. Demiray’ın öğrencisiymiş. Devirler zamanlar geçen zaman ölüm kusuyordu.

Demiray’ı da çağırmıştı o akşam. Tango yeniden moda oluyormuş. O eski sevdâ geçtikten sonra. Kimseyi sevmemişti, acı-mak ayrı.

Fatoş bile yabancı. Gözyaşları döküldü. Koşarak gelir, kucağına çıkmak isterdi; ‘roman’ yazıyordum. Halbuki anneannen... Anneannen roman yazmazdı...

Kocamı sevmedim, fakat yalnızlığa tahammülüm yoktu. Kocama alıştım. Hiçbir söyleşide açıklamayacak. Hiçbir söyleşide yer almayacak. Geliyorlar, okumadınızsa ne soracaksınız diyorum. İnsan böyle anılara dalar. İncilere benzetti gözyaşlarını, mâziden sızan edebiyatla. İnciye benzeyen gözyaşları ihtiyar, yabancı kadının yanaklarından akıyordu. Seyretti, düşsel aynada. İhtiyar, yabancı kadın düşsel aynadaydı. Az berisinde Venedik aynası.

Roman böyle bir sanat: Fatma Asaf’ın romanlarında, öykülerinde hakiki anne baba yok.

“Kara Şato” muydu yazmak istediği uzun öykü? Zenginler fakirlerin acılarına aldırmaz.

Yaşlı kraliçeye bakıyordu: Yazmak istemişti, ömrünün uzunluğunda başka kitaplar, daha başka bir yazarlık tutumu. “Dostum Ufuk Işık’a” imzalamıştı, “... Kırk yıl sonra. Size imzalamak hüznün veriyor biraz. İş peşine düştüğüm, gazete kapılarını aşındırdığım günler...” Romanlarında bölüm pörçük yazdı, fakat

ayrıntılar yok. Gazete kapılarını aşındırdığı zamanların kaygıları, korkuları yok. O yaşamak ayakta kalmak mücadelesini okurla paylaşmayı gereksinmedi.

Üvey kardeşleri kaldırdılar; babasının cenazesine gitmedi. Necdet, “Herkes ne der!” diye bağıırıyordu. Necdet gitti. İstenmeyen bir çocuktum; üç yaşından beri ayırdılar. Yakınlık kur-maktan uzak durduğı insanlara, kıpkısa bir an, belki, hattâ ağ-lamak.

“Alın bu şeytanminarelerini” dedi, “belki size susmazlar.”

Bana düşman diye düşündü Ufuk Işık.

Colette olamamıştı. Simone de Beauvoir olamamıştı.

Beyaz mermerlerin soğukluğunu hissetti Fatma Asaf’ta. Ada’daki köşkün merdiveni beyaz mermerdendi, bahçeden gi-rince, sarmaşık güllerinin uzanmaya tırmanmaya çalıştığı. Beyaz mermer merdivende dimdik duruyordu Fatma Asaf, sonra bir-kaç basamak indi; “Karlara Kraliçesi”ydi, Ufuk Işık da “Kurşun Asker”.

Bekri papatyaları çok sıkışık yerleştirmişti. Hiçbir zaman öğrenemedi çiçek yerleştirme sanatını. Kırlarda papatyalar, yürüyorlardı, kuyu kebabı yedikleri lokanta gerilerde kalmıştı, yarı sarhoştular. Yakacık'a kır gezintisine gitmek kimin fikriydi? Sabah erken saat yola çıktılar. Size hiçbir şey anlatmayacağım Ufuk Işık. Bu akşamüzeri papatyalarla çıkagelmesi hoş bir davranıştı. Deli gibi papatya toplamışlardı; gençtiler, çok genç; kırlar papatya tarlası. Guguk kuşunun sahiden guguk diye ötüşü, guguk guguk! İlk kez o zaman işitti; bir daha işitmedi. Belki daha geniş bir çanak...

Ölümün elinden alacağı son romanı yazmaya başladı, ilk romanının sanrısında.

Hayal meyal; geç vakit... gecenin o saatinde... geç kız cad- dede tek başına yürüyor, ayak seslerini duyunca başlarını çevirip taksi şoförleri ona bakıyorlar, adımları hızlanıyor geç kızın, umutsuz bir aşkla sevdiği geç adamın evine doğru, mutena şiş- li'nin mutena apartımanlarından birinde. Sonrası bulanık.

Mantosuna -demek pardes değil, bir yaz mantosu-... ağır ipekten yaz mantosuna sıkı sıkıya bürünmüş. Seyrek elektrikle- rin ziyası geç kızın yüzünü iyice aydınlatamıyor. Evet: Seyrek elektrikler ve ziya; kelimeler gözünün önündedir Ufuk Işık'ın. Bu 'ziya' hep romanlarda geçer sanmıştı.

Bu manto, ağır ipekten bir yaz mantosu; kapaktaki kışık mañşon ne? Kapak resimleri mi hayal kurar, romanlar mı? O otuz sekiz yılının Ebed şef'ten sonra akıbeti meçhul Türki- ye'sinde. Geç kızın az sonra göreceği adamın şakaklarına el- bette kır düşmüş.

Armağan kitaba yazacağı yazıda belirtecek, cümleleri kuru- yor; şaşırtıcı olan, bildik, beylik reçetenin tersyüz edilidiir: İki de -büyük engeller ortasında, engellere rağmen- umut- suzca birbirlerini sevmeleri gerekirken, Fatma Asaf daha ilk ro- manında.. Ufuk Işık, sevmiyordu diye geçiriyor içinden, řa- kaklarına kır düşmüş geç adam yaz mantolu geç kızı, Sn- mez Aşk boyunca sevmiyordu, sebebi aıklanmaksızın. Oysa, lmş Bir Kadının Evrak-ı Metrkesi'nden başlayarak, özellik- le kadın yazarların kaleme getirdikleri eserlerde roman kavra- manları birbirlerini hep umutsuzca sevmişlerdir. Fatma Asaf'ın tutumu tekil ve muammalıdır. 'Muammalı'yı değiştir, oysa cuk oturuyor.

"Bu gece sabaha kadar beni dinleyeceksiniz" diyordu geç kız, ince bedeni yay gibi gerilmiş. Gözleriniz, diyordu, tanıştı- ėımız gün, gözlerinizden gözlerime bir ateş akıyordu, uzun uzun baktıktan sonra yine iinize kapanmıştınız. Ben bu bakış- larda söylemekten çekindiğiniz dürüst bir aşkı okumuştum.

Ne zırva cümlelerdi yarabbi! Sonra hangi genç kız hangi aşk romanında böyle taşkın, pervasız konuşabilir; genç adamın söyleyeceği sözleri genç kıza söyletmiş.

Bej takımlar keten giydirmişti genç adama. Genç adamın gözlerinden genç kızın gözlerine akan ateş... ateşi Ahmed Hâşim'den aşırılmıştı, bunca yıl sonra bile hatırlıyor ve acıyla, hınçla gülüyordu.

Ateş gibi bir nehr akıyordu

Rûhumla o rûhun arasından

Hâşim'de sanatkârca olan, Fatma Asaf'ta çarpılıp kalmış. Şairin mısraları koşuşurken, Fatma Asaf bir yandan da anneannesinin kabartma kanaviçelere kapanmış yorgun gözlerini düşünüyor, günler geçiyordu diye yazıyor, şimdiyse asırlar. Genç adamın tavrında bir değişiklik olmuyor; sadece, Fatma Asaf ona yeni yeni takım elbiseler kuşandıyor, bugün ince yünlüden lâcivertlerini giymiş, bugün kahverengi ceket kadife, kır balosunda beyaz smokinli. O, gözlerinin içi hep alev alev, genç kıza bakıyor, sonra başını eğiyor, sessiz kalıyordu. O, ancak ateşten gözleriyle, genç romancıya üç beş kuruş para kazandıracak.

“Ne telifi? Romanınız hele satsın...”

Necdet'le evleninceye kadar hep üç beş kuruş, kapısını aşındırdığı gazeteler, hırsız, hilekâr yayıncılar. Sonrası romanlarındaki kadar lüks dekorlu, sulugöz peri masalı hakikat olmuş, fakat bir farkla: Piyasa romanları lüks dekorda değişime uğruyor, lüks dekor yaşamını gülünçleştirirken yazdıklarında belli belirsiz bir düzey, gerçekliktekine yakın insanlar. Yarın gazeteye hikâye yetiştirilmeyecek, yayıncısı “Daha ateşli! Daha ateşli aşk sahneleri Fatma Hanım!” diye tutturamayacak, üç tutam gizli şehvet. Düzeyi tutturabileceğinden adamakıllı endişeli, korka korka yazardı, olayı en aza indirgemiş, ruh çözümlemesine doğru, çekinerek.

“Bir metamorfozdu” dedi Ufuk Işık'a, serüveni, dönüşümü sanki anlatmışçasına, “çok zordu.”

Kaç kez çizmiş, karalamıştı, hortlardı eski üslûp, gün ağarıyordu yıldızlar solmuştu...

İşte yine çiçek kokuları taşıyan tatlı bir rüzgâr esiyor, genç kızla babası, *Sönmez Aşk*'taki, Belvü'den içeriye giriyorlar.

Ufuk Işık sözcükleri dinledi.

Kraliçe, “Mâzi bütün baharıyla geri geliyor” dedi, sesinde acı. Bütün baharı, bütün rayihasıyla geri gelen mâzi, yazarlık yaşamına damga vurmuştu. Damgalanmıştı.

Kraliçenin sözcükleri ansızın eskimişti. Mâziyi bütün baharıyla geri getirmeye çalışıyordu; ne demekse? Demin, bir ara, çağısamaya hiçbir zaman kapılmadığını söyledi.

Genç adam hissetmişçesine dönüp bakıyor. Genç kız, deniz tarafındaki taraçada bir masada arkadaşlarıyla birlikte oturan genç adamı görüyor. İlk yıldızlar beliriyor gökyüzünde. Genç adam ayağa kalkıyor, esenliyor. Yanlarına geliyor sonra.

“Benimle dans eder misiniz, ...?”

1938’e dönüp -ilk kitabın yayımlanış tarihi asla unutulmuyor, sonrakiler birer ikişer yitik- genç kızın adını arandı “Benimle dans eder misiniz, ...?” İlk romanının ilk kahramanı, doksanında, doksanına hazıranda erişecekken, isimsiz kaldı. Nedret? Hayır, o Terzi Nedret. Nihal, Nihan, Canan? İsimsiz artık. Zaten Ufuk Işık’ın ısrarlı hatırlatışları olmasa, *Sönmez Aşk* aklının ucundan geçmeyecek.

Biraz sonra ağır bir tango başladı. Fatma Asaf hem kitabevinde çalışıyor gündüzleri, hem “Ağır bir tango başladı” diye yazıyordu akşamleyin. Dansa kalktılar. Genç kızın yanaklarına al basmıştı. Belki kendi de inanıyordu, akşamları roman yazan o gencecik Fatma; mâzinin bahar rüzgârında başı dönüyor, kalbi çarpıyor, yazdıkça, yazabildikçe. *Camekânda Sinekli Bakkal*: Halide Edib Hanım son eseriyle okuyucularını mest etti.

Fatma Asaf Hanım ilk romanıyla... Cemekânda *Sinekli Bakkal*. Kendisi Halide Edib olmak istemişti, yolun başında, bir zamanlar; Necdet, Türkiye'nin Simone de Beauvoir'ı olmasını.

Kumkapı'da mı, Çiçek Pasajı'nda mı, belki Koço, Tarab-ya'da Hristo, mâziden gelen sesle irkildi, yarı sarhoş, gözleri kısılmış, yayık gülerek eğilmiş Demiray, "O zaman siz de Sartre mı olacaksınız?" diye soruyor Necdet'e. İğrendi. Bir kahkaha kopmuştu, bilhassa kadınlardan, şair, muharrir karıları. Kocası hoşgörüsüyle gülümsüyordu. Tabak, çanak, bıçak sesleri. Yaralanmıştı.

"Sartre'ın şerefine!" Kadehler kalkıyordu.

Solan, kuruyan yaprak gibi sönüp gidivermek, *Sönmez Aşk*'lar yazıp...

Toparlamaya çalışmıştı Demiray: "Türkiye'nin Simone'a, Beauvoir'a ihtiyacı yok! Türkiye'nin Fatma Asaf'a ihtiyacı var!" Hâlâ yayık gülüyordu.

Fatma Asaf; gözlem gücüyle sanat ve birikim yatırımıyla yazdı son romanlarını diye anılacak sonraki kitapları yeni yazmaya başlamıştı. İçki sofralarında Demiray, "Evet evet, Fatmacık toparlamaya çalışıyor" diyormuş.

Ekmek kavgasındaki Orhan Kemal'e bitti bitti!, kendini tekrarlıyor! diyen de bunlardı. Belki asıl bunları konuşmak gerekiyor. Rakı sofralarının ucuz, bayağı şakalarını, çekiştirmelerini. Türkiye'nin Fatma Asaf'a ihtiyacı yoktu. Türkiye koskoca Orhan Kemal'e yazmak yaşamak... yazarak yaşamak hakkı tanı-mıştı. Teybe eğildi.

Teybe eğildi. Söylemek gerekir, ekmek parası için süründü-rülmüş yazarları.

Susuyorlar. Fakat uzaklardan, sahillerden, gazinolardan müzik ve kadın kahkahaları yükseliyor yankıyor. Ufuk Işık Nurul-

lah Berk'in Avşa resimine baktı; alın götürün! demedi. Gökyüzünde kırpıntı yıldızlar. Oysa resimde 'ada' gündüz vakti.

Dansa kalktılar. Muare taftadan tuvaletiyle ismi unutulmuş isimsiz genç kız çok güzeldi. Belvü'nün ışıkları gümüşselvilerle sulara akıyordu. Genç adam... genç adamın da adı yok! Sadece gözlerinin taa içinde Ahmed Hâşim'den yürütölmüş ateş.

Dans ediyorlardı. Hayat ne yazık ki pembe mavi bir edebiyat olamaz. Halid Ziya Bey siyah demişti. Anneannesı, "Fatma, çok geç oldu" ve bahçe sessiz, müstemilâtın penceresinden görönen yaban bahçe, pencere açık. "Sen uyu. Ben biraz daha çalışacağım." Bu sahne de silinmemiş.

Yatmazdı, uyumaz, beklerdi. Necdet'in şoförüne kravatlar hediye etmiş. Onu bıraktın, onu unuttun! Bir doksan yıl daha yaşasan onu bir daha göremeyeceksin.

Hemen bıraktı anneanneyi. Dans ediyorlardı. Beyaz smokinli, şakaklarına kır düşmüş genç adam kaya gibi hissiz; genç kız, yaşamak ve ölmek üzerine en küçük bir şey söylemeyen tango da, o kaya gibi hissiz adamlarla ağır ağır dönüyordu. Anneanne taze ceviz ayıklamış, küçük kâsedede. Ağır ağır dönüyordu diye yazdı; yaz kokuyor taze ceviz. Dönüyordu dönüyordu. Biri şimdi bu ağır tangoyu durdursun! Yalnız, bir an önce!

İlk romanındaki ilk tangoyu bir daha yazmayacak.

İlk romanı aldırış etmedi. Romanlar bazan romancının sözü-nü dinlemezler.

Genç adam gözlerini -onun gözleri mi ateşten elâydı, genç kızinkiler mi?- üç beş kurşluk romana sadaka biçercesine... Kelimeler bile geri geliyor: "Tahrilli elâ gözler" diye yazmıştı.

Tango seslerden çığlıklardan örölü, devam ediyordu. Gözle-riniz, diye anlatıyordu, tango yaptığımız o gece, aynı ateşle y-narak ateşle, Şişli'nin mutena apartıman dairesinde, bana bakı-yordunuz, ancak çok seven bir erkeğin bakışları bir genç kıza...

Çok seven bir erkeğin?!.

Kimse durduramadı; tango devam ediyordu. Ancak seven bir erkek böyle bakabilir. *Kadın Severse*, o bir roman adı. Gözleriniz gözlerime bir yığın alev serpiyordu. Genç kızlar daima sevilmeyi bekler, sevilme ister, bir erkeğe ait olmak. Gözlerinizden bu aşkı okuyordum...

Dünya, yaşam, parasızlık insanı küçültüyordu: Bunları yazmıştı. Bu yüzden yazmıştı.

Müzik nihayet durdu. Dans edenler dağılmaya başladılar. Anlamsız tango sona erdi, para kazanmak hayaliyle yazılmış zavallı romandaki tango, sona erdi. Sona sona!..

Geri dönemeyeceksin dedi kendine, yağmur akşamlarına, gözyaşı akşamlarına geri dönemeyeceksin. Öleceksin. Bir kadeh bir şey iç, bir kadeh bir şey, votka.

Profesör Nur Edige'nin götürdüğü doktor, geriatri uzmanı, "İçkiyi kesin" demişti. Fatoş'un götürdüğü doktor, "Alkol alıyor musunuz?" Necdet, "Çok içiyorsun!" derdi. Votkaya genç kızlığında...

Saat gelmedi mi, bir kadeh bir şey içelim diyecekti, vazgeçti. Tangoyu yazmışım. Demiray'la tangoya... sonra.

"Ah bu romanlarda hep Suadiye'ler, Moda'lar, Boğaziçi'ler" dedi, "ah hep Büyükada'lar" oysa müstemilâtın penceresinden o korkunç karanlık bahçe. Yalnız zaman zaman ateşböceklerinin mor eflâtun kıvılcım yağmuru, yaprak yaprak bahçede.

Yazıyordu, boyunbağı kelebek kitapçıdan, Şinasi Budun, kurtulur kurtulmaz: Küçük Moda'da -neresiydi?, neden öyle Küçük Çamlıca'lar Büyük Çamlıca'lar?- denize bakan "konforlu" evde -belki 'villa'-, uzaklarda deniz masmavi uzanıyor.

Geriatri uzmanı "Hanımefendi'nin eserlerini eşim Yıldız çok okumuştur", edebî bir cümle kurarak, "Anılar yaşamı delik deşik eder Hanımefendi" ve bakarak gözlerinin içine, kıymetli sözünün anlaşılıp anlaşılmadığına. Zevceniz eserlerimi okuyarak mı sizi buldu ve yaşamını delik deşik etti hah hah hayt!

“Anılar geri gelmez. Kurtulun onlardan Hanımefendi.” Çay bahçesinde yazıyordu tangoyu, anılar geri gelir, denizde yelkenliler beyaz martılar gibi süzülüyor, garip bir ağırlık, durgunluk çöküyor, akşamın sandallarından yükselen kahkaha. Küçük Moda’da oturan “konforlu” evde, roman kahramanıydı, yirmilerin-deki Fatma Asaf değil.

Müzik durmuştu, tango.

Dans edenler masalarına geri döndüler.

Susan susan susan -üç kez!- Fatma Asaf’a bakarak, ne kadar huzursuz karanlık sevinçten çok uzak diye düşündü Ufuk Işık, ne kadar umarsız! Kendi yaşlanışından korktu, çocukluğuna geçiverdi:

Akşamın sandallarından kahkahalar yükseliyor. Moda’nın hanımları bir Esat Mahmut romanı pervasızlığında. O kadar çok kahkahalar ki, bu hanımların kasaplara satırlara niye koşmadıklarına anlam veremiyor. Onları durduran ne ve Hicran’ı öldüren.

Akşamla birlikte sular peygamberçiçekleriymişçesine morlaşıyor, fakat kahkahalar dinmiyordu. Sandallar eski Deniz Kulübü’nün oralarda. Bir yaz akşamı bu: Sular morlaşırsa bile, güneş bir türlü batmıyor.

Suskusunu bozdu Fatma Asaf: “Farkında mısınız, ilkyaz geliyor.” Nedense kırış kırış ellerine baktı.

Günün son ışıkları “Kara Şato”nun camlarına vurmuştu.

Sonra bir demet ışık da tabloya akmış, portre, duvara dayalı.

Yarın akşam yine kır balosu. Genç kız elbisesini ince, dökümlü emprimeden yaptırttı; siyah üstüne mercan rengi krizantemler...

“İlk romanınızda...”

“İlk romanım yok!”

Sol elinin orta parmağındaki donuk kül rengi inci yüzüğü çıkarıyor. Evirip çeviriyor. Kahve fālına bakarmışçasına inciye bakıyor. Fala inanır mı acaba?

Romancının yaşamına projektör tutması gerekirken bu ırmak söyleşi...

Bu akşam vaktinde Ufuk Işık Fatma Asaf'ı sessizce izliyor. Evrilip çevrilen inci yüzük, incili yüzük. Bu dakikayı, bu ânı hiçbir zaman dillendiremeyeceğini, yazıya dökemeyeceğini biliyor. Kuru, yavan, ölü bir söyleşi olacak ve bu an gizli kalacak. Beylik sözler sıralanacak, ilk hikâyemi on yedi yaşımdayken yazdım yayımladım Muhit dergisinde. Kuru olacak, çünkü kraliçe konuşmayacak.

Demin “İlkyaz geldi” demişti, ihtiyarların hayatına bu kışı da atlattık müjdesi! Otuzlar kırklar yetmişler demişti, sonra yeni bir yüzyıla binyıla göğüs germeye çalışarak. Göğüs germiştii: Üç yıl önce *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu yayımlamıştı, yeni yüzyılda. Yeni yüzyılda yeni binyılda yayımlanan *Kapkaranlık. Hayat Rüzgârla* daha eskilerden kalma. Onları yazmış. Soğukluğundan, azametinden konuşmayacak.

Eren’in yaptığı portre duvara dayalı.

Kül rengi ışıltılı siyah incide yaz gecesini görüyor. Güzel bir yaz gecesi idi.

Nerden bilebilirdim! diye hatırlamaya çalışıyor Fatma Asaf, nerden!.. Yaz erken gelmişti; mayıstı. Bütün yaz geceleri güzeldir. Bütün yaz geceleri aldatır.

Ayağa kalkmaya çalışıyor, ayağa kalkmak istiyor. Mehtap Kalamış Koyu’na sarı turuncu bir alevmişçesine akıyordu. Öylesine yorgun ki, kıpırdıyamıyor. Ya da, kıpırdıyor, doğrulmaya çalıştı: Çünkü Ufuk Işık yardım etmek için... kimsenin yardımına ihtiyacım yok! Fatoş alt katta. Şimdi evde değil, gece dönecek. Tek başıma, dimdik! Fatoş “Bir baston alalım anne düşersen vurursun...” Evde değil, dönecek. Düşmüşüm vuruyorum ne işe yarayacak? Tek başıma, annemle babamın beni bıraktıkları günden beri. Alkol alıyor musunuz Hanımefendi hatıralar delik deşir eder. Alkol alıyorum. Haliya ayağı takılıp düştüğü gün bile vurmadi. Bastonu romatizmalı siyatikli Fendi Bekri’ye verdi.

Genç kız çevikliğiyle ayağa kalkmak istedi. Yaz gecesinden kaçmak için.

Tango sesi şeytanminaresinden. Ufuk Işık dinledi. Dalga seslerine karışmış.

Bastonu vuruyor vuruyor!, hayata. Çok güzel bir mayıs gecesi. Nerden bilebilirdim, Deniz Gezmiş... Deniz Gezmiş han-

gi yaz başlangıcı gecesi asıldı; işkence tarihiydi doksan yıl, ölüm öldürüm. Fakat yine Belvü yine *Sönmez Aşk*, *Bahar Yağmuru*, zırvalıklar. *Sönmez Aşk*'ta Belvü'de kır gazinosuna gittiler. Hiç değilse asanlar kadar kalpsiz değildim hayata rüyalar ikram ettim. *Bahar Yağmuru*'nda Büyükada'ya İsplandit'e. Siz de mi Ada'da kalıyorsunuz? Evet, bir haftadan beri İsplandit'teyim, Necdet kotrasında. Beyni uğulduyordu. Siyah emprimede mercan rengi krizantemler. Fatoş'tan bir iki yaş büyük Deniz, nerde astılar?; irkilerek, yirmilerindeydi Fatoş, yirmilerindeydi Ufuk Işık ve Fatoş şimdi elli beşlerinde. Denizin ortasında hiçbir deniz feneri yol göstermiyor. Yazılanlar çizilenler, boşunaymış, bugün kimse okumuyor. Onlar yirmilerinde, kaç kişiydiler, asıldılar. Siz de mi bu yaz Ada'da... Evet İsplandit'teyim... birbirlerine öldürttüler onları. Demirel Cuma namazına koşuyordu. Anneannesi seccadesini yaydı, çiçekler çevrelemişti. "Kumandanlar" diyecekti, susakaldı. Güzel bir mayıs gecesiydi; Belvü Oteli'nde kır balosu veriliyordu, hayır, hazi-
ran temmuz.

Yüzüğünü parmağına geçiriyor, sol el orta parmak. Dudakları kıpır kıpır. Ansızın "Kaç kişiydiler?" diye sordu.

Kimler? Ufuk Işık yanıtlayamadı. Zaten başka yerdeydi: Otobüsten inmiş, Bebek Parkı'ndan geçiyordu, ağaçlar, ansızın parlayan bir sevinçti bu, Fatma Asaf'la tanışmaya gidiyordu. Yirmi altı yaşındaydı.

Oysa "Kaç kişiydiler?" diye sorarken, romancı, o kadar yaşlıydı ki ve o kadar yaşlı. Ruhun gizemlerine inmeye çalıştı onunla.

Bir işaret göremedi.

An gizli kalacak.

İbrahim Çallı'nın firçasından cami günbatımında biraz da deniz renkleri yansımaları kuşanmış, hâreli maviler camgöbekleri geziniyor. Üç tekerlekli bisikletine binen çocuğu yine görüyor parkta. Bir vapur yanaşmıyor...

Birçok ilkyaz gelip geçti.

Demin bahar geldi bahar geliyor farkında mısınız, bahar sanki buraya bu odaya, Fatma Asaf'a geliyordu. 'Orman' bir taze yaprak daha büyüymüş. Pencere kenarında -tül örtmüş- belli belirsiz küçük saksılar toprak saksılar. Ölüm az ötenizdeyken bitkilerle çiçeklerle haşır neşir.

Birçok ilkyaz gelip geçti.

An gizli kalacak, siyah inciye baktığı. O harikulâde öykü, "Orman", gerçekse, difenbahya tanık.

Ufuk Işık kapıyı çaldı. Zillere göre en üst kat, Necdet filanca yazıyor. Sonra asansöre binecek. Sonra kapıyı Bekri açacak.

Sonra yaşlanınca avcunuzdan dökülüyor hayat, yaşantılar. Sadece sadece, öldürtenler arasında olmamakla gurur duyuyorsunuz. Öldüren mi katil, öldürten mi? Kanlı çukurdan yaşantılar toplayıp yazmaya çalışıyorsunuz. Boş yücelik.

Senin yazmaya çalıştıkların -hepi topu bir uzun öykü- boş yücelikti; hepinizden önce ölen o genç kadının yazdıklarını sevmiştin. Şafak'ı sevmiştin. Acıyla gülüyorsun, kim okuyor kim farkında bugünün hengâmesinde Şafak'ın.

"Resmî rakam galiba dört beş bin..." Yarım bıraktı. Kumandanları da yarım bırakmıştı. Yirmilerine varmamışken dört beş bin delikanlıy... O genç kadın hepi topu kırk yaşındayken...

Sanrıda besbelli. İhtiyarlamak belki sanrılar. Nurullah Berk'in resmini vermedi. Her denizden çıkan alelâde şeytanminaresini alın götürün. İçki de vermeyecek. Alkol ispiro vermeyecek. Bir İtalya seyahatinden almış deniz sümüklüböceğinden mercanlardan kolyesi. Bekri'nin hazırladığı salamlı dilli küçük sandviçler kanepeler buzdolabında, havyar da çıkardı eskiden.

Sanrılarında ikide birde noktalanıyor hayat. Avşa bütün şenliğiyle, kırmızı şarabı beyaz şarabı ahtapotu böceği kalamarı kaidesiyle gülüp eğleniyordu Avşa'dakiler, bir kadın yürüyordu,

bir erkek, bir travesti, ada hepsini kucaklıyordu. Böcek ister misiniz? Jacop'un oyuncak kovasından yampri yampri çıkmaya çalışan yengeç. Hayır böcek istemeyiz. Böceği belki akşama...
Ufuk Işık garsonun getirdiği hesabı ödedi hangi yaz?

Hangi yaz?

Daha çok akordeon. Ufuk Işık arkadaşlarıyla -kimdiler?- Çiçek Pasajı'ndaydılar. Entelektüel Cavit herkesi itiş kakış oturtmuş. Bağırtilar yükseliyordu *Haydar Haydar!* Söğüt dalı gibi gençlik, suya eğilmek ve kapitalist dünyanın bedelini ödemek. Marx gelin burda sığın! demişti sanki.

Gençtiler, merhametle sosyalizm. Rabelais, pek ünlü ayyaşlar ve siz pek değerli frengililer diye sesleniyordu on altıncı yüzyıldan. İnsanlığı sosyalizm kurtaracak. Kahrolsun faşistler! *Non, Je ne regrette rien! Milord Milord!* Fikret Hoca ellilerinde, hümanizma, aydınlanma çağı, *Gargantua*, herkesten merhametli ve sosyalist. Akordeoncu kadın Madam Anahit Edith Piaf ayaklarında. Fakat her şey taklit *Şölen de Manifesto* da, her şey melez, sahte.

Lavanta rengine sandık lekeleri yürümüş.

“Benimle dans eder misiniz Fatma Asaf?”

“Siz dans etmezsiniz ki Demiray.”

“Bu ilk dansım olacak Fatma Asaf. Mösyö Morelli’den tango ve vals dersleri aldım.”

Masadakiler gülüyorlar, el çırpıyorlar: “Yaşa Fikret!..” Fatma Asaf, genç romancı -dergilerde gazetelerde hikâyeleri, ilk romanı kitap olarak çıktı, yenisi Her Hafta’da tefrika edilecek- ayağa kalktı.

Demiray’la tuvaleti pembe gül demeti genç kız müziğin ahengine kapılmış dönen çiftlerin arasına karıştılar. Gündelikçi terzinin diktiği pembe elbise un çuvalı gibi duruyordu Fatma Asaf’ın ince bedeninde.

Caz, orkestra güzel bir tango çalıyordu, canlı, kıvrak. Demiray’la dans ediyorduk ve o durmadan eteklerimi uçuran bir hızla beni döndürüyor döndürüyordu. Yaşamak dolu bir tangoydu.

“İlk dansım... Fatma Asaf, lütfeder misiniz?”

Bunları söylerken bal rengi gözleri çakmak çakmak yanıyordu, sesinde güney rüzgârlarının sıcaklığı. Fakat hep, uzaktan uzağa, belli belirsiz, ‘pikaro’ edası.

Tuhaf bir heyecan duymuştu Fatma Asaf. Garip bir iç sızısı da. Bu kadar yaşamak dolu bir tango... Demiray kolunu beline geçirirken genç romancı “Paris’i özlemiyor musunuz?” diye sormuştu. Bu kadar yaşamak dolu bir tango... Bu tango Fatma Asaf’a...

“Hayır özlemiyorum. Sizlerin yanında Paris unutuluyor.” Sesinin tınısında...

Madam Charlotte pikaresk, tiyatroya çığır açmıştır diyecek. Fatma Asaf Shakespeare’in ünlü soytarılarıyla pikaroları karıştırdınca da kahkahalarla gülecek.

Dönüyorduk, eteklerim uçuşuyordu. Biraz yavaşladığımız zaman kulağıma eğilerek, “Bize bakıyorlar” dedi. Bir şeyler daha, kısmen şarkı kısmen nesir söyleyerek. Ben gökyüzüne baktım, yıldızlarla doluydu. Kollarından sıyrılmaya çalıştım. O, avcundaki elimi dudaklarına götürmekten çekinmedi.

Şaşkınlığa uğradım. Anneannem “Dikkat et” demişti. Dans ta ne fenalık olabilir ki? Hem, bu sahneleri, bu zarif el öpüşü ben defalarca yazmıştım. Fakat, yine de, bütün kalbimle dansın çabuk bitmesini istiyordum. Ve tango ne kadar bitmez tükenmezdi, bu, yaşamak dolu tango şimdi bana bilmem neden korku veriyordu.

Avcundan dökülen hayatı bu kez toplamadı. Koltuğa mihlanıp kalmış. Seyretti.

Dönüyorlardı. Şampanya...

‘Şampanya’ya güldü; koltuğunda, bitkin, umarsız, yeryüzünü, her şeyi busbulanık görüyor; hangi ‘şampanya’?! Ancak köpüklü şarap olabilir, en ucuzundan, sonra kim ödeyecek şampanya parasını, hepimiz çulsuz gençlerdik.

Şampanya dokunmuş olmalı; Demiray’la dans ederken, bir tango, canlı, kıvrak, karşıda sütuna dayanmış Demiray’ı görüyordu, boşluğa bakıyordu genç adam öteki Demiray. ‘Bol’ bardağında şampanya içilir mi?!, çılgınlık...

Öteki Demiray boşluğa bakıyordu, Hlestakov edasıyla. İvan Aleksandroviç Hlestakov bir pikaro mudur, uşağı Osip? Hlestakov değilse, uşağı Osip midir pikaro olan? Büyük ve sancılı Rus edebiyatı; Dostoyevski’yi hatmetmişti. Senelerden beri Shakespeare okumuyor, Dostoyevski okumuyor. Neyi değiştirdiler?, okunmasa da oluyormuş.

Göz göze geldiler. Demiray gözlerini ayırmayarak kadehini kaldırdı şampanya kadehi onunki, şampanyasını bir dikişte içti. Sonra kayıtsızca başını çevirdi. Kavalye Demiray’ın ayakları dolanıyordu tangoda. Hlestakov saadetler dileyerek arabasına bindi; sonra çingirak sesleri.

Perde indi. Comédie Française perdelerini bu sezon Nikolay Vasiliyeviç Gogol’ün *Müfettiş*’iyle açıyor. Her sonbahar birkaç gün ille Paris. Birkaç sergi, bir iki oyun, biraz alışveriş. Necdet her şeyi önceden planlamış programlamış. Alkış koptu.

Demin Demiray’a da kopmuştu, “Yaşa Demiray!..”

Bonnard’a o sergilerden Paris’e gidişlerinden birinde hayran olmuştu. Tanpınar söylemişti.

Beyaz mermer sütunu bu kez Demiray’sız gördü. Kavalye Demiray’a “Çok güzel tango yapıyorsunuz” dedi, “Mösyö Morelli sizinle iftihar edecek.” Hafiften sallandı. Hafiften başı dönüyordu.

Neyse ki tango bitmişti. Kavalye Demiray birden kolunu çekti.

“Teşekkür ederim Fatma Asaf. Bu belki de benim son dansım olacak. İlk ve son.”

Pistten ayrılıyorlardı. “Niçin böyle söylüyorsunuz?”

“Bana göre değilmiş. Halbuki heves etmişim.” Yüzü sanki tutuştu.

“Paris bir dans cenneti değil mi?”

“Paris gerilerde kaldı. Ben ıstırap insanı olmalıyım Fatma Asaf.” Sesi kısıktı.

“Siz çok değerli bir insansınız Demiray.” Ona umut vermek istiyordu. Umut vermek istemişti, yıllarca. İçini çekti; belki o gece de çekmişti, sarı turuncu ışıklar. Genç adama bakmıştı; hayır artık pikaro değil, çehresi tutuşmuş. Demiray gözlerini kaçırmıştı.

Bunları yazabilirim diye düşünüyordun; ucuz mecmualardan biri senden yeni bir roman istemişti. Genç kız dans etmekten çekinen genç adama cesaret verecek, aşk böyle doğacak. Çoktan unutmuştun, sütuna dayanmış size iblisçe gülen öteki genç adamı.

“Yeni bir şey yazmıyor musunuz?” diye sordun, çoktan yeni tefrika romandaki genç kız olup çıkmış. Hayır, umut vermek istiyordum!

“Evet, Hüseyin Rahmi Bey üzerine bir etüd. Bugünlerde Heybeli’ye ziyaretine gideceğim.”

Yılların ardından, Fatma Asaf bugün bile utanç duyduğu delişmenlikle, “Beraber gidelim...”

Sarı turuncu alevden dolunay Kalamış Koyu’na akıyordu.

Bir yerden başlamalı, bir yerden sürdürmeli. Yoksa bitmeyecek. Daha şimdiden, bugün, ilk gün, kayıp bir akşamüzeri. Geriye dönmek ve geçmişi, onu korkutmadan konuşmak. Fakat susuyordu çok az konuşuyor başka şeylerden konuşuyor. Artık başka biri başka bir kadın. Son sıralar görüşmediler epeydir görüşmediler. Bir zamanlar hep gençti, genç kalmıştı, ihtiyarlamıyordu. Artık işin su götürür yanı yok: Yıpranmış, çökmüş bir kadın, siyah giysileri kurtarmıyor, kırış kırış yanakları, gözaltıları sanki çürümüş.

“Hatırladığınız en eski anı?” diye sordu umutsuzca.

Çok uzun bir ömre sorulacak soru değildi; fakat Fatma Asaf yanıtladı: “Bir yoksunluk anısı. Anneannemle yaşıyordum. Ge-

liri bol bir insan değildi.” Yarım bırakmak istedi. “Biliyor musunuz, yaşlılığı iyi edebileceğini sanan bir doktor, anılar delik deşik eder dedi bana.” Öfkeyle, alayla güldü. “Bayram geldi; herkes bütün çocuklar yeni bir şeyler giyiyor. Benim de pabuçlarım çok eski. İlle, atkılı, düğmeli rugan pabuç istiyorum. Anneannem alamadı. Çok ağlamıştım... Anneannem de ağlamıştı. Bu, belleğimde yer etmiş.”

“Bu anınızı yazdınız mı?” Ufuk Işık *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu baştan sona taramaya çalıştı, belleğine güvenemeyerek.

Belleğine güvenerek tereddütsüz, “Hayır, yazmadım. Ama sanırım izi sürdü. Yaşamda sürdü izi. Fatoş’a küçükken beyaz botlar giydirmem o yüzden olacak. Fatoş hiç istemezdi.” İçine kapandı kapanacak.

Ufuk Işık atıldı: “Peki yazar olmak arzusunu ilk ne zaman hissettiniz?” Fotoğraflarda çocuklar kız çocukları atkılı düğmeli siyah rugan pabuçlu.

Bir yandan da hayal kırıklığında ufalanıp gidiyordu: Bütün bunlar boşuna, yazı çizi boşuna, ölümsüzlük isteği, armağan kitap boşuna. Çünkü kraliçe usanmıştı, yazmak bile belki bir anıydı onun için.

“... Dürtüdür değil mi yazmak? Bende dürtüydü...”

Yazmak kopkoyu bir yalnızlıktır mı demişti, kraliçe kopkoyu bir karanlık mı; farkında olmadan söylemiş, yama gibi kalakaldığını edebiyatın yazının çizinin, kimse okumak istemiyor, Batı ülkelerine gittiğinizde otobüste metroda herkesin elinde kitap. Okumak yalnız kalmak sanattır biz yalnız kalmayı istemeyiz. Yazanlar en yalnız, Fatma Asaf bu uzun ömürde güzelim “Orman” hikâyesinin farkında olmayarak ve gizleyerek gizlenerek.

Çağla yeşili gözleri bıkkın, yaşlılığın kalınlaştırdığı sesi bıkkın, “Yazar olmak özlemi okumakla uyandı” diyordu. Olduğu her yerden ve sonra gittiği her yerden kaçmak isteyen küçük kızın, kitaplardan başka kaçabileceği yer yokmuş. “... Kitaplara kaçıyordum, mecmualara dergilere, ne bulursam...”

Gözleri, Ufuk Işık'ın göremediğini görüyordu: Mavi, yekpâre bir zaman. Yekpâre zamandan hoşlanmışçasına, hemen sığınacak, kaçıp gidecekmişçesine oraya, “Okumak tutkunuydum” diyordu. Duvara dayalı portredeki kadar ışıklıydı artık gözleri. Gencelmişti. “Beş paraya on paraya çocuk kitaplarıydı. İlkokula gidiyordum. Mektebin önüne dizerler, satarlar, bazan da kiralarlardı.”

“Nelerdi? Hatırlıyor musunuz?”

“Ne kadar harçlığım varsa, anneannem kanaviçe... annemle babam da yardım ediyorlardı tabii. Kiralamak istemezdim, kitap ille benim olmalı...” Düpedüz yere bakıyor, fakat mektep kapısının önündeki, şunda uçuk pembe çiçekli dallar gördüğünü söylüyor, eski yazı, ismini bir türlü hatırlayamıyor, uçuk pembe çiçekli dallar kalmış. “Onları okuyordum. Sonra masallar... dinlediğim masallar. Su perisi...”

Eurydike değil, Orpheus değil, su perisi.

Su perisi, yeryüzüne ıstırabı tanımak için...

Orpheus'un karanlık yolunda, Demiray'ın kollarından hemen sıyrılıp kaçmak istiyor. Masallar söylenceler yalan söyler. Bu ne bitmez uzun tango!

"Elbiseniz harikulâde Fatma Asaf."

O pembe un çuvalına...

"Pembe goncalardan bir demeti andırıyorsunuz!"

Alay mı ediyor? Yüzü o kadar ciddi ki; sesinde güney rüzgârlarının...

"Paris'in kreasyonlarının yanında..."

"Onlar alın terinin elbiseleri değil Fatma Asaf."

Pembe un çuvalı demek alın terinin entarisi. Aldanmış, kırıttı. Oysa şimdi yaralı. Kırılarak teşekkür etmişti.

Bir pikaroya teşekkür etmişti. Yüzlerce yıl önce sevdalandığı, yüzlerce yıl sonra, şimdi tanıdığı alçak bir pikaro. Artık Shakespeare'in masum soytarılarıyla dalavereci pikoraları karıştırmıyor.

Sesinde güney rüzgârlarının ılıklığı, "Herkes bize bakıyor" diyordu.

Dinlemedi. Dinlemezse, yankılar eriyecek. Madam Şarlot, dersimi öğrendim! Zavallı Yorik: O da ölü bir soytarı. Necdet!, iftihar edebilirsin: Evliliğimiz bir sadakat evliliğidir.

"O kadar güzelsiniz ki bu gece!"

Sönmez Aşk'ta da olmalı bu aptal, bayağı diyaloglar. Hayatın adiliğini, her şeyi, önceden yazmış. Önceden yazmış, süsleyerek, yaldızlayarak. Fakat onarınca kadar... gerçekliği gözler önüne serinceye kadar *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'yu beklemek zorunda kaldı, *Kapkaranlık*'ı yazmak zorunda kaldı.

"Dinlediğim ve okuduğum masallar da etkilemiştir" dedi Ufuk Işık'a, serinkanlı, çelik zırhını kuşanmış. "Sonra annemin kitapları... Annemi seyrek görürdüm. Kitaplarını ödünç alırdım."

"Hangi kitaplardı, hatırlıyor musunuz?"

Küçük bir budalaydı Ufuk Işık, tahkik ediyordu.

"Hüseyin Rahmi'nin romanları, tercüme romanlar *Sefiller*. Çocukluğumda *Sinekli Bakkal* henüz yayımlanmamıştı. *Kalp Ağrısı*, özellikle *Handan*'ın etkisi altında kalmıştım Halide Edib'ten."

Sadece adlar yazar adları roman adları. Kupkuru. Özden geriye sanki hiçbir şey kalmamış. Fatma Asaf'ı, eserini açımlayacak, tutup bugüne çekecek, bugünün yorumuna, belirleyici bir işaret, silik de olsa bir iz. Şu anda yok. Belki biraz sonra; meselâ Hüseyin Rahmi'den kahkahalarla okunmuş bir bölüm, *Nimetsinas*'taki vapur iskelesi, vapur kalkmak üzere, o sahne, onun hatırası, Halley kuyruklu yıldızı Fatma Asaf için bir kez daha gö-

rünebilir. Her an ortaya çıkabilir. Bir açılıp bir kapanıyor bellek. Besbelli, yazmak gibi okumak da eski bir anı.

Yeni kuşaklar Fatma Asaf'ı tanımıyor. Çok satanlar listesinde cirit atanlar yanında küçücük, sönük bir isim. Doksanıncı yaş belki bir imkân. Fakat açılıp kapanan bellek algı kavrayamıyor.

İhtiyarlığı seyrediyordu Ufuk Işık. Yanardöner kadifeden örtüye benzetiyordu yaşlanışı: Kalp biçimi sarmaşık yaprakları bir görünüp bir kayboluyor.

Tango bitmişti, yaşamak dolu. Dans edenler, pistte toplananlar ellerini çırparak tangonun tekrarlanmasını istiyorlardı. Uzaktan teresadan alkış sesleri geliyordu.

Kendime hâkim olmaya çalışarak başımı kaldırdım. Hanımelinin sardığı mermer sütundaki kötücül Demiray ateşli bakışlarıyla beni süzüyordu. Sadece beni süzüyordu; ateşli bakışları yoktu. Bu küstahlığa dayanamadım. “Bize bakıyorlar Fatma Asaf...” Bize bakmalarından gönençliydi, gurur duyuyordu. Allah bilir, o yılışık, sarhoş şairler muharrirler kafilesi, “Demiray bu gece Fatma Asaf'ı götürür!” diyorlardı. Yürüdüm, cazbanda doğru. Deniz sesleri geldi. Ellerimi kaldırdım, hep aynı tango, hep aynı hayal, tangonun yeniden çalınması için ellerimi çırpıtım, kollarımı kaldırarak çırpıtım çırpıtım. Dansın tekrarı için.

Demiray cüretkâr tavrım karşısında telâşa kapıldı: “Oturalım isterseniz Fatma.”

Bu ‘Fatma’ya sinirlendim, bana “Fatma Asaf” diyordu. “Ne var? Ne oldu?”

Kavalye Demiray, gözleri faltaşı, korkuyla bakıyordu. Mermeri sararmış sütundaki öteki Demiray çoktan sıvışmıştı.

Çok sakın görünmeye çalışıyordum. Tango, ısrar karşısında yeniden başlayınca, emredercesine sordum: “Dans etmiyor muyuz?” Etramızdaki çiftler dönmeye başlamışlardı.

Demiray, dudaklarında yapmacık zoraki gülümseyiş, “Nasıl isterseniz” dedi.

“İlk ve son dansınız olmadı. İşte ikincisine başladınız, aynı tango olsa bile.”

Daha şaşkın daha kaygılı, yanıma yaklaştı. Belimi tutmaya çalışan eli titriyordu.

Biz de yeniden dönmeye başladık. Evet, bu tango hayat doluydu; şimdi ben de yaşamak doluydum. Tabii, Persephone’nin yaşamıyla. Annesi tarafından aranmayan, annesinin yollara molalara düşmediği Persophene’nin.

Omuzumdaki titrek eli çekip sıkarak güldüm. “Kim olduğunuzu söyleyin Demiray. Un çuvalından tuvaletimi beğendiğinizi söylemek kolay. Kim olduğunuzu söyleyeceksiniz.”

Dönüyorduk. Pembe çuvalımın etekleri pofpof kabarıyordu.

Tangoya niçin yeniden başladığımı galiba anladı. Önce acındırmayı denedi: “Gecenin matemi içinde bir çaresizim.”

“Hadi hadi! Bakıyorum siz de bol bol çorapçı kız romanı okumuşsunuz.”

Sesi sertleşti. “İstidadınız büyük, fakat yazdıklarınız cılız.” Dudaklarını ısırıldı.

“Para kazanmak için yazıyorum. Sizler gibi bir elim yağda bir elim balda değil.”

“Haksızlık ediyorsunuz.”

“Kendime mi? Size mi?” Uzaktaki masaya baktım, bohem, sanatkâr geçinen aylak takımına, iki şiirle, çalıntı heykel resimle böbürlenen; ekledim: “Sizlere mi?”

Bu kez senli benli olmayı denedi: “Yaban kedisi gibisin Fatma Asaf.”

Sonra birdenbire durup, son bir atakla, beni kollarından silker gibi bir hareket yaptı. “... Yaban kedisi!..” Kahkahaları hâlâ çınlar, ayrılıp giderken; ceketinden yakaladım, kim olduğunuzu söyleyeceksiniz!, tango devam ediyordu.

Tango devam ediyordu devam ediyordu devam ediyordu.

Küçük budala tahkik etmeye kalkışıyor. Yazamadıklarını öğrenmeye, yıllarca içine attıklarını. Yıllarca eksik yazmıştı, eksiltili yazmıştı. Yürek yakan gerçekliği yazamadığı gibi, olması gerekeni... yapmak isteyip de yapamadıklarını da yazamamıştı. Ahlâk denen kısaçta. Peki ama küçük budala yazabilmiş miydi, şimdi sorguya çeken, elbette yazamamıştı.

“İstediklerinizi yazabildiniz mi, istediğiniz gibi yazabildiniz mi Ufuk Işık?” diye sordu.

Yazamadığımız için mi sonradan sanrılar? Bir sanrıda o tango, bir sanrıda hanımelleriyle sütun, kaçan Demiray, küstah ve cesur genç kız. Yaşamın zamanın kuruttuğu tangoyu sanrıda ‘görebilmiş’ ama yazamamıştı.

Yürüyorlardı, Fikret Hoca’ya gidecekler, Valikonağı Caddesi ceset. “Bitmeyen bir on sekiz yaş!” diyor Fatma Asaf, ilk kadeh votka, ilk aşk!, “Neyse hayatınız onu yaşayın Ufuk Işık!” Gözünün önündedir: Yürüyorlardı... Ufuk Işık hayatım nedir diye sordu, iç sesinde.

Hayat nedir? Kraliçeliğini ansızın kaybetmiş yaşlı, çökkün kadına bakarak anlamaya çalışıyordu. Fakat çok uzun sürmüş bir hayat bile size hiçbir şey söylemeyebilir. Tuhaf, hafif titreyiş içinde Fatma Asaf. Gözlerinden yosun yeşili ışıltılar ama çehresinden ölüm, kurukafa. Diriliş mucizesi gerçekleşmeyecek. Yaşamını kendisinin de bilmediği bir yere götürüyor. Gözlerindeki ışıltıya bakılırsa, yüzüne ihtiyarlık maskesi takmış. Ya da tam tersi: Gözleri birer cam bilye.

Onunla bir arada olmaktan, onunla yalnız, ona bu kadar yakın ve ondan bu kadar uzak olmaktan epeydir ürktüğünü sanki yeni fark ediyor Ufuk Işık. Umutsuzluk içinde: Ölümle böylesine haşır neşir bir insan size yaşamdan niye söz açsın ki! Doksanıncı yaşa armağan kitap onu elbette ilgilendirmeyecek. Aşk ilgilendirmeyecek yaşam ilgilendirmeyecek.

Yanılsamaydı: Hiç de kahkaha, haykırış, fısıltı, hıçkırık ve gözyaşı değilken, hepsi bir arada, hepsi haykırış çılgık gözyaşı oluyordu.

Durdurmak gerekiyor!

Haykırışın nereden geldiğini sezemiyor, kadın sesi mi erkek sesi mi?, fakat çok süslü bir uçurtma gibi gökyüzüne süzüldüğünü, yükseldiğini düşünüyordu. Oğlanların peşine takılmıştı. Uçurtma uçurmaya gidiyorlardı. Nereye? Çirkin, enez oğlanlar onu istemiyorlardı. Anneanesi arkasından bağıırıyordu: “Fatma! Nereye gidiyorsun? Fatma!” Kimseyi dinlemiyordu. Kimse ‘haykırış’ın çağırıldığını fark etmiyordu. Yalnız o, kendisi...

Oğlanlar koşuyorlardı. Mevsim bahardı. Rüzgârı çağırıyordu. Akşama doğru rüzgâr artar, gökyüzü rengârenk uçurtmalarla. En güzeli birazdan ipinden kopacak.

“Fatma sırtında geceliğin nereye gidiyorsun?!”

Çoktan uçuyordu, çoktan karışmıştı gökyüzüne.

Enez oğlanlar “Erkek Fatma! Kabaramazsın kel Fatma!” diye bağıyorlar, sonra ileriye doğru meçhule uçsuz bucaksızlığa koşuyorlardı.

Peşlerinden gitmiyordu artık. İstenmediğini çoktan beri biliyordu.

Umutsuzca, “Çok yalnız bir çocuktum” dedi. “Uçurtmalar kalmış aklımda. Uçurtmalar, bir çiçekdürbününün uçurtmalarıydı.” Sustu. Ufuk Işık’a baktı. Ufuk Işık’ın uçurtmaları görüp görmediğini kestiremedi. Uçurtmaları görse bile, haykırışı işitmeyecek.

“Çok yalnız bir çocukluktu. Belki her sanatçının çocukluğu yalnızlıktır.”

Kurtulmak için, anneannesinin pencere önlerindeki kıpkırmızı, pespembe sardunyelerini, fes rengi karanfillerini, yemyeşil fesleğenlerini, küpe çiçeklerini görmeye çalıştı; hepsi, ıslana ıslana yumuşamış toprak saksılarda tutsak. Onları da uçuşturdu. Bahar rüzgârında.

“Yalnızlıktan mı yazmak?” diye sordu Ufuk Işık, çekingen.

Ufuk Işık’ın çekingen, tutuk halinden pısırlıklıktan tiksindi. Hiç aynı yalnızlık olabilir mi?! derken acıdı, “Siz de uçurtma...”

“Uçurtmam yoktu. Hiç olmadı.”

Beklediği yanıtı. Bahar rüzgârı durdu.

Kurtulmak için, doksanında... doksanına direnebilmek için, hatırayı değiştirdi. Ufuk Işık’ı edilginliğinde sümsüklüğünde bıraktı.

Yalnız kalmak ihtiyacını öyle istekle duyuyordu ki; bazan Fatoş’la, kızıyla birlikteyken bile duyardı. Başkaları hakikaten ce-

hennemdir. Şimdi “Gidin artık!” dese Ufuk Işık’a, yoğun karanlıklarda kaybolsa, yarı esrik yarı baygın, mahremiyetine girmek isteyen bu dedikoducu pislikten kurtulmuş; sadece unutmak istiyorum.

Unutmak istiyordu. Öyleyken, karşımda, sadece bana ait mâziyi diriltmek için çırpınıyor.

Köşede küçük çini soba; duvarda takvim. Ölü anneanne takvimden bir yaprak koparıyor. Buraya kadarını anlatabilirim. Nereye kadar? Uçurtma ipinden kurtuluyor. Çiçekler arasında uçuyor uçurtma ve benimle uçuyor çiçekler karanfiller hasekiküpe-leri, fesleğenler. Küçük beyaz çiçekler açar fesleğenler mevsim biterken.

Oysa yekpâre, geniş bir an, akışı parçalanmıyor. Mevsim yok. Zaman bir bütün. Geçmiş magma.

Sobanın çinisinde zeytunî asma yaprakları. Küçük, fildişi soba zeytunî asma yaprağı figürleriyle bezenmişti. Bu cümleyi galiba “Kraliçe Lear”de kullanmıştı yazmıştı.

Benden ne istiyorsunuz? Söylemedi; Ufuk Işık’a söylemek istemişken.

Nöbet yine başlamak üzereydi.

iki

Magmada kendi romanı mı değil mi, öteki hanımlardan birinin romanı mı, Süha Rikkat'ın Mebrure Sami'nin Muazzez Tahsin'in eskilerden Güzide Sabri'nin, zaten o sıralar 1930'lar 1940'lar Doyçland über alles herkes hâlâ veremden sanatoryumdan vazgeçmemiş, iblis nâşirler hâlâ verem edebiyatının peşinde.

Halbuki gazetelerde küçük çocuklar kızlar oğlanlar Reich Gençlik Kongresi uygun adım yürüyüşte İngiliz kadın işçiler gaz maskesinin provasını yapıyor Varşova Hitler ultimatomunu korkuyla okuyor. İblis nâşirler sadece verem edebiyatı.

Meselâ Bay Fikri patlak dudaklarını şapırddata şapırddata “Şööle kan lekeli bir kırlent!” diye tutturuyor. Akli kursağı

veremli balgamlı *Hıçkırık*'ta kalmış. Sağ elinin baş parmağıyla işaret parmağı para sayıyormuşçasına, banknotlar kıpır kıpır; “Kerime Nadir Hanımefendi’nin muvaffakiyeti sizi cezbetmiyor mu?”

O ânın, o dakikanın hıncını hâlâ duyarak, sehpadaki lambayı yaktı, gözünün kenarında şimşekler, yeşilli kırmızılı billûr çubuklar ışıdı. Bu şimşekler son sıralarda sürgit.

Ufuk Işık’ı gördü; şaşırdı; unutmuştu burda ne işi var. Evet, bu akşamüzeri...

Ufuk Işık’ı unutmuş ama, ırmak söyleşinin sıkıntısını üstünden atamamış: Bütün bunlar konuşulacak, geçmiş didiklenecek, hortlak kadın yazarlarla ‘bir arada’ anılcılığı seneler ve kadın yazarlar muharrirler piyasa romancıları ordusunun en geri saflarında Fatma Asaf. Ötekiler, çocuklar, yüzleri gayet ciddi, Hitler için yürüyorlar.

Tuhaf ama, memleketteki piyasa romancıları ordusu kadınlarla dolup taşarken, komutan erkek: Esmer, yapılı bir adam, kadıncıl, hanımlar da ona bayılıyorlar. Dans esnasında “Hiç âşığınız yok mu?” diye soran Esat Mahmut. Bütün bunlar konuşulacak. Bütün bunları hatırlamak istemezken.

Rotatif homurdanıyor, saatte yirmi bin basan dev makina. Bir yerden... galiba yan odadan, radyo hoparlörü on binlerce kişinin haykırışını kusuyor: Doyçlland über alles! Rotatif, doksan altı puntoluk manşeti döndürüyor. Bu bir tango değildir. Bu döndürüş, bir tangonun döndürüşü değildir.

Ufuk Işık’ı unutmuştu. Ufuk Işık’ın yerine ‘Eleştirmen’le... Fikret Demiray’la boğuşuyordu. Sonra yaklaşan büyük yıkımla: “... Madrid’in meydanlarında insan ölüleriyle hayvan leşleri kucak kucağa...” İspanya en son harp silâhlarına tecrübe sahasıymış... Elinde dosyalar romanlar öyküler, buz kesmişti Fatma Asaf.

Demiray'ın benzi sapsarıydı. Gazeteyi gösteriyordu: "... Aldanıyorlar. Yahut aldatıyorlar. Franco'nun komünistlere karşı savaştığını ilân ederek..."

Genç duruyor, çok genç, Ufuk Işık'ın hocası olmasına rağmen ve Ufuk Işık ellilerinde. Demiray genç duruyor. Hatıraların böyle bir oyunu var: Karşınızdaki kişi çökmüşken, hatırladığınız kişi hep genç. Saçları koyu kumral, gözleri bal rengiydi.

Demiray olanca gençliğiyle İspanya'yı anlatıyordu, katil Franco'yu. Lorca'dan söz açmamıştı. Galiba hiçbir zaman Lorca'dan söz açmadı. Şimdi komadaymış, şuuru yerinde mi?; belki Lorca en güzel dizeleriyle geçip gidiyor sanrıda komada, en güzel oyunları, oyun kişilerle, *Bernarda Alba*'daki geçkin kız.

Lorca'yı öldürdüler. Bazı sebepler ileri sürüldü. Katilleri bilinmiyor.

Ölü odasında, evet kendisi burda ölü odasında, ama çok genç! Demiray yeteneğine inanmış ama yazdıklarını küçümsemişti çok genç Fatma Asaf'ın, uzun yıllar.

Onun gibi ilkelerine, ülkelerine bağlı, inançlı bir genç adam. Cumhuriyet'in Türkiye için 'aydınlanma çağı' olduğuna inanıyor. Atatürk devrimlerine baş koymuş.

Yazdıklarını ona beğendirebilmek uğruna, Fatma Asaf, çırpınmıştı; beğendirememiştir.

Aynı acıyı yeniden duydu: Bir aşk romanında, Emily Brontë yazmamış, kötü bir aşk romanında, karasevdalar arasından güçsüz filiz vermeye çalışan birkaç sayfa. Ne *Hıçkırık*, ne gönlünde yatan Fatma Asaf romanı. *Hıçkırık*'ın samimiyeti var. Gönlünde yatan, bir Japon estampı kadar yalın.

"İşte belki bu tahlilî sayfalar..." Demiray sadaka verircesine gösteriyor.

Sayfalara baktı; kendi üslûbunu saptadı. Cılız romanın şurasında burasında, hayal kırıklığından ibaret bir sis örtmüştü bu sayfaları. Geriye kalan fasa fiso.

Demiray, Madam Şarlot'tan epey önce, Gide okumasını salık veriyordu; tabîi *Corydon* değil, *L'Immoraliste* değil; *Kalpazanlar*, roman bir kurgudur, roman bir mimaridir, sonra gerçekçi edebiyatın verimleri falan. Gide'in yanında her nedense Şolohov.

Sözlerinde bedbaht Lorca'nın adı geçmiyordu. Belki Lorca'yı okumamıştı.

Fikret Demiray Hüseyin Rahmi'yi okumuştı; onun kalemin-den çıkma, Hüseyin Rahmi'nin sanatı üzerine etüd, Fikir Hareketleri'nde çıkacak... Taa o karlı güne kadar mı beklemişlerdi, Hüseyin Rahmi'nin kartal yuvası köşküne gitmek için; yoksa, karlı gün, kar yağışı, şimdi artık kendi imzasını taşıyan eski romanda mı; belki ikisinde de kar yağıyordu.

Eski romanda kar yağıyordu. Ona, eski romana kıyamıyor. Gerçi o da, eski roman da çorapçı kızlar okusunlar diye yazılmış; yalnız bir farkla: Yaşanmıştan ilk izler bu romanda. Hayal kırıklığı bu romanda, seven kızın sevgisine karşılık görmeyişi. Fakat zavallı eserin adı silinmiş, bellek savurup atmış.

Kar muhakkak ki Süha Rıkkat'te de Cahit Uçuk'ta da Mükkerrem Kâmil'de de yağıyordu, Kerime Nadir'de. İyi kötü hepimiz okumuştuk *Anna Karenina*'yı. Greto Garbo ermin kürküne bürünmüş trenden iniyordu, karlar içinde taşra gecesi, Vronskiy koyu karanlıkta sigara içiyor koyu karanlıkta alkor benek ve o yakışıklı genç adam.

Ufuk Işık'a aldırıışsız, Ufuk Işık'ın karşında sus pus oturuşuna -sigara içiyor-; gülüyorsun, şimdi de kar yağıyor, şimdi senin kış mevsimin, kocan almıştı mavi tilkiler vizonlar, Greta Garbo öldü, Lorca'yı kurşuna dizdiler. Kendi kocamışlığına gülüyorsun.

Oysa bahardı. Vapurdan inmiştiniz, Kınalı Burgaz Heybeli, üçüncü ada üçüncü iskele. “Adalar’ın en kasvetlisi” demiştin. Demiray seni dinleliyordu; biraz sonra göreceği anlı sanlı romancının hayali sarmıştı, hayali değil heyecanı. Üstelik onun için ‘eleştirel’ bir yazı kaleme almış, tenkidî, Fikir Hareketleri’nde neşredecek: Türk’lerin Emile Zola’sı, okurların yere göğe sığdıramadığı Hüseyin Rahmi Gürpınar -seçtiği soyadının cafcasına bak- bu kez eleştirmenin kışkacında.

Vapur yanaşıyor, vapurdan iniyorsunuz.

Belki gizliden gizliye övünüyor bile, Demiray. Hüseyin Cahit, “Fikret! Hüseyin Rahmi’nin tozunu silkeliyorsun!” demiş, Fikir Hareketleri’nin yazıhanesinde. Demiray’ın bu hallerini,

gizliden gizliye övünüşlerini kurumlanışını sonraları ayırt edeceksin, sezinleyeceksin. “... Tenkit edebî eserlerin teşrih masasına yatırılmasıdır...”

Adalar’ın en kasvetlisi de olsa, bahar gelmiş. Öyleyken tepelerde evlerin köşklerin bahçelerinde çilek pembesi çiçekli ağaçlar, şu sarılar galiba mimoza, manolyalar kandili andırır taze yapraklarını vermiş. Sırtlardaki bostanlar yemyeşil. Ve deniz, çivit mavisî. Kasvetten eser yok.

Demiray “Faytona binelim” dedi. Pek öyle birazdanlık değilmiş yol, taa yukarıda.

Yukarıda Hüseyin Rahmi orada içine kapanmış. Ergenlik çağında bazı yazlar geldikleri Heybeli’nin havasını oldum bittim sevmiş. Orada, eserlerinden kazandığı parayla, çamların ortasında köşk yaptırmış. İstanbul’a seyrek iniyormuş. Bahçesinde toprakla çiçekle uğraşıyormuş. Binde bir ayrılıyormuş adasından. Şehir hayatından, gürültüden patırtıdan, hattâ şöhretinden bıkmış.

Demiray, işte bu Hüseyin Rahmi’nin tozunu silkeliyor...

“Tek başına mı oturuyor?” diye sormuştun.

“Bildiğim kadarıyla, çok yakın bir arkadaşıyla.” Gizemli bir edayla söylemişti. Hüseyin Rahmi’ye hem hayrandı hem münekkit. Münekkitler hayran olmaz.

Kopkoyu magmada kopkoyu çamlıklar.

Fayton silme nal sesi.

Kopkoyu magmada mâzi o kadar berrak ki; âni ânına, kelimesi kelimesine hatırlıyorsun. Senin beylik deyişinle, sahneler film kareleri gibi gözünün önünden geçiyor. Bu acıklı gülünç filmi çevirmek istemezdin herhalde. ‘Jön fiy’ sensin.

Konuştuklarınıza nal sesleri karışıyor. Atlar...

Büyükada’da geçen o uzun yazlarda nice yazlarda atların adlarını öğrenecektin: Hep hüznünlüydü bu adlar. Niye? Arabacılar sordun; söylemediler. Çok geçmez, unutturdun. Ada, yaz,

büyülerdi. Hüzne ayıracak zamanın kalmazdı. Sonra Fatoş, kocan, misafirler...

Yazıyı da hatırlıyorsun. hattâ iki yazı: Hüseyin Rahmi romanı üzerine, ikincisi Hüseyin Rahmi'nin dünya görüşü üzerine. İlkini Demiray yüksek sesle okumuştı ve romancı beğenmemişti, "... Evinize dönünce yenisini yazın!..", hele Emile Zola kıyaslamasını, "Çabuk yenisini yazın!.."

Kendi köhne kitaplarını hatırlamazken, 'Eleştirmen'in yazdıklarını dün gibi hatırlıyorsun. Kendi 'ucuz' romanlarını, bazılarının sayfaları bile açılmamış, yaprakları, matbaadan geldiği gibi, mücellitten. O, mâziden sesleri, Bekri daha Bebek'teki evdeyken, Necdet ölür ölmez, artık antika parça saydığın sandığa tıktı. Sen öyle istedin. Necdet baş köşede dursunlar, diretirdi, Fatma Asaf'ın nereden nereye geldiğini konuklar herkes görsün. Seni üzdüğünü, üzüldüğünü bile bile. Türkiye'nin gecike gecike vücut bulan Simone de Beauvoir'ının kocası.

Eski köhne romanlar peşini bırakmadı, hiçbir zaman peşini bırakmadı. Birazdan yine konuşulacak.

Kapaklarında birbirlerine alık alık göz süzen genç kadınlarla genç erkeklerin -bazılarında sadece hülyalı genç kızlar- boy gösterdiği kitaplar bir daha gün ışığına çıkmamak üzere; Bekri'nin yakınmasına yerinmesine aldırmamıştın: "Hamfendi, Beefendi emeğinizle iftihar ederdi." 'Emeği' Demiray'dan kapmış herhalde.

Fakat Fikret Demiray'ın yazıları gün ışığındaydı. Fatma Asaf adının geçmediği o eleştiriler incelemeler kitabı bir klasik artık bugün: Fikret Demiray'ın belirttiği gibi... Fikret Demiray'ın incelelikli yorumuyla... Fikret Demiray'ın yerinde saptamasıyla... Yaşar Kemal'ler Sait Faik'ler, Sabahattin Ali'ler, Nezihe Meriç'ler... Çoğu arkadaşındı. Yani tanıştınız.

Lambadan ışık süzülüyor ışık akıyor. Yeşil billûrlardan biri kenarından kırılmış, incecik bir kırık.

Hüseyin Rahmi için Fikret Demiray...

Arabacı biraz babacan biraz pezevenk “Âşıklar Yolu’na mı?”

“Hayır. Hüseyin Rahmi Bey’in köşküne.” Demiray’ın sesi meltemsiz. “Tepedeymiş.”

“Oraya da Âşıklar Yolu’ndan gidilir.”

Nefes almaya çalışıyor. Yoğun Bakım’daymış. Korkunçtur hastane odaları, hastane yatakları, ölüm döşekleridir. Hasta bir türlü ölemez can çekişir. Makinaya bağlanmış. Makinanın enfeksiyon yapma ihtimaline karşı bugün yarın boğazını delecekler. Bilinç yitiminde. Ama bilinç bir yerden sızar, ıştır. İkinci Cihan Harbi’nin İspanya’sında mı o zaman mı Lorca’yı kurşuna dizdiler tanklar makinalı tüfekler birbirini kırıp geçiyor, tek dize hatırlamıyorsun Lorca’dan. Nefes almaya çalışıyor; benden dört yaş büyük, doksan dört, doksan dört yaşında.

Oysa sanki yaşamamış, bilinç yitiminde. Yine de ıştır: Sarı benizli çocuk müvezziler koşarak sokağa fırlıyorlar; “Harp! Harp başladı!” Arka kapının demiri paslı; sarı benizli çocuklar...

Yazı makinasının başında -hiç de hastane odasına benzemiyor-, tuşlara vurarak -Yoğun Bakım’lar buz gibi soğuk olur-, Hüseyin Rahmi’nin romanlarında... Sanki yeniden yazıyordu, ölüm döşeginde, Fakir Baykurt’lar Köy Enstitüleri, geri dönmüş, ölürken, hayata, harp başlamış mıydı, harbe giden dikenli zamanlardaydılar, İtalya’da Mussolini, Hitler halk oyuyla, Fatma Asaf yanındaydı, vapur iskeleye yanaşıyor.

Vapur iskeleye yanaştığında... Şimdi sanrısından ben geçiyorum; duyumsadı Fatma Asaf. Güvertede oturmuşlardı üst güvertede. Fatma Asaf sigara üstüne sigara içmişti, zarif hanımlar sokaklarda denizlerde asla içmezlerken. Harpten önceydi.

Harbin ortasıydı.

Tuşlara vurarak yazıyordu: Romancı bizde hüddam sahibi olmalıdır. Galiba alıntıydı. Hüseyin Rahmi’dan. Romancının adamakıllı azarlayışından sonra ikinci yazıda.

Evet evet harbin ortası.

Fakat ‘hüddam’; hüddam nedir? Romancı hüddam sahibi... Fakat belki ü değil, u, huddam, huddâm. Cin çağırıyor Hüseyin Rahmi. Fakat ihtiyacı yoktu ki.

Salon Avrupaî tarzda döşenmiş, geniş büfede nadide porse-
lenler, vazoda kocaman bir demet pörsük leylâk. Cin çağırmış-
tı; açık saçık fıkralar anlatmıştı, Fatma Asaf’ı yok sayarak, erkek-
lerin kendi aralarında konuşmaları, “çok yakını” Hulûsi Bey’e
ve Demiray’a.

Ufuk Işık ziyaretine gitmiş: Solunum makinasına bağlamış-
lar. Ciğerleri akciğer bitik.

O bahar günü gençti, açık saçık fıkraları pespayelikleri dinli-
yordu.

“Nasıl?”

“Kendinde değildi.”

“Sizi tanımadı mı?”

“Tanımadı.”

“Doktorlar ne diyor?”

“Bilgi verdiler. Bilgi veriyorlar.”

“Ne bilgisi? Yoğun Bakım’a sizi soktular mı?”

“Doktor bir arkadaşımın aracılığıyla.”

“Sayıklıyor mu?”

“Solunum makinasında.”

“Konuşamıyor mu? Konuşamıyor tabiî.”

Sonra komaya girmiş.

Sonra rotayı değiştiriyordu ihtiyar Hüseyin Rahmi yılların
şöhretli romancısı, yine de şimdiki benden genç. Duvardaki ag-
randisman portresine rağmen Zola’yı reddederek; Schopen-
hauer üstatlarımdan biriye, üstatlarımdan biri de Nietzsche’dir.
Cinlerle oynayan, Miralay Hulûsi’li Hüseyin Rahmi “Ahret kar-
deşim Miralay Hulûsi, mütekait...” diye tanıtıyor, beyaz saçlı
tonton ihtiyarı.

Sonra frengili Nietzsche'nin bile hoşlanmayacağı hamam fıkraları. Demiray teşrih masasına yatırdığını iddia ettiği Türk'lerin Emile Zola'sını pürdikkat dinliyor.

Hüseyin Rahmi hamam fıkraları; birden yanlarındaki genç kıza dönüyor, sessizce oturan, gök mavisi bir etek giymiştim, kartal yuvasından çivit mavisi denizler Adalar, yerli Emile Zola'yı dinlemeye mecbur edilmiş, aşağılanmış. Anlı sanlı romancı "... Fazıl, Enderun'dan kovulmuştur" diyor.

Fazıl kör olmuş. Fazıl kör ölmüş. Bu zavallı kör...

O günden sonra hep nefret ettin. Baskı altında tutulmuş; böyle açılıp saçılması! Sonra hepsinde görecektin, baskı altında tutulmuş istekler şairlerin yazarların sanatçıların dudaklarından fışkıracaktı. Hele sarhoşken... Kadınların pervasızlığına şaştın, erkeklerin gözü dönüklüğüne, toplumda saygın kişiler. Ama toplum neydi? Sormak için şimdi artık çok geç.

Kaybettin. Neyi?

"Pek hanım kuzususunuz. Pek hanım kız. Anneniz babanız..."

"Anneannemle yaşıyorum."

"Ebeveyn..."

"Üç yaşımdayken boşandılar."

Süzüyor süzüyor. Hesaplıyor. "Yani baban anana 'Boş ol!' dedi." Çingiraklı, yırtık kahkaha! "Medenî kanunumuz..."

Bu 'Shopenhauer' c'siz mi yazılırdı?

Fikret Demiray'ın bin yıl önceki yazısı gözünün önünde duruyormuşçasına, bakıyor, o zaman da bakmıştı: Çok kültürlü Demiray, çorapçı kız romanlarını sarakaya alan... c'siz, hem de üç ayrı yerde cümlede c'siz. Demek dizgi yanlış olamaz.

Heybeli'deki bahar gününün hatırasıyla birlikte beyninin bütün damarları açıldı. Çünkü art arda, yeniden agrandismandaki Emile Zola *Un Page d'Amour* romancısı, yeniden kıyaslamalar sözcükler, pek hissî romandır, *Un page d'Amour* içliliğinde tek

eser verememişken Türk'lerin Emile Zola'sıym evet, yeniden *Ben Deli miyim?*'in Cici Bey Sermet'i, Emile Zola öylesini yazmamıştır buna dikkat ediniz Fikret Bey oğlum pek hanım evlâdı, dikkat ediniz ve tekrar kaleme alacağınız tenkitte bahsediniz, hayır Zola cesaret bile edememiştir değil mi Hulûsi?, *Nana*'yı yazmak kolay. Sermet, Madam Fedrona'nın -yoksa Fedora mıydı?-... müddeiumumî yasak etti! Ak saçlarımla mahkeme önüne çıkartıldım.

“Shopenhauer” yazdı, fakat genç kuşaklar onun eleştirilerini okuyorlar. Bu mıymıntı Ufuk ona hayran.

Deminki yırtık kahkahasını unutmuş, sağ eliyle parmaklarıyla dudaklarını örte örte gülüyor; “Cici Bey Sermet tıpkı ruhunu şeytana satan Faust gibi...” özentisi kibar gülüyor gülüyor, “... tabii Sermet'in şeytanı şehvetti...” kesiyor, “Hanım kızımızın yanında neler konuşuyoruz!..”

Bu sesler ah bir erise!

“Siz de mi roman yazıyorsunuz? İsminizi işitmişliğim var.” Kurşunî fersiz gözleri açılıp kapanıyor, kırıştırtıyor kırıştırtıyor. Cevabı beklemedi; Hulûsi'ye limonataları getirmeleri emrini verdi. Yenge bilmem ne hanım poğaçaya da yapmış.

Baykuşun cezbe alanına yakalanmış sıçanı andırıyordu Demiray.

Acı ve ölüm karşısında diye yazdı sonra, Demiray, Hüseyin Rahmi epikürçülüğe kayıp gider.

Fatma Asaf da kar yağdırdı, vapur yine Heybeli'ye yanaşırken. Ölümler ölümler yazmak istemişti. Genç ölümler. Lorca'yı bilmiyordu, hayatı boyunca kısacık hayatı, saklanmak zorunda kalan. Ama onunki intihar değildi. Canına kıymamıştı. Kurşunlar yağıyordu kırık yeşil billûra. Vapur Heybeli'ye yanaşıyordu ama, kendi evindeydi burda, difenbahyanın yaprakları altında.

Bernarda Alba'nın Evi'nde Adela canına kıydı.

Septimus canına kıydı.

Anna...

Hüseyin Rahmi Bey'in romanlarında kimse canına kıymadı. Acaba?

19 Ağustos 1936'da...

Kar yağıyordu. Sandıktaki romanların kapaklarını kitap açacağıyla kâğıt açacağıyla, delik deşik; bu havada Heybeliada'ya gidiyorlardı. *Kadın Severse*'de Büyükkada'yı yazan Esat Mahmut, "Hiç âşkın yok mu?" diye sordu. Büyükkada'ya lükse gidemeyeceklerini bilerek, tavlama için, asıl okuyucularını çorapçı kızlar, Büyükkada'yı yazıyor debdebeyi şimdi aynısını televizyon dizilerinde yapıyorlar. Fatma Asaf sonra Lorca'yı okumuştı, çok sonra; Lorca'ya âşık olmuştu. Kadınların yalnızlığını onun kadar...

Yazmak istediği, düşlerinde hep yazdığı Kara Şato görünmüyor. Hava kararmıştı.

Fakat sanatoryum yerli yerinde. Sanatoryuma...

Kim bu hasta? Belki Ufuk Işık hatırlar. Kimdi? Doksan yıl uzun bir ömür sadece sorular bırakıyor. Kar yağıyor, rüzgâr bıçak gibi kesiyordu. Korkunç sorular.

Yüzünü bir peçeyle ört!

Genç kız yüzünü simsiyah şalıyla örtmüştü.

Kar yağıyordu. Aşk... aşk yıkıp geçer. Sen kalbini, beriki...

Aşk, kadınların yalnızlığına yas şarkısı söyleyen Lorca'yı da yıkıp geçmiştir. Fakat sen anlamamıştın; irkildi.

Hava daha da sertleşmişti. Genç adam, vapur penceresinden görünen... Kınalı bembeyazdı. Kınalı'da kimse inmedi. Bu pazar günü herkes sanatoryuma, sevgili yakınlarına herkes, hasta, verem. Kar taneleri uçuşuyor.

Bay Fikri'nin ısrarı olmasaydı, o sanatoryum sahnesi yama gibi. Fakat verem edebiyatını küçümseyenler bile harıl harıl okuyorlardı.

"Kara Şato"yu yazacak.

'Son bir roman' da yazacak.

Ufuk Işık'a döndü, "Yazamıyorum artık" dedi, "içimde yazmak isteği. Yazmak unutulmuyor." Gülmeye çalıştı. "Yazdıklarımı unutuyorum, yirmi dört saat geçmiyor unutuyorum. Bir

sabah her şey pırıl pırılken, öğleye doğru...” Kelimeleri terk etmemişti ama, hatırlayış çoktan puslanmış. “... Geçmişini hatırlıyorum da, dün yazdığımı hatırlamıyorum. Çırpınış içinde... Fatoş öğrenmesin. Fatoş’a söylemeyin.”

Gün gelir, bir çocuk kadar acizsin.

Ne değişti? Vaktiyle de kendi istediklerini yazamadın. Sana ‘dikte ettirileni’...

Genç kızın mı genç adamın mı yakınıydı o ‘müteverrim’ genç kız; Bay Fikri’nin emrettiği gibi yazıyordu. Üç kuruş para kazandıran okurların emrettiği gibi yazıyordu.

Üç beş fayton bir anda kapışıldı. Son faytona bindiler. Kar dövüyordu. Genç kız yanındaki genç adamın... Kimdi? Genç kız, Anna Karenina görkemiyle genç adama bakacakken, kişiliksiz, sünepe. Ama onu öyle yazmadı, onu süsledi, yüzüne simsiyah bir şal örttü. Genç adam -bir kez daha- ‘çok yakışıklı’ydı. Birbirlerine sokuldular. Arabacının verdiği battaniyeyi dizlerine örttüler.

Üç beş fayton bir anda kapışıldı. Veremli sevgili yakınlarını ziyarete gidenler bir anda faytonlara saldırdılar. Son faytona zar zor bindiler, başkalarını itip kakarak. Kar dövüyordu. Genç kız yakışıklı genç adamın -o hep Memo’ydu-... Kimdi? Pek de yakışıklı değildi Vronskiy değildi. Gerçek hayatta herkes zavallı. Upuzun bir ömürde...

Senin söyleyeceklerinde verem edebiyatına itiraz, yapamıyordun, sana dikte ediyorlardı, Bay Fikri “Tam tersini yazın para kazanırsınız” altın dişini görmüştün.

Bu savaşta kim kimi küçümseyecek? Güzel cümleler de kuruyordun ve yalnızdın, alınterindi.

Über alles über alles, rotatif dönüyordu.

Belleğini beynini durdurmaya çalışıyorsun.

Son fayton gidiyordu. Çamlar selviler bembeyaz. Daha geçen bahar, yokuş çam iğneleriyle. Demiray seninleydi, yanındaydı. Yine Demiray. Yine aynı istek özlem. Âşıktın.

Lavanta rengi bir geceydi; tango...

Hüseyin Rahmi belki istihzalı belki çok yalnız -sen anlamamıştın- “Ada’nın bu sessizliğine, ıssızlığına gönül verdim. İnsanlardan kurtuldum. Bahçemde toprakla, çiçeklerle haşır neşir oluyorum, oya işi yapıyorum.” Tepedeki köşk manastırları andırıyordu.

Yenganım limonataları getirdi, bardakta nane yaprağı.
“Ebeveyn?...”

İstenmeyen bir çocukmuşum: Söylememiştin, söyleyememiştin. Hüseyin Rahmi ve “çok yakını” Hulûsi, papaz efendiler. Romancı, müddeiumumî izin vermedi diye hayıflanıyor, akli fikri Sermet’te, gözlerinin ışıksız kurşunîsi birden şimşeklerle, bizde ahlâka aykırılıkla fennin sınırı birbirine karışmıştır, hayıflanması öfkesi bundan, tabii *Anna Karenina*’yı yazmıyordu, bir *Un Page d’Amour* yazmıyordu, ille kokainli beyinleriyle Sermet ve eniştesi... Böylesi aşağılatıcı bir günden sonra, Fatma Asaf Bay Fikri’nin ısmarladığı romanı yazıyordu. Şimdi, kâğıt açacağıyla yapraklarını açtığı romanda, bir genç kızın ölümüne gidiyorlar.

Belleğin beynin o kadar hızlı çalışıyor ki! İki papaz efendi: Papaz efendilerden biri yırtık kahkahalar atıyor: “Siz de mi roman yazıyorsunuz?” Bay Fikri altın dişini göstere göstere “Kanlı kırlent... Kan tükürsün!..”

Sanatoryumun geniş bahçesi bembeyazdı. Her şey bembeyazdı. Aşk da. Aşk... aşk simsiyahtı.

Bahçe yolu karla örtülüydü, bembeyaz. Bodur çamlar bembeyazdı. Ta yukarılardan, çamlar arasından görünen deniz lâcivert kurşunî karışımı. Hırçın dalgalar kurşunî.

“Kimi anyorsunuz?”

Hemşirenin böyle sorduğunu hemşireye böyle sordurttuğunu gayet seçik hatırlıyor; bir yanıt; yanıt, müteverrim genç kızın ismi olmalı. Genç kızın ismini bir türlü çıkaramıyor. Nedret? O, Terzi Nedret, Necdet’le evlenip konfora kavuştuktan sonra giysilerini tayyörlerini diken. Leylâ, Muallâ, Nerime?...

“Nesi oluyorsunuz?”

“Arkadaşıyız.”

“Buyrun, beni takip edin.”

Koridor boyunca yürüyorlardı. Bitmez tükenmez bir tango gibi, bitmez tükenmez bir koridordu. Duvarlar ölüm sarısı yağlıboya. Koridorda genç kızlar, Abdülhak Hâmid Bey'in *Finten*'inden fırlayıp gelmiş, ölüme şehvetle meydan okuyorlar. Dudakları kıpkızıl ve gözleri çok iri. Evet, şehveti fısıldaşıyorlar, erkek bedenini, bu hayalden erkekler çoğaldıkça çoğalıyor. Verem hastası sevişmek arzusuyla mustarıptır.

Kâğıt açacağıının fildişi, açtığı yapraklarda şehvetten eser yok. Koridordaki kızlar sadakat dolu aşklarını anlatıyorlar, daha bir kez olsun öpüşmemişler, sadece el ele tutuşmuşlar, bazılarının ki platonik. Müteverrim genç kızların erkek ihtiyacını örtbas ettin. Beş para etmez karasevda romanlarında korkaktın ve Kerime Nadir Hanım senden cesur. Bay Fikri "Kan lekeli! Kan lekeli!.." Yürüyordunuz; sen, yanında, sesi güney rüzgârı Demiray var sanıyordun.

"İşte bu oda."

Hemşire kapıyı açtı. "İşte bu oda." Sırıttı. Ölüm... İçeriye ölüme girdiniz.

"Oraya da Âşıklar Yolu'ndan gidilir."

Hem kasvetli hem تنها, çayırılar uzanıyor, yol dikleştikçe, sırtlara tutunmaya çalışan çamlar, hüznün veren yıprak bahçeler, beliriyor kayboluyor, bostanlar aşağıda kalıyor, üzüm bağları. Bahar güneşi ellerini yakıyor.

"Şu yokuşun nihayetinde. Sola döneceksiniz."

Araba evin önüne kadar gidemiyor. İndiğinizde, sivri topuklarınla yokuşu nasıl tırmanacağını düşündün. Demiray kolunu uzattı, bir şeyler söyledi. Demiray'ın koluna girdin. Bahar bu dik yokuşta bembeyaz çiçekli bir erik ağacıydı. Ama sen karamsar, umutsuzdun. O günlerde de.

Karamsar Schopenhauer insanlardan git git nefret etti. Karamsar Schopenhauer nefret ettiği insanlardan uzakta, tek başı-

na yaşadı. “Wagner, hepsi, ondan etkilendiler” diyor Demiray, “Nietzsche, Gide...” Bu Gide ikide birde karşına çıkardı.

Çok tuhaf ama, senden böyle bir verem sahnesi hatırlamıyor Ufuk Işık. “Hangi romanınızda?” diye soruyor, “Tefrika halinde kalanlarda mı?”

“O zavallı veremli kızı ne kötü yazmıştım...”

Akıllılık edip, yanımda düşlediğim adam sizin Fikret Hoca’ydı demedin. İçine kapandın.

“Gazetelerdeki hikâyelerinizde olmasın?”

Yanıtlamadın.

Hasta doğrulmaya çalışarak elini uzattı. Ona söylemediler mi?!: Bu el mikropludur. Bu ne ihtiyatsızlık! Elleri mikropludur, dudakları mikropludur. El kemikten ibaretti.

“Seni çok iyi gördüm.”

Hasta inledi.

“Yüzüne renk gelmiş.”

Bu odaya yeni getirmişler. Bu odadaki hasta, genç bir mühendis, birkaç gün önce ölmüş. “... Bazan görüşürdük. Göğsü körük gibi kalkıp inerti...”

Belki de sevişiyorlardı; öyle yazmayı çok istemiştin.

Bu oda daha rahat diye, daha aydınlık, deniz tabak gibi görünüyor. “... Ölüsünü görmek istedim. Doktorlar izin vermedi. Ölenleri hemen...”

Sevişmişlerdi; ölümün gözü önünde birbirlerinin olmuşlardı. Sonra genç mühendis ruhunu teslim etmişti.

Hüseyin Rahmi Bey, ben de diyor, sizin gibi hanım kızım, hanım kızım derken gözlerini istihzayla süzüyor, büyükanne-min Aksaray’daki konağında büyümüştüm. Mahalleyi cemaati orada tanıdım, o ne ikiyüzlülüktür! Sonra yandı Aksaray.

“Anneciğim verem hastasıydı... Anneniz babanız hayatta mı? Ebeveyn...”

Lorca da Andersen gibi, Andersen’in kuklaları gibi, daha çocukken doğaçlama oyunlar oynarmış büyüklerine annesine babasına.

Yangından sonraki hafta iskeleye yük kayığı yanaştı.

Beynin uğultusunda hatıralar yaşantılar karmakarışık artık. Böyle oluyor, birden dağılıp gidiyor.

“... Hanım kızım, çam yarması hamallar eşyayı taşıdılar, eşya denebilirse tabii, otları pamukları fırlamış minderler, aynalar çerçeveden ibaret, dişleri dökülmüş piyano... Bir müddet Emirgân’da oturduk...” Emirgân’da bir piyes yazmış Hüseyin Rahmi. “Tiyatroya merakım çoktu.”

Şimdi Heybeliada çamlıklarında yürüyordu her sabah. Yanında can yoldaşı ahret kardeşi Miralay Hulûsi mütekait. Hele böyle ilkbaharda pek güzeldir, rüzgâr eser çam kokularını tenefüs edersiniz. Ciğerleriniz bayram eder.

Hasta onları bırakmak istemedi. “Bu hafta ziyaretime kimse gelmedi. Burada kimseyle konuşamıyorum. Bu hafta hep sustum.” Kuru kuru öksürdü, avcunda sıkılmaktan buruşmuş mendili dudaklarına götürdü. Bay Fikri’yi çok memnun edecek: Buruşuk, küçük beyaz mendilde iri bir kan lekesi, saklamaya çalışıyor hasta.

“... Annem veremden öldü. Çok güzel bir kadındı. Gümrak saçlarını tarardı...” Hüseyin Rahmi yaşaran gözlerini sildi.

Genç kız romandaki verem olmayan, Demiray sandığı genç adama baktı Fatma Asaf’ın yazdığı, verem bulaşıcı bir hastalıktır.

“Biraz daha kalın.”

Demiray’dan esinlenme genç adam ağladı ağlayacak.

Kar tipiye dönmüştü. Pencereden tabak gibi görünen deniz kaybolmuş. Şehre nasıl dönecekler?

Gençliğini dinçliğini bu sabah yürüyüşlerine borçlu olduğunu söylüyor, çam havası. Sabah yürüyüşleri...

Birkaç yıl öncesine kadar Fatma Asaf da her sabah yürürdü, Necdet hayattayken Turan Seyfioğlu'nun ikizi kapıda, Necdet'ten sonra taksi durağından, Boğaziçi'nde yaz sabahları bile serindir erken saat. Tarabya'da Çingene balıkçılar motorlar denize açılır, oteli döner dönmez rüzgâr. Daha o zaman yıllarca anıların sağanağı, ömrünü ölçüp biçerdi ve rüzgâr yüzüne çarpıkça biraz ferahlamış. Her sabah, Hüseyin Rahmi'nin sözünü hatırlayarak gençliğimi dinçliğimi, her sabah o ilkyaz günü, Heybeli, öteki acı anılar; Kireçburnu'ndaki küçük kahvede dinlenirdi. Yalnız bir kadın sabah sabah yollara fırlamış.

Çamların, servilerin kopkoyu gölgelerinde birden ayazmalar, şapeller, yıprak bahçeler. Mermer lâhitleri görseniz, derin sessizlikte, dünyanın fanîliğine işaret ediyorlar.

Dünyanın ihtirasları beyhudedir.

Şansölye Hitler ikinci baskı ikinci baskı Büyük Avrupa İmparatorluğu Führer!..

Şafak Gazinosu'nun bahçesindeki hoş manzarayı gösteriyor, resimler yapan, tenteneler ören, piyano ve ut çalan Hüseyin Rahmi Bey: Manivelayı koluyla döndürmeye gücü yetmeyen küçük bir kız çocuğu laterna çalışıyor; biri erkek biri kız, iki bilmiş bücür, vals havasıyla oynuyorlar ne hoş!

Yine de, genç münekkit Fikret Demiray'ı azarlamaktan geri durmuyor: "Beni anlamamışsınız! Yazdıklarımı, eserlerimi anlamamışsınız! Bu tefsirleriniz mankafaca!"

Demiray hemen ikinci yazıyı yazacak.

Şimde ikisi de Hüseyin Rahmi için referans.

Romanda birkaç gün sonra Fatma Asaf müteverrim genç kıızı öldürecek. Bay Fikri romanın istikbalinden ümitli. Genç kızın ölüm haberini alacaklar. "Üzülme. Yazısı böyleymiş." Tabii üzülecekler, gözyaşı dökcekler, hıçkıra hıçkıra ağlayacaklar.

Oysa Bernarda Alba: "Ağlamak yok!"

Önyargılarını, affetmeyişini, kendini haklı görmeyi, bunların kabuğunu bir türlü kıramamıştı. Sahrayıcedit'te annesinin mezarı başında ağlamadan duruyordu. Kalbinde sancı. Babasının cenazesine gitmemişti. Necdet “Deli misin sen! Etraf ne demez?!” Öteki çocukları gitsin, babasından iki üvey kardeş. Çiçekler bıraktı annesine.

Sahrayıcedit'ten çıkarken benim bir ailem yok diye düşünüyordu, ailem olmadı. Beni sevmediler beni unuttular. Böyle düşündükçe diriliyor, dudaklarında tuhaf gülümseyiş, kendisiyle, iç dünyasıyla uzlaşıyor. Yaşamı boyunca can çekiştiren kaygı, soru işareti, hattâ vicdan azabı şimdi huzura, bir çeşit mutluluğa dönüşüyordu. Kimsem olmadı...

“Âşıklar Yolu'na mı?”

“Hayır...”

Ağlamak yok!

Yokuşlardan çıktıkça, fayton silme nal sesi, atların isimleri hüznün dolu, aşağısı birden deniz ve çivit mavisi.

Demiray'ın herhalde ikinci yazısında, büyük romancının gitgide agnostik tavrı bilhassa son eserlerinde, sonra kitabına alırken ‘bilhassa’ ‘özellikle’ olmuş. Belki agnostiği de o zamanlar kullanmamış.

“Allah’a inanır mısınız hanım kızım?”

Güzel sesli hafız mevlût okuyor, mahallede okunan mevlûdu, tülbent örtülü genç kadınları, dinlerken ağlayan yüksek sesle ağlaşan yaşlılar, çocuklar şeker külâhlarını kapmak için fırlıyorlar, o ödağacı kokusu, avuçlara serpilen gül suyu, dua marlıları, içlenmeler iç geçirmeler, çocuklar nane şekerlerine... Anneannesini, şeker külâhı kapmamış küçük kızın saçlarını okşuyor.

“Allah’a inanır mısınız hanım kızım?”

Yokuşlardan çıktıkça, odundan bu haç, Manastır'ın girişine nişan. Muazzam mermerler, demir parmaklıklar altında kıyamet gününü bekleyen aziz ölüleri.

“Taştan kilisenin şapelin önünde her sabah azıcık durur soluklanırsınız. Hulûsi daha tıknefes, fosur fosur sigara içer. Pence-renden içeriye bakmadan edemem. Meryem Ana, kucagında piçi, ben Allah’a inanmam ateistim...” fakat muhafazakâr dindar geçinen bu cemiyette, o sahtekâr aziz tasvirleri alaca ışıktaki renkli camlardan şarabîler safîr mavileri dökülüşür hakikaten kutsiyet söyler.

“Nerde senin şekerin?”

Eline tutuşturulan külâhı fırlatıp atmak istiyor Fatma. Anne-annesi hissetmişçesine, “Lokum fındıklı Fatma” diyor.

Çocuğa geçmişe, yapacak bir işi kalmamış insanların usancıyla bakıyor. Yarısını uydurduğu bu hatıralar neye yarar artık...

“Heybelimiz Adalar’ın en içlisi, en yaslısıdır hanım kızım. Adınız neydi?”

Lorca, kadınların büyük yalnızlığını...

üç

Öykünün öte yanına geçti geçecek, her şeyin bittiğini düşünüyordu Ufuk Işık. Bütün bir iflâs. Yaşlılık böyleydi ve kendisi de yaşılanıyordu. Gençlik bitmişti. Gençlik de çocukluğun ülkesi gibi bir daha geri dönülemeyecek ülke. İnsanlara yararlı olmak istemiş, olamamıştı. Öykünün öte yanına geçmiş kraliçeye yardımını yaran dokunmayacak. Çünkü kraliçe pek uzaklarda, karanlıkta, direniyor görünmesine rağmen burgaçta. Burgaç boyuna aşağı çekiyor. Ayakta duruşu, öfkesi ve gülümseyişi, ikide birde belleğini sınaması, hepsi aldatmaca.

“Bir rüya gördüm, evet rüya gördüm.” Durup dururken.

“Güzel bir rüya mıydı?”

“Bilmem. Bir rüyaydı ve biraz acı.”

Sonra “Ölümün rüyası” da demişti Fatma Asaf.

Daha var daha değil daha erken diye boşuna avunmaya çalışıyor; Fatma Asaf’ın karşısında, ona baktıkça, onu dinlerken, Fatma Asaf susarken, uzun uzadıya susarken, Ufuk Işık da ihtiyarlığın pençesine düştüğünü hissediyordu. Susarken mi görmüştü biraz acı rüyayı? Fatma Asaf, cesur, başı dik, alay ediyordu: “... rüya gördüm...”

Daha demin, dünyanın her yerindeki öldürümler, savaşların, terörün, açlığın, uyuşturucunun, susuzluğun ölüleri; şimdi kendi yaşlılığından yaşlanışından ötesini göremiyor. Derin bir içsel hayata batmış, Ufuk Işık gençliğini öylece savurmuştu.

Birden irkiliyor: Yalnızca acıyı yazmak istemiştim.

Meyhane köşelerinde, rakı sofralarında, küçük salon ifşaatlarıyla yazarlığının da göçüp gittiğini... Geriye dönemeyecek, asıl acıyı yazmak için vakti handiyse kalmadı. Çehov *Vanya Dayı*’yı kırkında... Boşuna bir yazarlık. Geçmişle bugün çarpışıyor: Daha dün, yazdıklarıyla, onca kitapla güvençli. Sonra elinizden alıyorlar. Yaşarsa, bu kadar uzun, biri çıkıp belki Ufuk Işık için de doksanıncı yaşa armağan kitap; ama hepsi o kadar. Büyük sınavdan yenik çıkıyordu. “İyi ki varsınız. Sizi okurken çok mutlu oluyoruz.” Hadi canım.

Korkuyordu.

İhtiyar kraliçe, bir rüyaydı ve biraz acı demişti, geçmiş magma. Geçmişten geleceğe beklentiniz kalmayınca herhalde böyle oluyordu.

Ayrıntılar silinip gidiyormuş. Çünkü insanın ayrıntılara ihtiyacı kalmıyormuş. Her şeyin, bütün yaşantıların sadece yeknesaklık olduğunu, o korkunç, müthiş, alev alev tekdüzeliği, tekrarın tekrarını usul usul fark ediyormuşsunuz, ‘uyuşmacı’ bir ömürde zehir çanağından her gün bir iki damla.

Fakat o... Fatma Asaf, harikulâde birkaç hikâyeye, küçük salon ifşaatlarının meyhane dedikodularının ötesini gören, ‘kötülüğü’ gören, zavallılığımızı aksettiren romanlar yazabildi. Şu difenbazyadan “Orman”ı yaratabildi. Yetip artar.

Oysa, tekdüzelik. Öyle diyor. Sanki dişli çarka kısılıp kalmış. Üzüntüler, sevinçler, sarsılışlar, başarı, hattâ ölümcül acılar, çöküntüler, yas tutuşlar, pişmanlıklar, sonra hepsi bir gün, damla damla zehirledikten sonra, üstelik ansızın, tekdüzelik olup çıkıyor; hepsine kayıtsız kalıyorsunuz.

Açıkça, öç alırcasına söyledi: Geriye dönemiyorsunuz, yeniden acı çekemiyorsunuz, mücadele edecek gücünüz yok, yeniden umutlar, tasarılar, hayır imkânsız! “... Belki Tanpınar da aynı kavruluş içindeydi. Yekpâre, geniş bir an, akışı parçalanmıyor...”

İsteksiz anlatıyordu, mecbur kaldığı için, çünkü Ufuk Işık durmadan soruyordu. Küçük ses alıcı sehpanın üstündeydi. Tutuk, zoraki. Sesi bir zaman daha geriye kalacak, bedeni çürürken.

Şiire çaresizce sığınmıştı. Fakat şiir, mavi... masmavi bir ışıkla aydınlatmıyor, dünya, kökü sizde bir sarmaşık olmamış, ölmek huzura ve güzelliğe dönüşemiyor; Fatma Asaf da şairin “*abasız, postsuz*” derviş haline öfkeyle gülüyor. Şairin ‘yalan’ söylediğini sezinliyordu, şiir yazabilmek uğruna. Merhamet duymayarak gülüyordu: Rüya rengiymiş. Nedir o “rüya rengi”? Bunca yıl sonra, şairin, hikâyecinin yalan söylediğini apaçık kavırıyordu.

“... Biliyor musunuz, Tanpınar’ı tanımıştım.”

Bu sözünün, bu tanışıklığın ilgi uyandıracığını elbette biliyor. Tanpınar’ın genç okurlar üzerinde küçük çapta bir şöhreti var bugün. Gençler *Huzur*’u çantalarında gezdiriyorlar.

İnsan doksanında bile okurlardan kurtulamıyor, doksanında bile okurların ilgisine muhtaç. Hamdi Bey işe yarayabilir.

“Gençler” diye soruyor, “Tanpınar’ı yeniden keşfettiler değil mi?”

Zavallı Hamdi Bey “Patron”un odasında oturuyordu.

Yazdım bu sahneyi! diye gizli bir övünç duyuyorsunuz. Fakat çok geçmeden hatırlayış çökertiyor: Lolita’yla ve öteki Lolita’larla aklını bozmuş bir adam, iki kadeh içer içmez. Yazmadınız tabii. Şaka mı yapıyor, egzantrik mi görünmek istiyor, hakikat mi; deşmediniz.

Adalet’e Paris’ten mektuplarından dün ‘rue’ bilmem nede bir Lolita gördüm biriçimsu, Adalet de şuh kahkahalarını otuz iki dişini firlatarak okurdu. Bunlar özenti diyordun içinden, zavallılık. Şairin davranışlarını ölçüp biçerek, cinsel dünyasını ‘aklandırmaya’ çalışarak.

Romanda Lolita faslına asla girmedin. Tanpınar sevilsin istiyordun. Acaba?

Hatırlayış gerçekten çökertiyor. Eksiltisiz yazmak şöyle dursun, ikiyezli ahlâklar kuşandınıyordun. *Hayat Artık Rüzgârla Dolu* yine yürek çarpıntısı. Ölçüp biçiyordun, hesabın kitabın başkaydı: Üç beş kişi de olsa, senden sonra, ölümünden sonra, okuyanlar çıkacak. *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’da Tanpınar’a rastlayınca epey şaşıracaktılar.

Ölümünden sonra onun okurları seninkilerden kalabalık. Onu için için kıskanıyorsun.

Kaskatı bakıyordu, odaya eşyaya, duvarlara, resimlere. Birdenbire inanılmayacak kadar yaşlanmıştı. Ufuk Işık, birdenbire şimdi şu an öleceğinden korkuyor. Kraliçe ölecek ve söyleşi yarım kalacak. Tabii kitaptan vazgeçilecek. Fatma Asaf’ı yaşatmanın, hayata döndürmenin çaresi...

Romanın anlatıcısı yaşlı kadınla -sizsiniz, roman kişisi olup çıkmış, yine...- Kırtıpıl Hamdi -öyle derlerdi ona- gazete idarehanesinde karşılaşıyorlar. Orada tanışacaklar. Henüz Lolita’lar söze dökülmemiş. Siz henüz gençken. Günün birinde otobiyografik özellikler taşıyan bir roman yazacağınız aklınızın ucundan geçmiyor. Kırtıpıl Hamdi herhalde ellilerinde.

“Sizi tanımak!..” diyorsunuz.

Utangaç, çocuksu, gülümsüyor. “Patron”a “Kim bu güzel kadın?” diye soruyor.

Öldü Tanpınar. Çok zaman geçti.

“Dökülmüş bir adam” diye yazmıştınız, “çabuk yıpranmış, yenik düşmüş”, sonra gözlerini hatırlamıştınız, “gülen genç yüzlü”, aslında gözleriydi genç olan, gözlerinde ebedî gençlik ve “görünüşü yüz yaşında”. Daha o zaman bitmiş. Yazlar, bahçeler, güller, mehtaplar geçip giden şiirlerini okumuştunuz.

Demiray baygın, bayat bulurdu bu şiirleri.

Öldü Tanpınar, Demiray komada.

Sigara içmek, bir sigara yakmak. Ufuk Işık boyuna içiyor. Doksanımda yeniden sigaraya başlıyorum. Gözünün önündeydi o eski akşamlar; Necdet altın çakmak hediye etmişti. Kasada duruyor olmalı.

Derviş hali yoktu ama, kendini bırakmış bir hali vardı şairin. Dudaklarının arasında sigara. Galiba kısa boyluydu, topluca, omuzları dar, çökük. Bedeni hantal. Yüzü kırış kırıştı. Fakat gözleri çok genç. O çok genç gözler Lolita’lar peşinde. İri, belki kahverengi, sincabî benekli kahverengi. Kırpikleri uzun ve kıvrık. Sigaranın birini söndürüyor birini yakıyor. Ceketinde kül lekeleri. Yüzünüze bakıyordu hayranlıkla. “Kim bu genç hanım?” Gözlerinin içi gülüyordu.

Sonra onun küskün anlarını da gördünüz. Diğer zamanlarda küskün, mahzun. Çekingendi. Gönül çekingenliği içindeydi. Gönül çökkünlüğü içindeydi.

Adalet, “Hamdi mi çapkın!” diyor, “Sadece heves eder...”

Küskün anlarını gördünüz. Şefkate ihtiyaç duyarak baktı size.

Demiray yüzünüze hiç öyle bakmadı. Ne hayranlıkla ne gönül çökkünü. Duygularını dışa vurmazdı. *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’da aydın bir adam, “Eleştirmen”.

“Hatırlayışlar” dediniz Ufuk Işık’a, “öyle bulanık ki.”

Yeniden konuşuyor. Kendini değil, Tanpınar’ı.

Ufuk Işıık, bu akşam vakti, Fatma Asaf'ı sessizce dinliyordu. Biraz bıkkın, pişman. İçki saati geldi geçiyor. Belki Tanpınar'dan hatırlar. “*Hep aynı boşluğu bize...*” Mısra şeytanminaresinden yankımadı, hep aynı boşluk, boşunalık. Demin bir kadeh bir şey içelim dedi unuttu. Yaşlılık ikide birde unutmak olduğu için, acısı belki de daha az hissediliyor.

Hikâyeciler romancılar hepsi ‘yalan’ yazar. Zavallı okurlar! Sayıları gitgide azalan zavallı okurlar, bu yalanları hikâye diye, roman diye okurlar. Hatırlayışlar değiştirilir. Bu değiştirmeye sanatın gerçekliği diyoruz. Fatma Asaf onları aldatmıştı. Magma da aldatışlar vıcık vıcık.

Bir gün her şeyi yazacağım, bir gün her şeyi cırılçıplak... İçtenlikle isteseydi yazardı; çifte ahlâkın perdesiyle örtmüştü. Çifte ahlâkın pençesine düşmüştü.

“Biliyorum tanıdığınızı” diyor Ufuk Işıık, “yazmıştınız.”

Yazmıştı. *Hayat Artık Rüzgârı Dolu* tek bir gecede geçer. Geriye dönüşlerle bütün yaşamını anlatır tek gecede. Fakat örtünüşler... Devirler, savruluşlar, ihtilâller, çakalların çağı. Roman yayımlandı. Sonra da devam etti: Fatma Asaf'ın örtünmüş hayatı da, çakalların çağı da.

Romanın otobiyografik olduğunu saklamadınız. Bu önemli. Başkaları Tanpınar Ufuk Işıık da kendilerini yazdılar fakat söylemediler söyleyemediler. Sizin cesaretinizi gösteremediler. Tanpınar Mümtaz olup çıktı. Cesaretiniz ilgi devşirmede.

İntikamla gülümsüyorsun: Kırtıpıl Hamdi Mümtaz olmak zorundaydı. Onun zamanında böylesi gözüpeklikler hor görüldü. “Kendini yazmış” diye burun kıvırırdı eleştirmenler Demiray. Madam Şarlot Alain'i söylüyor, hiç tanımadığınızı kişileri yazınca romancı olacaksınız, Alain buyurmuş. Madam Şarlot'u

itiraz etmeden gıkın çıkmadan dinlerdin. Başkasını yazdım dersiniz romancı oluyordunuz.

Hamdi Mümtaz dedi, romancı oldu.

Çok sarhoş bir gecesinde, son yıllar, şurada şu yemek masasında, gözleri yarı kapalı Demiray'ın zevzek sözünü hatırlıyor-sun: "Belki de Nuran'dı Hamdi..." Yazdı da bunu.

Sonra ortam değişti; romancı, kendinden yola çıktığını, ama 'roman' yazdığını söylemeye koyuldu. Geçmişteki örtünüşlere artık gönül indirmiyordu. Madam Şarlot'un haberi olmadı; ölmüştü. Alain yeni cevherler yumurtlayamazdı.

Proust'un hayaletiydi Marcel ya da tam tersi. Bir zamanlar Handan diye okuduğu Handan, Halide Edib. Hayır, Handan'ı hiç görmemişler. Woolf yazarken, Virginia'nın Clarissa'yı tetikleyişi. Batı'daki örnekler konuşulduktan sonra ancak, eleştirmenler ağız değiştirdiler. Şimdi romanda roman kişisi romancıyı arıyor herkes.

"Marguerite Duras son noktayı koydu" dediniz. "*Sevgili*'de kendini yazdı, ama *Sevgili* romandı."

Difenbahya yaklaşan ilkbaharda gençlikler kuşanmaya çalışı-yordu, yemyeşil yapraklar açarak, eğilip bükülerek, diklenerek.

Portresindeki Fatma Asaf zaten ilkyaz aydınlığında.

Günü, romandaki Tanpınar'lı sahneyi yeniden var etmeye çalışıyorsunuz.

Vakit, sabahla öğle arası: Kuşluk vakti.

Semt, Bâbiâli. Gazetelerin Bâbiâli'den dağılıp çözülüp gidişi çok sonra.

Oda büyücek. Maroken koltuklar, büyük yazı masası, sehpa-lar, camlı kitap dolapları. Jaluzili pencere önünde, çiçek açmış begonya, beyaz çiçekler. Kapı kenarında, azman yaprakları sararmış devetabanı. Gözünüzün önündedir. Zevksiz, iç karartıcı bulurdunuz odayı. Birkaç telefon.

“Patron” -gazetenin sahibi; başta Demiray, hepiniz Patron derdiniz, kendi aranızda- Hususî Kokulu sigarası içiyor. Küllükler kalın camdan, topaz sarısı. Ayrıntılar silinmiyor. Sigara kutusu kristal.

Ahmet Hamdi, Patron’un karşısında oturuyordu. Gömül-müş, kaybolmuş koltukta. Genceliş içinde, size Nedim’den mısralar okumuştı. İtiraf edin, tadına varamadığınız mısralar, ama yıllar sonra ezbere hatırladığınız: Nazenîn güllü dîbâ giymiş; giysideki güllerin dikenleri nazenînini incitebilirmiş...

Nedim, yüzyıllar öncesinden, yaşamak iştihası ve pervasızlığıyla. Ancak ürkmüş olabilirsiniz Nedim’den. Ürktünüz, yok saymaya çalıştınız; Nedim, eğilimleriyle, istekleriyle, hayatınızın acısına...

Kırtıpıl Hamdi bu dizeleri o zamanki genç kadına -şimdi gençliği Eren’in portresinde can çekiyor, yanaklarında pembe-lik; Fatoş çerçevesini değiştirtsin- söylüyor -Eren öldü-. Genç kadının yakasındaki yapma, küçük, kıpkırmızı güllere dalıp gitmiş görünerek söylüyor. Herkes ondan çapkın adam! ne çapkın adam! diye söz açsın isteğiyle herhalde. Bu efsane... çapkın adam efsanesi sürsün istiyor herhalde, geriye o söylence kalsın. Nedim’in dizelerini tercih etmesi bir talihsizlik, fakat bunu fark etmiyor.

“Yeniyetmeliğimde okumuştum *Yaz Yağmuru*’nu. Daha doğrusu okumaya çalışmıştım.”

Anlamadı galiba kraliçe. Belki de kendi romanıyla, *Bahar Yağmuru*’yla karıştırdı.

Kapı vuruluyor.

Bütün yaşamı bir öyküye sığdırmak, kısacık, kıpkısa bir öyküye. Yapmıştı bunu, başarmıştı Fatma Asaf. Fakat şimdi, yazan kendisi değilmişçesine kaygılı, umarsız. Oturuyordu. Demek öyle oluyor: Bitiyor; tutku... yazmak tutkusu sona eriyordu.

Daha Ada'da, bahçede, "Çiçeklerle yaşarım ben..." Çiçeklerle, bitkilerle yaşadığını söylemişti. Mermer çanakdan fişkırmış sapsarı manisalâlelerini gösteriyordu. Yaban otları, dikenleri ve mor zambaklarıyla bu harap bahçe...

Yazmıştı; yaşam gibi içinden çıkılmaz bir örüntüyü, karma-karışık, anlaşılmaz, acı, iki üç sayfada, mor zambaklara ihtiyaç duymayarak, dört duvar arasında, sil baştan kurmuştu. Çiçekler

aradan çekilmişti. Fakat şimdi, “Orman”ı yazdığını belki hatırlamıyordu.

Ufuk Işık neredeyse yerinden fırlayacak, sarsalayacak sarsalayacak, hatırlamıyor musunuz hatırlamıyor musunuz?!

Gecemsi bir karanlıkta. Hatırlamayacaktı besbelli.

“Çarpılıp kalırım ‘Orman’a” dedi, sınamak için, son bir umutla.

Fatma Asaf baktı.

“Difenbahyayı anlattığınız hikâyeye. Akşamları odanıza çekilirken...” Yazarın cümleleri, işte!, birer ikişer sökün ediyor.

“Bekri saksısını en son ne zaman değiştirdi?” İhtiyar kraliçe difenbahyaya baktı.

Kopkoyu ihtiyar yapraklardan sonra, taze, uçuk yeşil yapraklar, ölüm gelip çatmadan. Fatma Asaf da acaba böyle mi düşünüyordu; bir zamanlar hikâyesini yazmıştı. Şimdi “Kara Şato”yu yazmak istiyor. Artık çok geç diyor, “Kara Şato” yazılmadan kalacak. Öteki öyküler de, romanlar, anılar, tasarladığı, akıldan geçen, ne varsa.

Günaydın Orman! diyordu sabahları ve akşamları, odasına çekilirken hoşça kal Orman iyi uykular!

Yaşamında kimse kalmadığını okurlara söylüyordu. Okurların da yaşamlarında kimse kalmadığını...

Kimsenin zaten olmadığını bilerek sezinleyerek. Kimse yok, difenbahyadan başka kimse kalmamış. Herkes bırakıp gitmiş. Nereye? Çekip gitmişler. Niye bırakmışlar? Şaşacak, sorulacak bir şey yok ki bunda. Yeryüzüne yalnız gelen insan yeryüzünden yalnız ayrılıyordu. Tek yoldaşı bir ağaççık. Büyükada’ya hediye gelen difenbahya evlerden evlere, evlerden evlerden sonra, burada, hikâyesi yazılınca, okurların çözemeyeceği bir gizdi.

Sır söylemiş, sır anlatmıştı.

Ufuk Işık sigarasını yakarken; bir öykü mü yaşadıklarımızın ta kendisi mi, o kadar tedirgin edici bir mektup, belki direnmek

ihtiyacı, uzun yıllar uzun zamanlar yaşamın boşunalığını çektikten sonra kendi kendine var olabilmek, yapayalnız, cesaretle ayakta durabilmek; mavili beyaz dumanda görmeye çalıştı.

Göremezsın dedi difenbahya, yapraklar saksı dallar toprak göremezsın dediler.

Difenbahya evlerden evlere Fatma Asaf'la birlikte gitti. Neredeyse onu hiç bırakmadı diyeceğim, o ikisi birbirlerini bırakmadılar. Şefkatle gülümsüyordu Ufuk Işık. Derken yerindi: Hayat esirgemişti, böyle bir yoldaşı hiç olmamıştı, ne insan ne bitki.

Yalnız Orman'la ikimiz birbirimizi...

Armağan kitapta “Orman” mutlaka olacak. Yazar bize kim-sesiz olmadığımızın sırrını veriyor. Karmaşık cümlelerle yorumlamayacak, duygusalıktan korkmayacak. Entelektüel bir gösteri değil. Yaşlı bir yazarla kocamış bir ev içi ağaççığının söze dökülemez dostluğu. Fatma Asaf'ın anlatımı kadar yalın dile getirmeye çalışacak.

Söze yalın dökmüş. Bu dostluk, bu yakınlık! Belki aşk... aşka çok yakın bu arkadaşlık, yaşlı anlatıcıyla kocamış ağaççığın ve difenbahya boyuna gencelmek, güzel görünmek, kendini sevdirmek istiyor. Aşka çok yakın. Aşk önemli. Çünkü aşk yok, hiçbir zaman olmadı.

İçi sızladı.

Orman'ı biliyorum diye yazacak, daha Bebek'teki evinde görmüştüm Fatma Asaf'ın, sonra Valikonağı'nda, şimdi burda. Birbirlerini bırakmadılar. Usta yazar beş altı sayfaya bütün hayatı sığdırmış.

Biraz daha etkileyici olmalı. Bunlar sönük sözler.

Orman'ı gecenin karanlığında düşünmeli, boş salonda, anlatıcıyı beklerken ve anlatıcı, gecede, yatağında doğrulmalı, tam ölüm!, ölümü düşünecekken, içerde Orman...

Hayat bu kadar. Hayat rüzgârla dolu fakat Orman el uzatmış. Sanki yazıyordu; armağan kitabın son yazısı: Kötülük et-

mekten ötesini göremeyen toz duman toplumda, dilsiz ağaç son iletişim.

O yetmiş seksen yıl demek “Orman”a götürmüştü.

Fatma Asaf çayını karşısında içiyordu, merhaba Orman!, konuşuyordu. Şimdi sırtı dönük oturuyor. Difenbahyanın yapraklarını hışırdattığını hissediyordu, bir yanıt, esenleyiş. Bu geceyi de atlattık Orman!

Alıntılar serpiştirmeliydi, “Orman”ı yorumlarken. Yazarın herkesten uzaklaştığını, inançlarını yitirdiğini. Yalnız difenbahyayla ikisi. Gecelerde el uzatıyor; çarpıntı başlayınca, koridorun ışığı hep açık, fakat gece. Yalnızca geceye özgü o tuhaf çınlamada, Orman yine yapraklarını hışırdatıyor. Herkesten uzaklaşmış, inançlarını, ülkülerini yitirmiş anlatıcı hışırtıları dinleyerek yenisinden uykuya dalabiliyor.

İlk okuyuşumda Japon estamplarını andırır yalın güzelliğiyle diye yazacak; yalnızlığı duyumsamıştı, ama sonra daha çok. Herkesten uzakta Orman ve yazar, anlatıcı; varılan yer burası, aşka çok yakın ve bütün bir ‘yaşamak yalnızlığı’.

Çınıltılı gecede sen uyuyamazdın, donuk, umarsız; evdeki bitkilere bakardın, cılız, ölgün. Bir kez olsun günaydın demedin, bir kez olsun iyi geceler. Oysa Fatma Asaf, Orman’la birbirlerini sevdiklerine inanıyor. Karanlık, kötücül dünya.

Kapı vuruluyor.

Hamdi Bey'in başını kapıya çevirdiğini göremiyorsunuz.

Patron "Girin!" diyor, sesi sertçe. Her zaman sesi sertçeydi, 'önemli adam'ı oynamak isterdi.

Fatma Asaf içeriye giriyor: Otuzlarında, güzel, alımlı bir kadındır. Güzeldiniz ve genç. Hamdi Bey fark ediyor, yüzü aydınlanıyor. Aristokrat bir güzelliğiniz vardı; Nur Edige "Viyanalı bir kontes!" diyordu. Nur Edige yaşıyor mitoloji manyağı profesör toplumbilimci; kaz boku yeşille bezenmiş saman sarısı keten takımlarını sırtından çıkarmaz.

Genç kadın yakasını çepeçevre yapma güllerin bezediği, dümdüz, eteği geniş elbise giymiş, duman rengi. Bu kıyafetin kendisine yakıştığını biliyordu.

Bu akşamüzeri, yakası kıpkırmızı kadife güllerden arınmış, siyaha çalar kül rengi elbisenizi giydiniz, çok sade.

Zavallı Hamdi Bey'in güllere takılıyor gözü: Hemen mısralar. Nedim şuhluğu pervasızlığı gözüdönüklüğüyle...

Nedim'in cinsî temayüllerine rağmen, itiraf edin, hoşunuza gitmişti. Gururunuz okşanmıştı, sevinç içindeydiniz.

Valikonağı'ndaki evde yazıyordunuz, giriş katında. Çalışma odanız arkada. Güz olmasına rağmen, hava serin olmasına rağmen balkon kapısı açıktı. Dinçtiniz, kolay hasta olmazdınız. Üşümüyordunuz. Arada bir başınızı kaldırıyor, bahçedeki güz güllerine bakıyordunuz. Hamdi Bey'in de sonbaharı sevdiğini hatırlamıştınız: Gülleri görseydi çıldırırdı, iç sesinizle 'güz' kelimesini kullanmış mıydı acaba? Vazgeçmezdi sonbahardan. Öyle galiba güz kelimesini kullanmadı.

Kadife güllere takılıyor gözü.

Fotoğraflarından tanıyorsunuz. Ama Patron tanıştırdı diye yazdınız. Tanışma tanıştırılma sahnesine ihtiyaç duydunuz.

Romandaki genç kadın Hamdi Bey'e edebiyat tarihini, dergilerde yayımlanan şiirlerini okuduğunu söyledi. "Şiirlerinizi niye bir kitapta toplamıyorsunuz?" sordu, yüreği çarparak diye yazdınız. Bir de Ülkü'deki hikâyesini, adını çıkaramıyor, Emirgân'da geçen, sonbahar yaprağı kader gibi savruluyordu.

Okumuştunuz. Bahçedeki güz gülleri anımsattı. Hemen yazdınız, Hamdi Bey'e söylediğinizi.

Sonra size dedi ki, hikâyesindeki sonbahar yaprağının savruluşuna dikkat etmiş olmanız hoşuna gitmiş. Evet sonra, Koço'da bir akşam, yayık gülüyordunuz, artık değerli bir romancıydınız, Necdet yanınızda baston gibi, ipek kravatı ve Hamdi Bey karşınızda, buğulu mor erikler ipek kravatlı Necdet neyse ki "istakoz" ısmarlamaya kalkmadı.

Fakat şu an haince: Belki de hoşuna giderdi Kırtıpıl Hamdi'nin ıstakoz. Zengin evlerini, zenginlerin sofralarını ballandıra ballandıra anlatırdı.

Arabalı vapurla dönmüştünüz. Ahmet Hamdi Tanpınar'la yemek yemekten, kadeh tokuşturmaktan gönençli.

Demiray'la yıldızları barışmadı. Bunu söyleyebilir Ufuk Işık'a; yıldızları barışmadı, çünkü Demiray onun yazdıklarını köhnemiş bulurdu, Osmanlı artığı, gizli bir Osmanlı hayranı, Atatürk için yazdıkları mecburiyetten.

“Albümde bir fotoğrafları olacak sizin Fikret Hoca'yla Tanpınar'ın. Yan yana oturuyorlar. Halbuki yıldızları barışmamıştı...”

Sahneyi bu kez ortasından başlatıyor:

Patron sigara ikram ediyor. Hususî Kokulu içerdi.

Genç kadın teşekkür ediyor, içmiyor. Gençtin... Bir an önce çıkıp gitmek istiyor gazete idarehanesinden. Ankara Cadde-si'nden aşağıya koşarak inecek. Kıp kırmızı kadife gülleri uçuşuyor. Arkadaşlarına, Tanpınar'la tanıştığını, şairin kendisine Nedim'den bir beyit okuduğunu bir an önce söylemek!

“Gülleriniz, çardakgülü denilenden mi?” Tanpınar sormuştu.

Fatma Asaf yanıtlamadı. Al basmıştı yanaklarına.

Neler hissetmiştin? Tanınmış bir muharrirle yan yana olmak muhakkak ki heyecan uyandırmıştı. Beğenilmiştin. Duman rengiyle kıp kırmızının oluşturduğu tuhaf uyum, elbisende.

Sonra şair, “Gözleriniz yosun yeşili” demişti. Dememişti, ama *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'da öyle yazdın. Gülümsüyordu. “Yosun yeşilinde zümrüt tozları kıvılcımlanıyor.” Sözcükler Tanpınar'a yaraşsın diye uğraştın. Bir ara elini okşadı; hattâ, sanatkârlara özgü pervasızlıkla, “Hemen gitmeyin. Biraz daha kalın.”

Biraz daha kalmanı istiyordu. Ona bir iki şey daha söylemeni. Meselâ bahçe tasvirlerini çok beğendiğini, şiirlerindeki bahçeler şimdi tek mısra hatırlayamadığın, Emirgân'da hikâyede o

küçük bahçe. Şair sonra birçok bahçe yazdı. Sen de yazdın Fenerbahçe'deki bahçeyi, upuzun limonluğu. Nedim'den mısraları hatırlıyorsun. Nedim'den mısralara gülümsedin. Uçarcasına çıkıp gittin, kadife güller zaten uçuşarak.

Patron uydurmadıysa, arkandan “Kim bu genç hanım?” diye sormuş. “Gülleriniz çardakgülleri mi?”

Patron, bize hikâyeler yazıyor dedi herhalde, Fatma Asaf, işitmediniz mi, tefrika romanlar da yazar, Kerime Nadir kadar alâka toplamıyorsa da kalemi kuvvetli.

Çoktan Katherine Mansfield'e kapılıp gitmiştin. O günlerdi.

Kamburundu Kerime Nadir'ler Esat Mahmut'lar; hâlâ onlarla kıyaslanıyordun, hâlâ o dönemdeydin. Ölünceye kadar Tanpınar, ona bütün kitaplarını gönderdin, romanlar. Okudu mu? Okumuş olmalı: Arif Hikmet'in kimden esinlenme olduğunu yakalamıştı, “Fikret'i şair yapmak nerden aklınıza geldi?” Fikret Demiray'dan şair çıkmaz demeye getirmişti. Hattâ açık açık söylemişti: “... Onun gibi yapmacık, kuru bir adam...” Fakat o kadar. Romancılığında dönüm noktası sayılmış *Gün Günden Uzakta* için başka bir şey söylememişti.

Sustular. Hep sustular.

“Sizden başka kimse pek önemsemedi ‘Orman’ı” dedi Ufuk Işık'a.

Her şey öyle suskun ki, kim neyi onarabilir? Demek “Orman”a götürmüştü yaşam Fatma Asaf'ı, sadece “Orman”a. O acıya.

Bir zaman sonra dost olmuşunuz; “Löbon’da öğle yemeklerinde” diye yazmıştın, güz devam ediyordu. Havalarda daha serin; balkon kapısı kapalı. Ama durakalır, yazmak sancısı, açar balkona çıkardın. Güz gülleri soluyordu. Yaşamını yazıyordun, önemsiyordun yaşamını, yazmaya değer buluyordun, okusunlar!

Elinde müsveddeler, son romanı, herkesin ‘Kırtıpil Hamdi’ dediği bedbaht adam, sana okurdu. Heves ettiği Lolita’lar sırta kadem basmış. Taşlaması ağır basan bir roman yazıyordu. Gazetede tefrika halinde kaldı. Yoksa, ‘yaşarken’, kitap olarak yayımlandığını gördü mü? Senin de tefrika halinde kalmış romanların. Ama sen çok yazdın ölesiye yazdın; Kırtıpil Hamdi titizdi, mükemmelin peşinde. Tembeldi, üniversiteden tıkır tıkır maaşı.

Coşkuyla okudukça, mutluluk ışıldar, renkler, akordeon sesleri gelirdi. Sen, koskaca kadın; Fatoş ilkokulu bitiriyor, sen ane ve evli, edebiyata muhtaçtın, seni heyecanlandıran müsveddelerin okunması. Öyleyken akordeon sesleri.

Akordeon aranızda bir oyundu. İkiniz de akordeon tutkunu. Ve tabii Piaf, Piaf'ın şarkısı.

Tam akordeon sesi!, tam Hamdi Bey'in romanına hayranlığın!, gerilerde bir masada tek başına oturan yaşlı kadını görürdün. Bu kış günü beyazlar giymiş. Löbon'da -belki de Markiz-vakit öldüren, vaktin 'geçmesini' bekleyen. Adlandırmak istemediğiniz... yaşlı kadının da adlandırmak istemediği 'başka' bir şeyi daha bekleyen.

Yaşlı, boyalar içinde, ağır makyaj. Gözlerine ağır kalemler çekmiş, yaldızlı farlar. Dudakları titrerdi, kopkoyu ruj. Kendi kendine mi konuşuyordu; şimdi senin yaptığın gibi, sık sık. Kim bilir ne kadar yalnız kimsesizdi.

Onun gibi olmayacağım, ihtiyarlamayacağım, benim sonum bu olmayacak. İçsel yaşamına kapılıp gitmiş; karşında Kırtıpil Hamdi, erkenden ihtiyarlamış, *Aydaki Kadın*'ın yarım kalacağından korkuyor "İyi değilim Fatma Hanım, sıhhatim bozuldukça bozuluyor..."

Hepsi ihtiyar, kocamışlar ordusu! Gençliğinden, dinçliğinden güvençli, onlar gibi olmayacağım. Oldun. Daha o zaman seziyordun: Akordeon sesi artık boğuk, hırıltılı, Piaf bitmiş, uyuşturucu bitirmiş Piaf'ı, ışıklar ölgün ve renkler kararmış...

O roman, sana okuduğu *Aydaki Kadın*, hüznü doluydu.

Nerden çıkardın hicvi ironiyi?

Kadının dudakları titrerdi, açılıp kapanırdı. Gülünç Japon kiraz çiçekli bir yelpazeyi açar, güçlkle sallar, sonra yine kapardı. Sanki yaz günü. Yüzünde makyajın maskesi. Parmağında kocaman zümrüt yüzük, sahte. Parmağına bakıyorsun: Siyah inci yüzük. Ona döndün. İnci sahici. Ondan da ihtiyarsın.

Ne kadar yorgun, ne kadar bitkin! Demek son perde usul usul geliyor, yıllara sızarak geliyor, sezemiyor insan, perde ağır ağır iniyor. Orada arka masalardan birinde bırakılmış, salon kuklası, az sonra devrilecek.

Ahmet Hamdi endişeni hissedirdi: “Sıkıldınız mı? O kadar kötü mü yazdıklarım?”

“Yazdıklarınızın güzelliğine.” Kadehini kaldırırdın. Kırmızı şarap.

“Tanpınar çok yalnızdı” dedi, “yakından tanıdım onu.”

Odasını görüyordu Ufuk Işık, çalışma masasını, lambayı. Yazarlar yalnızdır. Kül tablası. İçinde yarısına kadar içilmiş sigaralar. Hemen beride fincan, kahve artıklı. Hemen ötede, küçük bardak, viski soda. Masa da masa lambası da tozlu. Bir iki üç beş on kitap, darmadağınık. Okunması bugünden yarına ertelenmiş kitaplar. Dosya kâğıtları, defterler. Eski bir jardiniyerde kurşunkalemler ispirtolu kalemler. Tuşları inleyen yazı makinası. Birkaç zamandır hırıltılar çıkarıyor yazı makinası. Her tiktakta daldaki baykuşun kanat açıp kapadığı masa saati. Sonra toz, kül...

Orasıydı bütün hayatı. Orada yazmıştı. Esrimek geçmişte kaldı, esrimiyor artık.

Oraya dönecekti. Oraya; pencereden apartmanlar, kül rengi gökyüzü, artık televizyon antenleri, kül rengine savrulup kalmış çatılar. Ve bir dize:

Ben ki dört duvar arasında yaşarım

Dar bir sokaktan geçiyordu şair, her sabah. Kısıtılmıştı. Başkaları da kısıtılmıştı, her şair, her yazar. Fatma Asaf’a bakıyordu: “Kara Şato”yu yazmak istiyor. Kısıtılmıştı. “Orman”ı yazdı, eşsiz öykü. “Battaniye”yi yazdı Sait Faik; kısıtılmıştı. Şair sokaktan geçiyordu, çarşı pazar.

“Orman”ı yazamadı. “Battaniye”yi yazamadı. Kısıtılmıştı. Orman’sız evinden, cılız solgun bitkiler, sokağa çıkıyordu, caddede taşıtlar, çöp. Parkta, öğle tatilini geçiren beyaz önlüklü

mavi önlüklü tulumlu işçiler; yazamadı onları, yalnızca yoksulluğun kıştırılmışlığını, onur kırışını, küçük düşürüşünü yazmak istemişken. Yazamadı, alkole sığındı. Bu kadın içki vermeyecek mi? Ara sokaklarda çöp yığınları, küçük, müşterisiz dükkânlar dantelacı düğmeci.

Odasında oturacak. Bu gece. Yarın yine. Yazı makinasının başına geçecek. Bu her gün böyle olacak. Yazmaya çalışacak. Bu her gün böyle.

Zavallı Fatma Asaf bir zamanlar günlerce, her gün yazdı. Hayatını kazanmak uğruna. Bugün onun çok gerisindekiler... Fatma Asaf unutuldu, dili anlatımı yetkindi. Bugün dilsizler anlatımsızlar baş rolde. Yalan var ortada!, edebî kıymetler yalanı.

Akordeon sesi; nereden? Sokaktan kör dilenci mi geçiyor, Tito göçmeni, akordeon çalarak Edith Piaf, nereden öğrenmiş Edith Piafı, geçiyor, yanında kız çocuğu yanında oğlu. Akordeon sesi akıyor, Fatma Asaftan kendisine, umutsuzca akordeon, umutsuzca bir şeyler, ne tuhaf!: Lorca. Yaşlılık, yaşlanış köprü kuruyor. Yaşlanıyorum, dört duvar arasında.

Fatma Asaf “Hayatınızı yaşayın” diyor, “kimseniz ve neyseniz...”

Dört duvar arasında.

Caddeden yaşlı satıcı geçecek; epeydir görmüyorum. Tezgâhında kestaneler, naylon poşetten fışkıran maydonoz, tere, derotu, kırmızı turplar siyah turplar, kestanelerin sağına soluna serpiştirilmiş limonlar sapsarı.

“... kimseniz ve neyseniz...”

Manavın önünden geçecek: Yeşil kıvırcık salata, göbek salata, kırmızı turp, pas kızılı armut, döngel, lahana zebercet yeşili. Bu natürmortu hep sevdim fasulye domates. Her geçişte.

Dar bir sokaktan geçiyordu, her sabah. Dar sokaklardan. Büyük acılardan haberli ama içine kapanmış. Yazmıştı: Evlerin yüzü kararık, denizsiz ufuksuz sokaklar. Sen yıkkın.

Sonra difenbahyasız evine dönecekti. Bu her gün.

İhtiyar çökkün kraliçe niye alkol ispirto ikram etmez ki?!

“Şu beyazlı rüküş kadını görüyor musunuz?”

Artık açık açık gülerdi üzgün Tanpınar. “Görmüyorum. Siz de görmeyin.”

Ama görüyordu: Rüküş, zavallı, düşkün. Fatma Asaf Katherine Mansfield’i, “Miss Brill”i okumuştı. Katherine Mansfield’e epeydir tutkun. Virginia Woolf ona küçük orospu muamelesi...

Daha 1940’larda, Necdet’i tanımadan, Necdet’le evlenmeden, tercüme etmeye çalışmıştı uyarlamaya, Demiray’ın verdiği Fransızca kitap, yazar Katherine Mansfield nakleden Fatma Asaf.

Nakletmene rağmen görürdün. Acımazdın. Acırdın, için burkulurdu. Görürdün: Rüküş, kaçık. Makyajı, yelpazeyi, beyaz tayyörü. Ölümü. Ölümü çok erken öğrendin, gençken ve güzelken. Ölüm seni unuttu. Haziranda doksan.

Difenbahya yapraklarını hışırdattı umutsuzca.

Miss Brill boncuk gözlü tilkisini çıkarıyordu.

Ölümler içinden seçiyorsun o sahneyi: Alyoşa dinliyor, Berger ölmüş müydü?, Miss Brill ağlamıyor, Alyoşa en çok Miss Brill’in ağlamayışına üzülüyor. Mavi tilkisinin mavisini gidik, kopçasını koparıncasına... Hissiz zannettiğin Adalet bile durakalmıştı. Demiray’a bile kızamıyorsun o yaşıyor: “Fatma iyi ki tercüme ettiniz. Bir gün ‘Miss Brill’i ilk sizin tercüme ettiğinizi...” Hayır, kimse anmıyor, farkında değiller. “Miss Brill”i ben mahvederek uyarlamıştım.

“Miss Brill” bir gazete köşesinde kayboldu.

“Bu hikâyeyi yazmış olmayı çok isterdim.”

“Ben de.” Gözleri ıslık ıslık Ufuk Işık’ın.

“Veremden ölüyor, çok genç. Oysa Miss Brill çok yaşlıdır...”

Böyle konuşmuştunuz, vaktiyle. Ufuk Işık çok gençti. Berger ölmüş. Aliye öldü. Ufuk Işık, senin ‘yazan Katherine Mansfield nakleden Fatma Asaf’ını kim bilir hangi sararık pas rengi gazete sayfasında görmüş okumuş şaşırıp kalmış. Hoşuna gitmişti, “Sizin Fikret Hoca’nın verdiği...” O aynı tango! Aynı sıcaklık! Birden yakınsın Demiray’a: Miss Brill’in gönüldeşi. Evet başka kim anlayabilirdi ihtiyar geçkin kızı tangoda kirazlar erikler çiçek açıyor bahar gelmiş.

Başını şimdi doksanlık, omuzuna yaslamak istiyorsun Demiray’ın, yakışıklı, genç; tango durmasın! Miss Brill olmamak için. Oldun. Miss Brill’sin. Genç yakışıklı Demiray Miss Brill’e acırken.

“Gülünç bulurlar onu...”

“Alay ederler...”

Nerde konuşmuştunuz? Ufuk Işık’ın gözleri yaşarmış. Nerde konuştunuz? Maden’deki küçük bahçe katında olabilir mi; mangalı komşu Ermeni’ler yakıyor. Kocanın ölümünden sonra harap köşkü hemen o yaz terk ettin, ama Ada’dan vazgeçemeyerek. Hatıralara tahammül edemiyordun. Mutlu bir evlilik değildi âşık değildin akıl evliliği diyordun. Hatıralar büsbütün boğmadan; senin de önünde az zaman kalmıştı. “Fatma Asaf sen büyük romancısın!” Sustu Necdet, bu sözü bir daha söyleyemeyecek.

Evet büyük romancı...

O genç kadın “Garden Parti”yi yazmıştı.

Bir gün onun gibi yazacağım! Fatma Asaf gençlik anılarına umutsuzca uzandı. Yaman bir acı: Yola bir anlamda Katherine Mansfield’le çıkmıştı. Fransızca kitaplar çok pahalı. Zaten Fransızca’sı da kemkümdü. Katherine Mansfield’i Demiray kendi kitaplığından getirdi. Ona anlattı: Bütün gece okumuştun; Mansfield gibi yazacak, yarın, geçim sıkıntılarından, para kazanma, evin kömürü erzağı şu bu, kurtulunca. Kendine ayıracağı zaman, yazmak için boş saatler ve bir gün öylesi incelik-

li öyküler, hattâ içlerinden birini Katherine Mansfield'e adayacak...

Fikret Hoca -gençler öğrencileri öyle diyorlar- Ufuk Işık'a da Katherine Mansfield oku demiş, başka yazarlar isimler de, mutlaka Sait'i söylemiştir.

Anı kalıntıları diyordu şair.

Anı kalıntılarıyla bulanık

Üstü mor salkım ve asma, çarşıdan geçiyordu. Ne mor salkım ne asma; ama öyle çarşılar hatırlıyorsun. Kadıköyü'nde olabilir. Mayıs'ta nisan sonunda mor salkımlar açar. Öyle sokaklar hatırlıyorsun: Bir uçtan bir uca eflâtun buğular. Ahşap kapıdan ahşap pencereye mor salkım. Hepsi bulanık.

Ezberlemişti.

Tanımıştı Oktay Rifat'ı. Fikret Hoca'nın kaktüslerle bezeli küçük odası. Kapı açılıyor, içeriye şair giriyor.

Küçük kaktüsler Fikret Hoca'nın difenbahyası Orman'ı olmalı.

Hayli uzun sürmüş: Löbon'dan çıktığınızda saat beş suları. Yalın ayak çocuklar akşam gazetelerini bağıra çağıra satmaya çalışıyorlar; dudaklarında manşet: Meclis feshedildi! TBMM. Saat on yedi.

Birbirinize bakmıştınız. İkiniz de aynı anda o kör siyaseti bırakıp Saba'nın hikâyesini hatırladınız. Ayakları kunduralılar arasında seğirten gazete satıcısı çıplak ayak çocukları Saba birdenbire gösterir. İkiniz de birdenbire gördünüz.

Tanpınar'ın romanı Demokrat Parti'ye taşlamaydı.

"Bu karanlık, bu baskı devrinde neşredebilecek misiniz?"

"Bilmiyorum."

Sonra çocuklar, akşam gazetecileri. Siz "Ölümle doğanlar..." diye kekelediniz, hayata ölümle doğanlar.

Zamanları karıştırıyorsun: Saba bir kış günü ölmüştü seçimler sonbaharda *Aydaki Kadın* değil Ankara'da tanklar...

Hamdi Bey koluna girmişti. “Çok hastaymış. Öleceğini biliyormuş. Gidemedim.”

Sonra herhalde cenazeye gitti. Sen gitmedin. Necdet'in parasıyla görkemli bir çelenk gönderdin.

“Çok hastaymış...”

Kim? diye sormamıştın. “Bir merhamet şiiri onunki.” Menderes eski diktatörler! diye haykırıyor. Zamanları karıştırıyorsun. Bu kez tanklar İstanbul'da. *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'da bunları yazmayı unuttun. Cenaze çok soğuk bir günde.

Güzel bir çelenkmış. Sabuncakis'ten... Kocan övünçle söylemişti: Bu kış mevsiminde beyaz güller! Hayat beyaz değilse de, Saba beyazdı. Tertemiz. O, uzun boylu, yakışıklı adamı şairi cenazede görmüştün. Eskilerden, unutulmuşlardan birinin cenazesi. Gerçi herkes unutuluyor.

“... Öleceğini biliyormuş.” Yaklaşan akıbeti durdurmaya çalışıyordunuz. Ölecek!

Yelpazesini açıp kapatan yaşlı kadının makyaj maskeli, merhamet duymadığın korktuğun bekleyişi, koltuğa yığılıp kalmış, vaktin geçmesini karanlıklarda. Onun o uzun ömrü vaktiyle çirkin zavallica gelmişti. Yüzünü kiraz çiçekleriyle saklamaya çalışıyordu. O yaşı aştın ve kiraz çiçekli yelpazen de yok. Şimdi yaşamak istiyorsun, hâlâ yaşamak istiyorsun. Saba ellisine varmadan, kırklarında... “Kara Şato”yu yazacaksın ve belki anılar. Anılar çırlıçılak. Bugüne kadar yazmaktan kaçındıkların.

Yağmur başladı, ilkyaz yağmuru.

“Çok sigara içiyorsunuz. Tanpınar da çok içerdi. Seksenimde bıraktım.”

Tanpınar öldü diye yeriniyor Fatma Asaf; artık hayatın gerçek zamanına dönmüş, şimdiye, şimdiki zamana, çökkün,

yorgun romancı, birçok yakını öldü diye üzülüyor. Akşamda, Orman'ın altında oturuyor ve Orman onu yarım çerçeve içine almış.

Belki sonra, ben gidince, yazı masasının başında, ilkyaz yağmurunun sesini dinleyerek, ölümler kuşanarak. Fatoş gizlice yazdığını söyledi.

Ufuk Işık birazdan alnımda boncuk boncuk terler, alkol saati geçti, kendinden kaçmaya çalışarak; kasvet büsbütün artacak; rengârenk papağana, kanaviçe kuşlara, siyah çirkin bül-büle, birbirine sokulmuş muhabbet kuşlarına, kanaviçe kelebeğe bakıyordu. Hepsi çerçevelerinde, kuşlar uçamayacak, beyaz kanatlarında kırmızı kelebekler benekler kelebek uçamayacak.

“Anneannemden yadigâr” demişti. Fatma Asaf annesinden babasından söz açmamıştı. Üvey kardeşleri varmış.

Fatoş anlatmıştı: Annesiz babasız geçen çocukluğu. Fatoş üvey teyzeleri üvey dayıyı üvey halayı -hala mı amca dayı mı?- tanımış. Fatma Asaf artık meşhur bir yazar, ödüller kazanmış.

Meşhur olunca sizi arayanlar çoğalır, yepyeni akrabalarınız yakınlarınız peydahlanır.

Fatma Asaf özel hayatına tül perde çekmişti. Romanlarındaki kalabalık kadro, eş dost, arkadaş çevresi, şairler ressamlar, yazarlar, işadamları, görgüsüzlüğüyle alay ettiği yüksek sosyete, gazeteciler, “Patron”lar, onlar geçmişte. Onlarla görüşmüyormuş. Uzun zamandan beri içine kapanmıştı. “Uzakta yaşamak bana iyi geliyor.”

Uzakta yaşıyormuş. “Zaten çok az sokağa çıkıyorum. Necdet yüzünden, Necdet’in ısrarıyla giderdim o dâvetlere.” Fakat yazmıştı, holdingleşen dünyayı.

Kelebek öylesine güzeldi ki, kırmızı benekleriyle, çerçeveden çıkartsa... Kanaviçedeki kelebekler nereye uçar?

Nurullah Berk’in resminde yaz cıvıl cıvıldı. Pazar yerinden insanlar gelip geçiyor, akşam oluyordu. Avşa’da birazdan herkes lokantalara, birazdan alnımda boncuk boncuk ter, sahilde bir kadeh bir şey içmek; ürperiyordu. Üşümüştü. Ressam canlı renklerle bezemişti.

Kanaviçedeki kelebek hiçbir yere diyordu, buradan hiçbir yere. Üzüm tanesi gagalayan siyah bülbül, hiçbir yere, buradan hiçbir yere. Burada kısıtılmış, buraya kısıtılmış.

Kanaviçedeki kelebekler papağanlar doruğu karlı Fuji Yama hiçbir yere gidemez. Bunca sene sonra bile renklerin solmaması...

Göztepe’deki köşkün müstemilâtında işlemişti anneanne.

Fatma Asaf o metruk köşkü sonra *Kapkaranlık*’ta...

Ada’daydılar, harap köşkün bahçesinde, siyah-beyaz maskeli bir kedi Fatma Asaf’ı görünce, hızla geçip gitti. Başka bir adada, Avşa değil.

Fatma Asaf, kediye fark etmemiş, denizkabuklarından kolyesiyle oynuyordu. Şimdi siyah incili yüzüğüyle. “Bilirsiniz, Goethe İtalya’yı Roma’yı görünce ‘Yaşamaya şimdi başlıyorum!’ der. O ne coşkudur!..” derken Gide’e sığıyor, *Dünya Nimetleri*’nin yazı-

lış sebepleri... Otuzlarda kırklarda *Dünya Nimetleri*'ni okumak beğenmek pek modaymış. "... Fakat Gide beni hep irkiltmiştir."

Romanlarında, öykülerinde 'gerçek' kişilerden yola çıktığını söylüyordu. "... sizin esin kaynağınız da onlar."

Gerçek kişileri yazıyorduk, hayat başka türlü nasıl yansınır; hayat yazmaya çalışıyorduk. Siyah-beyaz maskeli kedi bahçe duvarında Fatma Asaf'ı süzüyor gözetliyor.

Kolyesini bıraktı. Deniz sümüklüböceğinden bir çift küpesinin teki kaybolmuş. Gerçek kişilerden yola çıkıyordu ama, savrularak çekincelere, kaygıyla, okurlarsa ne derler endişesiyle, hakikatlerini özgürce yazamamaktan şikâyet ediyordu. Sonra toplumun değer yargıları; toplumun değer yargılarını büsbütün inkâr edemezsiniz.

Küçük bir iltifatı da esirgememişti: "Sizin nesil daha cesur."

Belki sevinir, ırmak söyleşi belki sürüp gider umuduyla, biraz da üzülsün!, "Son yazdıklarınızda" dedi, "çok içten, içli de diyebiliriz, anlattığınız öyle kişiler var ki, onları gerçek..."

Fatma Asaf sözünü kesti: "Son yazdıklarım seneler önce." Buruktu. "Senelerdir yazmıyorum."

Ufuk Işık inat etti: "Sahici, içten... ve bu kişilerin derin etkisi altında kalıyor okur." Her birinin mi? Acaba? *Kapkaranlık*'ta aşktan hasta olan kadının etkisi hâlâ sürer, onun acısı...

"Nereye varacaksınız? Söylemek istediğiniz ne?" Öfkeli, bıkkın soruyordu Fatma Asaf.

"Meselâ difenbahyayı... Orman'ı hikâye kişisi kıldınız." *Kapkaranlık*'tan söz açmak istemiyordu. "Benim de yoldaşım oldu Orman."

"Sizden başka önemseyen çıkmadı 'Orman'ı. Hep heyecanlısınız dostum, hep coşkulu, abartık." Gizli alay ve belli belirsiz, uzak, silik şefkatle.

Diretecekti Ufuk Işık; o konuşmazsa ben konuşacağım boynuna konuşacağım. "Gençken içtenliğin böylesinden acaba çekiniliyor mu? Belli bir yaşa, olgunluğa kadar..."

Onları yazamadım eksik anlattım hakikatlerini söyleyemedim... fakat şimdi yüz seksen derece tavır değiştirdi: “Hayır. Yazmaktan kaçındığım pek bir şey olmadı.” Şefkati silik soluk, geri aldı. “Bir sınavdı. İnsanı bütün zaafları, bütün eğilimleriyle kabul ettim.”

“Hayat Rüzgârla Dolu...” *Kapkaranlık*’ı da bu kez söyleyecekti, yine caydı, insanı bütün zaaflarıyla fakat bağışlayarak mı, ketum.

“Hayat Artık Rüzgârla Dolu” diye düzeltti ihtiyar kraliçe.

“Hayat Rüzgârla Dolu”da anlatıcı yazar hiçbir şeyi gizlemez.” Alkolsüz geçen bu akşam saatinin intikamını kondurdu: “Beni de yazdınız.” Adı ‘Genç Yazar’ o romanda.

“Bendeki sizi yazdım. Sizden bana yansıyanı. Böyle olduğunu siz de bilirsiniz.” Genç Yazar demişti ona, şimdi yitip gitmiş gençliği.

“Şaşırmıştım, kendimi görünce, okuyunca...”

“Bazı kişileri geçen zamanla birlikte nasıl yazabileceğinizi buluyorsunuz. Çünkü ben, bir noktadan sonra...” Duraksadı. Sonra geçmişten, kendi serüveninden ürkmeyerek, bu serüvene aldırışsız kalarak, yüzü donuk, ekledi: “Piyasa için, patronlar için yazdıklarına son verdikten sonra... evlenince, Necdet kendin için yaz, istediğini yaz, istediğin gibi yaz demişti. Ondan sonra kendimi ve çevremi yazan bir yazar olarak sürdürmeyi denedim.” Necdet’e gönül borcu duyup duymamakta kararsız kaldı.

“Öykülerinizde...”

“Öykülerimde de öyle yaptım. Etrafıma bakıyordum, gözlüyordum. Etrafım yazılacak insanlarla doluydu.” İçini çekti. “Vaktiyle ucuz hayal kişileri yazmıştım.”

“Gerçeklik bir yerden sızardı.”

İşitmemiştir. Bir an sustu. “Geceleyin Yıldızlar’dan başlayarak” dedi, “kendimden yola çıktım. Kendimi etüd ettim. Sonrakilerin hepsinde kendim varım, hikâyelerde, romanlarda, hem

kendim varım hem de bir roman kurduğumun bilincini taşıma-ya çalışıyorum.”

‘Şimdiki zaman’ı kullandığına göre, demek yine yazıyor. “Kara Şato” belki de ‘yazılmış’ bir öykü.

Yazmak sancısından uzaklaşmış, sanki rahatlamıştı. Kendinden memnun, güvençli. “Gerçek yaşamdan edindiğim öteki kişiler için de bunu söyleyebilirim.”

“Hepsinde özgür müydünüz?”

“Evet... Galiba...”

Bir şey oldu, bir düşüş, duyulur duyulmaz ses, dibenbahyanın bir yaprağı dökülüyordu.

Bir şey oldu: Yemyeşilken göçen yaprakla ansızın Septimus’u hatırladı. Sonra Clarissa’yı. Septimus’u bıraktı; madem canına kıymış.

Clarissa biraz Virginia Woolf değil midir ve yazarlar çoğu kez kendilerinden...

Septimus pencereden aşağıya...

Sabahları erken saat yürüyordu, bazı günler öğleden sonra. Değişen roman, kadın yazarların çabası, pek de yandaş görünmek istemediği feminizm yürüyüşteydi. Bebek’ten Rumelihisarı’na, bazan daha uzaklara. ‘İnsanı yazmak’ klişesini de o yürüyüşlerde bulmuştu. Galiba Gogol’dan.

Zavallı Gogol -Comédie Française’in, belki de başka tiyatro, tanıtım dergisinde okumuştı- *Müfettiş*’in yanlış oynandığı kanısında, büyük acı çekiyor, aktörler eski üslûp, bayağı, halk işi komedi. Bu kötü üslûbun iki yüzyıldan beri Paris tiyatrolarından geldiğini söylüyordu.

“... *Hlestakov* söylediklerine kendisi de inanır...”

Hepimiz biraz Hlestakov, soruyordu Gogol. Gogol, biraz Hlestakov. Gerçeği böyle görmek böyle anlatmak. “*Şu mahzun insan yüreği!*” diyen oydu.

“İnsanı, onun mahzun yüreğini yazmak istedim...”

Çıldırarak ölmüştü Gogol.

Septimus pencereden aşağıya...

Clarissa'nın değil, Septimus'un yolunda yürüyen Woolf, Gogol'ü okumuş muydu?

Deniz çırpınırdı. Durup dakikalarca denize, çırpıntıya, rüzgâra. Yağışlı, soğuk günlerde, güneşin parladığı günlerde.

İkiz Turan Seyfioğlu arabada takip ederdi.

Clarissa, Hindistan'dan yıllar sonra ansızın, beklenmezken geri dönmüş Peter Walsh'u, eski sevgiliyi, gökyüzüne atılmış havaî fişekler ortasında hatırlamak istiyordu. Rengârenk, yıldızlar saçarak. Peter Walsh'un şerefine değil, hatıraların.

Oysa bu sahne *Dişi Kedi*'de *La Chatte*. Colette olamadın. Türkiye'nin olamamış Simone de Beauvoir'ı. Beauvoir'ı evirip çeviriyor: Sözü uzatan, geveze bir romancı. Fakat talihli kadın, yıldızı parlamış. Sartre'ın hayat arkadaşı olduğu için Türkiye'de aydınlar sus pus ona.

Mrs Dalloway'i okumam gerek, mühim bir roman diyorsun. Septimus'u, Big Ben'in vuruşlarını, Londra'da haziran sabahını

Necdet'e anlatıyorsun, boş yere. Sevgilin Sartre değil. Kocan Necdet olunca romanların da küçümseniyor.

Sonra havaî fişekler gökyüzünden yeryüzüne yıldız yıldız dökülüyor. Clarissa, eski Peter'ı eski aşkı yaşatmanın imkânsızlığını anlıyor. Peter sadece yaşlanmış, bedeni kalınlaşmış, geçen zaman adamakıllı bozmuş görüntüsünü. Clarissa onu bir zamanlar...

Oysa yaz gecesinde havaî fişek yağmuru *La Chatte*'ta.

Fatma Asaf Memo'yu hiç yaşlandırmadı. Memo hep çok eril. Memo'ya ayılıp bayılırken, Memo'nun kollarında kendinden geçmek isterken susup kalıyordu roman kahramanı Fatma.

Hangi özgürlükle Colette olacaktım?

Özgürlüğü göze alamadın. Karanlığa kendin sürüklendin.

Ufuk Işık'a "Özgürce yazdım" dedi, "yazarken özgürdüm."

Clarissa, Peter'la Sally'nin yanından ayrılıyor. Clarissa, bir zamanlar, Sally'yi...

Demiray, sesinde güney rüzgârlarının ılıkılığı, "Kadınlar arasında aşk" diyor, çok seneler geçince, hayır sesi çatlak. Fakat çok seneler geçince fütursuz. Virginia Woolf'u anlatıyor, Colette'in şehvetperestliğini, smokinli mi kravatlı mı Marlene Dietrich. Sesinde hangi güney rüzgârı, sesi boğuk, çatlak. Hayatının yapayalnızlığına gömülmüş, iki dakika sonra sözü eski kadim Yunan'a getirecek, her içki sofrasındaki izlence. Sofradakilerin şaşkınlıklarını ya fark etmiyor ya aldırıyor. Efsanesi usul usul bitti. Son seneler geçince, büsbütün.

Oysa bahar kasırgası dinmemişti. Fatma Asaf'ın gözlerinden eski aşk tütüyordu. Bu hastalıklı, marazî aşk... Gözlerinde eski aşk, vücudun Memo'yu isterken ruhun Demiray'ı, korumaya çalışıyordun: Arkasından söylenenler, eşi dostu alay ediyordu Demiray'la. Sonra tabii yüzüne gülüyorlar, şefkat gösteriyorlar.

Hatıralar arasından Demiray’a bakıyordu, lavanta rengi geceye, yüreği sızladı sızlayacak: Bunlar hepsi yabanî beyaz güller gibi dağılıyor. Eski aşkı yaşatmanın imkânsızlığını anlamamıştı. Kendini kandırmıştı.

Gerçekliği yazmak istememişti, aşkın sona erdiğini, herkes kendi yoluna hadi bakalım!, kendi yolunda aşkın can çektiğini. Tam o sıralarda Arif Hikmet’i yazıyordu. Demiray’ı Arif Hikmet yapmaya çalıştı. Sonra ‘Eleştirmen’. Arada, başka romanlarda, başka isimlerle de göründü. Belleğinin ve muhayyilesinin oyunları.

Arif Hikmet’i yazarken, eski aşk seni inceliklerle örülü bir şeylere alıp götürsün istiyordun. Düzyazın şiirle dolup taşarsa, Demiray beğenirse, aşk ‘kurtulur’ inancı. Arif Hikmet’i okuyunca Demiray... Boş yere inanıyordun.

Zehir yeşili, yaşamak dolu!; Bekri’nin yarın çöpe atacağı etli yaprağa bakıyordu. Görmüyordu. Tam tersine, gravürler. Gözünün önünden geçiyordu Aliye’nin keman çalan Carl Berger gravürleri. Büyükada’da bahçe keman çalıyor, önünde nota sehpası köşkte, Büyükada’da kargalar uçuşurken kırlarda nota sehpasız... O harikulâde gravürler bile aşkı kurtaramamış, çocuk Alyoşa kurtaramamış. İçi sızladı, aşk için, Alyoşa için. Hiçbir aşkı.

Alyoşa’nın sergisinden aldığınız küçük gravür nerde? Fatoş’a verdin.

Yarın hemen yazmalıyım -öleceksin-, cümlelerim yerli yerinde -yarım kalacak, başlayamadan öleceksin-, senin olabilir havaî fişek gecesi yağmuru, yitirilmiş eski aşkın şerefine! Senin kaleminden: Havaî fişekler gökyüzüne yıldız yıldız atılıp, paldır küldür, üstelik sönerek yeryüzüne. Colette’in havaî fişek neşesini yerle bir edebilirsin.

“Biliyor musunuz” dedi, “anneannem, keşke yine küçükhanım romanları yazsan derdi...” Dudağını ısırıldı.

Anlamıyordu, geçmişte yazdıklarının etkisini, sağlıcılığını. Yaşlılık ‘anlama’yı da elinden almış. Oysa kanaviçe işleyen anne-anne söylemiş.

İnatla yadsıyor, “Birer kalem alıştırmasıydı” diyor. Geçinmek için çalakalem yazdığını, maddî sıkıntılardan kurtulunca pembe edebiyattan asıl yazmak istediklerine...

“Aşk yazmak...”

“Aşk yazmadım. Düzmece aşklar yazdım.” Sesini yükseltti.

Ufuk Işık’ı dinlemiyordu. Anneannesini dinlememişti keşke yine küçükhanım romanları.

Ufuk Işık hiç görmediği anneanneyi görür gibi oluyordu: Fatma Asaf’ın söylemiyle kötü, karanlık bir dünyada, bu romanlarla avunmuştu anneanne, hiç giyemeyeceği süslü püslü elbiseler, hiç gidemeyeceği seyahatler, dönüşte geniş salonlu evler, ayak basamayacağı balolar, suvareler, genç yakışıklı erkeklerin himayesi, hiç yaşamayacağı aşklar mutlu sonlar...

Her melodram sahnesi...

Hemen itiraz ediyor: “Şimdi bunları niye konuşuyoruz Ufuk Işık?” Öfkesi genceltiyor. “Anneanneme kambur olmak istemiyordum. Annemle babam kendi hayatlarındaydılar.”

Her melodram sahnesi...

“... Bir edebî çalışmadan çok, yazıcılıkla geçen çalışma hayatı. Buydu, böyleydi. Bütün o kötü şeyleri niye gündeme getiriyorsunuz? Bütün o pespayelikleri?!”

Yalnız kalplere iyi gelir, her melodram sahnesi, yalnızlığı uyuşturur. İstirap çeken hastaya morfin. Yaralı kalplere, yalnız hayatlara. Ve milyonlarca yalnız insan. Aydınların, edebiyat çevrelerinin hep küçümsediği o eserlerden şifa bulmak. “... Ben buldum.”

“Gülünç, zavallı pembe romanlarıma geri dönerek, eski Fatma Asaf’ı hatırlatacaksınız.”

Bu akşam siyaha çalar kül rengi elbise. O kül rengi, gözlerinin çağla yeşiline de yürüyor. Dargın bakıyor. Birdenbire ışığı söniyor gözlerinin.

Elbisesi kül rengiydi; bu kül rengi, gözlerinin -gözaltları gözkapakları kırış kırış- yeşiline de yürümüştü.

“Size bir şey söyleyeyim mi, ben geriye dönmekten hiç hoşlanmam.”

“Ama geçmişi konuşmamız lâzım.” Sigara yakacak, fakat korkuyor. Her melodram sahnesi, kan ve cerahati görmezden gelir. Bir zaman için... Kıpkısa bir zaman, hüznler, hattâ umutlar, gözyaşları armağan eder. Mutlu sonlarda bile daima gözyaşı sevinç gözyaşları.

Alaca ışıkta, bıkkın, yaşlılığı çökkünlüğü yenmeye çalışıyordu. Ayağa kalkmak, yürümek, hareket etmek gibi hatırlamak da gitgide zorlaşıyor. “Siz geçmişi seviyor ya da geçmişten esinleniyorsunuz. Yazmanın bir şeklidir. Ama ben şimdide yaşıyorum. Hep şimdide yaşadım, gençken de.” Yüzü, kırılmış, parçalanmış bir heykeli çağırıştırıyordu. “O günkü koşullar oydu: Hiç inanmayarak yazdım.” Kül renginin yürüdüğü gözleri fersizleşirken, kalın, etli dudaklarında titreyiş, gençlik öfkesi, yıprak bir güzellikten izler taşıyan bu kırık heykel başında.

Sonunda “Yakın sigaranızı” dedi. “Pencereyi açın. Yağmur yağıyor.” Bekledi.

Kalkıp pencereyi açtı. Yağmur. Döndü, yanardöner kadifede kalp biçimi sarmaşık yapraklarını... Fena halde terliyordu. Üşü-yerek terliyordu.

Sonra bu ânı tekrar yaşayacağım diye düşündü. “... Pencereyi açın. Yağmur yağıyor.” İnce bir yağmuru işitecek kadar kulağı duyuyor. Eskiden bu saatte mutlaka içki ikram ederdi. Bu ânı tekrar yaşayacağım. Ayağa kalktığını, pencereye doğru ilerlediğini, alnında boncuk ter, canı fena halde..., perdeyi çekip kıpkısa bir an dışarıya baktığını. Yağmur serpiştiriyor. İhtiyar kraliçe ince bir yağmuru... Pencereyi açtı: Yağmurlu toprak kokusu. Kara şato heyulâ. Canı fena halde...

“Şimdiyi konuşacağımızı sanmıştım.” Fatma Asaf sakindi. “Bugünü konuşmak daha doğru olur. Doksan yaşındayım. Doksan yaşında bir insanın... bir yazarın... kötü aşk romanlarıyla başlamış olsa bile... dünyaya bakışı, duyguları, yaklaşımları çok farklı.”

Gölüyordu, kakkahalarla gülüyordu. Dışta ölçüp biçen sıfatlandıran yargılayan dünyada yüzü asık. Kimse ölçüp biçemeyecek, kimse adlandıramayacak.

Onu, Ufuk Işık'ı aldattığı için... herkesi aldattığı için mutlu-
luydu. Sessizce bitecek. Dile dökülmeden bitecek.

Yakacık'ta yürüyorlardı. Demiray şeftalinin kabuklarını küçük küçük parçalıyor, parmakları ince uzun. Bakışlarında sevecenlik. Guguk kuşu ötmüştü. Mermer masada kadehler.

Dışta Anna gibi güvenli; dansa kalkıyorlardı, o ilk tango. Genç adamın gözlerinin taa içine bakıyordu. "Paris'i özlemediniz mi?" Genç Fatma Asaf Paris'i akordeon seslerinden ibaret zannediyordu.

Dinmez sızı içte kalacak. Asıl buna gülüyordu, dinmez sızının içte kalışına. Dışta yüzü asık. Başardı, herkesten sakladı.

Beyoğlu'ndan geçiyorlardı. Yine yağmur, fakat bu kez şakır şakır, Melek sinemasında hangi film. Sağanaktan kaçarak, saçığı altına gizlenmişlerdi çiçekçinin. Demiray artık fotoğraflardaki genç kadının ıslak saçlarını okşamıştı.

Dile dökülmüştü, tutup saçlarını okşayan elini Demiray'ın öpmüştü, ince uzun parmaklar. Aşkını bu öpüşle söylemişti. Çiçekçide beyaz pembe eflâtun, rengârenk çiçekler güller kuzgunkılıçları şebboy karanfil, yemyeşil yapraklar, tomurcuklar!

Ölecek. Demiray artık konuşamayacak. Telefon edemeyecek, rakı sofralarına meyhanelere çağıramayacak. Fatma Asaf bana âşıktı diye anlatamayacak. Belki cenazesine gidecek, Saba'nınki gibi beyaz güllerden çelenk değil. Belki Fatoş saklar bu ölümü Demiray'ın ölümünü. Gazete okumuyor, aylardır. Televizyonları seyretmiyor.

Saçığın altına koşmuşlardı. Melek'e altı on beşe. Camekânın gerisinde taptaze upuzun kuzgunkılıçları. "Saçların sıırıslıkam." Güllerin tomurcukları ve vazolarda büyük demetler.

Ama yüzlerce yıl geçince rengârenk çiçekler dökülüştüyor, sağanak sevinç yaratmıyor, gün boyunca hava kasvetliydi, gökyüzünün ağırlığını hissediyordunuz. Derken rüzgârın kovaladığı ağır, nemli bir yağmur. Çoktan çürüdü güller. Vazodaki sular yeşermiş, ağır, pis bir koku. Çürümenin kokusu.

Birdenbire en eski hatırasını değiştirdi. Rugan pabuçları fazla ferdî bulmuş, en eski hatırasına yurdun acı günlerinden... harpten, cepheden gelen kırık dökük umutlar, vatan için. “Bu acılar kimseyi ilgilendirmiyor bugün.” İstanbul’u Tefvîk Fikret’in şiirinde gördü; hep o İstanbul’du. “Şimdi kimsenin umursadığı yok. Fakat korkunçtu. Çocuk olmama rağmen...”

Sağ elini kaldırdı; öylece boşlukta bir an, eli. “Yaşamamış olanlara anlatmak zor.” Seslerin yankıdığı, silinmeyen bir anı.

İstanbul’u karanlık sokaklarında gördü. Nereye gidiyorlardı? Muhakkak ki karşı yaka, Kadıköyü değil. “Şimdi Türk zabiti yok. İngiliz, Yunan zabiti var!..” Bir akşamın sonu. Anneannesi ağlıyordu.

Yoksa vapurda mı, tam kamaraya girerlerken; “Türk zatibi yok. İngiliz, Yunan zabiti var!” Denizin sisleri içinde gömülüp gidiyor vapur.

İki İstanbul var; biri ala ala hey, diğeri mustarip. “... Biz ikincisini yaşayanlardandık.” Siyah çarşafına sıkı sıkıya bürünmüş anneanne dehşetli müteessir; çocuk ona sokulmuş. Galiba yağmur da yağıyor...

Cesaretini toplamış, yine ferdî macerasında, bireysel yaşam, ‘iki’ Fatma Asaf’la yüzleşmeye hazır, “Mâziye baktığım zaman” dedi, “hele ilkgençliğimde...” Çocukluğunda ilkgençliğinde çok acı çekmişti, çok acı, sıkıntı, yokluk yalnızlık, annesizlik. Tek mutluluk, ihtiyar anneanneydi, tek sığınak. O karamsar çocuğu, içine kapanık Fatma’yı portakallarla elmalarla avutuyor, hayata bağlamaya çalışıyordu. “Koynunda uyurdum.”

Gerçi sonu hep acıklı biten masallar anlatırdı.

Masallar yine anlatılacakmışçasına bezgin, “Andersen’in ‘Kibritçi Kız’ı bile daha mutlu biter” dedi.

Yoksul küçük kibritçi kızıdan kurtulmaya çalışarak, gözleri derin mavi bir göl gibi denizkızını andı Ufuk Işık, on beşinde denizler üstünü gören. Kırmızı, eflâtun ağaçları sular altında, deniz çok derin, derinlerde deniz peygamberçiçeği gibi morlar, deniz saraylarının duvarları mercan, pencereleri sarı amber. Yaşı on beşi tutmuş denizkızları ayışığında kayalara oturur.

Sonra su perisinin masalıyla denizkızınıniki özdeş olup çıkıyordu. Al işte polisye kurgu, anneanne Andersen okumadığına göre. Belki de denizkızının masalı dönüşümlere uğramıştı. Fakat aynı ıstırap. Belki de su perisinin masalını anneanne anlatmamış, Fatma Asaf uydurmuştu Andersen’den apartmıştı, apartmış, süslemiş süslemiş, çocukluğuna uyarlamış. Belki belleği aldatıyor Fatma Asaf’ı. Fakat aynı ıstırap. Andersen’in şiirden örülü masalında aşk denizkızı genç tiğini alnından öptü ne ka-

dar güzel bizim bahçedeki mermer heykellere benziyor. Denizler altındaki kırık yontu Roma çağından mı?, fiyortlarda o deniz. Ne fark eder, hep aynı ısırap. Anneanne su perisinin aşktan göçüp gittiğini söylemek istemişti belki de. Ama çocuk Fatma sonradan unutmuştu.

Unutmuş muydu?

İki İstanbul var; biri ala ala hey eğleniyor *Sodom ve Gomore*, *Sözde Kızlar*, *Beş Hasta Var*, diğeri... biz mustaripler arasındaydık.

“Sen de denizkızı, sen de bizim gibi...” Sularından çalınmış şeytanminarelerinden yankıyordu herhalde.

Bahçede, ağaçların altına uzanmış, kuytuda, gözlerini bir açıyor bir kapatıyordu: Güneş bir görünüyor bir kayboluyor ama kıpkırmızı yuvarlak hep sürüyor. Herkesten kaçmış, burada herkesten uzak.

“Herkesin üzerinde bir yüküm” dedi. “Annem babam âdetâ yoktular.” Onların yokluğunu söylemekten artık korkmadı. Yine de bir an sustu. Gözlerini yumdu, kıpkırmızı yuvarlağı düşledi.

“... Anneannemin yaptığı bez bebeklerle oynardım. İstanbul’u yoksuzluk kasıp kavuruyordu, bütün memleketi. Erkek bez bebek babam, kız bez bebek annem. Erkek bez bebeği ben istemiştim. Müthiş bir yalnızlık vardı.”

Entarisinin rengi solmuş, çocuk Fatma bez bebeklerine delice sarılarak, kuytuda kimse görmediğinde öperek. Bahçe haraptı ve bütün güzelliği bu haraplığında. Çocuk Fatma korkunç yaşamda hayalleriyle avunuyor. Şimdiki yorgun Fatma Asaf yalnızlığını, karamsarlığını anlatarak, memnun ediyordu küçük iblisi ellisini aşmış.

Küçük elli beşlik kumkuma iblis sordu: “Biraz da sizin yarıdışınızdan kaynaklanmıyor mu?”

Yazmıştı onu: ‘Genç Yazar’. Artık genç değil. Fakat hep meraklı Raziye. Çanak yalayıcı. Fikret Hocası gibi o da her gece sofralardaymış. Bir zamanlar önemsemiş, değer vermişti: Yetenekli genç bir adam. Yetenek körelip gider.

Mağrur, dikbaşı yanıtladı: “Kendimle barışık değildim.”

“Belki sonradan, kendinizle barışınca...”

Kumkuma fakat ahmak.

“Hiçbir zaman kendimle barışmadım. Hâlâ barışmadım. Bir seçimdi: Hayatla barışmadım.”

“Ama anneannenizle barıştınız. Göztepe’deki evde...”

“Orada çok düşük bir kira karşılığı oturuyorduk. Bahçe büyük, harap ve güzeldi. Evin önünde mor salkımlar vardı.”

Hayat mücadelesine orada, sonra Kızıltoprak’taki evde; gerçekleri görüyordu, kötümserdi, yazmak istediklerini yazamayacak, sadece para kazanmak için yazacak, başarıya ulaşamayacaktı. Hiçlerden olacaktı. Güzelim harap bahçe için sayfalarca yazdığını hatırlıyor, kalbi çarparak yazdığını, esriyerek yazdığını: Kendiliğinden bitmiş ballıbabalar, yaraotları, hasretkavuşturanlar; morlar, eflâtunlar arasında geziyordu. Yazdıkları bir suluboya resim olsun istemişti. Sonra yırttı. Yırtıp attı.

Azçok başarıya ulaştığında daha sonra gözlem ve çözümleme yatırımlarıyla eleştirmenler biraz olsun övdüklerinde romanları satmıyordu artık. Düzen Necdet’in parasıyla kurulmuştu. Başarıya ulaştığında daha kötümserdi Fatma Asaf, yarın umutları göçmüştü, yarın Katherine Mansfield. Hayır Virginia Woolf’un çarpılıp kaldığı, belki sevdalandığı Mansfield ‘sınıf atlamadı’. Bebek’te uzun sabah yürüyüşlerinde yaşamı tozpembe görmüyordu. Yaşam, siyahlara...

Kumkuma sigarasını yaktı. Konuşuyor, ahmak geveze.

İşitmiyordu. Dinlemiyordu. Dışarıda yağmur. Aralık pencereden yağmurun sesi. Dinmedi o bahar kasırgası.

Haziranda doksán. Birdenbire geliyor. Bakıyorsunuz, çok şey değişmiş. Etrafınız ölülerle dolu. Ölümler yazdım. Roman, öykü kişilerinin ölümlerini. İcini çekti. Ölümler yazdım, “Kraliçe Lear” anneannemin ölümüdür, *Geceleyin Yıldızlar*’da intihar, Fazıl Kırtay -Arif Hikmet bu kez Fazıl Kırtay- kalpten ölüyordu galiba, ölümler ne zaman yapışıp kaldı yazdıklarına. Birdenbire doksán yaşında. Döndü, Yakacık’tayım, dün Eren resmimi yapmıştı, Kadıköyü vapurunda Beyrut’tan mı Halep’ten mi yeni dönmüş sürgündeki Refik Halid “Çok gençmişsiniz” diyor. Düdü, anneannem portakal dilimlerini... Birdenbire önünüzdeki karanlık çukuru görüyorsunuz.

Kısık sesle, “Ölümü yazdım” dedi, “ölümü birkaç defa yazdım.”

Belvü’deki gece, Belvü’de miydi?, dansa kalkmadan önce, ‘genç kadın’ -öyle söylenirdi eski romanlarda- ‘vurulmuş gibi’ dönüp baktı Demiray’a -öyle söylenirdi eski romanlarda-.

“Sosyalizm kurtaracak” diyordu, “sosyalist edebiyatın peşinde olmayanlar kaybedecek.” Fakat özgürce değil, sesi kısık, çekinerek.

‘Çorapçı kız romanları’nı o gece mi söyledi, Belvü’de, karşıda ışıklar denize yansımış kavuniçi ve gümüşselvi.

Tefrika edilen *Huzur*’a “... bayat! Bayat! Mümtaz’la Nuran’ın aşkı çorapçı kız romanlarından fırlama!” Bunu korkmuyarak, yüksek sesle söylüyordu.

Fatma Asaf vurulmuş gibi dönüp baktı. Çorapçı kız romanları yazıyordu. Elbisesinin deseninde küçücük pembe gonca güller.

Yapma güllere, allı güllü kumaşlara epeydir veda eti.

“... bayat! Bayat! *Huzur*’un çorapçı kız romanlarından ne farkı var?!” Fakat ne kadar sakindi yüzü. Piyanosunun başına oturmuş, parmaklarını fildişi tuşlar üstünde gezdiren bir genç adamı andırıyordu. Durgun bir yakışıklılık, gözlerinde hüzünlü bir şeylerin izi.

Fakat bu hangi geceydi? İlk tango olamaz.

İlk tangoya kalktılar. İlk tango, ölmek ve yaşamak... yaşamak yaşamak arzusuyla dolup taşıyordu. O zamanın orkestralarında -cazband- hep Cumhuriyet balosu havası eser. Cumhuriyet balosunun ortasında yarı sarhoş yarı çorapçı kız, rezil oldum, Demiray’a âşık olduğumu herkes anladı, herkesten önemlisi, Demiray anladı.

Demiray ince uzun parmaklarıyla kadehini sımsıkı tutuyordu. İştahla yiyor, oysa ince bedeni. Gülüyor, sosyalizmin zafesinden söz açarak kadeh kaldırıyor. İçkinin tesiriyle sesi yükselmişti. “Sosyalizmin Hitler’i intihara sürükleyişine kadeh kaldırıyorum!”

Hitler’i intihara sosyalizm sürükledi ki.

Fakat bir intihara kadeh kaldırılabilir mi? Eva... kimdi?, metresi, zavallı, avanak bir kadın. Birlikte intihar ettiler. Ötekiler, sağcılar, solcular, komünistler, Yahudiler, nasyonal sosyalistler, o kadar çok kişi canına kıydı ki.

Votka dolu kadehini... hayır imkânsız, Eva Braun kenarın dilberi. Allah’ın huzuruna dindar ve namuslu çıkmak için nikâhlandılar. Buhran sökün ediyordu. Baş dönüyordu. Başını masaya dayamak, ağlamak. Harp sona ermişti. Barışı kutluyorlar. Simone de Beauvoir da *Mandarinler*’de kutlar.

Barışı kutladıkları gece, Demiray'ın kendinden uzaklaşmasına, yoğurdu bol sarımsaklı patlıcan kızartmasını iştahla yemesine şaşıyordu. Başını hemen masaya dayamak, ağlamak.

Endişeyle, ağlamamak için, onu, Demiray'ı değiştiriyordu: Bu küstah adamın yanında, Arif Hikmet, o mahzun adam sessizce oturuyor, çorapçı kız romancısı Fatma Asaf'ı iyicil bakışlarla seyreliyor. Ona kadeh kaldırdı: "İyi geceler Arif Hikmet. Şerefe!"

Ötekiler, "Arif Hikmet kim?" diye sordular. "Votka dokundu sana."

Votka dokundu. Hayatımı sokağa attım bu rakı sofralarında. Ötekiler gülüşüyorlardı.

Memo "Bu memlekette resim yapılmaz!" diye bağırıyordu. Bir Picasso çıkmayacakmış bu memleketten, Picasso'nun ancak taklidi. Picasso sonradan kendi kendinin taklidi olmadı mı? Ama bunu sormuyor, kendi kendinin taklidi, sahtekârı; tepeden tırnağa kösnül Memo'ya bakıyordu. Hayalinde var ettiği genç adamın kollarında tepeden tırnağa, her hücreğine kadar dişi. Yalnızca bu hayalde, ancak o zaman.

Yalnızca Memo'yla yalnızca düşlerinde...

Hemen vazgeçiyordu, utançla, başkaları sezecek diye ödü koparak.

Hemen Mahmut Makal konuşuyorlardı, *Bizim Köy*. Sonra Köy Enstitüleri, pırıl pırıl gençler yetişiyor. Hızla yol alan köy edebiyatı adı sonradan Fakir olan Tahir Baykurt'un öyküleri şiir de yazıyor. Memo "Hepiniz defolup köyde yaşayın o zaman!" diye bağırıyordu.

Üstüne üstüne geliyor hepsi. Neye yaradı o köy edebiyatı? Köy mü değişti köylü mü? Yaralanmışçasına sordu. Yakup Kadri Bey'in romanında köylü Ahmet Celâl'i bir 'yaban' olarak görmüştü. Ölçüp biçmeye çalıştı. *İnce Memet* eşkiya, Kemal Tahir sofralarda öyle söylüyor, cevap verdiği bir şey de yazdı. Otuz kırk yıl tartışılar.

Yine su perisi, yine masal. Su perisi ilk balosunda, ilk ve son, ilk dans, bu bir tangodur. Kadınların acısını anlamak için yaşamını yaralamış, kendini yaşamını yarı erkek yarı kadın kılmış Lorca'nın yanında. Kavafis kendi kaderini biçtiği şehirde ölüyor. Genêt sokak çocuklarının başka hiçbir acıyla ölçülemeyecek dünyasını. İnsanı yazmaya çalıştım. Acaba?!

Memo, "Bu memlekette..."

İnsanı yazmaya çalışırken, ikiye bölüyordu Demiray'ı: Demiray ve Arif Hikmet.

"... resim yapılmaz! Şiir yazılamaz!.."

İnsanı yazmak istemişken ikiye bölmüştü, üçe, dörde. Kendini bile yazamamıştı, arzudan istekten kıvrandığını.

Memo'dan -kimdi?- kaçmak için, Arif Hikmet'le -şair- beraber bahçeden çıkıyordu. Solgun, düşünceli yüzü şair Arif Hikmet'in. Memo, *Gün Günden Uzakta*'da Fatma'nın ressam kocası. Hayatının muammasından hâlâ korkuyorsun! Buhran başlıyordu: O, kaba saba adamı, serseriye, iti kopuğu canı çekiyor. Eti onun için alevleniyor. Onun delisi çılgını. Hem düşman hem sevdalı. Yalnız onunla... Arif Hikmet, pısırik pısırik, "Fatma sizi mesut etmeye çalışacağım" diyor. Demez olsun!

Demez olsun; çünkü Lorca ödemiş.

Yağmur yağıyor. İçi donmuş sanki.

Yakacık'ta, şeftali soyarken, sessiz suskun Arif Hikmet... 'Eleştirmen'... *Denize İnen Yol*'da Fazıl Kırtay... Demiray kederli, bezgin. Gözlerinde gözbebeklerinde... kederi de bezginliği de yapmacık. Sosyalist, komünist; sosyalistliği, marksistliği yapmacık. Bir salon sosyalisti ama anlaşılmasın diye eskiler püsküler giyiyor. Püskü ceketini Kapalıçarşı'da eskiciden alınma. Yeni bir şey giymekten utanan havari.

Soluk soluğa kalıyor: Memleketin insanını benden iyi mi tanıyordu, *İnce Memet*'i göklere çıkarırken. Yurdun dört bir yanından mektuplar alıyordum.

Çorapçı kız romanlarına teşekkür için yazılmış mektuplar o kadar içtendi ki, kaç kez göstermek, okutmak istemişti Demiray'a. *İnce Memet*'in *İ*'si yok o yıllarda.

Burada, alaca karanlıkta. Şimdi. Ellerin titremesine rağmen, allıkla yanaklarına biraz renk vermişti, öğleden sonra, siyah çalar kül rengi elbisesini giydikten sonra. Akşamı düşünmüştü. Bir kadeh bir şey içecekler, 'Genç Yazar' gelecek, *Fatma Asaf'a Armağan Kitap*. Böbür böbürlere kadar olmasa da ülkenin tanınmış bir romancısı... Geçmişin böylesine sükun edeceği aklının ucundan geçmemişti. Sadece yağmur; yağmur yağacak: Sırt ağrılarına güveniyor artık.

Şimdiyse iç sıkıntısıyla, hüsrarla. Yarın sabah uyanıncaya kadar bu akşam bu gece ağır bir kâbus olacak.

"Alain ne kadar haksız!" dedi Ufuk Işık'a. "İnsan yaşamadığını yazacakmış... Mühim bir sözmüşçesine, Oktay Rifat ikide birde tekrarlardı. İnsan 'yaşadığını' yazabiliyor mu ki?!"

Şeytanminarelerini gördü: Alıp gitsin şeytanminarelerini; bana hiç mutlu şeyler söylemediler. Bir an önce alıp gitsin!

Alain'in kof iddiasını düşünerek ve Fatma Asaf'ın yıllar öncesinden sezgisine şaşarak; yaşadığı çağda Alain dediğim dedikçi eleştiri, Tolstoy'un Anna Karenina'yla 'özdeşlik' kurduğunu nereden sezinleyecekti. Başkalarını yazmak sona eriyordu. Tanımadıklarını yazmak, kendini yazmak sona eriyordu. Dünya yıkımlara savaşımlara sürüklenirken, yeni köleler işçi sınıfı, insan onuru ayaklar altında çığnemiş. Ama romancı 'roman kişisi' yaratma peşinde. Sonra Proust, Marcel diyecekti.

Fikret Hoca'yı hatırladı, irkildi. Banliyö trenlerinin biri gider biri gelir, Bostancı'daki bodrum katının avuç içi kadar bahçesinde, çakırkeyf olduğu ağzının yayıklığından, gülüşünden belli Fikret Hoca "Albertine'in i'sini, n'sini, e'sini kaldırın kaldırın!" İ'ler, n'ler, e'ler uzaya uzaya, yayıla yayıla. İşte tren geçiyor, tren yolu yukarıda kalmış. Işıklı pencereler geçiyor. Tren geçti.

“Gördünüz mü? Gittiniz mi?” diye sormuştu Fatma Asaf.

Yalan söylemişti: “Gittim. Yoğun bakımda. Solunum makinasına bağlamışlar.” Sadece telefon etmişti hastaneye.

Albertine’in i’leri n’leri e’leri kapının önüne konduktan sonra, Fikret Hoca erinçli, çok önemli bir iş yapıyormuşçasına, Çengelköy’den genç öğrencisi Ümit’in getirdiği “badem”leri dilmeye koyulmuştu, “... asıl vitamin kabuklarda...” Tuz ekiyordu.

Fatma Asaf’la ona gittiklerinde bu genç öğrencisi hep Bostancı’da, “İsmi gibi ümit vaat ediyor. Gençlik pırıl pırıl dostlar!” Fikret Hoca’nın asistanı; asistanım diyor ona, ordinaryüs asistanım!

Son sıralarda hep bir Albertine buluyor: Nahid Sırrı’nın Albertine’i, E.M. Forster’in Albertine’i, Albertine Blanche Du-bois...

Masaya tutunarak, sonra taflanları okşayarak, ayağa kalkmış, içeriye geçmiş, elinde kalın kitap, “Leonardo da Vinci’nin yaşamına dair ne cesur bir kitap!” Ağlamaya başlamıştı. Bakışları umutsuz, kaygı uyandırıcı.

Fatma Asaf gecede bahçede yanıp sönen, mavi ışıltılı ateş böceklerini seyrediyordu.

Hıçkırığa hıçkırığa ağlayan Demiray’a, uzak, soğuk, hattâ o ağlayışa ilgisiz, sormuştu: “Ne var? Nen var senin? Hasta mısın?”

“Her şey bitmiş, mahvolmuş gibi geliyor bana.”

“Biraz abartmıyor musun?”

Böyle dedikten sonra buz gibi gülümsediğini ihtiyar kraliçe acaba hatırlıyor mu?

Unutmuş; gözlerini sis duman örtmüş, öyle bulanık, öyle sisli dumanlı görerek Ufuk Işık'ı, her şeyi, dünyayı, kapkara boşlukta buzdan soğuk yaşamı; nefes almaya çalıştı. Vaktiyle söylenmesi 'gereken' pek çok şey vardı, ama söylemeyi göze alamamıştı. İnsanların sahtelikleri, ikiyüzlülükleri; saldırmak istemiş fakat saldıramamıştı. Okutsaydı mektupları, Demiray burun kıvrıracak, küçümseyecekti.

Hepsi bitmişti. Mektuplar almıştı. Anadolu şehirlerinden, taşradan, öyle güzel romanlar ki Fatma Hanımefendi acaba yeni bir sevdâ aşk romanı yazıyor musunuz... eserlerinizi okuduktan sonra keşke ben de İstanbul'da yaşayabilseydim mesele Büyükada'da deniz hiç görmediğim halde denizdeki beyaz

kotrayı görür gibiyim... görücü usulüyle birbirimizi tanımadan hiç sevmediğim kocamla geçen bu korkunç ömürde bahsettiğiniz güzel hayaller... Fatma ablacığım bir gün benim de bedbaht hayatımda Arif Hikmet kadar anlayışlı, duygulu bir erkek...

İtti, mektuplar önündeymişçesine, yazı masasında. Bin yıl önce açmamışçasına zarfları.

“Belli bir dönem... uzun zaman öyle alımlanmış roman. Alain bu yüzden...” Gerisini getiremedi Ufuk Işık.

Anılara, geçmişin amansızlığına bakakalarak, kabullenerek, kim neyi yazabildi ki?!, kim kimin acısını anlayabildi?!, kendi hadımlaştırılmış hayatına baktı, kendinin hadımlaştırdığı, iğdiş edilmiş yazı çizi, böylece yüceldi. Hatırlayışında yine kitaplar yazdı, ödüller, başarılar, övgüler, hakaretler: Ufuk Işık küçük burjuva ilişkilerinin yazarı, yankıdı yoldan çıkmış küçük burjuva ilişkileri. Kıyımı durdurabiliriz sanmıştı hikâyelerle, romanlarla. Cesetlere basa basa yürüdü. Böylece yüceldi boş yüceliklere.

Profesör Nur Edige “Birçok okur yetiştirdiniz” demişti, “Fatma, sizin eserleriniz olgunlaştıkça okurunuz da olgunlaştı.” Keşke inanabilse.

Ana sürgündeydi. Daima sürgünde. Belki Fatma Asaf da. Kim gerçeği çırlıçıplak yazabildi ki... Sürgündeydiler. Dante’nin cesaretini gösteremedi: “Güneşin ve yıldızların ışığını her yerden göremez miyim?”

Hiçbir yerden hiçbir yerden göremediler.

Hayaletler, yankılar eşlik ediyordu. Düşünmek, hatırlamak nefessiz bırakıyor. Öksürdü. Sigara dumanları. Rüzgâr bir şeyler sürüklüyordu: Hayat, tango, yaşamak isteği. Bir aşk, kurumuş yapraklar, çok eski bir şarkı.

Saçığın altına sığındılar. Yağmur şakır şakır. Çiçekler öyle güzeldi ki.

Fikret Demiray, Fransa'dan yeni gelmiş, genç kızın -eski romanlarda öyle denirdi- önünde reveransı andırırcasına eğildi. Genç kız başını eğerek ayağa kalktı. Reverans için dizleri hafifçe kıracaksınız. Piste doğru yürüdüler. Lavanta rengi bir geceydi, gökyüzünde üç beş serpim yıldız. O güzelim gecede dans etmeye başladılar. Biliyorsunuz yaz gecelerinde gökkubbe bambaşka bir lâciverttir. Genç adam Fatma'yı kolları arasında uçuruyordu. Bu ilk tango. Yemin ederim ilk tango! Fatma gülümsüyor gülümsüyordu.

Eren sonra, bozuk Türkçe'siyle, "Fatma sahiden bu aşka inanıyor musun?"

Çiçekler güzeldi.

Bir kadeh votka! Fakat kumkuma iblis niye susuyor? Sustu. Alkolik diyorlar onun için Ufuk Işık için. Hâlâ içki istemedi.

Fikret Demiray'ın -Sorbonne'dan mezun- kollarında dönüyordu. Bu ilk dans. Galiba tango değil. Belki vals. Tabî Mansfield'in hikâyesi. Dönüyor dönüyordu. Gülümsüyordu, yanakları kızarmış dalga dalga. Kızıl ışıltılı saçları savruluyor savruluyordu. Lavanta rengi gecede gökyüzü kopkoyu lâcivert, yıldızlar dökülüyordu.

Gençliğimde Paris'te öğrenmiştim Fransız mutfağı yöntemi diyerek rendelenmiş çiğ kereviz limon suyu hardal iki diş sarımsak zeytinyağı karıştırıyordu. Gülücüklerinin ardında derin hüznün. Ufuk Işık bakmaya korkuyordu.

Bu akşam da korkuyor.

Fikret Hoca kereviz salatası ikram ediyor. Fakat kahkahalarıyla içine kapanmış. Yaşamı sanki geçiştirmek istemiş. Yaşamı hep ertelemiş. Ufuk Işık eski öğrenci, onun çaresizliğine, umutsuzluğuna bakıyordu.

İhtiyar kraliçenin hatırlayıp hatırlamadığını bilemiyor.

Fatma Asaf'ın Bekri'ye yaptırttığı kuru köfteler, piyaz, müc-ver çirkin plastik kutularda. Ordinaryüs asistan çirkin plastik kutuları açıyor. Zavallı bir akşam bu.

Hayır, o ilk dansta, tango ya da vals, harp bitmemişti. Harp başlamamıştı, karartma geceleri başlamamıştı. Katherine Mansfield'in hikâyesini de okumamıştı.

Bütün bunları yazacağım diye, o düşle, avunmaya çalıştı. Fatma Asaf'ın evindeki akşamı, Bostancı'daki küçük bahçeyi, kendi kendilerinin sürgünü yazarlar, hayatımı.

Daha vakit var, yazabilirim.

Tek tük ateşböceğinin mor eflâtun parladığı gecede, kirli artık masada. Oturuyorlardı. Ufuk Işık Ahmed Cemil'in maî hayallerini kaybetmiş, bir an önce eve dönmek istiyordu. Fikret Hoca Leonardo Leonardo!.. Masanın örtüsü çoktan kirlenmiş, tabaklarda artıklar, yine Bekri'nin piyazı, kutu sardalyası Fikret Hoca'nın, küllükler izmarit dolu. Üç zavallı insanı seyrediyor Çengelköy'den bademleriyle çıkagelmiş. Leonardo! Leonardo! Peynirler beyaz peynir, kaşar gecede yaz gecesinde gevşemiş. Börekler soğumuş, çok sevdiğin muska börekler kıymalar donmuş, soğan kavruk.

Vakit var sanıyorsun, bunları yazamayacaksın.

Leonardo da Vinci'nin serseri, haylaz, hattâ hırsız yardımcısını okuyordu Fransızca, Fikret Hoca. Güneşin ve yıldızların ışığı hiçbir yerden görünmüyordu. Yaz gecesi boğucu.

Bir küçücük kalıyorlar bir yüceliyorlar.

Yücelmek?..

Geçti zaman.

Hatırlamaya çalıştı; uzun ömür, çok kişi; Ufuk Işık Fatoş'un arkadaşı, ama önce romanını okumuştı Ufuk Işık'ın bir roman yazmış, güneyde sahil kasabasında iç monologlar falan, genç bir yazar yaşlılarıyla tatile çıkmış, "Genç Yazar", acısı olan bir romandı, hasta, melankolik; Demiray'ın öğrencisi olduğu ortaya çıktı ve Fatoş'un arkadaşı. Hayat tesadüflerle dolu. Arka kapaktaki gözler marazîydi, gür saçlar kıvırcık, gülümsemeye çalışmış yalan yere.

Anlamıştınız: Yazmak karanlığına kapılanlardan. Üstelik sizin hayranınızmış, Fatoş söyledi. "Gelsin o zaman, tanışalım."

Aşağıdan caddeden taşıtlar geçiyor. Çepeçevre balkon. Çınar ağacı yapraklanmış. Necdet'in olanaklarıyla bu evde oturuyor-

sunuz. Fatoş bu evde büyüdü sayılır. Yalnızlık içinde büyüdü. Fatma Asaf yazıyordu, annesi; babası, iş adamlarının dolambaçlı dâvalarında, hukuk labirentinde.

Çınar ağacı küçük yaban yemişler verirdi.

Çağırmişti; Ufuk Işık da Bebek'teki eve gelmişti. Sonra Valikonağı'ndakine. Şimdi burda Etiler'de. Çekingendi, ayak ayak üstüne atıyor, sonra hemen vazgeçiyordu. Şimdi saçları dökülmüş, kel. Necdet'le yan yana oturdular yemekte. Alkole eğilimi o zamanlardan belliydi. Demiray var tabii. Fatoş'la Ufuk'un bir iki arkadaşı daha. Demiray gençlerden hoşnut. Ufuk Işık'ın roman kahramanları bunlar olmalı diye bakmıştın. Gençtiler.

"Genç Yazar" çekingен, saplantılı, içine kapanık. "İlk romanım *Geceleyin Yıldızlar*'ın taklidiydi. Size öykünüyordum."

"Saçmalamayın. Çoktan yolunuzu bulmuşsunuz." Mutlu kılmak istiyordun.

Gençler, hepsi Demiray'a hayrandılar. Onun gibi bir adam, gençleri anlayan, gençlerle yaşıt olabilen, yeri geldi mi kocamışlara gençleri savunan...

Demiray Necdet'e "Pırıl pırıllar" diyordu, "Ufuk Işık şimdiden genç usta."

Kocan buz gibi soğuk, alaycı bakıyordu, gençlere değil, Demiray'a. Sonra dönüp sana bakmıştı.

Hepsi arkadaş. Arkadaşlık ne sıcak, ne güzeldir, arkadaşlıkta aşkın kaba ihtirası yoktur. Gençtiler, sizin yanınızda rahat konuşmıyorlardı, sahte saygılı ve gizliden gizliye delişmen. Fakat Fatoş en çekingенleri. Ufuk Işık 'romancı' Fatma Asaf'tan ayıramıyor gözlerini. O an hissetmiştin Fatoş'la ana kız olamadığınızı, Fatoş'u ezdiğini, hep 'romancı' Fatma Asaf. Kimsenin kızı olamadığın gibi Fatoş'un da annesi olamadın.

Oysa tek tek sormuştu, nerde oturuyorlar ne yapıyorlar ülküleri nedir erkek arkadaşları kız arkadaşları sevgilileri... Aşk güzeldir bu yaşta. Gençliğe bakıyordu, siz sofrada üçünüz kocamaya koyulmuş.

Ufuk Işıık'ınkı hakikaten parlak bir başlangıç. Çoktan yıkılıp gitmeseydi Altıyol'daki kitabevi yerine işhanı, vitrininde bu Ufuk Işıık'ın romanı, sen tezgâhtar kız kelebek boyunbağlının emirlerini yerine getiriyorsun. Eren bile, en yakın arkadaşın, üzüldü yazdığın küçükhanım romanları... Ufuk Işıık buralardan geçmeyecek.

Geceyi bunları yazmıştı galiba. Yolun başındaki genç adamı hem sevdiğini hem talihini kıskandığını. *Fatma Asaf'a Armağan Kitap* bu yüzden mi?

Onca emek onca roman, seninkiler, gökte yıldız kayıp giderken. Dilek tut dilek tut! Bir kez olsun becerememişti, Ada'da yıldızlar kayar.

Harap köşkü o güzel köşkü bırakıp terk edip gitmesine anlam verememişti, Maden'deki üç katlı altı daire Ada 'apartman'ının bahçesinde otururken Ufuk Işıık, Fatma Asaf'ın. Fatma Asaf "Emlakçıya verdik" diyordu.

Gece, ne tuhaf!, akşam biterken, lâcivertine lavanta rengi karışmış bir geceydi.

Boşaltmışlar mıydı köşkü, eski eşya.

"Her yer, her taraf lavanta rengi, Sedef Adası lavanta rengi!" Fatma Asaf kapkaranlık, tek tük ışıklı Sedef Adası'na bakarak kendi de kapkaranlık.

Gitane mı Gauloise en sertinden sigara içiyordu Fatma Asaf. Bitişik komşuları Fatma Asaf'ın, Sarkis'le Anta mangal yakmışlar, külde soğan, pırzola, köfte, böbrek. Fatma Asaf "Gelin! Gelin, birlikte içelim!" Daha karanlık, çok neşeli.

Genç kadın çoktan gelip oturmuştu masaya, harap köşkün demir ayaklı mermer masası değil. Sarkis mangal başındaydı. Genç kadın şarap içiyor. Kocasını rakısını yudumluyordu. Fatma Asaf âdeta özgürlüğüne kavuşmuş, votkasıyla. Sen sarhoştun, belli etmemeye çalışsan da. Son vapura yetişilecek. Denizden bir motorun pat patı.

Sonra bir ara Ermeni meselesi konuşuldu. Genç kadın “Biz bu vatanın çocuklarıyız” diyordu. Yurtdışında Ermeniler diplomatlarımızı... burdan vatandan gidenler. Fikret Hoca “Ermeniler Türkler’i, Türkler Ermeniler’i...” peltek peltek, gülüyor, en hümanist tavrıyla. Son vapurda bu pelteklik artacak. “... İşte Ermeni meselesinin özü budur. Çirkin politikacılar Türkler’i Ermeniler’e, Ermeniler’i Türkler’e...”

Dolunaysız geceydi. Parlak yıldız denizi. Lâcivert gökyüzünde parlak yıldız denizi uzanıyordu.

Genç kadının adı Anta mıydı ve kocasının ki Sarkis; romancılar hikâyeciler çok çabuk ad takar, bazan da bir türlü ad bulamazlar.

“Kardeşliğe!” Fikret Hoca kadeh tokuşturuyordu.

Son vapura yetişecekler. Ufuk, gelirken dönüş parası da ödenmiş faytoncunun gelip gelmeyeceğinden endişeli.

Fatma Asaf yarı vals havasında itiraz ediyor: “Gelmez olur mu! Ada’nın faytoncularına güvenin Ufuk Işık.” Votkasını yudumlayacakken vazgeçiyor. “Sait hiç faytoncu yazdı mı? Balıkçıları yazdı. Ne yaman adamdır o Barba Vasili!...”

Faytoncu gelecek. Yine önünden geçecekler, kamelyalar pıtrak, o camköşkün, gecede beyaz kamelyalar görünmeyecek. Camları kırık.

“... Sivriada’ya açılırlar...”

Böbreklerin yağı dondu.

Fikret Hoca “Vapuru kaçırırsak Fatma” diyor, “yer yatağı yaparsın bana, bahçeye.”

Birden uzaklaşıp gitmişti Fatma Asaf. Bakmamıştı yüzüne Fikret Hoca’nın. Barba Vasili ve “Sait” yitmişlerdi. Bakmıştı ve gözlerinin yosun yeşilinde çakımlar. Yıkacak, öldürecek bir şey görmüşçesine, geçmişte bir akşamı yaşıyormuşçasına hâlâ yaşıyormuşçasına o akşamı... Neden sonra Fikret Hoca’ya gülümse-di. Sigarasını söndürdü.

Onların ikisinin tuhaf, anlama vurulamayacak... neleri? Dostluk? Yakınlık? Dayanışma? Suskunluk içinde sürdürdükleri. Düşmanlık? Nefret?

Hayır, biliyordun. Fatma Asaf *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'yu yeni yazıyordu ama, bir başka sarhoşluğunda Fikret Hoca, sana anlatmıştı. *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'yu okuyuncaya kadar pek inanmamıştın.

Gökyüzünde, demin parlak sandığı, çamların örttüğü, solgun yıldız denizi. Uzayıp gidiyor.

Sarkis, Sarkis miydi adı?, soruyordu: “Ermeni meselesinin özü bu mudur?”

Yarı Montaigne yarı Sir Thomas More Fikret Hoca, biraz ciddi biraz hoppa “Evet budur.”

More -son yaklaşırken- dünyayı zindana, insanları da ölüm cezasına çarptırılmış tutuklulara benzetmişti, artık üzüncüden ibaret epigramasında.

Böbreklerin yağı donmuştu.

Bütün istediği bir an önce kalkıp gitmekti. Onlara bu kadar yakın, onlardan bu kadar uzaktaydı. Son vapuru ışıklar içinde görmek istiyordu. Bir an önce kalkıp gitmek, son vapuru iskelede tek başına beklemek.

Faytoncu gelsin gelmesin, atlarının ismi Göçer, Dargın. Göçer'i duyunca, kırklarında faytoncunun okşarcasına kırbaçladığı, sormuştu niye neden Göçer?

“Biz Mardin'den göçtük. Öteki de Dargın...”

Camları kırık çatlak limonluktan bembeyaz kamelyalar fişkırmaya çalışıyordu. Ütopyaların adası değildi. Hiçbir zaman ütopyaların adası olamamıştı.

Fendi Bekri, operet valesi, sofrayı gündüzden hazırlamıştı. “Hamfendi”nin gümüş çatal bıçakları çıkart buyruğuna anlam veremeyerek, gelenler Fatoş'un arkadaşları.

“Sofraya buyurun.”

Balkon. Dışarıya baktı. Çınarın içeriye dalmak isteyen yemyeşil yapraklarından sonra aralarda deniz, masmavi deniz. Asfalt yolda ışık ışık taşıtlar. Gece bastırırken gökyüzü bulutsuzdu. Bebek’te Ülkücüler yok, Dev-Sol yok. Zengin çocukları son model arabalarında.

Salon ve yemek odası iç içe. İkisinden de deniz görünür. Bu denizi ne kadar çok severdi bir zamanlar. Necdet’e borçluydu denizi, lüksü, bolluk ve ihtişamı. Parkın ışıkları demin yandı. Denizde, camiyle konsolosluk arasında, yarısı kavuniçimsi kırmızı yarısı siyah tanker.

“Sofrada devam ederiz. Buyurun.”

Ne konuşuyorlardı? *Kuşlar da Gitti*, Sait Faik’in “Son Kuşlar”ıyla fazla akraba mı? Demiray, “Yepyeni, çağdaş bir nazire” diyordu. Kocan, inanmamış, dik dik süzüyordu ‘Eleştirmen’i; Simone de Beauvoir okumaz ama, Yaşar Kemal’i okur, sırf merakından.

Yaşar Kemal’e büyük haksızlık Nobel’i vermeyişleri. Bir gün mutlaka verecekler, vermek zorunda kalacaklar...

Şehrin dört bir yanında çatışmalar, silâh sesleri. Bebek kendi havasında.

Dalından kopmak üzere kıvrılan, sararmış bir yaprağı andırıyordu hayat. Bunca yıkımın ortasında!, bir Septimus çıkmayacak sizin muhitten, sen Mrs Dalloway değilsin, Virginia Woolf değilsin intihar etmeyeceksin. Evine çağırdığın bu gençler Dev-Sol Ülkücü falan değil. Bu Ufuk Işık...

“... Buyurun.”

Şimdi -“Buyurun” senelerce ve senelerce evveldi-, şu an, yine tekrarlasa, öksürüklü gıcıklı, hiç tanımadığı ses. Çatlak ses.

Gerçekliği görüyordu, kötümserdi: Kocadı kocayacak Demiray -bu adamla mı o tango?!-, Necdet beyaz örtüsü kolalı masada istakoz istakoz, bir zamanlar; kızıl saçlarını düzeltti tek beyaz meçli; çakalların çağıydı, o zaman; bembeyaz saçlarını düzeltme-

ye çalıştı; o zaman mı başlamıştı daha önce mi, her gün biraz daha kötüye. Biz Atatürk'ü ne kadar çok sevmiştik!, ne oldu?, gençler... Hayata yeniden başlanamıyor. Atatürk Etnografya Müzesi'nden Anıtkabir'e mumya, tahnit. Sokakta vuruşan gençler ölüme tahnitsiz.

Fazlasıyla uzun ömürde, toz duman günlere, Bebek akşamına dönmüş; çakalların çağıydı. Gençleri çakallar birbirlerine öldürtüyorlardı ama, sofrada siyah havyar, Necdet istemişti; Ufuk Işık ince dilinmiş fırınlanmış -Bekri'nin becerisi- kırıtlara sürüyordu bol bol siyah havyarı. Yaşıtları 'kurtarılmış' mahallelerde sefaletle boğazlaşıyor.

Sonra bir daha gördün mü sofradaki gençleri? Ufuk Işık'ı gördün.

Taşıtların gürültüsü, klaksonlar bu üst kata kadar yankıyordu. Bebek Oteli'nin barı şimdi kaynıyordur. Neşe, kahkahalar, Necdet orada besili patronlarla, tek viski iyice buzlu, sonra yürüyerek dönerdi.

Hayvar tıkınan Ufuk'un bu eve, bu dünyaya, biraz şaşırarak, belki garipseyerek belki gıpta ederek baktığını fark etmiştin: Ağır abanoz büfe, camlı vitrinlerde dolapta kristal çeşit çeşit kadeh şarap şampanya bardaklar, sürahiler, büfenin iki yanında lâcivert beyaz Çin küpleri; Valikonağı'na taşınılırken hemen hepsi elden çıkarıldı. Ömrün kocanın möblelerini tasfiye etmekle geçti. Difenbahya geldi, saksısı değiştirilerek.

Ufuk Işık'a "Nerde oturuyorsunuz?" diye sormadı. Sonra Fatoş'a sordu. Fatoş bilmiyordu. Gençler böyleydiler, orada burada, salaş meyhanelerde, kafelerde buluşuyorlar. Sıkı fıkı arkadaşlıklar, yakın dostluklar yok. Gelgeç "muhabbet"ler, öyle diyorlar, bir jargon.

İnce bacaklı iskemleler, ince altın yaldız yürümüş ahşaba. Ne düşünmüştü Ufuk Işık; böyle bir evde böyle döşenmiş, roman öykü yazılamaz, yazmak bir gözü tokluk işidir... fakat bunlar senin düşüncelerin kaygılarındı. Kaç kez Necdet'e "Bu ev yüzün-

den, bu eşya yüzünden yazamıyorum!” diye. Sırasında lüksten, konfordan vazgeçemeyince, kocan hatırlatır, sevecen gülümserdi. Sevecen mi, alay ediyordu, yüzüme vuruyordu.

Ufuk Işık papatyalar getirdi bugün, senin nihayet kendin döşediğin sade eve.

Çocuklar, papatya falan getiren, gençtiler, taşradan, Anadolu şehirlerinden gelmemişlerdi, anababa kuzusuydular, iyi okullarda okuttunuz onları, ölmediler. Onları koruduk. Övünç duydu. Çakalların çağında koruduk. Binlercesi öldü, Anadolu’dan gelmişlerdi.

Kocasının içten üzüntüsünü hatırladı: Onları, “o çocuklar”ı Ankara, siyaset, İstanbul’daki odaklar kendi saltanatları uğruna... Necdet bütün çocuklara acımişti. Kabul et ki senin takım solcu gençleri savunuyordu. Bir yandan da kendi çocuğun için; Fatma Asaf kızının akşam eve dönüş saatlerini, üniversiteden, yürek çarpıntısıydı. Ölüm kasırgasında gerçekliği göremedin. Sonra, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu yazarken acı birdenbire çöreklendi.

Yine de birkaç sayfada belirip yitti gençler. Vicdan azabını açık seçik dile getiremedi. Sadece kızının annesi olarak kalakalışını. Ölen ve öldüren gençlerin, olayların ortasında, sadece katiller sürüsü diye tanımlandığını. Sadece Fatoş’un annesi.

Gerçek hayatta o kadar bile olamadığını zaten yazmayacaktır. Doksanında sorulması gereksiz ama, Fatoş senin için ne düşünüyor?, hiçbir zaman açıkça konuşmadınız. Fatma Asaf konuşmak istemedi.

Necdet uzaklardan ölümden sesleniyor: “Yalnız kendin için yaşadın. Yazıların çizilerin, romanların için yaşadın.”

Acaba?

Nur Edige “Bir romancı başka nasıl yaşayabilir?” diye soruyor, kocana hayretle bakarak.

“Fatma sadece kendi âleminde. Başkaları yokmuşçasına yaşar.” Galiba böyle söylemişti kocan, öfkesini, küskünlüğünü

gizlemeye çalışarak. “Kızı yokmuşçasına, ben, ailesi yokmuşçasına.”

Profesör Edige’yle Necdet tanıyorlar mıydı?

Terzi Nedret’ti, ikide birde, “Çok egoistsiniz, çok hodbin!” diyen. Ondan hâlâ genç kız elbiseleri dikmesini istediğinde, kırklarında, ellilerinde, durmuş oturmuş Fatma Asaf, hiç değilse garnitürleri şen şakrak olsun.

Ufuk Işık “Size gıpta ediyorum” demişti, “bir anda zırhınızı kuşanıyorsunuz.” Demiray’ın bahçesindeydiler galiba. Artık arkadaşlıklar, tanışalı seneler...

Demiray, “Senin o küçük burjuva mesafen yok mu!” diye takılırdı. Şimdi ölümle boğuşuyormuş.

Kraliçe yine suskunluğa gömülmüştü.

Suskunluğu kırmak istedi Ufuk Işık. Yoksa, Katherine Mansfield gibi üzülop kalacaktı bir gün ah Çehov!.. İşte akşamdı, karşılıklı oturuyorlardı. Fatma Asaf dostlarımız olabilecekken asla tanıyamayacağımız kişilerden biri değildi; yaşıyordu, yarın belki yeni bir eseri bile yayımlanacak. Tanımişti Fatma Asaf’ı, yıllardır tanıyorlar. Şimdi hemen söylemesi gerekiyor: Hayatımın bir mutluluğuydu sizinle tanışmak... sizi okumak.

Fakat kraliçe yine demirden, tel levhalardan zırhını kuşanmıştı.

Onun sustuğu gibi sen de susuyorsun. Sustu, söyleyemedi.

Çocuklar... ötekiler, Anadolu’dan gelenler, tam o sırada vuruşurlarken, ölürlerken... öldür!; Türkiye’nin “korkunç bir yere” gittiğini bilen Necdet’sen, genç Ufuk Işık’a evdeki misafir -klaksonlar, son model otomobiller- mitolojideki Üç Güzeller’le masallardaki Üç Turunçlar’ın “akraba” olup olmadığını soruyor; Sabahattin Eyüboğlu’nun bir yazısında okumuş.

Bütün o takıma düşmandır. O Batıllık rüyasına. Baş başa kaldınız mı, “Bunlar yedi asırlık Yunus Emre’yi Homeros ya-

parlar” diyor. Kıs kıs gülüyor da. Boynunda Londra’dan, Paris’ten aldığı marka kravatlar. “... Üç Turunçlar’la Paris’in Üç Güzeller’i sizce de sahiden akraba mı?” Ölü Sabahattin Bey’le uğraşiyor.

Demiray asabiyetle el koymuştu: “Necdet Bey...” Bir gün bile ona adıyla hitap etmedi. Necdet de Demiray’a, adının Fikret olduğunu bile bile “Demiray Bey”...

“Necdet Bey, Sabahattin, Balıkçı’nın *Anadolu Efsaneleri*’nden esinlenerek...”

“Biliyorum biliyorum Demiray Bey. Ben, genç kuşağın fikri ni...”

Ufuk Işık, Halikarnas Balıkçısı’nın düzyazıda bir şair olduğunu söyledi. “Düzyazıda bir şair”: Hoşuna gitmişti, beğenmişti.

Ufuk Işık o gelişinde... ilk gelişinde sümbüller getirmişti. Mor, pembe, beyaz, katmerli sümbüller. Morlar pembeler karrardı gitti. Yolun başında, yetenekli, genç bir yazarın getirdiği çiçeklerdi.

Alkolik diyorlar. Oysa genç Ufuk Işık kristal kâsedeki havvara... yoo, alkole eğilimi vardı, lıkır lıkır içiyordu rakıları.

Acı birdenbire çöreklendi yüreğine: Çocuk yaştaydılar, o kadar gençtiler, şimdi hepsi mutsuz. Fatoş -biliyor- mutsuz, Ufuk alkolikse, asılanlar öldürülenler, hikâyelerini hiç bilmediği sağcılar ülkücü faşist. Öğrenmek istemedin hikâyelerini, merak bile etmedin.

“Bir neslin tırpanı olduk” dedi. “Hepimiz gaflete düşmüştük.”

Demiray, “Bu bir mücadele, devrim mücadelesi” diyordu. Sanki yarın sabah devrim olacaktı.

Demiray, sağcılar için susuyor, belki ilençler yağdırmıyor ama susuyor, suskun; yalnızca soldaki delikanlılar. Demiray, püskü kıyafetler havarisi, ince uzun parmakları, neredeyse salon erkeği, hatları ince, çok kibar ve çok taşlamacı.

Biz o gençlere... kimseye...

Gençlere saatlerini harcardı Demiray, kimine Montaigne'nin denemeleri, kimine Shakespeare, Pir Sultan Abdal, Nâzım. Pasajlar okur İngilizce Fransızca, tercüme eder, Nâzım'dan dize-ler, Şeyh Bedreddin'in çağı. Gözlerinde üzgün süzgün bakışlar. Sesi yaşamak dolu. Bir tek bu yaşamak dolu ses 'falso'.

Falso!

Ne istiyorsun ondan, neden böylesine uzak, kötücül, düş-man; küçültmek istiyorsun Demiray'ı. Hayatta kalan en eski ar-kadaşın; direndi, sen anlayasın diye yaşıyor.

Falso.

Demiray -ne istiyorsun ondan!-, âdeta Mona Lisa gülümseme-siyle, fakat Leonardo'nun çağında bir prens edasıyla, âdeta reve-rans, evet evet reverans. Önünde eğildi.

Gonca pembe güllü, geniş etekli elbisesinin, Sorbonne ve Pa-ris karşısında küçük düştüğünü hissederek, ayağa kalktı Fatma... sonra çok sonra *Gün Günden Uzakta*'nın Fatma'sı. Arif Hikmet'i yazan sendin; Arif Hikmet'le yaşam kurmak isteyen o...

Fikret Demiray, Ülkü'de Varlık'ta tenkitleri neşrediliyor, ha-fiften elini tuttu. Pembe güller, genç adamın güney yeli sesinde sağa sola, sağa sola. Hafiften bir öpücük. El titredi. Ötekiler al-kışladılar. "Dansı lütfeder misiniz?"

Bu hep böyle oluyor: Çiçekler sağa sola, sevinç içinde. Hem yalnız gonca güller değil, dipdiri şebboylar, fulyalar, çiğdemler. Keşke bir öyküsünde yazsaydı.

Bu hep böyle oldu: Yetmiş yıl önceki hatıra hep hülyalı. Ha-tıraya hayatın acısı çirkinliği aksetmiyor. Hiçbir şey kirletemiyor hatırayı. O 'ân'ı. Evet, bir andı.

Bir andı; lavanta rengi gecede tangoya kalktılar.

Ama sonra bir şey oluyor: Sızısı yetmiş yıl sonra bile dinmemiş, yaşadıkça yaşandıkça dinmeyecek bir kavruluş. Bugün hâlâ çözemiyor, sanrı, iç görü, gerçeklik, hangisi?!; cazband, yaşamak ve ölmek dolu tangoya yeni başlamışken, çiftler piste, Demiray ‘hayat’ı kaçırmışçasına, zavallı küçükhanım romancısı Fatma’nın elini bırakıp -güller ansızın kaskatı kesildi, şebboy-lar süsenler-, Paris’ten aldığı iskarpinlerinin ucuna basa basa, yaylanarak yaylanarak, o delikanlı çevikliği!, gazinonun kapısına koştu, dönüp, küçük, küçücük öpücükler göndermeyi ihmal etmeyerek.

Tıpkı Gogol.

Bedbaht Gogol çıldırarak ölen; *Müfettiş*’i, o olağanüstülüğü yarattı. Fuentes diye bir adam bir şey yazmıştı: Gogol’de tutku yok ihtiras yok cinsellik yok... yakın geçmiş kolay hatırlanmıyor.

Geriatrist uzmanı “Bol su içeceksiniz...”

Fakat *Müfettiş*...

Tıpkı Gogol. Ayaklarının iskarpinlerinin Paris ucunda yaylanarak uçuşan yakışıklı genç adamı görüyor, ince bir yakışıklılık... uzak geçmiş pırıl pırıl. Uzak geçmiş için su içmeye ihtiyaç yok. Pırıl pırıl. Doksan, haziran. Fakat dansa değil, ayrılığın eşğine.

“... ve size anılardan bahsettim” dedi, içi sızlayarak.

Yasemen yukarıya balkona uzanıyordu, incecik dalları fırlamış, öteki, kalın dallarına mor salkımın, kavuşamamış. Yıllarca romanlarında yazdığın yasemeni kocanın bahçesinde görüyordun, beyaz taçyapraklı küçük çiçekleri. İnce esintiye savrulmuş incecik dallar, çiçeklerin baş döndürücü kokusu da savruluyor.

Bahçedeydin. Yasemene bakıyordun, fakat artık yasemenler leylâklar yazmak istemeyerek. Seni sen kılacak şeyler yazmak istiyordun.

Tekrar akşam vaktiydi. Fatoş'la Alman dadı iskeleye, Necdet'i karşılamaya inmişler. Akşam vaktiydi. Bahçeyi görüyordu

Fatma Asaf, mermer masayı, rahatsız iskemlesini -kimse oturmuyordu-, masa üstündeki yazı makinasını, çay fincanını, maroken ciltli küçük not defterini. Siyah malta taşının altında çırpınan dosya kâğıtları, denizden gelen esintiyle. Esintilidir Ada'nın akşamları.

Fatoş, "Beni sevmiyorsun" demişti, "seni babama şikâyet edeceğim."

Bir an önce gitsinler. Bir an önce gitsinler, aşağıya, iskeleye, başından gitsinler. Vapur saatinden epey önce göndermişti. Kız şimdi dondurmasını yaladığı için annesini unutmuştur.

Çividi ortancaları bahçede, devrilmiş saksıdaki acem karanfilini, mavisi eflâtunlu mineleri kendiliğinden bitmiş, sarı ve kavuniçi mineleri de. Hatırlıyor. Hepsi yerli yerinde.

Romandaki Fatma -dayanamamıştı, adını Fatma koymuştu-, Memo'yla evli genç kadın mutfakta buzdolabından peynir çıkarıyordu, yanında Arif Hikmet, şair. Bu gece... bu akşamüzeri onun adını karıştırdı: Yoksa Hikmet Arif mi, Ali Hikmet? Şarkılar geliyor geçiyordu, Florya'daki bahçede -aslında Yakacık'ta kır gazinosuydu- sarhoş sofrasından yükselen.

Böylece bahçeler ikiye üçe... çoğalıyordu. Yakacık'takini -kır gazinosunun bahçesi- Florya'daki evin -romandaki- bahçesi yapmıştı; Florya 1950 falan olmalı *Bizim Köy*'lü ve Demokrat Partili, birkaç yıl sonra Büyükada'da yazıyor, o bahçe, balkona tırmanan yasemen. Mineler çarçabuk solar. Belki bu yüzden, Necdet Fatoş diye ısrar edince, kızının ismini Mine koymaktan vazgeçmişti. Romandaki Fatma'nın çocuğu yoktu.

Zehir gibi gülüyordu, yazarken.

Şimdi de, zehir gibi. Ufuk Işık'ın şaşkın, kaygılı bakışlarına hiç mi hiç aldırmayarak. Bir gün başkalarını umursamamayı öğreniyorsunuz.

Fotoğrafta Eren'le Bedri niye yoklar? Alyoşa da yok. Yakacık'taki kır gezintisinde Alyoşa zaten yoktu.

Ressam Memo zaten olamazdı hayal kişi.

Ressam Memo'nun sesi, gırtlaktan gelen o ses, ötekilerinkini bastırıyor, bariton ses, bas bariton, ne şarkısı bu böyle, Yves Montand ayaklarında, belki şanson. Sonraları bu Fransız moda-sı geçecek. Memo'yu, itin serserinin teki, onu dinleyerek, elinde bıçak, zehir gibi gülümsüyor, duruyordu.

Şair Arif Hikmet, "Hepsi mesut. Ne güzel söylüyorlar" dedi.

Onları mesut mu sanıyordu; her zamanki oyunlarından, kaçışlarından biri olabilir Demiray'ın: Mutlu devrimci aydınlar ordusunun bir neferi.

Saadet oyunu oynamak... Yakacak'takiler de mutlu değillerdi, hakikattekiler. Fakat romandakileri Fatma Asaf zaten mutsuz kişiler yapmıştı, bir avuç muhalif, yazılarını çizilerini kimse umursamıyor, kendi içlerine kapanmışlar. Fatma'yla Memo'nun arasındaki gerginlik, sarhoş masasındaki şairler, köşe yazarları, heykeltıraş bilmem kimle karısı, sonra bohem çevrelerde salına salına dolanıp duran yalnız kadınlar, bütün o eğlence, şarkılar, gülüşler, hepsi mutsuzluktu. Fatma Memo'yu kaybedeceğini bildiği için herkesten mutsuz.

Oysa öyle yazmıyordu: Memo'dan 'kurtulmak' isteyen Fatma, şair Arif Hikmet'in sevecen yakınlığına minnet duyarak.

Uzun zaman öyle sanmıştın, uzun zaman hayranlık, hakikati örtbas eden saygı: Erdemlerle dolup taşan bir genç adam, ödün vermemeye kararlı, inandığı yolda tek başına...

Zehir gibi gülümsüyor; belki sahiden öyle, onu ne hakla suçluyor, karalamaya çalışıyorsun? Bu kez kendine, Fatma Asaf'a gülümsüyor. Demiray'ı kurtarıyor, Demiray'ı özgür bırakıyor.

Oradaydı, bahçede. Fatoş'la 'schwester' iskeleye, Nizam Caddesi'nden. Bahçede yalnızdı. Bekri izin isteyip denize gitmişti. Çıt yok. Yukarıya balkona tırmanmış hanımellerinin sarmaşık güllerinin yasemenlerin renk rayiha fırtınasında. Tarhlar güller hüsnüyusuf. Sonra dikeceksiniz kıpkırmızı rodosçiçeğini âdeta krepon begonvil. Sonbahara doğru yıldız çiçekleri.

Bahçeydi unutamadığın. Harap köşkü severdin. Yıllarca “Fatma Asaf köşte oturuyor” dedikleri için sonra hemen sattın.

Gün Günden Uzakta’yı yazıyordun.

İçi titredi: Onu Arif Hikmet’te yaşatmaya çabaladın.

Akşam iniyordu.

Birçok akşam inerken, içi titrerdi, insanlara güzel şeyler, sevgi ve anlayış, şefkat ve dayanışma, bir aşk... yazmaya çalıştı. Çok eskilerde. Eskilerde kaldı ve eski moda şeyler. Gençken, gençliğinin sonundayken Fatma Asaf. Kırılıp gitmişken asıl hayatı.

Necdet’in sesi yankıyor: “Artık geçim derdi yok. Artık para derdi yok. Ciddî şeyler yazacaksın, edebî eserler...”

Edebî eser yazıyor.

Öyle bir aşk ki; Memo’nun -yoktu öyle biri- kollarında zevkten, ihtirastan eriyen çıldıran Fatma -hem vardı hem yoktu öyle biri- şefkati, sadakati, güveni Arif Hikmet’te buluyor. Fatma’yla ikisi Florya’daki evin bahçesinden geçiyorlar, şairin elinde Fatma’nın valizi bavulu.

Melodramdan büsbütün vazgeçememişti, eski alışkanlık, eski hastalık. Aşk üçgeni: Memo’yu terk eden Fatma ve Fatma’ya âşık Arif Hikmet. Fakat melodram aşk üçgeni göze çarpmadı. *Gün Günden Uzakta* beğenildi, beğenilen ilk eseri: Fatma Asaf yeni romanında, gözlem ve birikim, çözümleme yatırımlarıyla...

Akşam, birazdan akşam. İskemlesinde dertop olmuş, bitkin, Arif Hikmet’e aşkı yazıyordu. Romandaki Fatma, Memo’dan uzaklaşmak istedikçe, o ten ürperişlerinden ve ten doyumlarından esrik, ama utançlı, hep utançlı, kadınlığını bir türlü sereserpe yaşayamayarak, Lady Chatterley olamayarak, aptalca bir şefkat uğruna Arif Hikmet’e. Romancının kendisi ‘mantık evliliği’ne. Hırpalanmak hırpalanmak istemişken, aşkta, cinsellikte. Bu, Memo’nun da hoşuna gidecekti, hırpalamak. Hattâ açık saçık sözcüklerle sevişmek. Susuyordu genç kadın, gerçekten gün günden uzakta, uzaklaşarak.

Memo aldatıyordu. Memo'nun umurunda değildi Fatma. Aşk eskimiş. Her şey eskir. Ama Fatma kadınlığını sereserpe yaşasaydı, bu aşk, eski aşk, belki bir süre daha...

Cesaretle yazılmış bir roman demişlerdi. Kadın-erkek ilişkilerini evlilik hayatını Fatma Asaf cesurca tahlil ediyor.

Zehir gibi gülüyorsun. Eleştirmenler, *Gün Günden Uzakta*'yı övenler, salık verenler köhne evlilik ahlâkına, o sadakatlere falan, ahmakça kapılıp gidenler... Farkında değildin: Bu şair Arif Hikmet gitgide Necdet oluyordu, evlilik ahlâkında ideal koca. Şimdi farkındasın: Kocanı tek bir gün sevmedin, onun sana... Türkiye'nin Simone de Beauvoir'ına saygısına, inancına kibirle bağlandın. Ve hayal kişiyi özledin, hayatında olmayan Memo'yu.

Benimle yat Memo, benimle yat!

Çaresizlik doksanında bile bitmiyor insanın, çılgılık, sonra içe kapanış, içe kapanıp kalış.

Birazdan, az sonra akşam. Harap köşk, masmavi akşamın içinde. Goethe'nin şiirini tercüme etmeye çalışıyorsun, romanın başına koyacaksın. Almanca aslıyla birlikte Fransızca çeviriden. Yarın Madam Şarlot'a göstereceksin, olmuş mu.

Goethe gibi sükûnu mu arıyordu Fatma ve sen; ormandaki kuşlar susacak, sen de dinleneceksin. Almanca kelimeleri okumaya çalışıyorsun, sesi yakalamak. Hattâ 'schwester' Hilde'ye okutuyorsun yüksek sesle, sesi yakalamak. Zirvelerde sükûn... Öylesine emek vermişken, *Gün Günden Uzakta* seneler sonra yeniden basılınca, Goethe'siz artık. Heves gibi görünmüştü şiir.

"Siz mi çevirmiştiniz o şiiri?"

"Evet. Çevirmeye çalışmıştım."

"Beni çok etkilemişti. Neden yeni basımlarda yok?"

"Sonradan anlamsız buldum." İblisçe soruyu yanıtlamak zorunda kaldığın için canın sıkkın.

Masmavi akşamın içinde, bahçe, gökyüzünde erken beliren Çoban Yıldızı, birer ikişer öteki yıldızlar sonra, Goethe'nin söy-

lediği saat bu olmalı, çakılıp kalmak burada iskemlede, yitikler beliriyor, uzakta deniz günbatımında, deniz parladıkça parlıyor.

Sonra gecede kahkaha sesleri, sahilten gelen. Genç kadınların hiç ihtiyarlamayacaklarını sandıkları o kahkahalar, şuh, baştan çıkartıcı. Esat Mahmut'un romanlarındaki kadınlar. Bay Fikri "Kerime Nadir kraliçemizdir, Esat Mahmut Bey de kralımız..."

Difenhahyaya, Orman'a bakıyorsun: Sen hâlâ benim yanımdasın! Bir ünlem konduruyorsun. Difenbahya yanında, arkanda.

Harap köşk gelecek zamana kendi kendine meydan okumaya çalışıyor. Necdet ille kotra alacak. Köşkü tamir ettirmek erteleniyor.

Ölür ölmez sattın. Sonra onardılar restore ettiler galiba. Haraplığını sevmiştin bir zamanlar. Restore edilmeli diye neden tutturmuşun?

Kotra kâbusundu. Fatoş sevinçten uçtu. Kâbusundu ama votkanı içiyordun, deniz püfür püfür, birkaç yaz sürdü, hevesini aldı Necdet. Köşk daha harap; zavallı yasemenler senin yazmaktan uzak durduğun, buğulu mor eflâtun salkımlar, gecelerde, yine votkanı içiyordun, tek başınaydın, onlar mesut bir baba-kız, bahçe, uzaktan kadın kahkahaları, sende ölmek kimde nerde.

Siyaha yakın bir akşam iniyor. Romancı -kim?-, cinsel yalnızlığının ortasında uydurmuştu Memo'yu. Kendinden utanarak, Lady Chatterley değildim tabii, hep utanarak, yazarken bile, kendinden iğrenerek. Doksanımda hâlâ tutucu. Herkesin cinsel hayatı ve cinsel fantezileri ıstıraptır. Genç adama -artık genç değil, iblis- asıl bunları söylemeli. İnsanlığın bunca acıları varken dünyanın yarısı aç sefil kendi acısının içinde kaybolurken insanoğlu sonra bir ömür boyu peşimizi bırakmayan cinsel karmaşa. Düşünmek istemiyordu. Hayatı boyunca kaçmıştı, her şey karanlığa kaymış, o düşünmemişti.

Boş bulunarak, “Necdet’le mutsuzdum” dedi. “Fakat yazarlık hayatımı eşime borçluyum.”

Aşk karanlıktır. Cinsel istek karanlıktır. Necdet’le mutsuz, Necdet’in kollarında ve Demiray’a bulaşık ince hastalıklı o yıvışık aşk. Sonra Memo’yu yazıyordu. Memo’yu görüyordu: Kaba saba, iri yarı, arzuyla ürpertiyordu bu alçak düşürücü hayal. Fatma, Memo’yu terk ediyordu. Koşup ona sarılmak, tütün kokan sakalını öpmek... Ürperiyordu. Bir anı, yazmak anısı. Kendi kendine yalan söylediğini bilerek, sadece Demiray’ı ilençlere boğarak ve Arif Hikmet’le aklayarak, bahçede yazıyordu. Aşk da mı bölünmüş, ikiye üçe, genç kız aşkı cinsel aşk, beden, ruh...

Anı iyice belirginleşti. Bütün gün güneş altında kumlara uzanmışlar, resimden sanattan konuşmuşlardı. Öğleyin plajın küçük gazinosunda bira içtiler. Deniz hafif çırpıntılıydı. Akşam dönüşte votka alacaklardı, Fatma için, “Votka içerim...” Dönerken Memo’nun koluna girmişti.

İşitiyordu: “Canın tenin beni mi çekti Fatma?” Allahtan, Fatma Asaf demiyordu. Kahrolası Fatma Asaf!

Sarmaşıklar, hanımelleri, mavi çam, hepsi başını döndürüyor, yasemen her zamankinden baygın kokuyor; müşfik, sadık, dürüst Arif Hikmet’i yazmak isterken asıl Memo’yu yaşıyordu. Kadınlığını durduramıyordu. Burada.

Burada bu bahçenin ortasında, vapurdan o insin vapurdan, vapurdan o inip gelsin harap köşke, sarılsın, öpsün, okşasın bir yaz yağmuru birdenbire başlasın, ikisi, Fatma ve Memo, birbirlerini... giysilerin yırtılışı, paramparça edilişi, hayvanca, burada, bahçe ortasında. Kumsala doğru. Kumsal yok. Kumsal yoktu. Harap köşk Nizam Caddesi’ndeydi. Dünyaya aldırmayarak toprağa uzanıyordunuz o müthiş yaz yağmurunun altında.

Taş kesilmişti, öylece kalakalmış, kırk yıl elli yıl önce, Büyüka da sessiz, çıt yok, yaşam taş kesilmiş. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordun. Bu nöbeti yarım yüzyıldır tekrar yaşırcasına. Bir hummaydı.

Alacakaranlık bastırırken -birazdan Necdet gelecek, Fatoş ve sevgili ölü Führer'i için gözyaşlarını ikide birde döküveren Hilde dadı Alman-, akşam ezip geçerken, çünkü gençtin, etin diriydi, Memo'yu istiyordun; Arif Hikmet'i yazmaya çalışıyordu, şair, otuzlarında, peynir kesen Fatma'nın yamacında eteği dibinde, Fatma da otuzlarında.

"Neniz var sizin? İyi değilsiniz." Sesindeki güney rüzgârı bu gece üzgün.

"İyi değilim. İçimde dışımda perişanlık."

"Yüzünüzden belli."

"Yorgunum." Şairin ilgisine gönül borcu duyuyordu Fatma.

"Roman mı?"

"Takılıp kaldım yine. Asabım bozuk."

Maviler Lorca'nın oyunundaki bir küme siyah kuşlar gibi uçup gidiyordu bu akşam vakti, batan güneşte. Yazıyordu, tuşlar, daktilo. Kırık panjurları köşkün birer incelik, yıpranmış her şey incelik, kaburga gibi fırlamış ahşap, içerde geçmişin saltanatı eşya, bahçe aşk aşk! Birazdan gelecekler, yabancı kocan, Büyüka-da'nın zengin Yahudiler'ine için için düşman ağlak dadı, seni yabancılayan kızın; onlar gelmeden belki Bekri dönecek denizden yengeç gibi kızarmış, hizmetçi kızlarla oynasta.

A harfine bastı. Oradaydı, Büyükada'da. Bu kez mor salkımlar sardı balkonu, pencereleri. A, Arif'in A'sı. Belki döner gelir diye yazıyordu romanı *Gün Günden Uzakta'yı*, bedeninin çılgınlığı dinmiş. Belki okur, acır, döner, geri gelir. Demiray gelir. Yeniden başlar bir kez daha.

“Bu dansı bana lütfeder misiniz, gizemli genç kadın?”

‘Gizemli’ olamaz. O zaman ‘gizem’ yok. Esrarengiz kadın?, esrarlı kadın? Gizemdeki şiir esrarlıda yok esrarengizde yok. Ak-lı kelimelere takılı.

Oysa gülümsüyordu gizemli genç kadın genç kız, erden, mutlu gülümsüyordu. Demiray, biblolardaki genç erkekler gibi, geçen yüzyıllara özgü bir reveransla eğiliyordu. Ona dikkatle bakıyordu genç kız: Gözleri hüznü ve iri. Elleri bir piyanistin ellerini andırıyor. Beyaz keten takımlar giymiş: Demek o zamanlar büsbütün sosyalist püsküler havarisi değil.

Orkestradan -cazband- keman sesleri geliyordu, yaz gecesinde, rüzgârla uçuşan beyaz tül perdeler, tül de beyaz keten de her şey bembeyaz ve aşk beyaz. Sanki birazdan fırtına kopacak.

Bir garson, o siyahlar giymiş ve gömleği beyaz, papyonu siyah, elinde şampanya kadehleriyle dolu tepsi, koşuyordu. Pistte dans edenler, bir tango.

Oradayım, kendimi görüyorum! Orası alevler içinde! Hayretten donakalmış, seyrediyordu Fatma Asaf, difenbahyadan ve Ufuk Işık'tan başka kimse yok ve Orman bir bitkidir. Hiç öyle şey olur mu, yaz gecesinde gazino kalabalık, masalarda genç kadınlar, genç erkekler. Uzak geçmiş... alevler içinde bu uzak geçmiş o kadar berrak ki!

Geriatri uzmanı Nur Edige'ye "Bol su içmeli, içmezse sanrılar görür" demiş.

Gün Günden Uzakta'da sahne yok, tango yok. Tango yok, hiç değilse o tango gecesinden sahnesinden kurtulmuştu. Yıprak, yorgun düşmüş belleği aldatmıyorsa.

Pist, ağaçların altında -çamlar-, küçük bir meydanı andırıyordu. Öylesine mesuttu ki Fatma, bazan Demiray'ı genç adamı unutmuşçasına, onu bırakıyor, onun kollarından sıyrılıyor, tek başına dönüyor, saçları omuzlarında, çağlayan saçları savrularak, kıpkısa ayrılışlarla yeniden kavalyesine dönüyordu. Onu, genç kadını... genç kızı, erden, baştan çıkaran bu tango! Ölmek ve yaşamak arzularıyla dolup taşan bu tuhaf, ürperti verici tango. Ritmine, coşkusuna, coşkunluğuna kapılmamak elde değil.

O da hüznünler söylüyor, ayrılıklar, özleyişler, kaybedişler ve sarılışlar, kavuşmalar, yine ayrılışlar, hep ayrılışlar. Artık hep.

Dudakları titreyerek, elleri titreyerek, bütün gövdesi titreyerek, istediği kadar durdurmaya çalışsın, başı bir ileriye bir geriye sağa sola sallanarak savrularak çarpılarak dinlemeye çalışıyordu. Yalnız kemanlar mı? Piyano? Akordeon bandoneon?

Bitişik dairedaki televizyondan olamaz; Ufuk Işık işitiyordu, geçmişten, epey eskilerden ezgi, aşk ölmez!, buna benzeyen bir söz de yankıyor, ama tamamıyla düşsel.

Aşk ölmez!

Oysa ezgi... bir tangonun, evet her şeyi bitiren yıkan bir tangonun ezgisi dalgalanarak, dönenerek, yükselerek alçalarak kül rengi sulara batıyor ağır ağır. Can çekişerek batıyor. Sonra hepsi dalgalanış döneniş yükselip alçalış geri çekiliyor, eriyordu. Düşsel ve daha çok bir sanrıyı andırıyor.

Ama Fatma Asaf işitmiyordu, kraliçe işitmiyordu. Kraliçe ağzı kenetlenmiş, gözleri karanlık boşluğa bakıyordu.

Hangi tango bunca merhametsiz ve bunca içli dışlı olabilir, hangi şarkı, hangi rüzgâr, içimden esip geçen rüzgâr. Genç kızla genç adam bahar gecesini kutlamaya gidiyorlardı, kutlamaya kutsamaya. Nereye? Yaşamak ve ölmek vâdilerine, denizlere, ormana... çöle!

Küçük bir meydanı andıran pistte, çiftler birer ikişer, kenara çekiliyorlar; aşk tam başlamışken!, beyaz aşk!; Demiray, kolları arasında tuttuğu Fatma'yı o gencecik kızı, elbisesinde konca gonca pembe güller, genç kızı sinsi bir nezaketle bırakıyor, kolları uzaklaşıyor bedeni uzaklaşıyor ruhu gençliği reveransı uzaklaşıyor, her şey ve yaşam uzaklaşıyor, genç adam Sorbonne'da hukuk okumuş diyorlar, iki kişilik tangodan tek kişilik bir tango yaratıyor, tek başına, yine reveranslar yapıyor, yine savruluyor, lavanta rengi gecede bir türlü Fatma'ya geri dönmüyor, Fatma'yı kolları arasına almıyor.

Lawrence, Frieda'yı hiçbir zaman bırakmadı.

Yoo, tam tersine, her şey ve ilk aşk, ilk bahar seli sona ermiş sanılırken genç adam beyaz ketenler içinde -pekâlâ 'kefen' olabilir-, hepsi şakaydı dercesine geri dönüyor, Frieda hepsi şakaydı! Pistin ortasında çam iğneleriyle delik deşik yapayalnız genç kızı kollarıyla sarıyor, hafifçe değdiriyor dudaklarını -tam o sıra alevler!- Fatma Asaf'ın al basmış yanaklarına. Çok korkmuştun seni bırakıp gidecek diye öyle tangolar yapa yapa.

Burada, bu ışksız, karanlık odada, bir koltuğa artık mihlanıp kalmış, elleri titremeye başlamış. Alkolsüz kalınca. Alkolün saatini geçince. Deminki tango ancak alkolle yatışabilir. Sımsıkı tutuyordu koltuk yastığını, sırtından çekip almış. Bu hallerini biliyor Ufuk Işık, dudaklarından çığlık yükselecek, fakat çok kere susuşlara gömülüyor.

Seyrediyordu, duvara dayalı portre, doksanına hazıranda kaç ay kaç hafta kaç gün, hiç olabilir mi!, o kadar genç, Eren'in resmindeki kadar genç, güzel, güzel değilse bile albenili, hiç olabilir mi bunca zaman geçip gitmiş ve sönmüş, bandoneon!, gizem sözcüğü o zaman yoktu ve yaşam... Aşk baharla geliyordu ilk aşkla bahar seli. Demiray'ın sımsıkı kollarından uçarıca kurtuluyor sıyrılıyor, elbisesinin dekoltesinde incecik iki çam iğnesi tam göğüs ayrığında. Orkestradan gelen keman sesleri, bir gece kekebeği renkli ampullere doğru, küçük şaka, Demiray'ı bırakmış gibi yapıyor, bir süre, sonra tekrar ona doğru koşuyor sanki gece kekebeği, dans tango adımlarıyla, Demiray'ın piyanist ellerini yakalıyor, ayrılıp birleşmeler işte!; şimdi doksan, yalnız o!, yalnız o vardı! diye haykırarak, bu ölüm ve yaşamak tangosu!

Yazmamıştı, *Gün Günden Uzakta*'ya yazılacak 'tek sahne'yken. Romanlarında yoktu, öykülerinde yoktu, yazmamıştı. İnsanları eksik eksilteli. Romanları kof. Bir hiç Fatma Asaf.

Yazamamıştı. Böylesi Hollywood sahnelerinin piyasa romanlarında küçükhanım romanlarında geçeceğini iddia edecek münnekkitlerden korkarak. Bedeni çırlıçıplak Memo'yu isterken; ruhunun bir tangoda Demiray'a bağlanıp kalışını.

Nereye gidiyordum? O kadar seçik ki gözümün önünde, cadde, ağaçların gölgesinde, ne tuhaf bu vapur dönüşü saatinde

tenha, ıssız. Yürüyordum, Necdet'i, hattâ kızımı unutmuş! Zavallı Fatoş diyordu şimdi Orman'a, nasıl büyüdü, yetişti, artık ellilerinde, evliliği başarısız, nasıl annesiz, Fatoş boşanırken roman yazıyordum, "Senin için belki daha iyi olur" demiştin, "yürümüyordu evliliğiniz", suçlayarak kendini, nasıl yalnız kimsesiz bıraktım onu! Gidiyordu.

Etrafına bakmadan yürüyordu, Nizam Caddesi'nde. Mavilik, akşam mavisi soluyordu artık. Gecede yıldızlar önce Çoban Yıldızı sonra birer ikişer ötekiler belirecek. Gökyüzündeki yıldızlara karışmak istiyordun, herkesin saklandığı, herkesin kendini sakladığı bu çirkin dünyadan kaçmak...

Akşam kararıyordu; hayır, hava kararıyordu. Bitkin, kelimeleri kaybetmiş, ihtiyarlığın kocamışlığın pençesinde; evet, hava karıyor.

Ada'nın en yalnız en ıssız gününe rastlamıştı herhalde. Bir evin -pencereleri açık- radyosundan, inanılır gibi değil!, tango! Gece büsbütün inmemiş. Demin daktilonun yazı makinasının tuşunda A, oysa Memo'yu yazmak istemişken.

Memo'yu yeni buldun romanı yazarken. Bedeninin cinselliğe ihtiyaç duyduğunu sanki yeni keşfettin, genç kız senelerinin cinsiyetsiz geçtiğini. Daktilonun A tuşuna...

Gözlerinde bakanları irkiltecek bir durağanlık olduğunu biliyordu, uyurgezer, yürüyordu. Fatoş olmasa... Emma Bovary değildin, Emma Bovary ayakları dibindeki küçük çocuğunu tekmeyle... Fatoş da köstek. Fatoş olmasa... sevmediği bir adamdan doğurduğu kızı, yatıp kalktığı tek adamdan, mahvetmek için doğurduğun. Elleriyle yüzünü kapadı, yol ortasında, gözlerindeki yaşları silmeye çalıştı, birazdan yağmur gibi boşanacak.

Fatoş -Emma'nın çocuğunun adı?- olmasaydı, o akşam, kimdim hangisiydim Memo'yu isteyen ve Demiray'a âşık. Arif Hikmet'e aşkı yazıyordu. Hayatım yaşamak istediğim hayat sahilde bitirebilirim denizde dalgalarda. Deniz çarşaf gibi sakindi.

Ona bakıyordu, hatıralardaki genç kadına. Genç mi? Kendine. Evet, hiç tanımadığı ‘dişi’ye. İnsana. Evlenmiş, çocuğu olmuş, kocası, Fatoş, ağlak dadılı. Hiç tanımadığı bir kadın görüyordu. Otuz beşlerinde, Fikret Demiray’a âşık ve evli ve anne, Memo’yla deliler gibi sevişmek isteyen.

Aydınlıkta görmek istiyordu onu, o akşam, Nizam Caddesi’nden inen uyurgezer; fakat şu an gözleri yetmiyor taksa gözlüğü yetmiyor; ihtiyarlığını unutmuş o genç kadını seyrediyor. Orman’dan bir yaprak daha, şimdi, düştü düşecek koptu kopacak. Bu yepyeni, bambaşka bir Fatma Asaf, yılların ötesinden. O eski heyecan coşuyor, yazmak, deşmek, irdellemek heyecanı. Karanlıklar içinde ışıyor.

Nizam Caddesi -şaşılacak şey- tenhaydı. Hayır hiçbir şey iyi değil. Çürüyen dünyada. Gazeteleri sabah açtığı dakika korkuyor. Bütün haberler kötü. Memo belki de Kore’ye gidenler arasında. Kore’de ölenlerin şehit düşenlerin adları soyadları. Daha dündü, bir iki akşam önce, Necdet’e “Kore’de ne işimiz var?” İçi sızlayarak yürüdü. Oysa Ada güzel, Kore’de olup bitenlerden habersiz. Hava kararmaya başlıyor, yollar ağaçların gölgesinde büsbütün alacakaranlık, sakın, تنها uzanıyor. Yarın di-yordu, Kore’yi, bir iki satır da olsa, bir iki vurucu cümle... İnerken yokuş aşağı...

“Ne oldu? Nen var senin?”

Durakaldı. Necdet’i gördü, yanında kız, ‘schwester’. Üçünün de gözbebekleri büyümüş, ürkmüşler. Fatoş eteklerime sarıldı, ağlamaya başladı, “Anneciğim özür dilerim!”

Kırk yıl sonra elli yıl sonra asıl sen beni affet.

Nerde Fatoş? Annesiyim, anneyim.

“Ne oldu? Nen var senin?”

Cevap vermiyordu yanıtlamıyor haince susuyordu. Sanki Necdet suçlu, Emma Bovary’ymişçesine bakıyordu o küçük kıza, eteklerime sarılmış, dalga seslerini işitiyordu. Umarsız

kılmış şeytanminarelerinden işitiyordu; “Alın götürün” dedi Ufuk Işık’a.

“André Gide’in hayatına dair bir kitap okuyorum” dedi, Necdet’e. O sonra o kitap sonra. “André Gide’in bir romanını okuyorum, Marceline...” dedi Necdet’e, gerisini getiremedi, yolun ortasında, mavi akşam sönerken, Marceline’in yaşamı sönerken. Kendi gözbebeklerini de görüyordu meçhul aynada, irileşmiş, çehresi sapsarı. Ölüm gelip konmuş gözbebeklerine, yaşamak ölmek tangosundan arta kalmış gece keleşliği.

Gide’in hayatını esrarını gizemini anlatan kitap. Bu adam... bir... cesareti, edebî dehası, insanlar içinde bir insan, yaşadığı her şeyi ama her şeyi kaleme getirerek âdeta ‘günah çıkartmak’ ve susmuştu.

Susmuş susmuş susmuştu. Anlatmak ihtiyacı vardı Gide’in. Başkaları sana hiçbir şey anlatmadı.

“Fatma” demişti kocan, Necdet. Hatırlıyorsun: Yüzü bembeyazdı. Belki o an kocan da eskisi gibi küçükhanım romanları yazmanı temenni etmişti.

Gide sende Madam Charlotte’la başladı. Üslûbu farklıydı, hikâye etme tahkiye yöntemleri de. Romancının fantezisi diye okumuştun, doğrusu gözüpek, cesur, tabiattaki bir çarpıklığı anlatıyor.

Sonra o tuhaf adamı yakaladın, sonuna kadar ‘doğru sözlü’ geçinen, açığa çıkan zaafı. Ama kıskanç. Başkalarının başarısına tahammül edemiyor: Proust için, bir büyük romana malzeme topladı, evet ama hepsi o kadar diyor, *Kalpazanlar* dururken Proust olacak şey değil. Gide’in gözünde Proust’un engin çabası malzeme toplamaktan ibaretti. Yazarlık kıskançlığı diyerek savuşturmak istedin. Fakat o sinsi yaradılışı yakalıyordun, sinsi, el altından, över gibi yapıp yeren, doğru sözlülüğü gizlenişler kuşanmış, herkesi, en çok da kendine yakın olanları, kendine benzeyenleri çarçabuk satmaya, yok etmeye hazır.

‘Anlatmak ihtiyacı’ zannettiğin, övünmek ihtiyacıydı, başkaları meselâ Oscar Wilde yaşarken rezil oldular ben başardım, Nobel’im bile var, ben tekim; ikiyüzlü ahlâkın çemberinde kurumlana kurumlana anlatıyordu.

Madam Şarlot’a “André Gide bir sapkın” dedin.

Aşağılayarak baktı sana. “Asrımızın en büyük yazarlarından.” Sonu oldu bu, Madam Şarlot’un.

Devirler geçince, hepi topu beş on yıl, ağız değiştirdin; “Müthiş bir adam” diyordun, “bütün yollardan geçmiş, hayatı didik didik etmekten korkmamış...”

Hangisiydin, Gide’i uslu uslu kabul eden mi, Gide’deki yükseliş, başarı hırsından tiksinen mi; Marceline gözünün önünde öldürüldü Ada’da mavi bir akşam.

Mavi akşamda -Kore’yi falan unutmuş- Memo’ya akıp gidiyordun: Memo bahçede -Ada’daki bahçe, Florya’daki bahçe, bütün bahçeler- yalın ayak çiçekleri suluyor, Memo mutfakta şarap açıyor, Memo ıslık çalıyor, kollarına almış seni, kulağına açık saçık sözler fısıldıyor...

Sır verircesine, “En yakın kendimizi bilmişken, kendimizde bile” dedi, “kaç yabancı?”

“Kaç yabancı”yı... bir sürü yabancıyı inceliyordu, romancı merakı tutmuş, bu akşam siyaha çalar kül rengi, siyah inci yüzüğünü takmış. “Kaç yabancı”, her biri bir gün yazılacak, ama ömrüm yetmeyecek. Demek, Fatma Asaf’ta bende sürüyle yabancı...

Ayağa kalktınız.

Başkalarına... Garip bir düşmanlıktı seni çekip çeviren. Başkalarına yakınlık, duyarlık, anlayış. Daha baştan, daha ilk adımda. Sende yoktu. Anlayış gösteremiyordun. Çocuktum. Yakınlık duyamıyordun.

Annenin babanın seni bırakıp gittiklerine inandın. Bırakıp gittikleri için.

Bırakıp gitmemişlerdi. Onları istemeyen sendin. Kaçacak delik arardın onlardan biriyle beraberken. Anneni kaç kez ağlattın. Köşeye çekilip seyrederdin.

Üvey müvey, kardeşlerini tanımadın bile. İkide birde isimlerini karıştırırdın. Annenden kardeşlerin babandan kardeşlerin,

üvey yeğenler üvey hala üvey teyze. Fatoş’la görüşmelerini istemiyordun.

Birer birer öldüler. Yeğenler duruyor. Ölümlerinde kaskatıydın. Hepsinden kurduldum!

Süslü seccadesini yayan anneanneni görüyorsun, ondan kurtulamadın.

Ayağa kalktınız, dimdik, “Bir kadeh bir şey içelim” dediniz.

Küçümsüyordun insanları. Boş lâflar söylüyorlardı, gevezelik, dedikodu, çekiştirme, basittiler. Kalın bir koza örüyordun. Kaçmak zorundaydım. Varlıklarına tahammül edemiyordun. Ruhları ölüydü bedenleri ölüydü sözleri düşünceleri ceset, yaşamı daha anlamlı kılmak istemiyorlardı. Kozasının içinde dertop, ölüme mahkûm zavallı böceklerle benzedin. Romanlar öyküler yazdım.

Dönüyorsun, yürüyorsun: Ölüler! Ölmüş ölümler, ölmemiş ölümler! Demiray’ı solunun makinasına bağlamışlar, yoksa ‘cihaz’ mı, nefes almaya çalışıyor. Seni hatırlar mı? Seni hatırlıyor mu, ölürken? Ölecek. Yaşamayı için sebep yok. Yaşamayı için sebep kalmadı. Bir zamanlardı dalga sesleri arasında yalnız o, yalnız onun güney rüzgârlarını estiren yine: Sesi ydi sesi ydi sesi ydi. Bahar seli.

Tango başlıyor dinle! Sahilde, dalga sesleri fişirtılar yıllar önce lavanta rengi gecede. Piste doğru yürüyorsunuz çimentosu çatlamış uyduruk, sen Arif Hikmet'i henüz yazmamıştın. Tüller beyaz yaz rüzgârında aşk beyaz. O tüller falan yoktu ama sahne romanesk olsun istiyordun.

Deniz, dalga fişirtıları. Yine böyle bir ağustos temmuz akşamı. Mart sonundasınız, dışarda yağmur yağıyor. Kulaklarında derin uğultu, ölülerin öyle çok ki ölülerin, ölülerin sesinden dinleyerek, gökyüzünde bulutlar, rüzgâr yel kasırga gümbürdemeğe başlıyor. Kulakların ıssız sağır. Erkekler zıpkın gibi, kadınlar tırnakları sivri saçlar ondule.

Erken gelen bahara aldandık diyorsun, yağmurdan sonra hava soğur. Bekri bu akşam için kanepeler kaşar fırına verilecek

yok artık verilmeyecek fırın işiyle uğraşacak dermanın yok kanepeler salamlı dilli incecik dilinmiş bademlerin üstünde, kornişonlar, kanepeler soğuk yenecek.

Akşamları daha geç gitmeli Bekri, misafir oldu mu.

Fatoş “Sana yatılı bir kadın lâzım” diyor.

Uğultuyu durduramıyorsun. Geriatri uzmanı doğaldır dedi. Doğalmış. Fatoş’u geriatri uzmanını yatılı kadını uğultuya fırlatıp atıyorsun, karşında heyecanla içki alkol bekleyen kumkumayı da.

Hatırlar mısın, gök gürültüleri duyuluyordu, gümbürtüler, rüzgâr eserek ve yağmurun ilk damlası, karanlıkta oturuyordun. Necdet karşında, kotrasını yeni almış. Kotra yüzündendi münakaşa.

“Beni sevmedin. Kimseyi sevmedin.” Kotradan buraya sıçramıştı.

Şimşek çakımında Necdet’e baktın.

“Seni sevmedim.” Demedin. “Kimseyi sevmedim.” Demedin. Yalnızca, “Kaybettikten sonra... beni bırakanları” dedin, “belki... galiba sevdim.” Hakikati söylediğin için korktun. Burada bu toplumda kendin olamazsın. Ferdiyetin olamaz, en ferdi meselede bile.

Gitgide yoğunlaşan karanlıkta Fatma Asaf ve Necdet Bingöl karşılıklı oturuyorlardı. Fatma Asaf Bingöl uzun bir sessizliğe suskuya -tek silâhındı- hazırlanıyor.

Kocan, kitaplarında yazılarında çizilerinde Bingöl’ü kullanmadığın için pek yerinirdi.

Gümbürtüler yine yaklaşıyor.

“Alın götürün şeytanminarelerini!”

Nerden bilebilirdiniz, bu ünlü yazar iblis Ufuk Işık’ın karşınıza çıkacağını, Fikret Demiray’ın öğrencisi. Tangoya yürüyorsunuz. Ufuk Işık kızınızla yaşıt. O gece değil tabii, o gece tango gecesiydi, yolun başındaydınız. Demiray bir gün sana kitabı getirdi; “İş var Ufuk’ta” diyordu. Yanlış hatırlıyorsun: Demiray

getirmedi, Fatoş'tu "Oku" diyen. Sorunca, Demiray yarım ağız "İş var..." Hep öyle denir: İş var Fatma'da Ufuk'ta. Her an geri alınabilecek bir sözdür. Seninkini uzun yıllar geri aldılar. Fikret Demiray geri aldı, ötekiler geri aldı. Neden üzüldün, neden üzülyyorsun hâlâ? Bu entelektüel piyasanın borsanın oyunlarını biliyorsun, sol solu sağ sağ göklere çıkarır, arada ârafta kalanların yaşama hakkı yoktu. Bu Ufuk Işık size hayranlık duyduğunu söyledi. Necdet bile, yazarları şairleri pis sarhoşlar!, yok sayarken "Bu Ufuk Işık efendiden bir genç..."

Herkes gibi o da. Ona bakıyorsunuz. Demiray'ın öğrencisi ve sizin dostunuz.

Belki size acıyor, hayranlığı seni rakip görmemesinden. Böyledir yazarlık ilişkileri, yakınlıkları, dostluklar, iş varmış yazık olmuş Fatma Asaf'a diyor. Ölümün eşiğindeki eski bir yazara armağan kitap hazırlaması onun hanesine yazılacak, vefasından kadirbilirliğinden konuşulacak. Bunun için burada. İçki bekliyor. Çilingir sofrası bekliyor.

Kur bakalım çilingir soframızı;...

Ona bakıyorsunuz. O, sizin, ezeli ve ebedi tangoya doğru yürüdüğünüzden habersiz.

Haydi Abbas...

Utangaç bir genç adamdı Cahit Sıtkı, senden beş altı yaş büyük. Şair misiniz diye sormuş çılgın Joséphine Baker, dudaklarından öpmüş. Ne çok konuşulmuştu!..

"Joséphine Baker'ın kim olduğunu biliyor musunuz?"

Dehşetle bakıyor yüzüne, alnında boncuk boncuk terler. "Evet." Evet diyor, senin durup dururken...

"Dünya çocuklarının annesiydi. İstanbul'da Cahit Sıtkı'yla tanışmış, öpmüş onu..."

Tam bir çöküş içindesiniz, tam bir bozgun.

Tam bir çöküş, bozgun içindesiniz. Yazamıyorsunuz, epeydir yazamıyorsunuz. "Kara Şato" hayal, yazamayacaksınız. Hep-

si *Kapkaranlık*'la bitti. Dünyaya küsen, insanlardan buz gibi soğumuş, kırgın su perisinin masalını yeniden yazamayacaksın, ölüp gidecek, anneannenin masalında olduğunca. Yolun sonundasın artık. Bir sürü hortlak hatıra yaklaşıp uzaklaşıyor. Yalnız 'ölüm ve yaşamak tangosu' dipdiri. Korkunç bilmeceye adım adım. Hep aynı tango. Aynı tango aynı aşk, hep aynı. Hayatının muammasına doğru sürükleniyorsun. Hayatının muammasından korkuyorsun.

Korkuyorsun.

Porselenler arpa arpa, az daha kırılacaktı. Tabakları Bekri st üste, selofana sarmış, eski düzeni korumak istiyor ama o da muşmula... Büyükada'da hizmeti kızlarla mercimeği fırına verirdi. Kıs kıs gülüyorsun. Kızıl ışıltılı ağlayan saçların demin Eren'in portresinde, mutfağa geçerken, duvara dayalı, genmişsin çok genç...

Kül rengi elbisen, mutfağın ışığını yakıncaya kadar, bir an, kl rengini yitirip, alaca ışıkta yeşilimtirak, sarı sarı kıvılcımlandı. Gözlerin sadece belli belirsiz renkler gördü, yeşilimtirak, sarımsı.

Yiyip içip patlayasıya tıkınan Yahya Kemal memnun ve mesut, senin korkunç bilmecenle alay ediyor, çözümler sunuyor

hayata acıya, hortumlu pis fil, Parkotel’de önünde eğildiğin yerlere yapıştığın.

Ölüm âsûde bir bahâr ülkesidir bir rinde

Kim bu ‘rind’? Kimdir, nedir?

“Evet evet, bir kadeh bir şey içelim. Siz de ‘susadınız’ değil mi?”

Alay ediyorsun. Çünkü çehresi çarpılmış, gözleri belerdi belerecek.

Nice zamanlar daha değil şimdi değil sonra, yarın değil. Senin için bahar ülkesi falan olmayacaktı. Üvey kızkardeşini görüyorsun, bir bahar gibi sana doğru koşuyor yürüyor. Votkalara boğulduğun bir geceydi, irkilmiştin, “Sana ne yaptım Fatma Ablam?”, rind değildin rind kim? Buzdolabını kapısını kolunu molunu tutuyorsun.

Fatma Asaf’sın. Fatma Asaf karanlık sonsuzluğa ruhlar âlemine rindin heyecanıyla sürükleniyordu. Tam tersi!, ayakların geri geri giderek, yaşamak isteyerek!

“Ah geç kaldım. Sizi alkolsüz bıraktım.”

Alay ediyor herhalde.

Bir onuru kurtarmak uğruna geri çekiliyor Ufuk Işık, tam yapışacakken Smirnoff şişeye.

“... Neden söylemediniz alkol saatinin gelip çattığını, geçip gittiğini...”

Alnındaki terleri siliyorsun.

İki ayrı benliği var, iki ayrı insan. Ufuk Işık ona hayranlık duymuştu, onu ustası bilmişti. Ama şimdi ‘karanlık’ benliği ortaya çıkıyordu. Bu daha önce de olmuştu, karanlık benliğin ortaya çıkışı; Pandora’nın kutusu açılıverirdi. Olgunluk çağının erdemlerle bezediği Fatma Asaf, birdenbire, hem de durup dururken, basitleşir, anlayıştan, hoşgörüden yoksun, meraklı bir Hüseyin Rahmi kocakarısı olup çıkar.

Nişantaşı'na çıkıyorlardı, Valikonağı Caddesi'nde; durup dururken, "Hayatınızı yaşayın Ufuk Işık" demişti, "kimseniz ve neyseniz..."

Az önce uygar ve az sonra Hüseyin Rahmi'nin Hesna Hanım'ı.

"Alın götürün şeytanminarelerini!" Ama kendisi de içi boş bir denizkabağı.

Sonra yeniden kırmızı etiketli Smirnoff yazısı gümüşî şişeye ve aldırışsızca "Siz de içeceksiniz değil mi?"

"İçeceğim" dedi Fatma Asaf, "size eşlik etmek için." Kayık tabaklardan selofanı açıyordu. "Her akşam içiyor musunuz?"

Gülümsedin: Ne evet ne hayır.

Saklamak, gizlemek isteyen bir hali vardı. Elinde Hammer'in bir cildi. Arkadaştınız artık, size biraz tutkun, öyle görünür, tutkunluğu oynardı. Oysa insanlara, kendine, yıldızlar kadar uzak.

"Sahiden rindâne mi yaşıyor?" diye sormuştunuz; ölmemişti Yahya Kemal.

Yıldızlar kadar uzak; evet mi hayır mı bellisiz bir işaret. Tanpınar ısrarla Hammer'i anlatmak istiyor o akşamüzeri, Tünel'in karşısındaki birahane, kadınlar yeni yeni dadanmış, siz de o atak aydın genç kadınlardan.

Galiba yine yağmur yağıyordu.

Mutfağın penceresine çarpıyor damlalar. Küçük bir sevgi hissediyorsunuz Ufuk Işık'a, yağmuru severdi o, gençken. Boş bulunup sen diyorsunuz sen diye sesleniyorsunuz: "Bak, yağmur damlaları..."

"Bir yağmur akşamı" diyor.

Onu bıraktınız, elinde votka şişesi o.

Biranızı yudumluyordunuz. Hammer 'insan'ı silip süpürüyormuş, hesaplı kitaplı bir anlatımmış. Ama bizim tarihçiler Hammer'e sıkı sıkıya bağlıymışlar. Tuhaf sadakat, tuhaf inan-

mışlık. Neredeyse sözcüğü sözcüğüne hatırlıyorsunuz: Ellerinin altındaki Naîma'yı bile okumaya üşeniyorlar. Cumhuriyet'in tarihçisi böyle mi olacaktı? Namık Kemal bile bir tarafıyla Hammer'e cevapmış. İstikbal için üzülmüyordu Tanpınar.

"Sahiden rindâne mi yaşıyor?" Rindler rindler, o şiirler.

Hammer'in hesaplı kitaplı anlatımından söz açarken, kendi de susmayı, geçiştirmeyi tercih ediyordu.

Kaplumbağa yüzü sonra aydınlanmış, size bakarak, mısralar:
Ve serin serviler altında kalan kabrinde

Her seher bir gül açar; her seher bir bülbül öter.

"Güzel hayal doğrusu."

Aptalca bir hayal: Ölü rind göremeyecek olduktan sonra. Gelgelelim başınızı sallamış, onaylamıştınız Kırtıpil Hamdi'yi.

Korkunç bilmece onları yutup aldı.

Bugün sadece aptalca geliyor, zevki eski, köhnemiş, hattâ bayağı. Yalnız, servinin koyu neftesi ve gül beyaz, beyaz bir gül; büsbütün inkâr edilemez.

Ama gül beyaz değildi "kanayan rengiyle".

İç sızısıyla, yorgun, gerilere, bitenlere yol almak istiyorsunuz. Tanpınar küt diye öldü, küt! Yahya Kemal epey can çekmişti. Otobiyografik olduğunu saklamadığınız romanda, yazmadınız. Şimdi yeniden başlayabilirsiniz. Belki yazarsınız: Tünel'deki birahaneyi, Yahya Kemal'i kıskanan ve şairin meftunu kölesiyken ondan nefret eden Tanpınar, bütün o Lolita, genç kız, genç kadın merakı tutkusu düzmeceydi, yeryüzünün yalnızlarındandı o da, Valéry'ye sığınmış.

Coşku sarıyor yüreğinizi, ayaktasınız, mutfaktan çıkıp içeriye yazı odasına yürüebilirsiniz, hâlâ yürüebiliyorsunuz, hâlâ bu tabakları çanakları tutabiliyorsunuz. Yazı odanızda hâlâ yazı masanız, yazı makinanız, Fatoş'un geçen yıl hediye ettiği bilgisayar bir türlü alışamadınız. Geçen yıl mı?, kim bilir kaç sene geçti.

Edebiyatın değil ama, ‘hayat’ın Nathalie Sarraute’u olabilirsiniz, doksanınızda yazarak.

O coşku, donmuş kanınızı ısıtıyor: Yeniden yazmak, hattâ ilk cümlesinden ilk satırından başlayarak *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu, *Kapkaranlık*’ı, ötekileri, eski püskü hikâyeler, romanlar, daha dünmüşçesine *Sönmez Aşk*’ı.

Geldiği gibi geçip gideceğini, söneceğini biliyorsunuz o coşkunun.

İyi ki sönecek.

Solunum cihazına bağlamışlar ama, daha düne kadar yazıyordu ‘Eleştirmen’. Kem küm bir yazısını okumuştunuz geçenlerde, magazin kılıklı yeni sanat dergilerinden birinde. Yazı mı, Demiray’ın cümleleri mi kem kümdü, senin güçlkle gören gözlerin mi kem kümler okuyordu. Hem ne yazdığını da hatırlamıyorsun Demiray’ın.

Profesör Nur Edige, “Belleğiniz pırl pırl” diyor ikide birde, “bir bellek anıtı!” Oysa unutuyorsunuz, her şeyi ve daha sık, her şey daha bulanık, daha puslu, dumanlar sarmış. Dumanlardan sıyrılan, yalnız kötülükler, senin yaptığın kötülükler, senin ettiğin ve sana edilenler.

Direndiğin, direnebildiğin yıllarda kayıtsızdın; başkalarının kötülükleri canına okumazdı, kimseden anlayış, yardım beklemiyordun. Kimse bana acımasın! Kimse acımasın ve yardım ummasın! İnsanlara mesafeli durabilmenin gururuyla. Kalbine taş gibi basmaktan acıyı memnun.

Vicdan azabı sonra çıkageldi.

Ne yazarsan yaz, seni kabul etmeyen, aralarına sokmayan edebiyat çevresine duyduğun nefret sonra.

Harap köşk masmavi bir akşama bürünüyor, ahşap bile masmavi. Yasemen balkona tırmanmış, beyaz çiçekleri mavimsi. Kendi kendine bitmiş mor topuzlu dikenini görüyorsun. Acıyorsun di-

kene. Yüreğindeki sızı mor topuzdan farksız. Niye bu aşk?! diye haykırıyorsun, sesin çıkmıyor. Niye bu karasevda?! Belki o kötü romanları yazdığından, küçükhanım romanları. Alay etmeye çalışıyorsun.

Kameriyede oturuyordu. Hava serin, sonbahardı artık. Fatoş bir yıl daha büyümüş, annesini babasına şikâyet etmiyor. Çocuklar büyüdükçe hayatı şartları kabullenirler. Boyun eğriler. Fatoş da Fatma Asaf gibi biraz annesiz büyüdü, babasız değilse bile.

Sık yeşillikler arasında o eski kameriye hoş bir yerdi. Işık yavaşça çekiliyor, gün eriyordu. Fatoş aklından çıkmıştı. Roman bitti bitecek. Bazı bölümleri hiç fena değil. Ucuz romanlar yazan olmaktan kurtulacak. Necdet'e gizliden gizliye minnet duyuyordu.

Orada Arif Hikmet'te Demiray'ı tanıyanlar çıkabilir. Buna seviniyordu. Meselâ, böyle bir güz akşamı, Arif Hikmet, Paris dikimi Paris modeli yağmurluğunun -tabîî epey eskimiş- etekleri savrularak, telâşlı adımlarla Florya'daki bahçeye giriyordu. Böyle bir güz akşamı, Memo'nun arkadaşı şair Arif Hikmet'i genç romancı Fatma ilk kez tanıdı. Yoo, hoş bir sahne. Genç şair bir zaman sonra Fatma'ya âşık olacak. Ama karıkocanın arasına giremeyecek kadar 'erdemli'. Fatma da hissediyor Arif Hikmet'in aşkını. Bir 'liman' bu genç adam.

Kameriye güzeldi, güz akşamında. Fatma Asaf'ın yazdıklarıysa gülünç, zavallica. İşin içinden çıkamamıştı, gerçekliği yazamamaktan. Hiçbir zaman yazamadı. Çekindi. Korktu.

Eril cinselliği kadınların ancak Memo gibilerle yaşayabileceklerini. Beyaz aşk fasa fiso. Ama yazsaydı, 'cemiyet ahlâkı' reddederdi.

Cemiyet ahlâkı için ıslıl ıslıl bir Arif Hikmet! Roman boyunca peşinden sürüklendiği, kendi yarattığı bir kukla. Şiirleri insan sevgisiyle yüklü, çetin şartlarda yaşıyor, ama paranın tuzacağına düşmeden. Alnı açık, onurlu bir 'hümanist'.

‘Sosyalist’ demeye bile çekinmişti. Zaten Necdet itiraz ederdi. Necdet yarım yamalak okudukça, “Kim bu Arif Hikmet Allah aşkına?” İçi rahat etsin diye, Necdet’ten bir şeyler katıyordu romandaki şaire. “Nasıl anlamazsın! Senden esinlendim.” Gizem gibi bu ‘esin’ de pek yok ortalarda o sıra. “İlhamını senden aldım.”

Ne tuhaf: Memo’yu hiç merak etmemişti Necdet.

Git git Memo’yu yerin dibine batırıyor, Memo’nun uçsuz bucaksız erilliğini sadakatsiz bir kocanın portresine dönüştürüyordu.

Ama Arif Hikmet, öylesine duru bir insan!

Eleştirmenler aşk ve evlilik ahlâkını savunduğunu ileri sürdüler.

Hayatından hep uzak tuttuğun hukuk mahkeme avukatlık işlerinde ne kocan duruydu, ne de gizini çözemediğin yaradılışında Demiray. Duru kılmaya çalıştığın, kukla Arif Hikmet’ti.

Fakat, içinde yangın, kameriyede oturakaldığını şimdi, doksanında yazmak istiyor. Handiyse Ufuk Işık’a söyleyecek: Bırakın ırmak söyleşiyi, içimden geçenleri söylemek, yazmak. Geç kalmadım!

dört

Kitabı kutlayacaklardı *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'yu.

Ellilerden altmışlardan bir kokteyl parti, gece ilerleyince her nedense ellilerden altmışlardan kalma bir kokteyl partiyi andırmıştı. Yazarlık yaşamı boyunca “Garden Parti”yi yazmak istemişken.

Ufuk Işık’a ““Miss Brill”i Türkçe’ye ilk kez ben çevirdim” dedi, “öteki Katherine Mansfield’ler benden sonra.”

Votkaya gömülmüş Ufuk Işık farkında değildi ama, bando çok güzel çalıyordu ve sarı, sararmış yapraklı kuğu boynu ağaçlar uzakta bir çizgiymişçesine deniz, gökyüzü masmavi.

Armağan kitap yapılacaksa, “Miss Brill” çevirisinden -yarı uyarılama- konuşulmalı.

Gülünç, Amerikan özentisi bir kokteyl partiyi andırıyordu, karmakarışık içkiler, açık büfe. Demiray herkesi dansa kaldırmıştı, bir daha hiç dans etmeyeceğini söylemişken. Tango değildi; çaçalar, mambolar, sallan-yuvarlan.

“Hayat...” diye kekeliyordu Laura. Fatma Asaf hiçbir zaman unutmadı; bir “Garden Parti” yazamadı. Kırkına gelmeden ölmüştü Katherine Mansfield, kendisi doksanında. Merdiveni çıkarken öksürük nöbeti, hayat diye kekelemeden, jurnaline bakılırsa öleceğini seziyordu. Gerçekten kan kusarak. Kerime Nadir dört beş yıl sonra *Hıçkırık*’ı yazdı.

Bay Fikri “Daha kanlı veremler yazın!”

İçeriye giriyordu; *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu kutlayacaklardı. Alkışlıyorlardı...

“Daha kanlı veremler yazın!” Verem saltanatını koruyordu, bütün dünyada. İnce hastalık deniyordu. Sonra Susan Sontag: Veremin yerini kanser aldı. Kerime Nadir durumu erkenden fark etmiş: Kanserli *Posta Güvercini*’ni yazdı. Bay Fikri “*Gün Günden Uzakta*’yı basamayız” diyor, “bol bol kanser yazın. Şimdi kanser devridir.”

Yağmur artmıştı. Camlar yağmur içinde, yarı ıslak parlıyordu, dışarsı karanlık. Gözleri dışarsını görebildiği kadar.

Fatma Asaf votkasından bir yudum; bu kumkuma da oradaydı, şimdi votka şişesine, limon dilimlerine gömülmüş. O gece rakıları deviriyordu kumkuma.

“Çevirinizi bulabilir miyiz?”

“Neden, ne gereği var?”

“Kitaba koysak, güzel olur.”

Artık hiçbir anlamı kalmadı, boş bir böbürlenışten başka. Yaptıklarının hiçbir anlamı yok artık.

“Size, bana armağan kitaba” dedi Ufuk Işık’a, “kadirbilirliğinize.” Bir yudum votkanın yardımıyla -kanı ısınmıştı- nihayet söyleyebildi. Kumkuma o gece rakı.

O geceden, sonra, öyle sıkılmıştı ki, sonra “Orman”ı yazmıştı. Bir “Garden Parti”, bir “Miss Brill” değil ama, idare eder.

Başka bir akşamdı tabii, başka bir gece, yine epey eskilerde. Hayatına ait bütün hatıralar eskilerde. Eskilere karışınca, burukluk, yıllarca dinmemiş iç sızısı iyice eskilerde kalınca, azalıyordu, hafıflıyordu. Şimdi gülünç geliyordu, meselâ, Demiray’ın o gece, kıpkırmızı yüzü, tepinmekten, mosmor ışıklı gözleri, bakışlarında ispirto alevinden çakımlar. Başka kimler vardı?

İşte şu an, votkasını -Ufuk Işık hazırlamıştı- yudumlarken -tam kıvamında-, geri geliyordu: Nur Edige salonu bütün çiçeklerle donatmış, güller.

“Gönül borcumuz...” Öyleydi: Yıllarca Fatma Asaf’ın eserlerini okumuştı. “... Gönülden.”

Keşke “Miss Brill” çevirisi bulunsa.

Evet ama nasıl bitecek armağan kitap? Bu ilk akşam tam bir fiyasko. Kraliçe çim çim konuştu. Yazılar toplanacak, Fatma Asaf’ın romancılığı hikâyeciliği, *Geceleyin Yıldızlar*’daki öncül feminist tavır, Fatma Asaf romanında iki dönem, *Kapkaranlılık* ve cinsel yıldırı... söz verirler, yazmazlar. Elde tek yazı var, Yaşar Bengi’nin.

Albümünden fotoğraflar “Fatma Asaf’ın Albümü”nden”. Fotoğrafları çıkartmadı. Albümü albümlerini göstermedi. Ben gidince armağan kitabı unutacak.

Gülümsedi; “Hepimizin gönül borcu var eserlerinize.”

Gönül borcuna hah hah hayt! “Barmen gibisiniz dostum” dedi kumkumaya. Arada bir ‘dostum’ diye seslenmekten hoşlanırdı gençlere, kendinden genç yazarlara, bir zamanlar gençtiler. Ayakta durmakta zorlanıyordu; şimdi sadece benden gençler. Dostluğunu esirgememiş oluyordu.

“Dostum” yanıtlamadı. Votkaya iştihasından belki de işitmedi.

Vaktiyle tanıdıkları artık genç değiller. Asıl gençlerden de kimseyi tanımıyor. Yeni kuşak yazarlar Fatma Asaf'ı ölgün, yıldızı sönmüş bir ad olarak biliyorlar. Belki de bilmiyorlar, adını bile işitmediler. Ortalık yazar romancı kaynıyormuş. “Dostum” ellisini çoktan geçti.

Demek bu kadardı, güzel, yetkin bir şey yazabilmek için onca didiniş boşunaydı, sizi hatırlayan kalmıyordu. Daha yaşarken ölümler arasında, unutulmuş!

“Eski yazarlara derin vefanızı herkes biliyor!” Güldü, düpedüz kıkırdamayıdı.

Eski yazar takside tek başına gidiyordu, zavallı bir Mrs Brill. Fatoş gelmeyeceğini söylemişti. Mrs Brill olunca, bir de kızınız oluyor.

Sonbahardı ve hava erken kararıyor. Işık vurdukça burgaçta güz yaprakları çağı dolmuş hüznün. Bu hüznün çağ dışı kaldı. Ama ürperiyordu: Bazıları hâlâ çağla yeşili. Küçük Fatma'yı hatırlıyordu, anneannesine “Yapraklar üşüyor! Yaprakları eve alalım!” diye tutturan.

Hayır, parlak bir yaza dönüşmeyecek mutsuzluğumuzun kışı. Güneş hiçbir işe yaramayacak. Güneş çekiliyordu, zehir gibi bir ayaz. Mutsuzluğumuzun kışına adım adım; bundan sonrası hiçlik.

Rüzgâr yaprakları kovalıyordu. Mrs Brill'in yeni romanı da yaprak dökümü.

Bu kez oldu!, bu kez başardım! Yazarken böyleydi ama tuğla gibi romanı eline alınca her şey bitti. “Garden Parti” yazamadı. *Cicim* yazamadı, *Huzur* yazamadı. Kırtıpıl Hamdi bistroda oturmuş sinsi sinsi gülüyor “Yeni bir romana başladım Fatma Hanım”, ama bitiremedi.

Yayınevi *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'dan endişeli; günümüzde on on beş formayı geçen romanlar ürkütüyormuş, bu tuğla gibi. Birazdan tuğlasını kutlayacaklar.

Henry mi Richard mı, mutsuz kışı parlak güneşlerle ışıyan, sonra kaçınıcı Henry kaçınıcı Richard?

Esen güz rüzgârı, savrulan güz yaprakları. Böylesi bayağılıklar. Fakat her zaman hoşlandın, başın döndü, esriyip gittin. Yapraklar savruluyordu diye yazdın. Bomboş sokaklarda yapraklar savruluyormuş yapraklar sararmaya başlamış günlerce yağmur yağmış sarmaşığın yaprakları kıpkızılmış ateş rengiymiş.

İşte bu yüzden romanları öyküleri yaprak dökümüydü.

Yolunda ölümden başka bir şey kalmamışken, Richard'ı, Henry'yi düşünüyordu.

Kimdi o şair, şairin ismini unutmuştu, yeni bir *Hamlet* yazmadan ölmek istemiyordu; ölmüştü, Hamlet mamlet yazmadan. Dünyanın üstümüze yıktığı Shakespeare! Bir yığın ağdalı tumturaklı söz. Aşkî soneleri bir delikanlıya yazdığı hep söylenir.

Sonra, kralın mutsuz kışını unutup, taksi şoförüne bakakalıyordu, dikiz aynasında gözleri Turan Seyfioğlu'nun ikizinin kurşunî gözleri. Fakat nasıl olur? Necdet'in ölümünden sonra taksi şoförlüğüne mi başladı? Cenazede ağlamaklıydı. Karı koca eve başsağlığına geldiler. Necdet onu kollardı, demek para biriktirdi, taksi plakası aldı. Anneannemi yapayalnız bıraktığım için şimdi beni tanımazlıktan geliyor. Kurşunî gözler yırtıcı.

Yol bomboş.

“Biraz yavaş sürer misiniz.” Keşke ünlem kondurarak söyleseydi...

Yol boştu; farlar aydınlattıkça, erken bastıran akşamda, karanlık yol savrulan güz yapraklarıyla.

“Şansınız varmış. Akşam trafiğine yakalansaydınız...” Sesi de benziyor, o ses, fazla erkeksi hafif külhan.

Gözleri taa o zaman bozulmaya başlamış olmalı, alaca ışıktaki iyice silik görüyor. Oydu, o olmalı. Demek taksiciliğe başlamış. Şimdi kutlamaya gittiğin romanında anneanneni yazdığını bil-

miyor. “Kraliçe Lear”i yazdığını bilmiyor. Halktan kişiler yazdıklarını okumadılar. Fendi Bekri okumaya çalıştı, kaç kez, “Hamfendi bana imzalamayacak mısınız?”, kitap ziyanı, sıkıldı, bir iki sayfa sonra bırakıyormuş. Ama seni okuryazarlar, aydın geçinenler, uğraşdaşların da okumadılar, sıkıldıklarından değil, küçümsediklerinden. Bu akşam son yenilginin kutlanışına gidiyorsun. Demiray okumayarak arka kapak yazısını yazdı: “Fatma Asaf’ın olgunluk yapıtı...” Tuğlanın arkasında.

Shakespeare’i -o çağda bir oyuncu parçasıyla beysoylu bir delikanlının ilişkisi sınırlı kalmaya mahkûmdur- bırakmış; Mrs Brill-Fatoş “Gelmeyeceğim. Belki geç saat seni almaya uğrarız” demişti-, Miss Brill’in nerede kırıldığını, çöktüğünü düşünüyordu.

“Kalabalık mı oluyor yollar?” Cevap versin, sesinden tanırım.

“Evet Hanımefendi.”

Gözlerini kısarak bakıyorsun. Ne açık seçik görebiliyorsun, ne sesinden çıkarabiliyorsun. Sen, anneannemin kravatlar hediye ettiği genç adam değil misin?! Soramıyorsun.

Pazar günü Jardins Publiques’e sevgilisiyle gelen delikanlının gözleri de herhalde kurşunîydi. Rönarlı Miss Brill için “Bu kocakarı hâlâ buralara niye gelir ki!” diyordu. Dünyanın üstümüze yıktığı Katherine Mansfield! Onların yüzünden!

Nur Edige profesör, “Virginia Woolf’umuzu ağırliyoruz. Benim için ne şeref! Onur!” Haykırdı. Dâvet onun evinde veriliyordu. *Lotte Weimar*’da’daki Lotte gibi genç kız kıyafetine bürünmüş, genç kız olup çıkmış, kalkışmış, “... ne şeref! Onur! Gurur!” Yanaklarında allık iki gülünç top.

Lotte, Werther’le ilk karşılaştığı genç kız elbisesiyle. Halbuki otuz kırk sene yarım asır geçmiştir. Niye saklamış o elbiseyi? Sandıkta saklamış.

Paris’te zavallı Marie Antoinette’in elbiselerini görmüşlerdi, tuvaletler, brokarlar, sonsuz dantelalar.

Fena kırıışmıştı ve Lotte ütüleyecekti. Tıpkı öyle, aynı beyaz ve uçuk pembe kordelalar, fakat ortada *Faust*’un şairi yok. Göğüste, kollarda, kol ağızlarında; el sıkışıyordu kordelalarla. HEPİNİZ benim için yorulduunuz falan. Kordelalı Nur Edige Fatma Asaf’ı kucaklıyordu.

Bir ömrü dökmeye gitmiştim o çağrıya. Bir ömrü dökmek için yazmıştı *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu.

Küçük bir şakaydı Lotte’ninki ve yıllar yılı küçük bir şaka için mi saklamıştı? Kadın elbiselerini en ince ayrıntısına kadar tasvire düşkün Thomas Mann ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Flaubert, Henry James, Lawrence, bunlar hepsi birer modacı gibi anlatırlar hanımların, genç kızların giysilerini; giysilere, tuvaletlere ilgileri tutkuları şaşırtıcıdır. Hamdi Bey hem giysilere hem takılara.

Fatma Asaf bu akşamüzeri kül rengi dümdüz elbisesini, o gece çağrıdaysa, yakası taklit vizon -kürklü hayvanlar korunuyordu-siyah tayyörünü. Hamdi Bey kadife güllerin cinsini sormuştu.

“Virginia Woolf’umuzu...” Çünkü devirler geçmiş, Simone’un şöhreti de sönmüştü, devirler geçmiş değışmiş. Geveze Simone -Konuk Kız bitmek bilmez- pılıyı pırtıyı toplamış; bu kez öteki başrolde.

Başroldeki Virginia Türkiye’ye gecikerek gelmişti, kadın yazarın dramı yetişme koşulları, sağında solunda bir dolu altın sarısı ve kıpkızıl çalı, kendine ait odası falan. Kaç kişi okumuştu?

Fatma Asaf hiçbir zaman kendim olamadım, Fatma Asaf olamadım diye iç geçirdi. Oysa Necdet’le evlenince, Maçka’daki evde kendine ait odası.

Yolun başındayken, Moda’daki küçük bahçede yazıyordu, bütün kadın yazarlar muharrireler Halide Edib’le ölçölüp biçilirdi. Tabii hepsi Halide Edib’in gerisinde kalarak. Boyunbağı kelebek kitapçı “Camekâna koyun *Sinekli Bakkal*’ı, camekâna!” Halide çağında Virginia kimin umuru.

Ufuk Işık'a döndü. Mutfaktaydılar hâlâ. Bekri büzgülü perdeyi iyi kapatamamış; camlar yağmur içinde. "1950'ler biterken bizde hâlâ Picasso konuşulurdu, iyi ressam mı şarlatan mı", istihazayla güldü. Demiray'ın elinde barış güvercinlerinin silik soluk baskısı. "... Dünya Picasso'yu çoktan yerli yerine oturtmuşken." *Gün Günden Uzakta* fuzulî Picasso tartışmalarıyla dolup taşar. Buraya her şey geç gelir, ölü dalgalar.

Simone nasılsa zamanında gelmişti; ama bitmişti işte.

Hiç değilse Simone de Beauvoir'dan kurtulmuştu.

Ne gün Simone olacağımı bekleyen beklentiler içindeki Necdet ölmüştü can çekişerek. Romanı kutluyorlardı.

Halide Edib başını örtmüş -niye bu başörtüsü? Cumhuriyet şapkalarına inat herhalde-, PEN Club'te çayını içiyordu, bir elinde de iğneci çantası, eteği önden düğmeli. Marlowe konuşuyordu, öyle hanım hanımcık, haminnecik otururken, hayret verici pervasızlıkla, Ganymedes'le oynayan Jüpiter, Kartaca Kraliçesi bilmem kimin trajedisi, Marlowe meyhanede çıkan kavgada bıçaklanıyor, öldürülüyor. "... Shakespeare, hattâ Goethe, ondan fevkâlade faydalandı..."

Dido! Kartaca kraliçesinin adı, evet, Dido!

Fotoğrafta, başörtülü Halide Edib'in karşısında, ayakta duruyor, el pençe divan Fatma Asaf.

Ona, Halide Edib'e, daha kanlı veremler yazmış olduğunu söylemiyor da, vaktiyle kitabevinde çalıştığını, camekâna *Sinekli Bakkal*...

Picasso'nun sanatkârlığı ya da şarlatanlığı -tıpkı Dali- derken, *Gün Günden Uzakta* falan; Ufuk Işık, "İkinci baskıda romanın başındaki dizeleri niye çıkardınız?" diye sordu, "Goethe'nin dizelerini." Kuşlar uçtu, doruklarda sonsuz susku, ince esintide yaprakların hışırtısı bile işitilmiyor.

O zamanlar Goethe'ye hayrandı, Madam Şarlot'un küçümseyişine rağmen. Madam Şarlot'a göre, hiçbir etkisi olmamıştı Goethe'nin Fransız edebiyatında.

Ama doruklardaki suskuya çarpılıp kalmıştı Fransızca çeviride Fatma Asaf ve öylesine ihtiyaç duyuyordu uçsuz bucaksız dinginliğe, öylesine yaralanmış, Demiray'dan umudu kesince; aşk karanlıktır. Geriye kala kala tango gecesi kalmıştı, lavanta rengi bir mutsuz gece.

“Fatma’nın ruh durumunu pekiştirir diye koymuştum. Ben çevirmiştim. Sonra özentî gibi geldi.” Heves ediş. Ufuk Işık’ın dikkatine şaşıtı. “Gözünüzden kaçmamış.”

Nasıl bir saklanış bu böyle, hele geçmiş konuşulacak, eşele-necekse. Kraliçe saldırganlaşıyor: “Gözünüzden kaçmamış.”

Sonra, pat! diye: “Havyar sizin için. Seversiniz.”

Ufuk Işık teşekkür etti. Yardım etmeye çalışıyordu, Bekri’nin hazırladığı küçük sandviçler kayık tabakta, o eski kâse kristal, havyar için. Varlıklı evlerde her şeyin kâsesi bıçağı ayrıdır. Kraliçe, şimdi, başka bir akşam, hiçbir akşam gündüz, yoksul ve varlıklı, iki ayrı dönemini de konuşmaya yanaşmayacaktı.

Kâseyi hatırlıyor olmasına şaşıyordu Ufuk Işık. Sonra duvarlarda resimler, fırtınalı deniziyle Ayvazovski. Kanaviçeler henüz asılmamıştı. Portresinin önünde, yanı başında durmuştu Fatma Asaf, ışıktan bir aylaıyla çevriliydi.

Apartman yerli yerinde, bazan önünden geçerken. Bebek eski şaşaasını az çok koruyor.

Aşk karanlıktır, ama yine de güzel bir geceydi diye düşünmeye çalıştı -sonbahar yaprakları uçuşuyordu, hava adamakıllı soğuktu-, burukluk azaldığına göre, ruhun burkuluşu, maskaraca bir gece olduğunu saklamayarak; kitabı kutlamışlardı. Ayakta dimdik durabiliyordu.

“Joan Crawford gibisin bu gece!” Övgü müydü alay mıydı Demiray’ınki. Karşılıksız bıraktığı o eski aşk.

Şimdi hem Virginia Woolf hem Joan Crawford, güvençli, dimdik, onları bütün içyüzleriyle yazdım -yazamamıştı, hayli ek-siltili-, salona giriyordu.

Profesör Nur Edige’nin dâvetiydi eski Yunan medeniyeti mitologya ‘hümanist kültür’ün son takipçisi. Rengârenk güller sadece güller onlarca vazoda; ev çiçekçi dükkânına dönmüştü. Yoksa sadece beyaz güller mi?

Yağmurun altında koşuyorlardı, epey ıslanmışlar, çiçekçi dükkânına. Tentenin altında, birbirlerine sarıldı sarılacaklar, içerde beyaz güller beyaz zambaklar beyaz gelin çiçekleri! İstanbul Beyoğlu sanki Paris; inanmıştı Demiray’a, biraz sonra aşk!; sinemaya yetiyeceklerdi.

Birkaç sahne kalır geriye. Üstümüze çullanan Shakespeare dünya bir tiyatro sahnesidir diyor. Meselâ yağmurdaki sahne...

Ama yağmurdaki sahne birçok zaman kirli masalarda rakı sularında boğuldu.

“Ne hoş güller bunlar böyle!” Yalan ünlemi oturtarak söylemek zorunda kalmıştı.

“Sizin için! Sizin için! Her şey bu gece sizin için!” Lotte yanıyor, cırlıyordu.

Çiçekçi sevgilisi de gelmişti, adını asla hatırlamıyor, Kartaca kraliçesinininki Dido, ‘genç kız’ Nur Edige’nin yanında maskülen bir kadın, asık yüzlü, dirhem makyaj -eskiden ‘makiyaj’ yazardık daha doğru- yapmamış, çekingen, tutuk. Çiçekler için Fatma Asaf ona da teşekkür etmek zorunda.

Tanpınar kırmızı kadife güllerin cinsini sormuştu “Çardak gülü dediklerinden mi?” Acaba o günlerde, o çok eski günlerde ‘çardak gülü’ deniyor muydu, çardak gülünü şimdi mi uyduruyor?

Niyeydi bütün bunlar, ne önemi vardı, ne önemi olabilirdi ki; geçip gitmişti, kurtulmuştu. Fakat hatırlıyordu.

“Siz de vardınız” dedi.

Ufuk Işık “Nerde?” diye sordu.

Daha mutfaktayken -ilkini bir dikişte- ikinci kadeh. Demek iştirtoya bu kadar ihtiyaç duyuyor. İştirtoya ihtiyaç duyuyor ve söylenenleri anlamıyor, algılayamıyor. Yaşı daha da ilerleyince ne olacak?!

“Romanı kutladığımız gece.”

Çevresinde dört bir yanından hiç de konuşma kahkaha olmayan bir yığın fısıltı kahkaha yüksek ses, yine işitiyordu. Gece başlıyor. Romandan sonra ilk kez Demiray’ı görecek; tek satırını

okumadan arka kapağı yazdı. Bir dolu kahkaha inilti. İçeriye girdi. Gül rayihası bayıltıcıydı.

Kristal kâse Bebek'teki evden. "Eren"ın yaptığı Fatma Asaf portresini ilk kez Bebek'teki evde gördü. Romanda bunları da yazmış romancı, yani Genç Yazar'ın havyara batıp çıktığını, eşyayı, "möble"yi küçümsediğini, portreye hayranlık duyduğunu.

Mavi ipek kadife Louis XV takımları yakışksız bulmuştun, sırma şeritleriyle. Dünün aşk romanlarından dekor. Biblolarla dolu vitrinler, kristaller, ağır âvize; Nazmi Ziya'nın mor salkımlı yokuşu yapayalnız kalmıştı, Çallı, Ayvazovski yapayalnız.

Az daha, hangi roman diye soracaktı, hangi roman kutlanmıştı? Sonra *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*; demin o 'Artık' için uyarmıştı Fatma Asaf. Votka iyi geldi.

Niye başkasının evinde? Bir daha görmediği Nur Edige "Hikâyelerinizi daha çok seviyorum" demişti Ufuk Işık'a, içtenlikle mi, bilgiçlik, yukarıdan bakış, düpedüz küstahlık, "Keşke hep hikâye yazsanız!.." Çınlayıp durmuştu. Yazdığı hepi topu... yoo, epey roman. Başkaları da söylemişti. Sonra bunlar unutuldu, ne yazıp ne çizdiğimiz unutuldu.

Niye Nur Edige'nin evinde? Sırf Fatma Asaf'a ayıp olmasın diye gitmişti.

"Keşke hep hikâye..." Pembelerle gençliğini mumyalamak istemiş; otobiyografik romanın kişileri arasındaydı o da. Çağrındaki herkes romanın kişileri idi, her biri yeni bir isim kuşanarak. Eski, asıl isimleriyle oradaydılar. Bekliyorlar. Bekliyorlar: Evden eve dolaşıp dedikodular yapan dedikodular taşıyan "Genç Yazar", kendisi; ama sonra yüceltiyordu romancı, herkesi, romanındaki kişileri. Herkesin ıcığını cıcığını çıkarmaya kalkıştıktan sonra vicdan azaplarıyla sevgiler sunuyordu. Sonra yeniden ıcık cıcık.

İcık cıcıkçı, gecikerek, geç antre, yabancı gibi gelmişti. Mısır bile denemezdi. Hafiyeyle romancı karışımı; soğuk ve uzak.

Hafiyeden yılgın, Fikret Hoca, “Fatma’nın başarısına!”, kadeh kaldırıyordu, romandaki Eleştirmen, Fatma Asaf’a aşkı başlar başlamaz bitmiş, cinsel isteklerine bedbahtlığına göndermelerle kuşatılmış, gece sürüp giderken ikide birde sık sık “Fatma Asaf’a kadeh kaldıralım arkadaşlar!..” Tutamadığı, engelleyemediği oç alıştı, romandaki ‘Eleştirmen’in intikamı.

Oysa hepsi yalnızdılar. Fatma Asaf bir zamanlar Fikret Demiray’a âşık.

Votka iyi gelmişti; Ufuk Işık güldü.

Kraliçe, “Niye gülüyorsunuz?”, epey yorgun, bir hayli alıngan.

Ufuk Işık gülüyordu Genç Yazar’a o evden bu eve dedikodularla, hafiye anlatıcı-romancıya gülüyordu annesiz babasız, yağmurluğunun etekleri uçuşan, cinselliğinden korkmuş Eleştirmen’e o eski sevda, anlatıcı-romancının birden kaygılarla onu yeniden yeniden yüceltişine, dürüst, aydın, ödünsüz, cinsellik yalnızlık, sonra ölümler tabii cinsel yaşamları toprağa karışmış, insan tektir biriciktir kimse kimseyi bilemez anlayamaz.

Meşhur Terzi Nedret’in bir top kumaştan elbisesi alacalı bulacalı otrişler fişkırıyordu. Doktor Münir Nurettin -romanda sadece “Doktor Nuri”; romancı, ‘aile kazığı’ o güzelim ismi atlamak zorunda kalmış- herkese iltifatkar ve karısı Yıldız kendinden çok genç, birazdan çiftetelliye başlayacak. Doktor Münir Nurettin’i Fatma Asaf’a bulan Prof. Edige, mitologyayı bırakmış, şimdi toplumbilimci, “Ziya Gökalp Türk’ün yolu hep Batı’ya! Batı’ya!..”

Biz roman kahramanları... içeriye geçeceklerdi oturma odasına, Louis XV takımlar çoktan kapının önüne. Orman içerdedi. Öykü roman kahramanlarından sadece iki kişi kalmışız. “En sevdiğim hikâyenizdir ‘Orman’. Sizden ayrılırken Orman’a da hep veda ettim.”

Gözlerinin çağla yeşilindeki pus birden dağılıyor kraliçenin. “Sahi mi söylüyorsunuz?”

Orman difenbahyayla ikimiz. Bir daha görmediği Nur Edige hepimizi bir araya toplamıştı; “Türk’ün yolu Batı’ya, hep Batı’ya!” Orman’dan herhalde habersiz.

Fatma Asaf, kadehini bırakmış, biraz sevinçli biraz hüzünlü; tabak kenarında ince kırık, kornişonlarla bezenmiş füme dillerin -Fendi Bekri özensiz dizmişti-... “Ben getiririm, siz geçin lütfen” dedi kraliçeye. Yaşlanmış amansızdı: Bir tabağı taşıyamıyor-dunuz.

“Orman elbette sizin de dostunuz.”

Durup ikisi, bir an...

Öyle kolayına, durup dururken roman kahramanı olmuyorsunuz. Bir geçmişiniz olmalı romancı için ve romancıyla, yaşanmış, okunmuş, bellekte iz bırakmış, gözlenmiş, tanıklık edilmiş. Sonra isterse tabii, sizi yazmak isterse -Ufuk Işık’ı yazmak istemişti-, sizi yazmayı gerekli görürse. Önce adınızı değiştiriyor -bazan boyunuzu bosunuzu, saçınızın, teninizin rengini-, yeni bir ad uyduruyor, vaktiyle annebabanızın uydurduğu gibi. Fatma Asaf simgeli bir isim seçmişti: Genç Yazar. Ufuk Işık şimdi Genç Yazar’dı.

Ama Fatma Asaf “Bir roman kişisinde bazan bir iki gerçek kişiyi birleştiririm...” *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’da birleştirmemişti.

Size konuşmalar da uyduruyorlar, tırnak işaretleri çift, çizgiler, söylememiş olduğunuz halde bir şeyler söylüyorsunuz. Sonra orada hapsolmuş, romancının yaklaşımıyla, romancının görüngesi, tahminden öteye gitmeyen bilgisiyle romancıya tutsak. Votka kışkırtıyor.

Votka kışkırtıyor ve orada romanda Genç Yazar tutsak. Genç Yazar sanatkâr evlerinin birinden çıkıyor birine yetişiyor, yetişirken dedikodular da yetiştiriyor. Genç Yazar söz götürüp getiren-

di. Beni öyle bilmiş... Ancak bu kadarını yapabiliriz ve gerçeklikte olmayan birini yazdım o hiç Ufuk Işık olabilir mi siz benzetmişsiniz gerçekte olmayan birini yarattım... pek çok böbürleniş.

Derken Fatma Asaf acıyordu, gözleri yalan söyleyemiyor diye yazmış. Şaklabanlıklar yaparken bile, gözlerinde saklayamadığın bir hüüzün varmış. Huzursuzluk duyarak okumuştun. Başkalarının seni yakalamasını istemiyordun; Fatma Asaf 'kısıvrak' yakalamıştı. Bizi, hepimizi ilerde malzemesi yapacak diye yazmıştı; belki bir romanda belki bir öyküde, ilerde, birer ikişer görüneceğiz onun yazdıklarında.

Henüz yazmadın. Hiçbirini yazmadın. Sadece övgü dolu eleştiriler, tek tük anı yazısı.

O korkunç geceyi anlatabilirsin, kaleme dökebilirsin: Fatma Asaf, sen, Fikret Hoca; Fikret Hoca'nın ağladığı.

Fikret Hoca'nın sana anlattıklarını ve Fatma Asaf'ın *Hayat Rüzgârı Dolu*'da yazdıklarını karşılaştırabilirsin: Yaşamdan edebiyata. Kişiler değişince, anlatılanlar, bakış açısı da değişir.

Evet ama, kaygıyla duruyorsun: Dedikoducu değil miydim? Dedikodu muydu ordan oraya koşturarak anlattıkların, her gittiğin eve kişiye yaranmak. Onların arasında var olmaya çalışıyordun, bu sosyalist bu Kemalist bu Osmanlıcı bu marksist bu milliyetçi bu bireyci bu toplumcu bu toplumsal gerçekçi bu sağcı bu kafatasçı bu kızıl bu yeşil... aralarında var olmak istiyordun. Yine son yudum bu votka.

Roman kahramanları birer ikişer geliyorlardı. En son kraliçe. Kişilerini böyle karşısında görünce ne hissetmişti? Güllerin güzel koktuğunu, bütün evin gül koktuğunu söylemişti galiba; parfümü manolya kokuyordu.

Artık iki roman kişisi -o, başrolde, sen figüran- yüz yüze. Biraz buruktun. Burkan, canını asıl yakan, senin için yazdığı o cümle: "Öyle bir yeteneğin bir gün yenilip baş egebileceğini düşünmek acı." Niye duymuştu bu kaygıyı, neden böylesi bir ge-

lecek; güvensizliği nerden kaynaklanmıştı? Hem de çakallara baş eğmenden korkuyor. Yazmış, sonra giyinip kuşanmış, manolyalar sürünmüş, karşında duruyor, gözlerinin içine bakıyordu.

Şimdi kadehi bardağı zar zor ve tabağı taşıyamazken; hatırlıyordu Ufuk Işık, hangi çağrışımla?; Fatma Asaf Bodrum Kale-si'ne çıkmış, romanda bir kez daha, büyük çanı çalmış uzun uzun. Genç Yazar'ı ünlendiren romanı anarak. Necdet Bey'in itirazına, öfkesine rağmen. Hayır, Fatma Asaf, Mavi Yolculuk'a hiç katılmamış; Bodrum Genç Yazar'ın romanında. Hepsi eski arkadaşlarıken Mavi Yolculuk'a çıkanlar. Evli bir kadın, Necdet'in hukukçu camiası falan. "Çıldırдың mı sen?!" Bodrum'u biz de görelim gezisine katılanlar, Necdet'in hukukçu camiası falan, gülüyorlarmış, kadınlar erkekler, karkocalar, çanı uzun uzun çalan yaşını başını almış "Necdet Bingöl'ün karısı"na romancı.... "... Genç uğraşdaşıma selâm gönderiyordum" diye yazmış.

Belki de votka iyi gelmiyor, alkol iyi gelmiyor, viski, rakı, çünkü sadece anılar, geçip gitmiş şeyler, yitik, hep yitik.

Genç Yazar sevinçten uçarak yazıyordu, mutsuz yaz tatili, kaç arkadaştlar, şimdi hepsi bir yerlere savruldu, kırgınlığını, dışlanmışlığını yazıyordu, onlardan ayrılmış, çalınan çan!, uçsuz bucaksız deniz, dalgalar, iki deniz feneri, deniz kuşları, deniz! Mutsuzluğu önemli değildi; doruk noktasını mutsuzluğuna borçlu! Yazmaktan esrimiş! Orada kendi kendine ve çan!

Genç Yazar'ı "anlar gibi" olduğunu düşünüyordu Fatma Asaf. Akşamı seyrederken. Artık Kale'den inmişler, Kale'nin önündeki kafede oturuyorlar, bir zamanlar muhakkak ki balıkçı kahvesiydi, sus pus, cinini içiyor, Necdet ikinci fırtınanın ne zaman kopacağından... Oysa hatıralar, yine hatıralar, yarın umutlarıyla coşkun, Kalamış'taki küçük bahçe Todorı, herkes birbirine dost, herkes iyicil, ama geçip gitmiş... gitmiş gitmiş! Anlatıcı-romancı, "Dostum" Genç Yazar'a hak veriyor: Çan!

“... Romanda ‘romancı’yı yazmak düşüncesi bana hep cazip geldi. Romancının romanı niye olmasın ki.”

Valikonağı’ndaki evdeydi. Edebiyattan konuşmak Fatma Asaf’a zevk verirdi. Romancıların ‘kendi’ hikâyeleri; çok erken bir dönemde alımlamış, ilk kez galiba *Denize İnen Yol*’da. Gençliğinin çoktan sona erdiğini bir türlü kabul edemeyen, hattâ zaman zaman büsbütün unutan, ‘genç kız’a âşık olan ihtiyar muharrir *Denize İnen Yol*’da.

Ufuk Işık *Denize İnen Yol*’u mutlaka konuşacak.

Denize İnen Yol diye sordu. Acımasızdı; hatırlayamadığı her şeyi soruyor ve bekliyordu.

Genç kız paraya kavuştuktan sonra elbiseler elbiseler diktiriyordu: Hatırladığı buydu. Şapkalar, bereler, şallar, atkılar, eldivenler, ipek çoraplar, yüksek ökçeli iskarpinler alıyordu. Ufuk Işık'ın öğrenmek istediği elbiseler şapkalar olmasa gerek. Oysa acıydı: Kendi özlemlerini genç kıza yaşatmıştı.

Pembe elbiseler, mavi elbiseler, lavanta rengi... Lavanta rengi bir şeydi geceydi.

Sadece yorgunum, zihnim çok yorgun; geçiştirmeye çalışıyordu. Fatoş söylemişti; “Bu söyleşi seni çok yoracak.” Bütün mâziyi geri getirmeye çalışan Ufuk Işık yüzünden; zihni karma-karışık.

Neyse ki şu âna kadar belleği ihanet etmemişti.

Nedret'i görünce; elbette burada olacaktı, çağrılıydı, Nedret Dikmener, yılların sosyete terzisi, soyadı sonradan mı acaba?; artık dikmiyordu, modaevini kapatmıştı. Ona öyle gülümseyerek; oturuyordu, çok şişmanlamış, kalın mercekli gözlükleri kavanoz dibi cam; keşke onun diktiklerinden bir şey giyseymdim. Ama taklit gri vizon yakalı tayyörü, geçmiş silip atmışçasına yepyeni, hiç de fena dikilmemiş. Çakalların çağına rağmen giyimkuşamlarımız devam ederdi.

Eski terzi tayyöre bakıyordu.

Eski terzisine sarılırken, “Bir zamanlar senden genç kız elbiseleri isterdim” dedi, güleç, pişman, “allı morlu... Üzerdim seni.” Bir ömrü dökmeye gelmiştin buraya bu çağrıya.

Nur Edige'nin kılığına kıyafetine bakıyordun ama, Terzi Nedret'in Alyoşa'ya diktiği harikulâde jüponu hatırlıyordun.

Alyoşa az ötenizdeydi; Hamdi Bey'le yan yana duruyorlardı. Gelmişler. Fakat nasıl olur?!

Ufuk Işık, son bir umutla ya da umutsuz, *Denize İnen Yol*'a geri döneriz, ses alıcıya: “1936. Dergilerde, gazetelerde hikâyeleriniz yayımlanmaya başlıyor.”

Ötelerden bulanık dönüyor, puslu, bungun. Bir an. Sonra, “Kitaplarıma hiçbirini almadığım hikâyeler. Çalakalem, şişirme.” Sövgülerinde yetinmiyor: “Berbat. Tam gazete, magazin hikâyeleri. Hiçbir değeri yok! Söyledim size.”

Ülkülerin... “muasır medeniyet seviyesi”nin getirdiği, vaat ettiği bu mu olacaktı; her güne, her haftaya ucuz bir aşk. Ucuz aşk. Sonra da bir şey değişmedi, işte şimdi, yirmi birinci yüzyılda, kendisine dayatılanı okuyan, okur gözüken ahmak okurlar, günün meşhur yazarı kimse onun peşinde ağzı açık ayran budalaları. Doksanında, ilk romanlarına azıcık tarih Osmanlı tasavvuf bilimkurgu şifrekurgu mifrekurgu cilâsı çekse, liste başı olur. Edebî mücadelesi kimin içindi? Geline, varılan yer bu olduktan sonra...

Bu kez pussuz, berrak, bir an duruyor. Yüzüne götürüyor sol elini, eli titriyor -neyse ki belleğim ihanet etmedi-, saçını düzeltiyor. Sevecenlikle gülümsüyor. “Anneannem çok tatlı bir kadındı. Onları kesip saklamış, zarflara koymuş.” Çekmecelerden çıktı, kanaviçelerle birlikte; mürekkebi solmuş, kâğıdı iyice sararmış gazete kesikleri. “Bazılarının adını kesmeyi unutmuş, bazılarında son paragraf, son satırlar eksik.”

“Sakladınız mı?”

“Bir kısmını. Kendimle hesaplaşacağım bir gün çıkagelirse...”

Ufuk Işık ikinci votkanın cesaretiyle “Yazarlığınızın ilk döneminden hep tiksinti duydunuz” diyebiliyor, “önünde sonunda yazı emeği değil mi?” Üçüncüsünü sonra içecek.

“Hayır. Mecburiyet.”

“Başlarken mecburiyet değildi. Mecburiyet olmamalı. Okuduklarımızdan, yaşadıklarımızdan bir dürtü...”

Meselâ küçük kibritçi kız büyükannesinin kucağında göğeyi ağlıyor. Hayır ölmedi, büyükannesi bir melekti diyorlar, gökten gelip alıp götürdü onu göğeyi. Denizkızı, genç tiğinin doğum günü... sonra gemi battı ve denizkızı... şimdi genç tiğinin evleni-

yor, denizkızı... Hayır çok mutlu diyorlar ve Andersen, kuklacı, kim bilir hangi acılarla; acıyı yazmak için o dürtü.

Hemen itiraz ediyor: “Çocukluğumda başlıyor yazarlık hastalığı. Bence hastalıktır.”

Ufuk Işık yanıtlamıyor.

“Anneannemin anlattığı masallar hep acıklı biterdi. Mutsuz sonlara mutlu sonlar bulmaya çalışırdım.” O küçük kıza acıyor, endişesine, üzüntüsüne, çabasına; kendi kendine ağlıyordu küçük kız, ölen su perisi için. Günlerce, bahçenin yosun tutmuş havuzunda su perisini göreceğini sanmıştı.

“Miss Brill”e gönül vermiş bir yazarın, yazmak hastalığıdır demesine yorum... imkânsız. Fakat nerede böylesine yıkıldı, kendi kabuğuna çekildi, sertleşti.

“... İyi şeyler yapabileceğimi zannediyordum.” Susuyor. Sevecenlik büsbütün siliniyor yüzünden. Bitkin, güçlkle uzandı votkasına. Yine bir yudum; yudum yudum içiyor. Günlerce havuzun başında. Su perisi ‘sahiden’ öldü... “Bunları çok anlattım. Bunlar defalarca yazıldı. Siz de kaç kez yazdınız.”

Yine susuyor. Karar veremiyor, kararsız kalıyor; başka bir mesele üzerinde durulabilir: Neden ülküler, inkılâplar ortasında, yalnızca muasır medeniyet seviyesine erişmeye çalışırken, neden halk kapış kapış, Bay Fikri yerden göğe kadar haklıydı, başka türlü okutamazdınız başka türlü okumuyorlardı, Etem İzzet Bey beş satır aşk şehvet bir satır İstiklâl Harbi Aşk Güneşi Esat Mahmut şehvet espionaj egzotizm zavallı Peyami Safa Server Bedi’ler döktürerek... “Çok acımasızdı koşullar.”

Edebiyatı hastalık saymadığı, edebiyattan, yazmaktan hoşlandığı günler de vardı. Kararsızlıklarla, endişelerle, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu yazıyordu. “Şiir arıyorum, düzyazıda şiir arıyorum.”

Çok hoşuna gitmişti Ufuk Işık’ın. “Şiirle daha çok beslendik galiba.”

“Bir romancının” demişti, “en büyük yarışı şiirle.” Yağmur yağıyordu o akşam da. “Hattâ, çok eski şiirlerle.” Camlara yağmur... Hatıralar arasından Fikret’in mısraları “*Küçük, muttarid, muhteriz darbeler*” kafeslerde camlarla hep titreşiyor, bir ağlaşıp bir eğleşip, sokaklarda seller akıyordu... “Yağmuru böyle yazmak...”

Ufuk Işık dinlemişti.

“Bir şey içelim” demişti sonra kraliçe, “votka içer misiniz?”
Bürür bir soğuk gölge etrafı hep...

Yağmurun sesi bir an aldatır. “... Ben çok aldandım.” Hep bir ‘şair-romancı’ olmak istemişti Fatma Asaf, büyük bir şair-romancı. Şiirle düzyazı arasındaki sınırları, karışıklıkları tümünden si-
lebilmiş, silmiş.

Yağmurlu, kasvetli, yine de umut, paylaşmak dolu o akşam erimiş... Ufuk Işık da keşke şair-romancı... Erimiş erimiş.

Pencereden görünen bahar dalı karardı, çiçekler seçilemiyor. Fatma Asaf yağmurda dökülüp gidecekler diye korkuyordu.

“... Yağmurlu akşamda votka...”

“Yardım etmemi ister misiniz?”

“Siz oturun Ufuk Işık. Ben şimdi hazırlarım.” Dimdikti, ölüm yanına varamamıştı.

Pencereyi açmıştın, yağmurun sesini işitmek için, yağmur yüzüne çarpsın diye. Aşka yakın bir duyguyla başın dönüyordu.

Hainlik mi değil mi; Ufuk Işık çantasından *Denize İnen Yol*’u çıkardı; sehpa dantelası fildişi, yeşilli mavili camlardan lamba; yanına bilhassa almıştı. Fikret Muallâ’nın resmi gibiydi orada köşk. Eski romanınızda *Denize İnen Yol*, doğumumdan önce yayımlanmış. Avrupa harbin ettiklerini hâlâ sarıp sarmalamaya.

Kraliçe, cildi dağıldı dağılacak, kapağının neftisi solmuş kitaba baktı fakat görmedi. Bir zamanlar imzalamıştı, handiye kırgın, öfkeli, isteksiz.

“Size imzalatmıştım.”

“Hatırlamıyorum.”

“Dönüm noktası bence *Denize İnen Yol*’dur. Bir daha bastırtmadınız.”

“Yasakladım. *Bahar Yağmuru*’nun eli ayağı düzgünü olmasını istemiştim.”

“İthafınızı kitaba alıntılanmak istiyorum.” Dillerden, kornişonlardan, ağzına atıyor.

“Ne yazmışım?”

Okuyor, apar topar çiğneyip yutup. “Sevgili dostuma...”

“Her zaman dostumdunuz, genç dostum...”

“... 1940’lar. Girdapta. İş peşine düşmüşüm, ucuz romanlar yazıyordum. Ancak yakamın iki ucu bir araya gelebiliyordu. Günün talebi neyse, ne tutuyorsa, onları yazıyorduk. Onları yazarken, ne zaman doğru dürüst bir şey yazabileceğim diye kahrolurdum. Sabahlara kadar çalışır, bu zırvalıkları yazardım. Sonra da gazete kapılarını aşındır dur.” Fatma Asaf’a baktı.

“Öyleydi.” Gözlerinden yaşlar filan süzülmedi. Kaskatıydı.

“Bence bir mektup, kısa, özlü bir mektup.” Tekrar elyazısına. “Yıllar sonra, diye yazmışsınız, size imzalamak biraz hüzün veriyor.” Votkaya ihtiyacı var.

“Ufuk Işık’ı ciddiye almışım.”

Votka, cin, rakı, biraz daha. “İmzalamak istememiştiniz. Zorla imzalatmıştım.”

“Niye? Mâziyi yüzüme mi çarpmak istiyordunuz?” Geçmişti zaman, acı duymuyordu. Evimdeki dost yüzlü düşman; onu kovmalıydı, şimdi, hemen. İnsanları boş yere sevmiştii.

“*Geceleyin Yıldızlar* sevdiğim bir eserinizdi, *Denize İnen Yol*. İkisinde de Kadıköy’ü’nü, Göztepe’yi, eski harap köşkü anlatıyordunuz. Köşk, Fikret Muallâ’nın resmi. Bilseniz, ne kadar çok özlüyorum bu romanları. Bütün üslûpta peyzajların dinginliği. Köşk bir zamanlar beyazmış, pancurları da kırmızı...”

“Köşkü *Kapkaranlık*’ta yeniden yazdım, hakikati...”

Bahçede palmiyeler cadalozu. Artık yalnızca o romanlarda kalmış nilüferli alabalıklı küçük havuz. Jeyan -Jeyan'dı genç kızın adı- havuzun kenarına oturmuş...

“Fikret Muallâ'nın mı?!” Güliyordu. “Neler sayıklıyorsunuz! Resimleri, taslakları birer şaheserdi.” Şimdi çağla yeşili değil, limonküfü gözlerinde uzaklardan solgun bir ışık parıltısı. “Dün verem bugün kanser, ellilerde kanser. Semih Lûtfi, Bay Fikri ne isterse, bu sene mutlu son gelecek yıl mutsuz son, meşhur muharrirler muharrireler nasıl yönlendiriyorsa piyasayı... Hangi Fikret Muallâ?!”

“*Denize İnen Yol* farklı. Ergenlik çağından genç kızlığa geçiş; Jeyan'ın bunalımları...”

“Evet ama lüzumsuz bir intiharla, koluna bir yasak aşk takmış. Melodram.” Durdu.

Tuhaf, kaputu andırır paltosuyla Fikret Muallâ'yı gördü. Dönmüştü, gülünç gecede Fatma Asaf'ı yalnız bırakmayacak, bu gülünç geceden kim bilir ne çizimler çıkaracak.

“Yazınız” dedi, “Fikret Muallâ'yı burada yaşatamadık, barındıramadık biz. Karacaahmet'in mezar taşlarını müstehcen çizdi diye karakollarda süründürdük. Korkular içindeydi...” Belleği pırıl pırıl. Küçük, kalın sesli kahkahasını savurdu. “Kendini, hürriyetini arayan Fikret Muallâ'yı tımarhaneye attılar!”

Kahkahası ama; irkilip kaldı Ufuk Işık.

“Eziyet toplumunda ben korkudan sustum. Şimdi bitti, şimdi söyleyebilirim. Böyle yazınız.”

Şarap... boyuna şarap içiyordu Fikret Muallâ, yılığını yenmek, katlanabilmek için. “Bana şarap ver Fatma.” Ona şarap veriyordu. Maskaralıklar gecesinde çaçalar mambolar yapan Demiray'ı çiziyor, boyuyordu ressam ve -ne tuhaf!- Demiray da özgür, zıplayıp sıçıyor.

Küçük, kalın sesli kahkahasının arasında, Ufuk Işık'a “Votkanız bitmiş dostum.”

Boyuna şarap içiyordu ve kaputu andırır paltosuyla -kül rengiydi- herkesin -kimdiler?- dans ettiği bu salonda tuvalini kurmuş.

“Profesör Edige, Fikret Muallâ’ya şarap verin!” Onun niye kana kana şarap içtiğini sizler bilemezsiniz. Sizler, kokuşuk toplumunuzda şimdi ona hayransınız ama, dün... Dün kayıtsızdılar, hattâ çekiştirmek, iyice aklını oynattığına inanmak hoşlarına gidiyordu. Fikret’in mezar taşlarını işittin mi yaka paça götürmüşler Karacaahmet’ten. Fakat kemiklerini oraya gömdüler, hazin bir gündü, kemikleri Paris’ten kimsesizler mezarlığından çıkarıldı.

Ziya Osman’ın cenazesine gitmemişti ama Fikret Muallâ’nın kemik törenine yetişmişti.

Kimden gizlendiğini bilmeyerek, votkasından gizlice bir yudum içti. Demiray ölüyormuş, demin biri söyledi.

Boyuna şarap içiyordu -bu içişi bilenlerdendir Demiray! Fatma Asaf'ın içi sızladı- ve kaputu andırır yakasız paltosuyla yaz kış, şövale falan kurmazdı, koltuğunun altındaki kılıftaydı ceplerinden boyalar kalemler. Fakat deli değildi, hürriyetine bırakılsa yalnızca resimler. Resimlerinin, Alyoşa'nın gravürleriyle uzaktan bir akrabalığı mı vardı neydi, çocuk kalmakta diretmiş aynı masum dünya.

Kül rengi paltoyu meşhur bir erkek terzisi dikmişti, Nedret'e sormalı, Tokatlıyan'ın oralardaydı.

Edige'nin koltuklarından birine yığılıp kalmış Terzi Nedret'e doğru yürüdü.

Mutfakta yalnızken Ufuk Işık daha çok doldurdu; "Eziyet toplumunda ben korkudan sustum...", yankıdı; nöbet geçmemiştir. Nöbet... nöbetler asla geçmeyecekti.

"Bana da bir sigara verin!"

"Hayır, içmeyin." Bardağı sehpa bırakmış. Yeşil mavi kristal çubuklar ışıltılı.

"Ölürken sağlık aranmaz. Bu gecenin şerefine. Verin!"

Demin titreyen eli şimdi titremezken, sigara, "Hamdi Bey'in iyi arkadaşıydı Fikret Muallâ", sonra "Bakın" dedi, Ufuk Işık çakmağını... "bakın, aşk yazılmaz diye bir şey yoktur. Mesele aşk değil. Aşk başka türlü yazanlar da vardı." Ne kadar özlemiş!, derin bir nefes çekti.

Kimsenin yazamayacağı Hamdi Bey'den başka, "Ah o hikâyesi!", kadın da adam da yaz yağmurunda âşık oluyorlardı. Kadının yağmurda ısıltılar saçan elmas küpelerini hatırlıyordu: Küçük bir ayrıntı ama, seneler senesi belleğinizi işgal ediyor. Yazar olmak bu! Tanpınar'ı da hatırlıyordu: "... Yalnızlığa dökmüş bir adam. Yazdığı insanlardan başka kimsesi yoktu. Et-

rafındaki bütün o dostlar, eş dost, kalabalık sofralar; kimse yoktu...” Gelincik, Sipahi, Hisar’mışçasına gri ve mavi bir duman savurdu.

“Kimsem yok” demiş, “siz evlisiniz, çocuğunuz var...” Bunları hem de Markiz’in şaşaalı günlerinde, herkes Hamdi Bey’e selâmlar, nasılsınız sıhhatiniz nasıl iyiyim iyiyim, hastaydı, bakımsızdı. Görüyormuşçasına, oradaymışçasına, “Şık ve güzel hanımlar hatırını sorduklarında çocuk gibi sevinirdi Tanpınar.”

“... çocuğunuz var.” Belki Fatma Asaf’ın da yazdıklarından başka kimsesi. Sizlerle görüşmek isteyip istemediğini bilmiyor-sun. Fatoş “Konuşmuyor, saatler geçiyor tek kelime söylemiyor” dedi. Neden gelmiyor, neden yok bu akşam Fatoş?

Görüştüğünüzde, başka konuşulacak bir şey kalmamışçasına, kocamaktan ihtiyarlıktan şikâyet ediyor. Yaşlanış merhametsizce geliyormuş. Oysa “Eren”in portresinde gencecik.

Günbatımıydı, sen portreye dalıp gitmişken, salona girmişti: “Demek o Ufuk Işık sizsiniz.” Çandan etkilendiğini söylememişti. Işık aylasıyla çevrili.

Otuz yıl falan önceydi. O Ufuk Işık sendin, korkak, içine kapık, utangaç. Ne söyleyeceğini kestirememiştin. Öyle etkilenmiştin ki, on sekizimdeydim *Geceleyn Yıldızlar*’ı okuduğumda, baştan sona bu eserin öykünmesi, son noktasını koyabildiğin ‘ilk’ romanındı galiba, tabî roman denebilirse, gençlik hevesi.

Sorsan, hatırlamayacak. Bugünün kaygılarıyla donanmış, “Bütün uzviyetim yabancı” diyor, iki adım yürüse tıknefes, gözleri uzağı yakını ışıklar hep sisli, dişleri takır tukur protez, sona ermesi gerektiğini biliyor ama sanki cezalandırılmış... Kulağının ağır işittiğinden yakınıyor, yağmurun sesini işitiyor. Yaz yağmu ru değil, bahar seli. Portredeki genç kız da bahar seline yakalanmış. “... Eren yapmıştı. Arkadaşımdı. Alyoşa da arkadaşımı. Yarın Eren’i arayacağım, sizin beğendiğinizi...” Günbatımında, ilk gün. Eren’i yarın aramış mıydı?

Yağmur artık camları dövüyor.

Printemps'ın mı, Automne'un mu altında oturuyorlardı?

Son romanından parçalar okurken, Fatma Asaf'ın yazdıklarını merak etmiş miydi Tanpınar, yoksa, sadece, güzel bir kadına romanını okumak mıydı mesele. Güzel bir kadınla hoşça geçecek öğle yemeği akşam çayı.

Fatma Asaf demişti ki: “Markiz’in şeftalili turtasına bayılırdı Hamdi Bey.” Hamdi Bey, işte, şeftalili turtasını yerken, belki gülümsüyordu Fatma Asaf, 1950’lerin ortasında, *Gün Günden Uzakta*’yı kaleme getirmişti usta işi eserlerinden. Hamdi Bey başlamış, şöyle yirmi beş otuz sayfa, kadın karakterleriniz kuvvetli falan, derken şair Arif Hikmet’e gülüp geçerek...

“Hamdi Bey’e, Katherine Mansfield’e özendiğimi söylemiştim.” Gerçi Fatma Asaf yolun başında Bâbüâlî’den geçimini sağlamak uğruna gazetelere her gün bir magazin hikâyesi yetiştiriyor, o dönem ölesiye yazmak zorunda kalmış. Yine de Katherine Mansfield...

Şeftalili turtasını tıkanan Hamdi Bey -herhalde kayıtsız- kısacık süren hayatında Katherine Mansfield’in dünya ölçüsünde kıymet kazanmış bir avuç hikâye yazdığını söylemiş.

Fakat Fatma Asaf’ın yazmak mücadelesi, o sarp yol, Tanpınar’ı ilgilendirmiş mi, yazık ki öğrenemeyeceğiz. Fatma Asaf’a sormak isterdi.

Sormuş Tanpınar: “Virginia Woolf’u okudunuz mu?” Kayıtsız evet, daha ‘entelektüel’, estetik. “Kadın romancıların en büyüğüdür, en yenilikçisi. Yirminci asrın romanını değiştirenlerden.” Turtadan bir lokma daha.

Colette’i söylemişsiniz, Woolf’u biraz soğuk, mesafeli bulduğunuzu, ama Colette’in “pervasız ten ilişkileri”, Colette kadar cesur yazmak istediğinizi.

Tanpınar susmuş olmalı ki, gerisini anlatmadınız.

Hem, Katherine Mansfield'in yazdıkları pek öyle "bir avuç" sayılmaz.

Sahneyi değiştirdi. Çünkü Fatma Asaf'ı bu haliyle -düşkün, kötücül, inatçı- görmek ve hatırlamak istemeyince, başka bir zaman dilimine atladı.

Burada değil, azman Orman'ın yaşamak var olmak istediği bu evde değil; Valikonağı'ndaki evde. Necdet Bey ölmüştü. İlk kez yakınıyordu Fatma Asaf: Ruhunda hâlâ on sekiz yaşında bir genç kız, hâlâ umutlar, ama artık boşuna, birdenbire kapıya danyanayan yaşlılık, sabah ağrımayan bacağıınıza akşamüzeri bıçaklar saplanıyor, çöküş, sigaranın marifeti hırıltılı öksürükler, azıcık alkol, mide yanmalarına dur durak yok, uykusuzluk, rüyalarda kesik uykularda ölümler ölmemiş Necdet yeniden yeniden can çekiyor. Gözlerinden ansızın yaşlar fişkirmişti.

Ama bu sahne değil.

Valikonağı Caddesi'nde birlikte yürüyorlar, taksi durağı az ötede, yol ağzında. Birlikte Fikret Hoca'ya gidecekler, karşıya, o acı akşamlardan birine. Fatma Asaf, sebebi yokken, "Hayatınızı yaşayın Ufuk Işık!" diyor, "hayatınızı mutlaka yaşayın!"

Sonra sessizliğine gömülmüştü. Aslında ikiniz de sessizlikle rinize.

Sonra kaç defa, geceleyin, uyanarak karanlığı hissetmişçesine, bu söz! Hayatınızı yaşayın! Uyanarak, doğrularak. Peki ama o yaşadı mı, Fatma Asaf yaşadı mı, onların hayatı... neyi söylemek istemişti? Çok iyi hatırlıyorsun: O akşam, gece boyunca küçük bahçede suskun oturmuştu ve Fikret Hoca her zamankinden neşeli, yalan, acı, canhıraş bir neşe. Bunlar da çıkagelirdi, karanlığın ortasında, kalkıp ışığı yakardın. Gece geçmek, bitmek bilmezdi.

İzdüşümleri sürüp giden bu sahne de değil.

“... Fikret Muallâ’yı renkleri ve figürleriyle baş başa bırakabilseydik... bu kadarını bile...”

Gerisini işitmedi; sahneyi yakalamıştı, kurmaya çalışıyordu.

Kraliçe, Valikonağı’nda da yetmişine yaklaşmış olmalı. Orada armağan etmişti, dimdik, Virginia Woolf *Bütün Romanları*. Bitkiler yine salondaydı, azman, ağaçsı difenbahya, Bebek’teki evin tek tük eşyası bağa işlemeli abanoz büfe.

Virginia Woolf’un romanları, üç koca cilt, Fransızca çeviriler. Katherine Mansfield bir avuç yazmadı, günceler, mektupları. Üç koca cilt, mavi, vişneçürüğü, kahverengi şömizli, ilk romanlardan yarım kalmış son esere, kahverengiye. Öyle bir kahverengi ki pasın paslanışın umudu yitirişin kahverengisi.

Daha ilk adımda, ilk cildin yapraklarını gelişigüzel çevirir çevirmez, Rachel, romanların ‘kim kimi yazmış’ diye okunduğunu söylüyordu, gemi giderken, okurlar romancının onca çabasına aldırışsız, roman yazmak ölüm-dirim sorunuyken.

Rachel’i söyleyince; Fatma Asaf da onaylamış, “Birilerini yazdığımız da bir gerçek ama” demişti. Romancı bir tür fitne-fücurdur, geçmişe dalmış, “... Adalet, Fitne-Fücur müstearıyla dedikodu yazıları yazardı. Sosyeteden, kaymak takımından epey kadının canını yaktı.”

Adalet kocaman yusuvarlak kemik küpeler, elinde gazete, “Miss Brill” tercümesini Maya’da herkese gösteriyor: “Fatma’nın zaferi!” Böyle yersiz coşkunkulukları vardı.

“... ‘Miss Brill’ benim çevirimdi. Gerçi kötü bir uyarlama. Yayımlanunca, yer yerinden oynayacak sanmıştım. Çıt çıkmadı...”

Sanmıştı ki, Katherine Mansfield gibi yazabilse, kendisi ölecek, ama eseri sonsuza dek yaşayacaktı. Acıyla güldü; “Miss Brill”i çevirmesem ne değiştirdi? “Miss Brill” neyi değiştirdi? Kim okuyor bugün, gencecik yaşta veremden ölmüş o duygun kadını!..

Betty Flanders'ın görüntüyü titreştiren gözyaşlarını çözdüğünde -Ufuk Işık okuyor okuyor, bir türlü anlayamıyordu- çözünce utkuya yakın sevinç!, kumsal, deniz, titreşip durmuştu. İki çocuğuyla dul kalmış Betty Flanders'ın gözleri yaşıyordu.

Arka bahçeye bakan yazı odasına güneş vurmuştu. Bakımlı arka bahçede kırmızı güller. Hemen aşağıda kırmızı güllerle arka bahçe ve yeni dikilmiş hercayî menekşeler. Duvarda Nurullah Berk'in Avşası.

Yazı masasının yanında, Clarissa Dalloway gibi duruyordu Fatma Asaf, gülümsüyordu. Sanki geçmişte bir günde, güller, karanfiller, süsenler, leylâklar arasındaydı; sanki, çuhaçiçeklerinin üstünde dönenip duran pervanelere bakıyordu. Onu birçok zaman Clarissa Dalloway'e benzettin.

“Virginia Woolf’u sevdiğinizi biliyorum. Benden bir anı...” Kitapları uzattı.

Sana hiçbir zaman ‘sen’ diye hitap etmedi, isminle soyadınla, ‘siz’, “... siz bir yazarsınız...”

Kitapları aldın. En çok, koyu vişneçürüğü şömiz göz alıyordu. Romancılık çabası, geriye kalan, buraya hapsedilmişti.

İkiniz de geriye kalanın... üstelik Virginia Woolf’tan geriye kalanın hepi topu bu kadar olduğunu, birkaç cilde hapsedilmek olduğunu bilerek; “son bir roman” yazmak istediğini söylemişti Fatma Asaf, tasarı: “Paris’te yaşayan, avara kasnak, mutsuz bir kadının romanını yazmak istiyorum. Aşktan hasta olmuş...”

Kapkaralık’ı seneler sonra yazdı. O zaman kurmuş.

Yazı masasının üstündeki şehir planlarını, Paris, krokileri gösteriyordu. “... aşktan hasta. Niye Paris’te yaşadığını çözemiyor. Hiçliğe savrulup gitmiş öyle kadınlar çok bizde. İsmi Mine olacak.” Birden susmuş, başını çevirip arka bahçeye bakmıştı.

Güneşli arka bahçe.

Resimdeki denizatları denizlerine geri dönmek istiyor.

“... Biliyor musunuz, pek anılmaz ama, Nurullah iyi ressamdı.” Böyle diyor ve sanki yazarlık talihini de söylemiş oluyordu.

Güneş çekiliyordu arka bahçeden.

Mine'nin genç kızlığının geçtiği Göztepe'deki köşkü biraz Fikret Muallâ biraz Cihat Burak diye yazacaktı, sonra.

“... Aşktan hasta olmuş bir kadın. Bir şeyler yapmak istemiş hayatta ama becerememiş. Haiku'ları andırır şiirler yazmış; fakat artık yazmıyor...”

Balkon kapısı açıktı, güller. Haziran ortasıydı. Tutkuyla göğsüne bastırıyordun -bu kez kahverengi şömezli, son cilt-; eve gider gitmez *Entre Les Acts*'ı okuyacaktın. İstanbul'a yaz büsbütün gelmemiş. Paris'ten yeni dönmüştü kraliçe, kulaklarında küçük elmas küpeler.

Ölümler ve roman kahramanları birbirine benzer. Ölümler konuşmaz, roman kişilerini romancı konuşturur.

Sonra duruyor; ne zamandan beri 'roman kişileri' dendiğini... tarih saptamaya çalışıyor. Halide Edib Hanım, yasemen ağızlığına sigarasını yerleştirdikten sonra, "Ben romancıyı kuklacıya benzetirim, roman kahramanlarını da kuklaya. İpler evvelâ kuklacının elindedir, sonra kuklaların", uzun uzadıya gülüyor. Ne var bunda gülünecek? Gülmüştü; "... Handan bana kendini yazdırtmıştı. Üç defa birden sevmiştir; biri platonik, biri cismanî, Hüsnü Paşa'ya, biri..." Üçüncüsünü bulamamıştı.

Votkaya gömülmüş, nedense havvara hâlâ saldırmayan, gözleri patlak, gözaltlarında alkol memeleri Ufuk Işık'a diyor ki:

“‘Roman kahramanı’ daha bir dolu doluydu. Gerçi arı Türkçe’yi...” Yeni basımlarda -eh, arada bir- yeni sözcüklerle donatmıştı, eskiden yazdıklarını.

“... Romanlar da başkaydı zaten. Halide Edib lisanına dokunmamıştı.”

Gelenler arasında *Handan* romancısı yok. Salona uzun uza-diya bakıyor, gelenler arasında onu göremiyor. Ayıp etmiş; *Sinekli Bakkal* aylarca benim sayemde camekânda durdu.

Ölümler ve roman kahramanları birbirlerine benzerler. Ölümler konuşmazlar, roman kahramanlarını romancı konuşturur.

Fakat senin *Bahar Yağmuru*’ndaki genç kız -o, ‘malûm’ genç kızlardan biri- şimdi konuşmaya... kendi başına konuşmaya çalışıyor kalkıyor. İrkiliyorsun.

Senden önce gerçeği görmüştüm diyor. Parazitli -ve gizli-kulaklığını -pili bitiyor!- düzelterek, saçını düzeltir gibi yaparak dinliyorsun: Aşkın imkânsızlığını görmüştüm; tıpkı *Sönmez Aşk*’ta senin gördüğün gibi.

Tam o sırada Nur Edige’yle Demiray dans etmeye başlıyorlar. Ne dansı bu? “Senin için dans ediyoruz Fatma! Eserin için, yapıt!” Nur Edige, Lotte elbisesinin eteklerini iki yana açıp, beysoylu reveranslarda. Daha kulaklık takmadığın için tam işite-miyorsun ama, Demiray profesör hanıma Thomas Mann’ın jurnallerini fısıldıyor, yeni yayımlanmış, *Venedik’te Ölüm* yazarı meğer gerçek hayatında birçok Tadzio’ya... üstelik Yunan çağını geçmiş Tadzio’lara Tadzio’lara...

Dışarda bahar yağmuru sürerken içerde “çiçekli bahar dalı” genç kız piyano çalıyor: “Aşkımın Şansonu”.

Bu “Aşkımın Şansonu”nu nerden çıkarmıştın? Bin yıl sonra tokat gibi çarptı. Muazzez Tahsin Hanım’ın “violet”leri bile daha yenilir yutulur. Genç adam elinde bir buket violetle...

Tabii kapı açılıyor ve içeriye genç adam giriyor, genç kız piyanoda “Aşkımın Şansonu”nu çalarken. Neden Brahms değil, Brahms da çalabilirdi. Tabii, genç kız, çünkü arkası dönük, sır-

tı dönük, genç adamın geldiğini fark etmiyor. Okurlar heyecan içinde!

Nur Edige profesör, hem dans ediyor, vahşi kabile dansı, zıplıyor sıçırıyor, hem “Yeni yapıtınızda herkes Olympos’un tanrıçaları tanrıları!”

Çiçekçi sevgili eski pikabın başında, eski plakları art arda.

Demiray ordinaryüs asistanını da getirmiş: “Dans et! Dans et! Dans edelim dostlar canlar!”

Necdet, kocan, demek ölmemiş!. “Şunların haline bak!” diyor, “Senelerce benim cebimden bunları yedirdin içirdin! Patlayasılar!”

Sus! Ayıp olacak. Romanımın onuruna bu gece...

Takırtılar, hırıltılar, parazitler arasından işittin; *Bahar Yağmuru*’ndaki genç kız -Ufuk Işık ismini hatırlar-, gerçekliği yazmak istemiyordunuz! dedi. Piyano çalmıyor artık, ne “Aşkımın Şansonu” ne Brahms. Aşkın sona erdiğini, bir umut kalmadığını, aşkın can çektiğini falan. “Aşk değildi!” demek istiyorsun, inkâr etmek istiyorsun, kocanın “Patlayasılar!” onlardan birine hiç âşık olunur mu! Ama susuyorsun. Aştı, Demiray’a âşıktın. Hiç değilse, ‘yazarken’, ‘uydururken’, Hikmet Arif miydi?, mutlu olmak yazarken yazdıklarında...

“Aşkımın Şansonu”na inanmamış roman kişinin -bak, buraya yaraştı ‘roman kişisi’- itiraz ediyor: Çok yakışıklı genç adam elinde bir buket viyoletle geri dönmeyecekti. Hiç olmazsa, mutsuz sonla okurlarınızı ‘kandırmamış’ olurdunuz.

Bir buket viyoletle geri dönmemişti ki, viyoletsizdi; keşke dönseydi. Kaçırılmış fırsat. Yarın Bekri *Bahar Yağmuru*’nu sandıktan çıkarsın. O sayfa bulunmalı, o sahnede çok yakışıklı genç adamın eline bir demet menekşe tutuşturulmalı. Fakat heyhat!, ancak o zamanki genç kızları kandırabilirdi...

“Fatma!, bize katıl! Fatma bize katıl!”

Çekingenliğine veriyordun Demiray’ın, bugün yarın evlilik teklif edecek, bir nişan yüzüğü, öylesine yakındınız, herkes sizi

birbirinize sevdalı biliyordu. O senelerde bir genç kızla bir delikanlının -yaşınız ilerlemişti- rabitaları ne kadar ileriye gidebilirdi ki. Dans etmiştiniz, el ele tutuşmuştunuz, yağmurda ıslak saçlarını ve yanağını okşamıştı, sana bakarken gülümserdi; yetmez mi? Dürüst bir erkeğin yapacağı, bugün yarın, nişan halkasıyla...

Ama ‘mutlu son’ için sebep yalnızca bu beklenti değildi. Hayır, imkânsızdı.

Nişan halkasını bekleyen anneannendi. Anlattığı masalları mutsuz bitirirken, masalsız hayattan mutlu sonlar beklerdi.

İmkânsızdı. O seneler, Muazzez Tahsin Hanım’ın ‘mutlu son’ seneleriydi, kapış kapış, *Muallâ*’lar *Kezban*’lar, *Bülbül Yuvası*. Bay Fikri “Saadete erişsinler, genç kız saadet tacını taksın!” dövünüyordu. *Bahar Yağmuru* mutsuz bitecekken mutlu bitti.

Demiray Suat Derviş’i tanıştırmıştı alımlı güzel bir kadın, vakur. “Yeni Edebiyat’ta yazın, istidadınızı ziyan etmeyin.” Kaç kişi okuyordu ki Yeni Edebiyat’ı; hayatını kazanmak zorundaydı. Oysa *Çılgın Gibi* cesaretle mutsuzdur. Yapamamıştın; yenilmiştin. Suat Derviş’ten dönüştü, “Yeni Edebiyat’ta yazın...”, üzgün gözlerine bakarak Demiray’ın ağlamaya başlamıştın; lodosta bata çıka vapur yanaşmaya çalışıyordu Moda iskelesine.

Bir gün geldi: Bütün romanların, bütün öykülerin ‘mutsuz son’!

Aldanıyorsun. Yine kendini aldatıyorsun.

Yağmuru yazıyordu, ayrılığı. Hangi ayrılık? Fatma nihayet terk etmiş Memo’yu. Florya’daki evden fırlamış, Beyoğlu’nda şair Arif Hikmet’le buluşacak. Bir sevda buluşması.

Ama, biliyorsun, bitmişti, biliyordun; Arif Hikmet’le... sonradan ‘Eleştirmen’... bir ara Fahir Kırtaç... aslında, gerçeklikte, Demiray’la bir sevda buluşman olamazdı. Sana “Evlen!” demişti, “Evlen, kimse o zengin adam!” Necdet Bingöl’le evlenmiştin ve Fatoş’un doğumundan sonraydı, *Gün Günden Uzakta*’yı yazıyordun, hâlâ o eski aşkı.

Yağmuru yazıyordu. Memo genç bir kıza âşıkmiş. Sirkeci’de trenden indikten sonra taksi bulamamış, Tünel’e kadar yürümek zorunda kaldı Fatma. Şimşek çakımlarında Yeni Cami heybetiyle ve sonra yine karanlık, klaksonlar, aslında تنها İstanbul.

‘Şehvet’i reddetmişti; Arif Hikmet’e, erkeğin şefkatine gidiyordu.

Demokrat Parti devri: Yobazlar Atatürk’ün anısına saldırıyorlar. Ezan Arapça okunuyor. Falan filan. Sen, evli kadın romancı, yitik aşkını yazmaya...

Suat Derviş’in başına gelenler kaynayıp gitmişti; umurunuzda değildi, küçük yazıklandırlar.

Tenha İstanbul’da taşıtlar tıklım tıkıştı.

Neden yandaşsız kaldı inkılâplar? Neden birdenbire yobazlar, Arapça ezan, kara çarşaf hortladı! Umurun değildi; o eski sevda!..

Ama bir araya geldiğinizde bunları konuşuyordunuz: Başta Demiray herkes heyecanlı Büyük Doğu bu sayısında kimleri ifşa etmiş sonra milliyetçiler Türk Milliyetçileri Birleşti Komünizme Karşı Mücadele alçaklar gericiler hepsini rezil edeceğim beş paralık *İçimizdeki Şeytan İçimizdeki Şeytanlar*... Sen sadece eski aşkı yazmak istiyordun.

Sabahattin Ali çoktan öldürülmüştü. Güzel bir dostlukla başlayan o ilişki... Atsız İsmet Paşa’nın pençesine düşmüş. Sen sadece eski aşkı... Fotoğrafta yan yanadırlar, ikisi de çok genç, gülümsüyorlar. Her bakışında geçmiş zaman boğazlar!

Arif Hikmet’e sevda dilenmeye gidiyordu.

Dün, bütün bunların ortasında, yaşı geçmekte olan ‘genç kız’, biraz da Demiray’a sevdalandığı için...

Geçmiş zaman boğazlar.

Sirkeci’de trenden indikten sonra taksi bulamamıştı, Tünel’e kadar yürümek zorunda kaldı.

Gökyüzü kapkaranlıktı. Koyu karanlıkta Yeni Cami taştan heyulâ. Mısır Çarşısı’nın kapısından ölgün ışıklı bir kovuk. Ta-

şıtlar tıklım tıklıştı. İstanbul'a iç göç başlamış. O kara çarşafli kadınlar Anadolu'dan gelenlermiş Anadolu hep kara çarşafliymiş. Siz İstanbul'da bohem aydın, Ankara Demokrat Parti ekâbiri ve İzmir oldum olasıya "gâvur İzmir"...

Fatma yürüyor, koşar adımlarla, yağmura ilençler yağdırıyordu. Taşıtlar, hepsi, çamurlu sular fişkirtarak geçiyorlardı. Hava birdenbire serinlemişti. Yaz bitiyor. Oysa romandaki romancının, romancı Fatma'nın sırtında poplin elbise; üşümeye başlamıştı. Canı sigara içmek istiyordu. Genç bir kadın, daha doğrusu "namuslu, iffetli" bir kadın -anneanesi ikide birde söylerdi- sokaklarda sigara içmez. Sokaklarda sürtükler sigara içmek ister.

Türkiye üç büyük şehirden ibaret değil; bilmen gerekirdi.

Doksanına birkaç gün -Gün mü? Ay mı?- bir... haziran kala, derinden özlemişsin, sigara tüttürdün.

Memo bir sürtüğün peşinden gitmişti, şimdi o sürtüğü kolları arasına almış, okşuyor, kulak memelerini emiyor, dudaklarından öpüyor. Dekoltesinden göğsü fırlıyor sürtüğün, sütyeninin kopçası açılıvermiş. Yazmış, fakat yırtıp atmıştın; evli bir kadının romancı. Yaa, Bayan Mrs Woolf, kendine ait oda yeter mi yetmez mi, al hayrını gör!

Hayatında olmayan Memo'yu özlüyordun ve Fatma'yı itiş kakış Tünel'e bindiriyordun. Burası hep küf kokar.

Hayatında olmayan Memo'yu evlilikten sonra uydurdun, var ettin. Kocan sana, bedenine tutkundur. Bir kadın olarak seni mutlu kılmaya çalışıyordu. Ruhla beden arasındaki korkunç bölünmeyi, bölünmüşlüğü evlilikten sonra, cinsel yaşamı tanıdıktan sonra; daha da yalnız kalmıştın, daha da onulmaz acı. Karanlığa kayıyordun, hızla yuvarlanıyordun uçuruma. Ne ruhuna, ne bedenine; kocana âşık değildin.

Cinselliğin ateşi parlıyor, sonra sönüyor. Bugüne kadar, uzun yıllar... çok uzun yıllar, kimseyle paylaşmadın, kendine bile söylemezsin: Cinselliğin ateşi!, Necdet'i sevmediğin halde parlar, sonra bu sevgisizlik cinselliğin ateşini tiksintiye dönüştü-

rür Memo'yu uydurdun. Düşlerinde Memo'yla yatıp kalkıyordun. Yalnız düşlerinde mi?; korkunçtu! Her zamankinden de yalnız! Memo! Memo! diyordun, iç sesinle, sonsuza dek iç sesinle!, Necdet'le yatarken. Senin eski köhnemiş romanlarını okuyan kadınların dramı da bu olmalıydı; ruhun bedenden, bedeninin ruhtan tiksinimediği aşk!

Çok geçmeden cinselliğin ateşi sönmüştü; bir ölüydü Fatma Asaf. Memo'yla yeniden yanıp tutuşacak sanmıştın.

Ah o bistronun adı!, bir türlü aklına gelmiyor. Arif Hikmet her zamanki efendiliği, çekingenliği, güven veren sadık âşık haliyle, bistroda bekliyor Fatma'yı.

Niye bekliyor, hem ne diye bekliyor, kuyumcu Artin'den nişan halkası almayacak olduktan sonra, Fatma'yla izdivacı istemezken; düzeltiyordu, bunlar ilk romanlarından kalma sözler; Fatma'nın bedenini istemezken, ruhların birlikteliği mi?

Durmuştun. Ürkmüştün. Son soruları yazmaktan vazgeçmiştin. Güzel bir akşam sarıyordu bahçeyi; küçük mermer masada daktilon.

Hayat Artık Rüzgârla Dolu'yu yazarken ürkmedin. Orada 'Eleştirmen'...

Geliyorlardı, her biri ayrı bir ıstırap maskesi takmış.

Ya sahiden ıstırap kuşandılarsa?!

Hayat Artık Rüzgârla Dolu keşke Çiçek Pasajı'nda kutlansaydı. Yaz geldi mi kapının önüne çıkarırdı Nektar Birahanesi masaları iskemleleri avlunun ortasına; dört bir yanda çiçekler çiçekler. Sonra çiçekçiler birer ikişer kapı dışarı; meyhaneler, birahaneler pasajı oldu.

Zaten niye kutlanmıştı ki. Bu da son senelerin -tabîî epeyden beri ve şimdi gazetecili mazetecili televizyon kameralı- modasıydı. Siz de kamera önüne geçip gülücükler dağıtıp tebrikler kabul edeceksiniz.

Göğsüne bastırıldığı *Sönmez Aşk*'la Dolmabahçe Sarayı'na koşan genç kız kocamış kocamış, şimdi kocakarı, onun ömür döküntüsü eserini kutluyorlar.

Çiçek Pasajı'nda havası olurdu. Gerçi orda da çok şey değişti, orda da ölümler, gümbür gümbür göçtü bina, heykeller, meyve salkımları, sözüm ona onarıldı, içki âlemi değişti, Beyoğlu serseri yatağıymış it kopuk, yeni zaman hikâyecileri şairleri biz yaştakileri mostralık diye götürüyorlar, miçolar boyalı moyalı yelloz biz kocakarılar hayretler içinde. Entelektüel Cavit memleketin son zarif meyhanecilerinden hepimize iltifatlar yağdırdı yazarçizer takımına. Fulya kokmuyor, şebboy kokmuyor, karidesler o eski karidesler değil, dondurulmuş, galiba fiçılar da kalmamış, siyah bira...

Akordeonunuzu çalınız Madam Anahit! Dudaklarını taşıra taşıra kan kırmızı boyamış. Dudakları kan kırmızı Madam Anahit çalınız!

Hayır, Çiçek Pasajı'yla ilgisi yoktu; sanrıda Madam Anahit akordeonunu çalamadan kapının önüne. Çiçek Pasajı gençlikteydi, saatin üstünde Meduza'yı andırır insan başı.

Nur Edige ille "Bende kutlayacağız." Çiçekçi sevgilisiyle birlikte oturduklarını herkes dünya âlem biliyor, niye bizde değil bende?

Gözünü nasıl bir son gürlük hırsı bürümüştü ki, zehir gibi ayazda, kalkıp gitmişti, taksi sürücüsünün Turan Seyfioğlu'nun ikizi olup olmadığını anlayamayarak.

Küçük bir toplantı, kendi aramızda, mini minicik. Ama beyaz güllerden geçilmiyordu. Özenmişti Nur Edige. Sonra herkes, gelmişlerdi!, ayağa kalkıyorlardı, heyecan içindeydiler. Fatma Asaf geç antresiyle gerçek bir star! Fakat nasıl da zavallılık, süflilik sarıp sarmalamıştı ortalığı, zavallılık, merhamet dileniş.

Besbelli romanı hiçbiri okumamıştı. Okusalar, otuz karış suratla karşılarlar.

"Buyurun! Buyurun!" diyorlardı, "Baş konuk geldi!"

Yağmurun şakırdadığı camlar sıcaktan buğulanmıştı. Belki de yağmıyordu yağmur. Sadece Fatma Asaf'ın belleğinde. Hem,

yalnız o kutlama gecesi değil, yağmurlu geceler öyle çok ki! Şimdi her akşam her gece yağıyor.

Onlardan kaçmak için cama doğru yürümüştü. Buğuya bir şeyler yazabilirdi: Eziyet ve tahakküm toplumunu... hepinizi nasıl kasıp kavurduğunu, bedbaht cüceler!

“Size ne hazırlayalım? Ne içersiniz?”

Doktor Münir Nurettin bu akşam için izin vermiş, sigara bile içebilirmiş.

Demiray tiz bir kahkaha atıyor; “Votka içer! Bilmez misiniz, senelerden beri votka içer.”

Çiçek Pasajı’nı hatırlayışı onun yüzünden. Geçmişi anlatmaya koyulmuştu: “... hepimiz rakı içerken bu Fatma ille Kanlı Nigâr votka!” Anlayamamış Doktor’un karısı Yıldız’a kahkahası daha tiz “Bloody Mary! Bloody Mary!”

Demiray’ın neşesine şaşıyordu; yaşlandıkça daha neşeli, Kanlı Nigâr’lar buluyor, daha kayıtsız. Vaktiyle alay ettiği Abdülhak Şinasi gibi romatizmalı hatıralar peşinde. Kadehler birbirini kovalayınca, neşesi sönüyor, belki gözyaşı bezlerinin -bez mi kas mı nedir- gevşemesinden, belki üzüntüsünden, kesik kesik ağlamaya başlıyor. “İçmeyin lütfen artık” diyorlar ona, lâf olsun diye ve seyrederek. “Bırakın, içeyim!” Bu ağlayış, zevzek neşesinden bin beter.

Bu gece için tutulmuş -herhalde öyle-, siyah ceketli genç vale domates suları buzlar doldurduğu votkayı yetiştirdi.

Votkasını içerken -o zaman mı, bir dikişte; şimdi mi, yudum yudum-, herkesin saklandığı, herkesin kendini sakladığı, saklanmak zorunda kaldığı bu çirkin dünya, bu çirkin ortam... Yazamadın! Tuğla roman pörsüyüp gidiyordu.

Tangonun ezgisi yankıyordu, meçhul tango, galiba bitişik daireden. Televizyonda nostaljik bir program herhalde. Ufuk Işık işitiyordu, dinliyordu.

O yeşil gözlerine yanar erir biterdim...

Tangoyu işitiyor musunuz diye soracaktı, vazgeçti.

Demiray tepeden tırnağa cesaret kesilmişti; kendini saklamaz geçiniyordu. Daha dans cinnetine tutulmamıştı. Fakat: *Hayat Artık Rüzgârla Dolu* Fatma Asaf'ın olgunluk yapıtı en başarılı romanı! Arka kapağı kendisinin yazdığını gösteriyordu; gerçek hayata geri dönmüş roman kahramanları da çok şaşırılmış görünecek yarım yamalak okuyorlar, göz atıyorlar.

“... Yaa, ben yazdım! ‘... özyaşamdan izlerle Türkiye’de yakın tarihin karanlığını bu yapıtıyla...’ Yahu ben yazdım!” Nedenise gülüyordu. Yoksa romanı okumuş muydu?

Derken yine D. H. Lawrence’ı anlatmaya koyuldu. Son sıralarda -üç dört yıl, beş on yıl- ona tutkun.

Herkesin saklandığı, herkesin saklanmak zorunda kaldığı...

“... İngiliz romancıların en açık sözlüsüdür!”

“Evet! Evet!” diyordu Nur Edige de.

Köşede gaga gagaya vermiş oturan Dr. Münir Nurettin’le karısı hemen yarın okuyacaklar *Lady Chatterley’in Sevgilisi*’ni, bugüne kadar okumamış oldukları için özür diliyorlar. Bu Dr. Münir Nurettin hatıralar da sigara gibi öldürür Hanımefendi diyen pezevenk, ikisini de bırakacaksınız! Karısı Yıldız -patlıcan moru bir tuvalet giymiş, kendi aramızda, mini minicik çağrıyla hem genç hem pek işveli, ikinci üçüncü eş herhalde.

Öyle uzak bakmıştın ki Demiray’a bir zamanlar âşık olduğun, ama sen Lady Chatterley değildin, yapayalnızdın. Aşk karanlıktır. Aşk yıkıp geçer. Geçti mi?

Belki de işitiyordu; öyle dalgın bakıyordu ki Fatma Asaf! Bakmak bile denemez. İlk votkasını bitirmeden esriyip gitmişti.

Ama bitişikten gelmiyordu, yandaki daireden. Yakınlaşıyor uzaklaşıyor, alçalıyor yükseliyor, sanki gaipden geliyor gaibe ka-

rışıyor. Bütün akşam mı böyleydi, bütün akşam, bütün gece mi yankımıştı?

Fatma Asaf da bütün gece işitmiş miydi?

Çok tuhaf ama, bu tango ‘kötülük’ söylüyordu. Bu tango dalga dalga kötülük yayıyor, ilençler yağdırıyordu. Göçüp gidiş, yitiriş, çöküş, yaşlanış vardı bu tangoda, ayrılıklar, sahip olamayışlar, terk edilişler, sonra sonsuz bir alayla, öç alırcasına:

Bu tango son bir teselli sana...

Halbuki bizim tangolar hep munistir. Demek buna Arjantin sızmiş...

Sana son bir teselli bu tango şimdi...

Deniz kıyısında ince bir meltemle başlayıp bozkır ayazına, yakıp kavurarak, genç kadının yüzündeki baharı çekip alıyor, söküp fırlatıyor. Oysa Eren’in portresinde baharlar kuşanmış.

Bu tango derin bir kederden söz açıyor.

Bu tangoyu işitiyor musunuz Fatma Asaf?

Evet. Çalıp söylemesini Madam Anahit’e ben söyledim.

Akordeon yok ki bu tangoda. Piyano ve gönlü karanlık bir kadın var, şimdi kızıl dudakları sararmış, çok çabuk solmuş.

Yanış tangoyu dinliyorsunuz. Benim tangom değil o!

Bir eksiklik olmuş tabii, fırsat kaçmış!, korktuğundan değil, çekindiğinden falan değil, bilmediğinden. Kaçırılacak fırsat mı geriatri uzmanı gencecik karısıyla, gaga gagaya vermişler, oynak Yıldız geriatrik tedavi için herhalde, teneşir teneşir! Gülüyordunuz Fatma Asaf, zavallıca bir tebessümdü, seni iyileştireceğini sanmıştın Dr. Münir Nurettin’in romanda Dr. Nuri.

Beyefendi, *Lady Chatterley’in Sevgilisi*’ni okuyacağınıza, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*’yu okusanız.

Birazdan ağlayabilir Demiray; “David” diyor -sanki kırk yıllık dostu D.H. Lawrence-, “annesine âşıktı, annesi de ona. Annesi bir küçükburjuvaydı. Sonra kurtuldu David! Kurtuldu!

Başka kadınları tanıdı. Kadınları tanıdı!” Ağlamıyor ama, iyilik dolu gözleri kıpkızıl.

“Öyledir efendim. Freud çok güzel izah eder.” Senin Münir Nurettin.

Demiray, hiç bahsedebilir miydi bunlardan, Heybeliada’da, o kartal yuvasında...

“Kadınları tanıdıktan sonra, cinsel yaşamın eşsiz güzelliğini, doruktaki mutluluğu...”

“Elbette!” Yıldız’ı mıncıklayarak Münir Nurettin.

Pespaye bir tiyatroyu andırıyordu.

Zavallı D. H. Lawrence, *Lady Chatterley’in Sevgilisi*’nin başlangıcında her şeyi anlatmaya, sustuğunu, sakladığını söylemeye... yaşamını ‘itiraf’ etmeye -kime? Siz yalan kumkumalarına!- çalışmıştı. Düşünmüştü bu romanı, çözümlemeye çalışmıştı. Çakalların çağında; başka çakallar, her yerde çakallar, her çağda çakallar: Dertop olup kalmıştı Fatma Asaf.

Lady Chatterley’in... başlangıcında; cinsel iktidarını kaybetmiş Clifford ve varlık sebebi cinsel gücüne bağlı, adı M’yle başlayan, M, hangisi, bahçıvan kuru bekçisi, başkası... İkisi de aynı kişiydi. Ben romancıyım, roman yazıyorum, bilmez miyim! İki-si de Lawrence, ikisi de cinsel sarsıntılar içindeki... Ama susuyordun. Demiray kuru bekçisinin Lady Chatterley’le saadetini anlatıyordu.

Susuyordun. Yaşamın boyunca, sana öğretildiği gibi. Anneannenin öğrettiği gibi. Ahlâkın öğrettiği gibi.

Zavallı anneannen su perilerini boş yere öldürmedi. Susuyordun. Anneanneninki öldüren ahlâktı. Cinsel sarsıntılar içindeki örtük sözlü Lawrence, kadınlara uzak ve kadıncıl; bir maden işçisine duyduğu sonsuz aşk, ölümünden sonra, terekesinde, terekesindeki sayfalar, çok gençken mi yazmış?, “Bulundu! Bulundu!” diyordu Demiray yatağa bağlamışlar, cihaza. Dudaklarında arzu, Memo’ya koşan Fatma, tabiî romanda. Sonra, yeni basımda, Goethe’nin dizeleri gibi tıpkı, dudaklardaki sonsuz ar-

zuyu da çıkardığını hatırlıyorsun. Su perilerini öldüren ahlâk, meselelere el koyar.

Mavili yeşilli kristal çubuklardan fişkirtılı bir ışık yayılıyordu. Ötede, masanın üstünde, örtünün yanardönerinde -okların delip geçeceği, ama delip geçmemiş- kalp biçimi sarmaşık yaprakları belirip kaybolan; artık belirmiyor, kadife yanardönersiz.

Hayat nedir diye düşünmemiş olduğunuzu ayırt ediyorsunuz, mağrur kraliçe, barones, kontes. Git git küçülüyordun. Tuğla romanın yine eksik püksük, eleştirmenler bakalım ne diyecekler, perde kapanırken.

Son bir gayretle silkiniyordunuz daha sahneden inmeyeceğim, perdeyi açıyordunuz, son bir roman daha yazacağım!, buradakilerin kutladığı *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'ya omuz silkererek. Bölünmüş, ikiye parçalanmış, ruhuna ve bedenine satır atılmış Fikret Demiray'a bakıyordun: Sorbonne mezunu hümanist ama ferdyeti sıfır kalmaya mahkûm. İrkiliyordun. İnsanları tanımamıştınız. İnsanların acılarına yaklaşamadınız, uzak durdunuz. Yazdıklarınız bu yüzden...

Hâlâ anlamıyorlar!: Lawrence kadınları biliyordu, Connie'nin yalnızlığını biliyordu, diyorsunuz, barones edanızla, ekliyordunuz, ama Lorca gibi içten değildi. Öfkeyle tekrarlıyordunuz: Lorca gibi içten değildi, 'herkes gibi' görünmekti eninde sonunda tek özlemi. Barones siz içten miydiniz?

Perde perde kapanıyordu hayatınız. Ağır ağır iner perde. Madrid'de, Bodrum'da çanı çaldığınızdan Kale'deki çan daha sinirli avukat hukuk müşaviri kocanız saygın Necdet Bingöl, kim aldırır!, Lorca'ya ağlıyordunuz:

Ölülerin korkunç aşkıyla sevecek seni!

Nasıl ağlayabilirdin ki: Tek kelime İspanyolca bilmiyordun.

"Kimin için ağlıyorsun?"

O, ölülerin sonsuz aşkıyla sevecek seni!

Dönüyordunuz, gözleriniz ıpslak, Demiray için diyemiyordunuz. Madrid’de, Lorca’nın eserinde.

“Hepsi hayaldi. Hepsi geçti” dedi Fatma Asaf, “bunu yazınız.”

Ufuk Işık ses alıcıya baktı: Kırmızı yanıyor.

Hepsi oradaydılar.

Ufuk Işık sigara yaktı.

Tango, bitişik daireden... gaipten... nerdense, erimişti.

Sevinci tuhaftı: Ölüm onların tek yoldaşı, ben yaşıyorum. Aslında yüce gönüllü, onlara saygı falan duydum gösterdim, ödedim!; kaçınıcı votka? Bilincim falan yerinde. Havyar pek lezzetli.

“Geçen neydi?”

Soruyu soruyla yanıtladı Fatma Asaf: “Lorca okudunuz mu?”

Niye Lorca? Bu kez de Lorca giriyor devreye. Tam havyar tıknırken. “... Temmuzda Madrid’den ayrılarak Granada’ya gitti. Granada’da bir gece, faşistler tarafından, ‘yargılanmadan’ kurşuna dizildi.” Okumuştı.

Fatma Asaf “Genç Yazar” diyordu; Ufuk Işık gençti evet, 1970’lerde, hattâ 1980’lerde, 12 Mart sonrası mı, 12 Eylül mü, insanın kendi macerasıyla toplumsal kimliği öylesine bağdaşık, sokaklar ölüm kusarken, içki masasındaymışım, yüzüm gülüyor-muş, “şeytan” bir gülüş. Rakı içiyormuşum. On yedimdeyken başlamıştım. Ama gözlerim; takılıp kalmıştı; Genç Yazar, içki masasında mutsuzluğunu gizlemeye yarayan şakaları, gevezelikleri, dedikodularıyla gözlerinin derinliklerinde saklıyormuş acılarını.

Övgü müydü yergi miydi; karar verememişti. Över gibi görünerek yermek belki. Acımaya değer bulmak falan. Bir üstünlük dolanıp duruyordu Fatma Asaf’ın yazdıklarında. Ama her şeye rağmen önemsemiş seni: Otobiyografik izler taşıdığını sak-

lamadığı romanında, son dönemdeki tek yakını sen olmuşsun. Bu, hoşuna gitmişti.

Eriyip gitmiş zamanda, yıllar sonra, aynı yerde takılı kalmış, mihlanmış duruyorsun. *Hayat Rüzgârla Dolu*'nun senden söz açmış sayfaları uçuşup duruyor. Belleğin puslandığında bile. “Dedikoducu”ya saplanıp kalıyorsun.

Zaman eriyip gitmişti. Git git bir ‘hiç’! Bugün bir hiç olduğunu biliyordu. Onlar istedikleri kadar böbürlensinler, ölüme meydan okuduklarını sansınlar yazdıklarıyla yapıtlarıyla; boşunaydı. Geriye ne kalacak? Ölüm ne gün, ne dakika? Ufuk Işık elisinden sonra, hatıralar hep yakıcı, hep pişmanlık.

Akıllı, şeytan gülüşleri hiçbir zaman olmadı. Ama Fatma Asaf öyle görmüş, başkaları öyle görmüş.

Çana doğru yürüyordun, merdivenlerden çıkarak. Çanı çalacaktın. Seni kıran hayata çanlar çalacaktın. Bütün gülüşlerin, bütün ağlayışların kendi kendineydi.

Kendi dünyanda tek başına var olmaya kavrulmaya çalıştın. İhtiyar kraliçeye baktı. Seni yazarken acı çekti mi?

Ölümünden sonra, terekenden tek satır, tek cümle... hepsini yok ettin.

Ama yine de baştan alıyorsun, ikide birde başa dönüyorsun: ‘Eleştirmen’ diye anılan bir kişi var, anlatıcının... romandaki isimsiz Fatma Asaf’ın eski arkadaşı. Fatma Asaf olmayan Fatma Asaf’a telefon ediyor. Çakallar, gençleri öldürürken ve gençleri birbirlerine öldürtürlerken. Eleştirmen telefon ediyor: Genç Yazar’la birlikte meyhanede olduklarını söylüyor. Anlatıcı, Bebek’teki evinde, pencereye uzanmış çınar dalına donuk bakmaktadır, gecenin ölgün ışıklarında. “... gelip alsam bize katılır mısın?”

Demek Arnavutköyü’ndeler falan, önünden ‘kazıklı yol’ geçmemiş küçük sahil meyhanelerinden birinde, eski Kaptan olabilir. İçeriye girince balık, karides ve rakı kokar, anason.

Anlatıcı yorgun olduğunu, ayrıca çalıştığını öne sürerek gelmek istemiyor. Dahası, bir an önce kapatmak telefonu. O hafiften sarhoş sese tahammülü yok.

Eleştirmen ısrar ediyor: “İnsanların arasına katıl biraz. Bizim meyhane kuşu da seni görünce sevinecek.” Bir kahkaha atıyor.

Anlatıcı, “Meyhane kuşu da mı orada?” diye soruyor.

Böylece yeni bir ad takılıyor romandaki Ufuk Işık’a: Meyhane kuşu.

“Olmaz olur mu! Düğünün Kamber’i!”

Eleştirmen, lisede öğretmenindi. Öğrencilerini sürü sepet meyhaneye Eleştirmen götürürdü. Mühürdar’da, Çiçek Pasajı’nda, Kireçburnu’nda, “Sait Faik’in adası”nda, Yakacık’ta, ucuz, salaş, içkili lokantalar. Kimimiz bira, kimimiz bir iki kadeh rakı, daha çok bira; Eleştirmen bu toplantılarda nedense hep beyaz şarap.

O zamanlar taptığın bu akşamüzerleri, bu geceler şimdi zalıca geliyor. Ağzın sigaradan zehir gibi. Hümanizmadan konuşurdunuz, sigaraya başlamamıştın, sonra Montaigne, “Benim sanatım yaşamaktır” diyen “müthiş” Montaigne, mayıs tomurcuklandığında, bazan güz, yapraklar döküldüğünde, bazan gün ortası kır gezintileri.

Demek kendi aralarında senden “meyhane kuşu” diye söz açıyorlardı. İkisine de çılgıncasına hayrandın. Onların çok eskiden beri birbirlerini tanıyor olmaları bile Ufuk Işık’a harikulâde gelirdi.

Şimdi Eleştirmen’in çaresizliğini, yalnızlığını, kısırılmışlığını apaçık hissediyorsun, içinde bir türlü sönmeyen gençlik ateşini, gençlerle birlikte olmak isteyişini. Ağır ağır içerdi beyaz şarabını, ölçüyü kaçırmamaya özellikle dikkat ederek. Bir fotoğrafta hepinizden daha genç, mutlu ve güleç, dimdik duruyor. Bütün o akşamlara, gecelere, pikniklere, gezilere Sokrates havası estirmeye çalışırdı. Boş yere.

Yalan yere. Hayatın yalan söylediği yere.

Anlatıcı, “Meyhane kuşu beni sever bilirim” diyor. İnsafsızca ekliyor: “Ben onun gelecekteki malzemesiyim.”

Ne uzun bir gelecekmiş, onları hâlâ yazmadım!

Sonra kendine kızıyordu; Fatma Asaf’ınki bir ‘roman’ di-yordu, bir romana alınıp öfkeler kusmasına şaşıyor, yenilgiyi kabul ederek, uzak geleceğin iyice yaklaştığını hissederek, za-ten başka malzemem yok, kalmadı, onları, kendimi yazmak zo-rundayım...

Ufuk Işık’a öyle gelirdi ki, onlarla geçen zaman... ama ne? Şiire çok yakın. Işıltılarından ezgiler yankırdı. Öyle sanmıştı, uzun yıllar.

Adalar iskelesinde inmişlerdi. Fatma Asaf, “Biraz yürüyelim” ve iskelede duran vapura bakmıştı. Yaz sonuydu. Adalar şimdi en güzel mevsimde. Fakat son yazlar; meselâ bu yaz, Büyüka-da’da çok az kalabildi. Taksiden belki de eski alışkanlıkla inmiş-ti, vapura binecek, “... püfür püfür eser şimdi.”

Sadece Fikret Hoca’ya gidiyorlardı. Fatma Asaf, “... çoktan kurmuştur bahçeye çilingir sofrasını” diyordu. “Bu yaz da geç-ti” dedi sonra.

Çabucak geçmiş mevsimi, Ada’yı unutmuş; karşı yoldaki büyük panoya bakıyordu, durakalmış: Çemberlerden geçen arslanlar, alevli çember, trapezciler, narin bacaklarıyla atlar, bil-mem ne sirki gelmiş dünyaca meşhur!, fok balıklarının ortasın-da ağlamaklı palyaço. “Sirklere bayılırım ve sirkler beni o kadar çok üzer ki!” Duruyordu Fatma Asaf. Babası, üvey annesi, üvey kardeşleri, tabii çok zaman geçti, sirke gitmişlerdi... Hemen sustu.

Duruyordu. Sanki karşıya geçip afiştten içeriye, sirke girecek-mişçesine. Bu yaşta sirkelere gitmek, o göçebe hayata katılmak, o göçebe hayatın özgürlüğünü düşlemek, “... nasıl da sevinç, mutluluk, kendinden geçiş!” Çemberdeki alevler yükselip alça-lıyordu.

Ufuk Işık “Gidelim isterseniz” demişti.

Kim bilir hangi çağrışımla, tam onu Mrs Ramsay’e benzetmişti ki, kraliçe, Fikret Hoca’nın da sirkleri sevdiğini söylemişti: “... zavallı yalnız Demiray, o da çok sever. Medrano mu gelmişti, dâvet etmişti, Medrano olamaz, bu da çok eskilerde. Marifetli köpeklere gülüyor, trapezci kızı çılgıncasına alkışlıyordu. Çocuk gibiydi...”

Yürümüşlerdi. Afiş geride kalınca, Fatma Asaf “Bir daha gitmem sirklere...”

Yazmak isterdi, elbette yazmak isterdi. Meyhane kuşu onlara sevgisini. Gençliğinden yeniyetmeliğinden kalma roman edebiyat hülyaları arasında. Rüya, ayna, şafak, külçelenen ışıklar, bahçedeki yasemen, böcek sesleri, öteki bahçede... Fikret Hoca’nın bahçesinde trenler ve تنها akşam, avcunuza dökülüşecek yıldızlarıyla gökyüzü, o yaz gecelerini yazmak!

Yerde duvara dayalı portreye gencecik Fatma Asaf, sonra başını kaldırıp, duvardaki Bebek’teki evden gelme Venedik aynasına, her şey Çehov’un oyunlarından fırlamışçasına hüznü olacakken Gogol acıklı güldürüsü: Çünkü ikisi de kendi de Fatma Asaf da çökkün, yıprak, hayata hapsedilmiş. Ne hüznü kalmış ne sonsuz ülküler. Belirttiği gibi ihtiyar kraliçenin: “Kâbustu. Kâbusta sürükleniyorduk. Yazınız!” Ses alıcıda.

Unutulmuş insanlarla, maceralar hikâyelerle, aşklarla; farkında olmadan yazmış. Sevinçler kuşanmışken kara düş. Votka zehir gibi. Dün gece de bu gece de yarın gece de votka zehir gibi. Yalvarışlarla dolup taşmış sanki. Şimdiki, Venedik aynasında, kendinden kaçmak için. Ama kaçamamış. Armağan kitap mı?

“Fotoğraflara bakacaktık” dedi.

Sirkten afişten sonra, o gece olmalı, mutlaka o gecede, Bostancı kapkaranlık, elektrikler ansızın kesilmiş, masada bir iki

mum, eski şarap şişelerine dikilmiş. Fatma Asaf kalkmak istedikçe Fikret Hoca içkileri tazeliyor ve Fatma Asaf'ın üstüne doğru eğilerek, kaykılmış, hemen Ufuk'a dönüyor, o gece olmalı; "Ben" diyor, "yaşanmamış bir hayat! Hayatımı yaşamadım ben!" Bağıra çağıra söylüyor. Eski şarap şişelerindeki bakkal mumları titreşiyor.

Yaşamadığım için, hayatımı kendi ellerimle boğduğum için masa başına koşardım diyor, kafam bomboşken, katlanamadığım için, kalbimdeki ağrıdan kurtulmak için!

Fatma Asaf ve meyhane kuşu susuyorlardı. Fatma Asaf önüne bakıyordu; meyhane kuşu Fatma Asaf'a ve Fikret Hoca'ya.

Neden sonra Fatma Asaf "Hepimiz öyle. Hepimiz yaşamadığımız için" diyor.

Elinde kadehi, gözleri küçücük kalmış, yüzü kırış kırış, daracık bahçesinde bir iki adım, tam o sırada ışıklı vagonlar, tren geçiyor, sarsılmış, düştü düşecek, cüce incir ağacına tutunmuştu Fikret Hoca. İniliyordu sesi ve kesik kesik: Vakit geçirmek için yazıyorum, ne zamandan beri, bilmiyorum. Vakit geçsin! Eskiden yazmak beni inançlara, kavgaya, kardeşliğe, insanın insana sevgisine... O eskidendi! Şimdiyse... Tekrar çöküyor iskemlesine. Gözlerini sımsıkı yumuyor. Şimdiyse sadece yazmalıyım, korkuyu yenmek için, korkuydu hayatım, kendimi bildim bileli korku! Fatma sen anlamadın mı?

Şimşek çakımında, gözünün önünde Ufuk Işık'ın, Mühürdar'daki küçük bahçe lokantası, Eleştirmen öğrencileriyle birlikte, Eleştirmen mi?, *Hayat Rüzgârla Dolu*'yu sen yazmadın ki!, başı dumanlı Fikret Hoca'nın, o zamanlar henüz ellilerinde, tepeden tırnağa şefkat, sosyalizmden bahsediyor, yarının eşitlikçi, hümanist dünyasından. Yarın dünya değişecek. Yarın insanın insana kardeşliği! Hepiniz inanıyorsunuz.

Şimdi yine şimşek çakımında; yoğun bakımda, komaya girmiş, Eleştirmen aslında yalan söylüyor, kendini kandırıyor, ken-

di büyük mutsuzluğunun yarın sosyalist dünyada iyileşeceğini sanıyor. Sizden Stalin'i tiranları gizleyerek. Devrimin selâmeti ve sürekliliği uğruna on binlerce kişinin kesilip biçildiğini, asıldığını, kurşuna dizildiğini. Kendine bile itiraf etmeyerek, Pasternak'tan, Anna Ahmatova'dan söz açmayarak, Zdanov'dan söz açmayarak.

Meyhane kuşu, Pasternak'ı, Ahmatova'yı sonra okuyacaktı, meyhanelerden vakit buldukça.

Meçhul hünıanizmanın ortasında, unutulmaz sandığınız yaz gecesi, hazırandı, Mühürdar manolya ve ıhlamur kokuyordu, o gece, küçük bahçede floresan ve bir iki renkli ampul, tahta iskemleler, mermerli masa, bütün dünya sosyalist!, derken biraz *Şölen*, dostluk üzerine ihtiyar bilge Sokrates ülküsel sevgiyi yorumluyor, epey melez epey kırma, ama değilmiş gibi, Eleştirmen, herkesten fazla, gözleri votkadan ıslı ıslı, "Hümanist Sa-it!" ünlemleri savurarak, yine kırma Sokrates yine kırma Platon, burda her şey bir insanı sevmekle... hazırandı hatırlıyorsun, büyük şişe Yeni Rakı, ikincisi de açılacak, Fikret Hoca bu gece votka içiyor, bazı öğrencileriyle daha çok konuşacak daha hümanist, votka cesaretini arttırdıkça...

Durmadan sürüklenen... durmadan sürüklendiğimiz... ne?!

Başka yarı ölümler cesetler de olmalı yoğun bakımdaki kadv-ralar morarmış etler çatlak dudaklar ölüm döşeginde hırıltılar ve tango sesi.

Boyuna tango sesi.

Bir ara, eğilerek, tango sesi arasında, bir ara, "Senin Fatma Asaf bana âşıktı...", gizli bir övünçle, Fikret Hoca gülüyordu, sonra yüzü sarardı çehresi sapsarı. Moda'daki yağmur gecesi ayrılık yağıyormuş.

Sonra Fatma Asaf'ın romanında da yağıyordu yağmur.

Korkak Orpheus Hades'ten elleri boş dönüyordu, almaya geldiği Eurydike'nin kendini değil, sadece hayaletini...

Yağmur Fatma Asaf'ın romanında da yağıyordu, yağmur yağıyordu, rüzgârda fir fir dönenen kehribar rengi yapraklar.

Fakat meyhane kuşu bunları hiçbir zaman yazmayacak yazamayacak.

Fena halde başı dönüyordu. Durmadan sürüklenen... durmadan sürüklendiğimiz... “Alın götürün şeytanminarelerini!...” Nurullah Berk'in adada çarşı yerinde denizkabuklarını... kurutulmuş denizatlarıyken... içi bomboş denizkabuklarından denizlerin uğultusu.

Denizlerin uğultusu duyulur. Ölümle dolu karanlık bir sessizliktir aslında.

Boncuklar, yaz şemsiyeleri, denizatları, şarap zeytinyağı dolu şişeler, süngerler, derinlerde deniz, yosunlar, incili istiridyeler, boydan boya maviler eflâtunlar pembeler Arşipel göğü!; çağırıyordu. Çağrıya karıştı gitti.

Bu Ufuk Işık kutlama gecesi Demiray ille “Ufuk da konuşsun, bir şeyler söylesin!” dedikçe “Ufuk da çok seviyor rüzgârlı yapıtı!” sonunda saçma sapan bir şeyler söylemişti. Galiba ayağa kalkmıştı, yarı hazırda.

Günümüz Türk romanı fırtınalı havada derme çatma bir tekneye binmiş, dalgalı açık denizde yol alırken, bazı romancılar meselâ Fatma Asaf sahilde durmayı tercih ediyorlar. Romanımızın klasik çizgisinden yana bir tutum gibi görünse de...

... Gidenler, tıka basa dolu, açık denizlere tekne de, “Siz de gelin! Siz de gelin! Gelin!” diye bağırıyorlarmış. Fatma Asaf onlara el sallıyormuş, “Güle güle! Yolunuz açık olsun!...”

Ne demek istemişti? Ama alkışlamışlardı. Beğenilmişti.

Onlara katılarak, “Güle güle gidin! Güle güle gitsinler!” demek zorunda kalmış; alkışlar bu kez Yeni Cami güvercinleri gibi kanat çırpıyordu.

Halbuki korkusuzca gidenlere, enginlere açılanlara katılamıyor; güvenceli sahilde tek başına duruyordu. Fırtına artınca, birazdan kulübesine çekilecek. Eski yazı makinasının başına. Öyleyken, romanları gözüpek yeniliklerden, başarılı başarısız deneylerden, atılganlıklardan uzak kalmaya mahkûm. Fatma Asaf yenilikçi romancıların hâlâ gerisinde; hiçbir zaman yetişemedi. Buna da çocuğu yaşındaki Ufuk Işık karar veriyor.

Susmuş, içine atmıştı. İçi sızlamıştı.

Nur Edige’nin bu gece için bulduğu, siyah ceketli, saçları bol jöleli vale bir Bloody Mary daha yetiştirmişti.

Doktor Münir Nurettin, “Demek Hanımefendi sahildegisiniz. Siz yaştakiler temkinli olmalı.”

“Öyleyizdir Nuri Bey.”

Şam babası doktor, “Nuri Bey”i çözememişti herhalde. Verdiğim ilaçlar sayesinde iyice bunadı diye düşünmüş de olabilir.

Bunamamıştı; tuğla kalınlığında bir roman yazmıştı. Hepsinin canına okumuştı.

Hamdi Bey tuğlayı evirip çeviriyor, buralara Sarah Bernhardt’ın Tosca kostümüyle gelmiş Aliye’ye gösteriyordu. Yanlarına gitti. İyi ki gelmişlerdi: Ölümlere sığınılabilir, ölümler kötülük yapmaz.

Aliye, “Kapak için beni neden aramadın?” diyordu.

Hamdi Bey çoktan Bergson’a geçmişti.

Kapakta çok güzel olabilirdi, Aliye’den bir gravür. Ama buna hakkı yoktu: *Hayat Artık Rüzgârla Dolu* kin kusuyor. Alyoşa yalnızca aşkı, özleyişi, unutmayışi betimledi.

Bergson, o “şiirli” -Hamdi Bey öyle derdi- adam, bir bakıma, meçhul geleceğin endişesini duyuyordu. Çünkü, ne kadar tasarlarsa tasarlasın, ne kadar ölçüp biçerse biçsin, sanatkâr, or-

taya çıkacak eserin nasıl olduğunu bilemez. “... Ortaya çıkan-
dan memnun musunuz?”

Dökülüp gitmiş şairin elini tuttu. “Hayır değilim.” Hemen
çekti elini. “Kapakta Aliye’nin gravürü bile kurtaramayacaktı...”
Usul usul ağlamaya başladı.

Alyoşa, “Jüponumu sana hediye edeceğim” diyordu, iç etek-
liğini, kimsenin görmediği, kimsenin hiçbir zaman göremeyece-
ği, ipek kadife kelebeklerle bezenmiş. Nedret’e söylemiş, “Kele-
bekler kelebekler kanatlar, ıssız bedenimde...”

Hamdi Bey’e, kendinin de şaşırdığı cesaretle, “Siz mutlu
muydunuz, geceler, küçük bahçede?”

“Geceler, küçük bahçede, güzel geçmemişti o yaz. Ama
Bergson’a itiraz etmek istiyordum. Sanatkâr, mesut, yeni bir
‘zaman’ inşa edebilir...”

Uzaklaşıyordu Alyoşa’dan, uzaklaşıyordu Hamdi Bey’den,
çünkü yeni ve mesut bir zaman kuramamıştı. Romanındaki za-
man, olup bitmiş, candan kesilmiş ‘ölü zaman’dı. Çünkü ölü za-
manı bile eksiltili, ürkek, örtük, yaşayanları... yarı ölüleri kır-
maktan çekinerek yazmıştı, kendinden, asıl hayatından, iç dün-
yasından kaçarak yazmıştı.

Yelkenler yırtılmış, enginle baş başa kalmıştı. Fakat şafak se-
rinliğinde uykuya dalamayarak.

Elveda Hamdi Bey!

Elveda Alyoşa; aşkın ve kelebekli jüponun sana kalsın!

Tam o sırada Profesör Lotte Edige “edebiyatımızın en yeni
keşfi” incelemeci Yaşar Bengi’yi getirdi, Terzi Nedret’in göz-
lüklerini ödünç almış, çelimsiz bir genç adam. Sabahtan beri,
geldiğinden beri kim bu?! diyordu, oymuş, Yaşar Bengi, Tanpı-
nar’ı Oğuz Atay’ı Orhan Pamuk’u incelemiş Doğu-Batı kıska-
cındaki birey. Şimdi sırada eskilerden Peyami Safa. Yarın sıra
belki Fatma Asa’fa da gelecekmiş.

“Bizden geçti artık” dedi. Üç ölü bir diri. Diri için Nobel’i alacak diyorlar.

“Hiç öyle şey olur mu?!” Pembeleri cıvıldayan Lotte söylemişti, “Sizden geçer mi!” İncelemeci sus pus; galiba sinsi.

“Sizin romancılar kafilenize ben giremem.” Ufuk Işık’ı gösterdi: “Belki o...”

İncelemeci galiba yüzünü buruşturdu.

“Doğu-Batı... mâzi onun meselesidir.”

Pembeler daha cıvıtlı; “Yaşar sizi bambaşka bir açıdan inceleyecek!”

Yaşar Bengi “Ufuk Işık ikinci el bir Abdülhak Şinasi’dir” dedi. Kısık sesle. “Ondaki mâzi, düzmece mâzidir.”

“Hayır hayır! Hikâyeleri güzeldir. Çikolata yaldızlarından kocaman topu unutmayalım!” Arayı buluverdi Nur Edige. Çiçekçi sevgilisine seslendi: “‘Mambo Italiano’yu bulsana!”

“Psikanalitik açıdan inceleyeceğim yaptınızı.” Burun kanatları açılıp kapandı.

“Söylemiştim: Eserlerinizde Elektra, Oidipus... etkilenimler, şuuraltı etkilenimler!” Hemen incelemeci Yaşar’a döndü: “Belki Fatma Asaf’ı öne alırsınız.”

Kitaplığının kim bilir hangi kuytusunda Abdülhak Şinasi’ler; Woolf, Mansfield, kadın yazarlar, Colette’in pervazsızlığı derken, Abdülhak Şinasi’yi kim bilir kaç seneden beri okumadı. Tokatlıyan’da saatlerce tek başına oturan, gaiplere dalıp gitmiş, o, ufak tefek, tombul adamı hatırladı. Hamdi Bey son dönemler onunla yakın dosttu. Mâziyi mi konuşurlardı? Hamdi Bey, “Pazarları uğruyorum. Çocuk kadar himayeye muhtaç...” Az daha hepimiz! diyecekti.

Onur nedir bir Ortaçağ kavramı diye geçiştirerek, yazarlık haysiyetini çiğnemiş, “Otursanıza, biraz konuşalım genç adam.”

Profesör Nur Edige onları baş başa bıraktı; bulunamamış “Mambo Italiano”ya koştu.

Önce ağız yoklamalı. “Ufuk Işık’ın demin benim için söyledikleri sizce ne ifade ediyor?”

Oysa sadece Alyoşa’nın gravürlerine... aşka geri dönmek istiyordu.

Demiray'a bakıyordu: Bir yabancı adam. Oysa dansa kalkıyorlardı. "Bu tangoyu bana lütfeder misiniz?" Yaşamak! dolu bir tangoydu. Yaşamak dolu tangoya kalkıyorlardı. Lavanta rengi geceydi. Neredeydiler? Belvü'de? Romanda? Şair Arif Hikmet'le romancı Fatma tango yapıyorlar.

Çok tuhaf, onca acıya rağmen, yeniden yaşamak istiyor!

"Bu tangoyu bana lütfeder misiniz?" Beraber tangoya kalkıyorlardı. Genç kadın heyecandan ve saadetten yarı esrikti. Öne arkaya sağa sola, adımlar. Gitgide hızlanan adımlar! *Gün Günden Uzakta*'nın Goethe'li Goethe'siz basımlarında yok. Belvü'nün yerinde yeller esiyor.

Oysa Güzide Sabri, Burhan Cahit, Aka Gündüz, Mahmut Yesarî, Esat Mahmut, Mebrure Sami, Süha Rikkat, İhsan Koza, Mükerrerem Kâmil, hepsi yazdılar. Esat Mahmut hafiften şehvet kattı. Hafiften şehvet katarak, satış perisinin kataratlarında yükseldi. Su perisinin ıstırap tangosu kimseye şöhrret para pul sağlamaz.

Tango harikulâde kıvrak bir danstır. O zamanlar İstanbul'da tango yapılabilecek kaç mekân lokal salon var? Fakat her düğünde ille tango!

Bay Şinasi Budun da tangoyu çok severdi. “Dün gece Garden Bar'da zevcemle tango yaptık.” Soyismi için Budun'u seçen papyonlunun ‘zevce’de ısrarı tuhaf değil mi? “... Çehremi şimâle çeviriyorum. Zevcemin çehresi ise cenupta...”

Eren'in portreyi yaptığı günlerdi.

Yaşam âdeta bir tiyatro.

Demiray, Mösyö bilmem kimden, Mösyö Morelli, tango dersi aldığını söylüyordu. Tango harikulâde kıvrak; tangoda yapabileceğiniz sayısız figür vardır: Sağı solun yanına çekiniz. Yalnız ayak ucuyla zemine basarak yeni bir tertibe başlayınız. Zeminine vururcasına temas ediniz. Klasik tangonun ilk üç adımını aynen atınız. Atıyorlardı.

O zaman mı biraz sonra mı, “... bugün ihtiyar Avrupa tap-taze bir Alman kudreti yaşıyor...”

Karartma geceleri başladı başlayacak. Hava taarruzlarına karşı ışıkların karartılması hattâ söndürülmesi... İstanbul'da yedi bin sokak lambasının ampulleri...

Yılların ardından o söz!: “İlk tangolar erkeklerin dansıydı. Tango erkek erkeğe yapılırdı.” Şimdi çukura kaçmış gözleri o zamanlar ateşli balrengiydi kavalyenin. Sonra bakışları, Petersburg'tan gelen Hlestakov'un bakışlarıydı. Alık alık dinlemişti Fatma Asaf. Gogol, Hlestakov'u oynayacak aktörün çok sade ve içten görünmesini ister.

Şimdi dördüncü hareket olarak, sağ ayağınızla solun yanında sekeceksiniz, yüzünüz şimâlde, oysa kavalenizin sesinde güney rüzgârlarının sıcak esintisi. Dam, bu figüre mahsus olmak üzere, sağ ayağıyla ileriye ilk adımı atacak. “Atınız Fatma Asaf!”

Mösyö Morelli “Memleketinizde hiçbir inkılâp ahali nezdinde tango kadar revaç bulmamıştır”. diyormuş “lâkin harpten sonrasını bilemem” diye ilâve ederek. Fâtih’ten, Karagüm-rük’ten, Râmi’den tango dersi almaya gelen kızları söylüyor-muş. Peyami Safâ akıbetlerini yazdı: Fâtih’e geri döndüler.

Derken Petersburg’tan... Paris’ten gelen Demiray iyice yaklaşıp sokularak, “Yaa işte böyle, tangoya ‘dam’ sonradan işti-rak etmiştir.”

Fatma Asaf memleketimizde ilk iştirak edenler arasındadır. Fâtih’ten gelmedi Fâtih’e dönmedi. Necdet Bingöl’e evlendikten sonra Maçka’ya taşındı, sonra Bebek’te oturdu, yazları kot-ralı Büyükkada. Bu ‘kotra’ya, komünist bozuntusu edebiyatçılar ne diyecek diye pek yerinmişti; püfür püfür gezdiler.

Esat Mahmut’un hafiften şehvetli tangoları da Büyükkada gecelerindeydi. Kızlar herhalde bu tangoları okuyarak Mösyö Morelli’ye gitmişlerdi.

Hitler’in bangır bangır sesi radyolarda: Gamalı haç altında toplananlar ‘dünya imparatorluğu’ kuracaklar!

Anneanesi, lâcivertinde siyah, kartonlar kesiyor, camlara raptiyeyle tutturulacak; storlar çok pahalı. Halk arasında storlara “kör perde” deniyor. İstanbul’da yedi bin sokak lambasının ampulleri sökül-müş.

“Kaderde bir harp daha görmek varmış.” Anneanesi, her şeye razı o mütevekkil kadın, ağlıyordu.

Sanki belki bir başkasıyla dans ediyordu Demiray, ilk tangoları anıştırarak.

Şimdiyse yabancı adam, artık tango yapamadığına üzülen ve boy boy, renk renk otrişleri boyuna tango yapan Nedret Dikmener'e "Bir zamanlar hepimiz tango yaptık" diyor. Hani, ilk ve son tangoydu! Hani ilk ve son danstı!

"... tango yaptık, hepimiz çok..." Sözün gerisini getiremedi, sustu. Gözleri fersiz. Sözünün gerisi hepimiz acı çektik olabilir mi? Hepimiz yalanlar söyledik birbirimize elbette daha yaraşır.

"... hepimiz çok..." Gerisini getiremiyor ama, "Sen tanıksın Fatma!"yı konduruyor.

Niye tanık olacaktım? Neye tanıktım? Nedret Dikmener'in dikmediği tayyöründen hoşnut, Nedret Dikmener'in dikmediği o şahane acıklı gülünç -bir benzerini bu gece 'yeni zamanlar' Lotte'si giymiştir- genç kız elbisesini hatırlayarak, pembe güllü, eteği kabarık, Demiray'ın kollarında dönüyor, tango adımlarını karıştırmamaya çalışıyordu. Mösyö Morelli'den dans dersi alacak parası yoktu.

Geriatricinin zevcesi "İstediğiniz tango olsun!" dedi, "Bayırlım eski danslara!" Kıvılcım sarısı saçlarını savurdu.

Figürler figürleri kovalıyordu.

Tangoya, koşar adımlı tangoya! Koşar adım, koşar adımlı tangoya! Cazband da dalgalanıyor. Dikkat ediniz, kavaleniz geriye doğru yürüyecek! Yüzünüz -sizinki!- seyir istikametinde fakat sol ayağınızı geriye sevk ediniz tura devam edin yol alın ve sol ayağı aynı süratle geriye basın! Kavalenin buna uyması kolaydır: Dönmeye başlarken.

Koşar adımlı tangoda koşuyorlar, dönüyorlar, birbirlerini fırlatıp atıyorlardı.

Sonra Petersburglu kavalie, 'düşünmesi' için Fatma Asaf, "Bir sandalye takdim etsem oturamaz mısınız?" diye soruyor.

Düşünmek, inceden inceye tahlil etmek, teşrih masasına yatırmak değiştirmiyor ki! Aynı tango, aynı aşk! Hep aynı tango,

hep aynı aşk, hep aynı! Etrafındaki Memo'lar dururken, bu Demiray'la!..

Yanlarındaydı ve içsel yaşamında enikonu uzaklarında. Onlara bakıyor, onları dinliyordu. Okumadığı kitaplara arka kapak yazıları yazan, gülen gülen Demiray, biraz çekingen biraz atılğan, Lawrence'ın -o, ısrarla, "David" diyor- yazdıklarını yaşadıklarını Freud'la açıklıyor; Doktor Münir Nureddin de onaylıyor, D. H. Lawrence'tan tek satır okumadığı halde. Yıldız, süzüm süzüm gözleri büsbütün süzülmüş, dinliyor. Devir çakalların çağıdır. Lawrence'ın yaşamını pençelerine almışlar, didik didik ediyorlar. Romanlarını, şiirlerini, İtalya seyahatini -o da Goethe gibi İtalya'ya gitmişti, kaç asır sonra?, geçen asır- didik didik.

"Ne diyorsunuz, kadın elbiselerini en ince ayrıntılarına kadar mı yazmış?!"

"Evet! Dünya edebiyatında kadınların giyimkuşamını David gibi ballandıra ballandıra yazan başka erkek yazar yoktur!"

"Tipik tipik! Fazlasıyla manidar bir arzu..."

"O kadarla kalsa, iyi! Sevişme sahnelerinde hep kadınların duyduklarını anlatır. Cinsellik yoğunlaşır yoğunlaşmaz, hep kadınların bakış açısı!"

Yıldız kulak kesilmiş, "Aa! Hemen okumalıyım."

Hiç değilse bunu yapmamıştı Fatma Asaf; Fikret Demiray'ı kalbinde yok etmişti.

Neyse ki, yanlarına Alyoşa geliyor. "Fikret" diyor, "birbirinden güzeldir o elbiseler. Senin David sadece güzelliği yazmak istemiş. Aşk da güzeldir, elbiseler de." Sonra bütün şefkati, bütün masalıyla, Hermione'nin geniş kenarlı, açık sarı solgun sarı kadife şapkasını, ipek kadifeden iyice solgun düğün elbisesini söyledi, sarılar içinde ne kadar yalnızdır o genç kadın!

"Hermione kim?" Demiray çıkaramamıştı.

Alyoşa masalını şefkatini acele toplayıp uzaklaştı.

Demiray'ı kalbinde yok etmiş ama, etinde, bedeninde yok edememişti. Şimdiki yabancı adamı bir zamanlar Memo sanmıştı. Memo olmadığını, olamayacağını nihayet anladıktan sonra, yürek çöküntüsüyle, oturup bir roman yazmıştı, birkaç roman. Neyse ki hikâyelerine bulaştırmamıştı Demiray'ı Arif Hikmet ve Eleştirmen, bir iki ismi cismi daha olmalı. Demiray'a, hikâyelerde, belki de Katherine Mansfield izin vermemişti.

Colette, Memo'yu yazın! diyordu, Türkiye'nin Colette'i olmak istiyorsanız Memo'yu! Colette'i tanıyan yok ki. Madam Colette ülkemizde sizi bilenler sayılıdır, okuyanlar daha da sayılı. Ama Colette'in dudaklarında vampir artığı ruj, kirpiklerinde topak topak rimel, gözkapakları yaldızlı fâr şişman acuzenin alırdığı yok. Şark kadınlarının dramını yazın ki Colette olasınız memleketinizde, sümsük kocasıyla yatar fakat hep Memo'yu... O meçhul Memo'yu yazın!

Memo'yu yazdı: Romancı Fatma, Memo'dan 'kurtulup', müşfik şair Arif Hikmet'e kavuştu.

Bunların söylediklerinden öyle anlaşılıyor ki, D. H. Lawrence, hiç değilse, kalbinden geçenleri, arzularını satır aralarına serpiştirmiş. Sen örtük üstü örtülü bile yazamadın. Dinmez sızıyı. İnsanın müthiş cinsel yalnızlığını.

“Nur Hanım Nur Hanım! Bir tango bulun bana!”

“Bulduk size bir tango!” Çiçekçiyle birlikte “El Criminal Tango” diyorlar.

Demek yine yaşamdan ve ölümden söz açılacak. Yılları geriye sarmak ne mümkün!, fakat sarıyor veya sardığını zannediyor; mehtap nedense geçmiş, kavun dilimi bir son hilâl, deniz bu yüzden Kalamış Koyu'nda gümüşservisiz, Todori'nin meyhanesi alaca ışıktaki. Yalnız buraya, çok tuhaf!, sahile doğru kocaman bir dans pisti oturtulmuş, cazband sahilde sıralanmış. Demek “El Criminal Tango”.

Bergson, Hamdi Bey'in ikide birde andığı, haklı olabilir mi, çünkü zaman, idrak ve hatıraların zamanı, aradan yarım asır altmış sene falan geçmemiş; romanın değil, hayatın... kaskatı hayatın çorapçı kız romanları yazan genç kıızıyla Sorbonne mezunu genç adamı -Hüseyin Cahid Bey'in edebî mecmuasında edebî tenkitler yazıyor- tangodalar.

“Bu gece çok güzelsiniz Fatma Asaf!”

Gerçi bu çağrı akşamı da benzer bir söz söyledi, Sorbonne’u bitirdiği çoktan unutulmuş, gözleri ölüm çukuru eski genç adam, “Bu akşam çok şıksın Fatma” dedi.

Bu akşamın önemi yok, hiçbir önemi yok. Bu akşam unutulacak.

Hatırlanan, donmuş kalmış duruk zaman, ilk gece, ilk tango. Gece kelebeği genç kız mıydı, kavalyesi mi? Buna bile karar verilememiş, altmış yıl geçmesine rağmen. Öyleyken Bergson yerden göğe kadar haklı: Aradan rakkasın hareketi çekilince, eski bir hatıranın tekerrürü şuura hep aynı tasavvurlar telkin ediyor.

Gelgelelim, hatırlandıkça bu ‘taptaze’ hatıra, yaşantı, bir gün, bir gece yok ki, şu saat şu dakika şu an sinsice peydahlanıyor, acısını hissettiriyor, düpedüz ruh yangısı; günler haftalar yok ki, Fatma Asaf derin derin düşünmemiş olsun.

Hayır, artık düşünmeyeceğim diyor, zaten yazdım. Çekine çekine, korka korka yazdığını bildiğinden, tekrar tekrar düşüneceğini, çözümlemeye çalışacağını da biliyor.

Oysa Todori'deki cazband çarçabuk buraya gelmiş, şef çubuğunu bagetini kaldırmış, çalgıcılar “El Criminal Tango”ya başlamışlar; iç yakan bir tango.

Salondaki konuşmalar, gülüşmeler, demin yüksekken, âdeta yankırken, git git, perde perde sönüyor, âdeta birer iç çekiş olup çıkıyor. Orkestra gerçekten öldüren bir tangoya başladı. Salonun koridora açılan kapısından Yıldız görüldü. Alkışladılar. Ne zaman üstünü başını değiştirdi, Oscar Wilde’ın Salome’si gibi

tüllere büründü, bilinemez. Öldüren tangoyu yedi tül dansına çevirmiş. Doktor Münir Nurettin hayranlıkla ve iftiharla seyrediyordu. Çiçekçi hayranlıkla ve burun kanatları -irice delikler- titreyerek seyrediyordu. Ordinaryüs asistan yuvarlacık omuzlara, yuvarlacık omuzları döven kıvılcımlı saçlara, pespembe gerdana, ağzı açık bakakalmıştı; besbelli birazdan, git git, şehvetle çalkalanan, kıvranan kalçalara yapışacaktı gözleri. Terzi Nedret'se kavanoz dibi gözlüğünü derhal çıkardı.

Vücudu köpük beyazı Yıldız, tangonun sonsuz figür bereketinden yararlanarak, koşuşmalar, öne arkaya eğilişler, fırlayışlar içinde, herkesi dansa dâvet ederek, rüzgâr estiriyordu sanki. Elbette güney yeli değil, hele sabah rüzgârı hiç değil zavallı Fuzulî'nin kapısını açan; bazıları için ekvatorдан esiyor, bazıları için kutup rüzgârı. Kimse tangoya katılmaya cesaret edemedi. Genç kadın boyuna gülümsüyordu. Ta ki, bu geceki rolü çalınmış Lotte Edige “Durdur şu tangoyu!” dedi ve çiçekçi durdurdu; Yıldız'ın gülümsemesi silinip gitti.

Fatma Asaf, Bergson'a ve Kırtıpil Hamdi'ye fena halde sinirlenmişti: Zaman yekpâre mekpâre, şu muhteşen sahne daha önce yaşansaydı, elbette *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'da yerini alacak, eserini taçlandıracaktı. Hele, “El Criminal Tango” cinaî bir şekilde durdurulduktan sonra Demiray'ın bitmez tükenmez alkışları, “Vay be!” deyişleri, Nedret'e gizliden göz kırpmaları -gözlüksüz Nedret fark etmedi- romana ‘Eleştirmen’e apayrını anlam katacaktı...

Ufuk Işık, “Keşke *Salome*'nin tango versiyonu yapılsa” diyordu ortalığa, Strauss'un zafer kazanmış operası, Herodes'in sarayında. Sonra Doktor Münir Nurettin'e döndü, “Eşiniz yedi tül nereden buldu?”

“Dansı çok sever. Fırsat çıkarsa diye hep çantasında taşır.” Geriatri mütehassısı Nuri'nin övücü devam ediyordu.

Fatma Asaf, Bergson'a hâlâ kızgın, sürenin durée'nin içinden çıkamayarak, acaba o gece çuval tuvaletim yerine tüllere bü-

rünseydim, Demiray bana da “Vay be!” kondurur muydu diye yeriniyor; durée’yi geriye alamazken bu hakikaten sürüp gidişe şaşakalıyordu...

Mavi... masmavi bir ışıkla aydınlanmış, yekpâre, geniş bir an-
mış; ne gezer! Sadece karartma gecesi idi ve magmalı geçmişte.

İlk ve son tangoları çoktan noktalanmıştı, karartma geceleri başladığında. Çoktan Hüseyin Rahmi’ye Heybeli’ye gitmişler ve dönmüşlerdi. Anneannesinin nişan halkasız olmaz nişan halkası takılsın! çığlıklarına rağmen hâlâ Demiray’ın -ve tabii ötekilerin, hepsi sanatkar hepsi bohem- peşinde sürükleniyordu.

Kış karanlığı erken... hatırayı, görüntüleri, mâzinin -küllen-
miş sanılmışken küllenmemiş- ıstıraplarını durdurdu: Bu Ufuk Işık, karşısında ve dudakları fil hortumu, votkasından damla bır-
rakmadı. Keşke Bekri’ye söyleseydi, bir şişe daha aldirt, mutfak-
taki boşalmıştır.

Sallanarak ayağa kalkmıştı; düşüp kalmasın! Fatma Asaf’a ar-
mağan kitap sunu sungu derken Smirnoff’u lıkır lıkır deviriyor,
yetmiş santilitre. Nezaketini koruyarak, “Ben de içeyim” dedi,
bardağı uzattı, “lütfen.”

Vakit kaybetmeden -kulaklığını düzelterip, mutfaktan şangır
şungur sesler gelebilir- görüntüyü değiştirdi, Bergson’a artık al-
dırışsız, hatıra zamanı geriye aldı: Şimdi Beyoğlu’ndalar.

Fakat bu nasıl bir Beyoğlu?! Zaten kış, karanlık erkenden
bastırıyor; eski akşamların pırıl pırıl ışıklarından eser kalmamış,
Sabahattin Ali -kimse bilmiyor, öldürülmesine herhalde yedi se-
kiz yıl kalmış!- “Ne zannettiniz Hanımefendi!” diyor, “Bütün
Anadolu böyle kapkaranlık. Akşam olmaya görsün, yaman bir
kasvet çöker...”

Adalet’le Mehmet Ali kol kola girmişler. Adalet mağazaların
kapkaranlık vitrinlerine bakıyor, şunda ışıklar papağan yeşili, ka-
narya sarısıydı diyor. Cadde boyunca belli belirsiz mor bir ışık.
Ne var ki, ala ala hey yaşam sürüyor, Beyoğlu kalabalık. Ne kış

gecesi ne karartma kalabalığı tesir edebilmiş. Lokantalar, barlar, Petrograd, Nisuvaz tıklım tıklı.

İşte o akşam, Sabahattin Ali, Çankırı'dan taburdan izinli gelmiş, “Sizin Üçüncü Reich Şansölyeniz yeryüzünün gördüğü en büyük canavardır!” diyecek, hem de adamakıllı yüksek sesle.

Adalet mi susturmuştu?: “Delirdin mi?! Zaten mimlisin...”

Fakat Sabahattin Ali, erimiş kurşun rengi gözleri handiyse buğulanmış, aldırmamış, “Daha korkuncu” demişti, “o canavar, hepimizin içindeki şeytan. Yalnız sosyal hayatımızı değil, ferdi hayatlarımızı çekip çeviren o. İçimizdeki şeytan!”

Degüstasyon'daki sönük ışıklara rağmen, bazı hanımların elmas küpeleri, gerdanlıkları, bilezikleri ikide birde gökkuşağı...

Çatır çutur ayazda buraya gelirken, restore edilmiş, kat kat kiraya verilmiş, sözüm ona stüdyo daire basbayağı apartman olup çıkmış eski bîçare yalı Yeniköy’de, varlıklı bekârlar, birbirini bulmuş tuhaf çiftler oturuyor, ‘aile salonu’ yok; kıkır kıkır güldü, armağan kitapçı fark etmesin.

Armağan kitapçı yerlere yapışmış, Eren’in fırçasından portreye bakıyordu. Votka şişesini de getirmiş.

Kim bu genç kadın: Elmacık kemikleri çıkık, Vivien Leigh gözleri azıcık çağla yeşili azıcık yosun, kirpikler gölgelendirmiş, yüzünden teninden saçlarından ilkyaz esip duruyor. Çerçevesini yarın Fatoş’a değiştirtmeli.

“Nesine bakıyorsunuz?” dedi armağan kitapçıya, “Hepsi hayaldi, hepsi geçti.”

Alfabe, okuma yazma öğrenir gibi heceleye heceleye: “Bel-ki ki-ta-bın ka-pa-ğı o-lur.”

Kumkumayı kendi haline bıraktı.

Çağrıyla giderken çatır çutur ayaz iligine kemiğine işlemiştir. Bu havada insan tayyörle çıkar mı; taksiye bindi. Yine büyük ödeşmelerle dalgın, roman nedir edebiyatın gerçekliği yaşamın gerçekliği, otobüs duraklarında yollarda, yorgun bezgin insanlar, onları görmüş, onlara bakmıştı. Bir yandan da sürücüye, Turan Seyfioğlu’nun ikizi mi değil mi. Ona Turan Seyfioğlu’nun ikizi diye ad takan Demiray’dı; hatırlamıştı; tuttuğu as-kılarda etüiler takım elbiseli, Necdet’in ardı sıra içeriye girmiş-ken, uzun boylu, jilet bakışlı; Demiray da birdenbire Hüseyin Rahmi muammasına bürünmüş: “Delikanlı âdeta Turan Seyfioğlu’nun ikizi!” Demiray’ın yerli filmlere gittiği, artistleri tanıdığı kimin aklına gelir!

Geriye tuğla roman kalacak. Gerçekliği yine gizledi, örttü; okur gerçekliği ancak dikkatle okursa metnin içinde darmadağın, parçalanmış bulacak, lime lime edilmiş, ancak tek tek bir araya getirirse limeleri, örtükleri, saklıları...

Açık seçik bir saptamanın, düşüncenin, duygunun oluşmasını önlemek için, engellemek için yine elinden geleni esirgemedi. Meselâ ‘Eleştirmen’in Turan Seyfioğlu sahnesini yazabilirdi, yazmadı. Dikkatleri dağıttı. Dikkatlerini ikiyüzlü ahlâkın.

‘Eleştirmen’se “*Mavi Gözler Siyah Saçlar* tecimsel kaygısına rağmen cesur bir roman” diyor, “özü sözü bir”, eleştirelilik adına “tecimsel kaygı”yı savsaklamayarak.

Demiray ‘okusaydı’, romancının örtüşleri hoşuna giderdi.

Fakat hep o insanlar otobüs duraklarında, Valikonağı’ndan taksiye bineli beri, bezgin, bıkkın, üşüyorlar, kim bunlar? Erkeklerin sakalı uzamış, üstbaş dökülüyor, kadınların çoğu başörtülü, hepsi fakir. İyi romancı büyük romancı peşinde sürüklenirken, Necdet’in parasıyla, onları senelerden bu yana unutmuş. Oysa bir zamanlar...

Üzerinde çokça duracak gücü yok: Bu tuğlanın yerine eli ayağı düzgün bir şey koymalı. Ne? Yeni bir roman. İktisadî hayat düzelince fakirlik ortadan kalkar. Hattâ ilk cümlesi yankıyor: Lavanta rengi gecede kaybolup gitti.

Oysa vakit akşamdır ve hiç de lavanta rengi bir geceye açılacağı benzemiyor, Maslak’la birlikte yol karanlık -trafik yoğun- du, İhlamur’dan yukarıya vurdular-, trafik sıkıştıkça sıkışıyor, peki bütün bu hususî arabalar kimin, otobüs durakları seyrekleşti. Yoksulluğun başörtüsünü bağlamış bu kadınlardan mı korkuyordu Terzi Nedret -bu akşam görecekt-, “Memleket korkunç bir yere gidiyor” demişti.

Lavanta rengi gecede kaybolup giden kimdi? Kendisi mi, yeni bir ad takacağı; Demiray mı, yeni bir ad takacağı. Bu kez genç kadının saçları sonbahar yapraklarının kızıl rengine olmalıydı ve sevecen genç adamın ... Sevecenle irkiliyorsun, aynı çıkmaza sürüklenmektesin. Hakikatteki kahramanların ikisi de kocadılar. Çocuk kalmış bön sarışın kadın nene yetmez. Genç adama gelince, sevecen değil, sadece sevecenlik maskesi takmış...

Sonra, gecenin neresi lavanta!, İspanya’dan, Arjantin’den, cenubî Amerika’dan, faşist İtalya’dan, cuntalı Yunanistan’dan, Türkiye’den kalma, karanlık bir gece.

Kızıl saç, seveceni, lavanta rengini hemen durdurdu. Çünkü yine ‘yanlış’ başlayacak, ‘yalan’ söyleyerek daha ilk satırdan, ilk cümleden, yazmak istediğini, yazmak için çırpındığını örtbas edecekti.

Siz o musunuz diyecekti, anneanneme her bayram bir kutu lokumla el öpmeye gelen.

Evet ben oyum derse, artık ondan bile saklamayarak: Sana Turan Seyfioğlu’nun ikizi diyen adamı hatırlıyor musun?, umutsuz aşklardı onunki de benimki de.

Anneanesi ikram etmek için açmışken ansızın kutuyu fırlatacak fıstıklı fındıklı bayat lokumlar dökülüşecekti.

Yoo, fazla içmedi. İkinci kadehten olsa olsa üç yudum. Oysa Ufuk Işık heceleyle hıçkırık “Al-büm-ler” diyor. Nedir bu albümler?

Albümler, doğru: Fotoğrafları yırtıp atmazsa, yakmazsa, yok etmezse, ölümünden sonra -tabiata meydan okuyamayacağına göre, çok az kaldı; çok uzun bir ömür- hepsi onun bunun eline dökülüp saçılacak. Hatıra artıklarının fotoğrafları. Kirli hatıralar.

Birçok fotoğrafı var Demiray’ın: Meselâ Bedri Rahmi Eren Fatma Demiray meselâ Atsız Sabahattin Ali Demiray meselâ Kırtıgil Hamdi Demiray abajurlu sehpa koltuklarda Alyoşa’nın Narmanlı Yurdu, çoğalt çoğaltabildiğin kadar.

Güzel bir akşamüzeriydi, Todori’de buluşmuşlardı. Yaz günleri güneş geç batır, deniz mavisinde kızılı sarılı güneş ya-

lımları. Fotoğraf tabii siyah-beyaz. Demiray'ın yanına oturabilmek için "Siz karıkoca yan yana oturun" Eren'e. Kim çekmiş? Garsona çektirdiler herhalde. İnce zeytinyağı gezdirilmiş cacıktan taze badem kokusu. Demiray'a bakmış, Demiray'a gülümsemiş. Demiray objektife bakmış. Kimin fotoğraf makinasıydı?

Bergson'un süresi durée'si fotoğraflara sökmüyor, durdurulmuş, dondurulmuş zaman Nihal Atsız da Sabahattin Ali de gülümsemişler, Demiray gülümsememiş, hattâ hüznü. Gelecekteki düşmanlıktan irkilmişçesine önüne bakıyor. Bu fotoğrafı ben çekmiştim. Sönmez Aşk'tan sonra. İkinci baskı yaptığı ortaya çıkınca, Semih Lûtfi telif ücreti yerine fotoğraf makinası hediye etmişti.

Atsız, "... Birkaç salak senin fikrini nasıl çeldi!" diyor, "Sen asker oğlusun!.."

Fikrini mi çelmişlerdi, Sabahattin'in içindeki sonsuz isyan, durdurulmaz isyankârlık...

"... Nâzım'ın kuş beyniyle mi komünist olacaksın?! Bırak artık serseriliği!" Bunları konuşacağı için, bunları konuşabilmek için mi Bedriye Hanım'ı yanına almamış Atsız; Sabahattin de yalnız gelmiş. Sonra ikisi içten, dostça gülümsemişler. Bu arkadaşlık *İçimizdeki Şeytan*'da...

Dağılıp gitmişti dostluk. İşte Atsız'la görüşmedikleri, yolların ayrıldığı yıllardan, Büyükkada'daki köşkün bahçesinde olduğuna göre, Sabahattin Ali öldürülmüş, Demiray hanımelinin önünde yalnız, az beride *Gün Günden Uzakta*'yı yazdığın bahçe masası.

Bu kumkuma sarhoş ne istiyor? Fotoğrafları ele geçirecek, o dinmez aşkı o dinmez karasevdayı fotoğraflarla belgeleyecek. *Kapkaranlık*'ta bile üstü kapalı yazılmışken. *Kapkaranlık*'ta bile kimse Fikret Demiray'ı... Yağma yok! Allah belânızı versin! Ben o karasevdayı bir ömür boyu yazdıklarımla çizdiklerimle süsledim bezedim oya gibi nakış gibi işledim!

“Siz niye öyle yayık yayık konuşuyorsunuz?” dedi.
Yağma yok!

Şurda Aya Yorgi’de kum kovasından, elinde kum küreği, başını kaldırmış Fatoş bakıyor, hiç Aya Yorgi olur mu, Maçka Parkı, başında beyaz tafta kordelası iki tutam saçında. O kadar ciddi ki, çocukluğunu yaşamıyor. Alman dadı çekmiş olmalı. Çocuğunu parklara götürecekt vaktin olmazdı, roman öykü yazıyordun, Virginia Woolf okuyordun.

Şunda Fatoş Maçka İlkokulu’nun kapısında, kolalı beyaz yaka, siyah önlük. İlk renkli fotoğraflardan. Fakat küçük kız siyahlar içinde. Gülümsemeye çalışmış. Mektebe Fendi Bekri götürüp getirirdi. Taksim Belediye’deki okul çaylarında annesi de görünürdü, tanınmış romancı, babası hukuk müşaviri Necdet Bingöl.

Bu işte Büyükada’da; Fatoş Yörükali’den denize giriyor. İtalya’dan getirdiğin büyük deniz topunu Bekri şişirmiş. Fatoş’la Alman dadı yan yana duruyorlar. Her dilimi ayrı renk deniz topu üçüncü bir kişi gibi, Fatoş’tan boyulu. Annesi nerde?

Annesi *Geceleyin Yıldızlar*’ı bitirmeye çalışıyor: Aydın bir genç kadının kendi kendine varoluş mücadelesi. Hürriyet’te tefrika edilmişti. “Öğle sıcağında plajda mı kalınmış!” Bekri’ye bağırıyordu, Hilde’den çekinerek, “Yengece dönmüş çocuk!”

Şunda, nasılsa!, Fatoş’la birbirlerine sarılmışlar ve kızı bütün çocuk arınmışlığıyla, bütün içtenliği, mutluluğuyla gülümserken, ‘romancı’ Fatma Asaf ‘poz’ vermiş... Hiç değilse bedenini cismini sattıktan sonra çocuk doğurmasaydı!

Yağma yok! Al-büm-ler al-büm-ler, sonra da Fatoş’u kızını, tek çocuğunu yapayalnız bırakışını belgeleyecek. O barones tavırlı yapmacık kadından -otuzlarında- ancak üvey anne çıkar. Kendi çocuğunun üvey annesi, çıksa çıksa.

Öyle de; ya iç dünyasında ezikliği o barones kırmasının?!

Bakın!, yine Ada'dalar, Adalet'le Necdet gülerek kadeh to-kuşturuyorlar, ögle rakısı. Güz başlangıcıydı, yasemenler dökül-müş. Necdet, "Adalet'i örnek al" derdi, "hayat dolu." Adalet kocaman halka küpeler takmış, az sonra firfırlı eteklerini savura savura İspanyol dansözü. "Aman vapuru kaçırmayayım" diyor, akşamüstü Belgin Doruk'u seslendirecek.

Terzi Nedret'in dikimevinde; Alyoşa'nın içi kelebeklerle be-zenmiş jüponu, tersine çevirmişler, yok, tersine çevirmemişler, kelebekler tek tek dikiliyor, çemberler daha takılmamış. Sevgili, çocuk Alyoşa ellerini çırpıyor. Sen, elinde kelebeklerden biri, objektife kelebeği göstermişsin, mavi kanatlı kadifeden bir kele-bekti. Nedret kızların kelebek dikişine nezaret ediyormuş. İna-nılır gibi değil: Nedret gözlüksüz!

Şu fotoğraf Ufuk Işık'ı al-büm-ler-, ayık olsaydı, sevincinden uçururdu: Hayat mecmuası için mi, Aile için mi, kadın romancı-lar bir araya gelmişsiniz. Elbette Halide Edib yok, ağır top. Ama Süha Rikkat kasap satırı suratıyla, Muazzez Tahsin Selanik alaf-rangası, Kerime Nadir taşsız kraliçe, Peride Celâl aralarına yan-lışlıkla katılmış, Şükûfe Nihal kırılğan ve Hâşim'in melâl meleği, tek roman yazmadığı halde Lüsiyen Abdülhak Hâmid başroller-den birinde. Bize göre sol uçta, daha barones havalarına bürüne-memiş, hâlâ tezgâhtar kız, buz gibi duruyorsun Fatma Asaf.

Neler neler döktürmez mâzi dedikoducusu vefalı kadirbilir Ufuk Işık, neler neler yazmaz her biriniz için; sandığı karıştır-maktan gönençli, hele Lüsiyen'in güzelliğini, Maçka Palas'ın balkonunda mayolu bikinili pörsük, güneşlenişlerini ballandıra ballandıra, kitabın *Fatma Asaf'a Armağan Kitap* olduğunu unu-tuvermiş...

"Albümlere başka bir gün bakarız" dedi.

Galiba anlamadı.

İşte bak!, tek başına Demiray: Hanımellerinin önünde, faz-lasıyla yakışıklı, kendini bulmuş, Dorian Gray'i.

Gözleri, belki Lorca'nın kömür karası gözleri değil ama, Fatma Asaf o gözleri bir zamanlar Lorca'nın gözleri gibi görmüş, o gözlere âşık olmuştu.

Solunum cihazına bağlamışlar. Nefes alamıyormuş. Beyin enfarktüsü. Kendini bilmiyor.

Ölecek.

O seni artık ölülerin korkunç aşkıyla sevecek.

Ölsün ölsün. Ölsün ki beni sevsin.

Ağlıyordu. Neyse ki Ufuk Işık meyhane kuşu yine mutfakta; bu ne bereketli Smirnoff'muş. Şişeyi getirmemiş miydi; getirdi. Ne işi var mutfakta?

Gözyaşlarını sildi.

Şimdi Fatma Asaf Bingöl değil; pembe elbiseli kız, pembe güllerden bir demeti andırıyor. Hastaneye yoğun bakıma pembe güllerden demeti andırarak giriyor; “Bu gece çok güzelsiniz...”; Haseki mi Cerrahpaşa mı, bana yoğun bakımı gösteriniz Fikret Demiray'ın ziyaretçisiyim eski sevda. Hanımefendi yoğun bakıma ziyaret yasaktır. Onu bana gösteriniz eski çok eski aşkımdı. Onu size gösteremeyiz. Neden, Demiray bu hastanede yatmıyor mu, yoksa öldü mü? Bu hastanede yatıyor, ölmedi. Ama ölecek değil mi? Belli olmaz, bilinemez, Allah'ın takdiri. Bu ‘takdir’ler müspet ilmin ocağı hastanelere de mi sızdı; demek Nedret Dikmener korkularında kaygılarında haklı. Ölecek mi ölmeyecek mi; takdiri bir kenara bırakın.

Greta Garbo edasıyla yürüyordu.

Oysa, 1930'ların sonundaydı, pembe güllerden demet genç kızı Demiray sınıksız tutup solgun düşürmüştü.

Nöbetçi erkek hastabakıcının avcuna beş on lira sıkıştırdı. Göster onu bana. Ölürken görmek istiyorum! Emredici ses karşısında hastabakıcı koşuşturdu. Koridorlardan geçtiler. Odalardan inilti yükseliyordu. Şurda burda kapı önlerinde ağlayan kadınlar filan. Greta Garbo hışımla geçti. Çok soğuk burası! dedi yoğun bakıma girince, öldürmek için mi soğuttunuz? Kalamış'ın

ışıkları değil karşı sahilde, turuncu, altın akisler, gümüşî, nasıl unutturum o yaz gecesini?; ölgün fosforlu eflâtun ışık, yan yana karyolaları aydınlatıyor, yarı cesetler, ölüm kokusu, mezarları hâzır mı?, hangisi bunların Sorbonne mezunu Fikret Demiray?

İşte burda yatan.

Çok karanlık, ışığı açınız yükseltiniz.

İşığı açamayız yükseltmeyiz.

Niye? Ölümler bile karanlık mezarlıklarda fosfor yayar.

Bunlar daha ölmedi Hanımefendi.

Ne zaman ölecekler?

Hanımefendi, söyledik, Allah'ın takdiri.

Tam solunum cihazından Demiray'ı kurtaracaktı ki, hastabakıcı eline yapıştı: Hanım!, bu paraya o iş olmaz!

Ama ölürse... ölüp giderse beni sevecek! Ölüp gidince!..

Doktor Münir Nurettin sigara yasak alkol yasak, hatıralar si-ze yasak Hanımefendi karım romanlarınızın hayranıdır.

Ya ayrılık Doktor? Ayrılık yasak değildi...

Şu fotoğraf nikâh töreninden: İnanılacak şey değil, Fatma Asaf'ın nikâh şahidi anlı sanlı Fikret Demiray. Necdet'in şahidi muazzam Millî Şef hemen o sene seçimleri kaybedecek.

Defteri imzalıyor Millî Şef.

Yoo yoo, Celâl Bayar! Necdet gelecek iktidarın kokusunu herkesten önce alır.

İktidarların kokusunu önceden almış Necdet Bingöl siyah takımlar kuşanmış. Kravatı kurşunî. Pek asil. Ağırbaşlı, müeddep, fevkalâde centilmen. Herkes turnayı gözünden vurdu diyor senin için. Turnayı sevmedin, turnayı sevmiş gibi yaptın, turnayı kandırdın. Evet ama yattım onunla, kızlığımı o bozdu, anneannem çok mesut!, evinin kadını oldun!, otuzlarımdaydım. Memo Memo!

“Bir iki tüttürünüz Fatma'nım.”

“Teşekkür ederim Nuri Bey.”

“Fakat unutmayınız: Sigara içmek öldürür.”

Evet ama, hayat da öldürüyor.

Albümler dizi dizi, hayat sahneleri, hayat parçaları. Sayfalarını açıyor -Memo’nun fotoğrafı yok-, Ufuk Işık’a gösteriyordu. Hiçbir fotoğrafın armağan kitapta yer almamasını ‘özellikle’ rica ederek. Elbette sanrıda. Fakat hayat sahneleri de sanrıydı. Zavallı Sabahattin zavallı Atsız, kim derdi ki o kadar yakın iki arkadaşken, Millî Şef... Zavallı Alyoşa, kadife kelebeklerle. Zavallı Kerime Nadir “Geliniz Fatma Asaf! Köşede kaldınız...” Zavallı biricik Necdet: “Sen benim Simone de Beauvoir’ımsın.” Fotoğraflara bakıyor, fotoğraflardan korkuyordu.

Özellikle rica ederek, sunu kitapta yer almasın. Ölüler, yarı ölüler. Onları sevdi mi sevmedi mi, kimseyi sevmedin, arkadaşları, candaşları dostlarıydılar bir zamanlar. Öyle miydiler? Fatma Asaf bunu bile bilmiyor. Galiba seziyor: “Madem armağan kitap; olmasınlar, yer almasınlar.”

Kimseyi sevmedi. Fakat kıymet verdi. Ölüler, yarı ölüler. Hamdi, biraz içelim. Onlara verdiği kıymeti ekseriyetle kendi geri almak zorunda kaldı. Onlar seni zaten sevmediler.

Hamdi Bey’e doğru yürüyordu. “Beni sevmediler.”

“Kimse kimseyi sevmedi Fatma Asaf.” Hamdi Bey uzun, kıvrık kirpikli gözlerini kaçırıyordu.

Hanımelleri çiçeksiz; öyleyse güz başlangıcı. Maskesi siyah-beyaz bir kedi dadanmıştı, gider gelir, acem karanfiline işer sıçar. Gizlice doyurur Fatoş.

Yarın Fatoş çerçeveyi...

Yarın Fatoş’a sıkı sıkıya sarılacak.

Sarılamayacak, kollarını kıpırdatamıyor. Özür dilerim Fatoş.

Hanımelleri çieksizdi. Gözle birlikte geceler adamakıllı se-
rinledi. Ada tenhalaştı. Fotoğrafi yok o akşamın. Yapayalnız bir
Demiray yeniden yine. Şimdiki fersiz gözlerine takılıp kalmayın.
Çantasında Mişima, yeni ‘keşfetmiş’. Balrengiydi ve genç gözler
gencecik bakışlar, iki Demiray’dı, ilki, Mişima’yı sana anlatırken,
Fendi Bekri’nin fotoğrafınızı çektiği -aslında fotoğrafı yok o ak-
şamın-, ikincisi yapayalnız, ikinci Demiray, gerçekliğini söyle-
mek isteyip de söyleyememiş, suskun olan, ‘öteki’ Demiray, on-
ca hümanist Batılı bireyken, saklanmış saklanmış, belki ürkmüş
adamakıllı korkmuş, suskun, tangoda, lavanta rengi gecede.

Unut Demiray. Unut Fatma Asaf.

Kapıyı Nur Edige açmıştı. Tuğlayı kutlayacaklardı.

Hepsi gelmişler. Birtakım kocamışlar, kaç günlük ömürleri kalmış, bellisiz. Tıfıl delikanlı, Yaşar Bengi'ymiş, sonradan öğrenecek.

Boydan boya pencerelerden karşı sahil, ışıklar görünüyordu.

Divan'dan çikolata aldirtmişti; mitologyadan dem vururken Lotte olmuş Prof. Edige'ye uzattı. Çiçekçiyle tıkınırsınız.

Alkışlar geliyordu içerden. Bu eski yapı yalı artığı galiba on dokuzuncu yüzyıl ortasından. Prof. Edige, okumaya doyamadığı Attilâ İlhan'dan esinlenmiş -Mizrahi'lerin yalısı-; tavanında önce minyatürler, lâlâ motifleri hayal ederdi; tavanda ne işi varsa minyatürün. Sonra vazgeçti, mitologyasına döndü: Deniz köpükle-

rinden Aphrodite'ler, tombul Eros'lar Anteros'lar. Zaten büyük olasılıkla Ermeni ustaların elinden çıkma... derken yine ağız değiştiriyor: Yalı mimarisinin bozguna uğradığı zamanlarda yapılmış, on dokuzuncu yüzyılın sonunda, bir d'Aronco taklidi...

Alkışlıyorlardı. Hepsi hamamböcekleri gibi açık büfenin etrafında.

Maslak'a kadar adamakıllı kalabalık otobüs durakları, kim bu ihtiyar adam vaktin olmadı edebî eser uğruna onun hikâyesini takip etmeye, nerden bulmuşsa nerden kalmışsa geçmiş zaman filesi tutuyor. Hiç tanışmadığın Safiye Erol -sessiz sedasız ölmüş- "örgü torba" diye yazmıştı; beğenmiştin. Ölmüş ve hatırlayanı kalmamış. İhtiyarın örgü torbasında lahana kapuska.

Yoksulları yazamadın, büyük kentin 'kaymak takımı' falan; çiçekleri uzattın, kış zambakları. Hem fondan hem koca buket. Yoksulları yazamadın; "Kara çarşafılılar!" diye atıldı Terzi Nedret, Fikret Demiray "Din yoksulların ihtiyarların afyonudur!"; serada yetişmiş kış zambakları, vazoya koyunuz, çabuk soluyorlar.

Nur Edige uzattı da uzattı: Çiçeklerin tanrıçası! Çiçekler zambaklar! Liliun candidum! Soğan da zambakgillerdendir, bilir misiniz?! Pırasa da pırasa da!...

İlk kez zambak... ilk kez 'çiçek' görüyormuşçasına, kokluyor, okşuyor, göğsüne bastırıyor. Etraf, salon, zaten sayısız beyaz gül. Yürüdün. Korkuyordun.

Madem Dr. Münir izin vermiş: Sigara yaktın, fosur fosur ilk nefes.

Çiçekçi alelacele bir kırkbeşlik oturttu:

... aşkı sende buldum...

... ben seninle çok mesuttum...

Hiçbirinin haberi yok: Sigarayı bırakamadın, gizli gizli içiyorsun. Gri mavi duman savurdun.

Ne güzel bir kadın sesiydi o, genizden gelen.

Yürüyordu, bu “mini minicik” kalabalık çağrıda yalnızlığa doğru. İnançlarını, ülkülerini yitirmişti; artık merhametsiz nihilizm uçurumunda.

Çok mu bozuk asabı: Gözleri yaşlarla doldu.

... *ben seninle...*

Müzik her zaman dokunurdu. Sanat her zaman. Heyecanlanırdı, güzel bir müzik, bir şarkı, şiir, resimler, bir aktrisin bir aktörün sahne hâkimiyeti; önüne geçemezdi gözyaşlarının. Fakat bir kez olsun duygulanmamıştı kendi yazdıklarından. Olmamışlığını öylece anlıyordu, heyecan duymayışından, gözyaşı dökemeyişinden.

Ufuk Işık’la göz göze geldi. Gözyaşlarını fark etmiş olmalı.

Zavallı Fatma diyordu kendine, bu şarkı niye etkilesin?, kimseyle mesut olmadın ki...

“Fatma Asaf geldi” dediler, herkes ayağa kalktı.

Necdet görse bayılırdı, bu sahnelere bayılırdı. Öleli kaç yıl geçti, ölmek için direndi, çektiği acıya direndi, Amerikan Hastanesi’nde öldü. Demiray şimdi herhalde Gureba’da Haseki’de.

“Votka içer Fatma! Votka verin!”

Saçları vıcık vıcık briyantın jöle, delikanlı, “Kanlı Nigâr” hazırlıyor sana. Demiray sözüm ona yardım ediyor; bir yandan da “Fatma hâlâ sert mi içiyorsun?”

Bu gece sert içmen gerekecek.

Çok mu sarhoşsun?

Çakalların çağıydı. Kaç delikanlıyı astılar? Baş çakal istemiş buyurmuş ama ‘asılan’ hiç genç kız yok. Yürüyordun, tayyörünün yakası, Nişantaşı’nda hanımlar hem tesettüre hem kürke öfkeli, yok, tesettür türban sonra ve kabul et ki sen de irkiliyorsun özgürlük mözgürlük desen de, Brigitte Bardot kadar olamayacak mıyız, otomobillerden fırlayıp astraganlara vizonlara saldırıyor-

larmış, darağacında yirmilik delikanlılar. Çakalların çağıydı ve hepiniz çakal, her biriniz ötekinizin çakalı, Nedret söylüyordu, en marka eşarpları örtüyorlarmış ve sizleri aşağılayarak süzüyorlarmış. İşte bunu, bunları getirdi hazırladı çakalların çağı.

Yürüyordun, tek başına yürüyordun. Onlardan ayrıldım, onlardan kurtuldum. Suç ortakları değilim. Bu senin kendini beğenmişliğindi. Ellerin titriyordu.

Bütün salon vazolar dolusu beyaz gül.

“Teşekkür ederim Hanımefendi. Siz mi lütfettiniz?” Yorulmuşun.

“Estağfurullah. Sabah sizin için mezata gittim.”

Nereye gitmiş? Ama üzerinde durmuyordun. Kaymak takımının gözde çiçekçisi olmasına rağmen yaşlıca ahretlik hali gönünü yoruyordu. Bu da acaba *Dersaadet*’te *Sabah Ezanları* falan okuyor mu?

Bir yanda Dreyfus Olayı, bir yanda René Vivien öteki “zürefa” takımı; bir yanda Mütareke seneleri yerli Mata-Hari’ler; şair buna toplumsallığın diyalektiğiyle cinselliğin diyalektiği mi ne diyor. Yutmuyorsun ama yine de küçümseyemiyorsun: Hiç değilse, başkaları ne der!, çekinmeden, kaçamaksız yazmış.

“Benim için yoruldunuz.”

Colette de pervasızca yazmıştı. Sen, tek satır...

“Ne münasebet. Zevkti.”

Kaçamaksız mı yazmış? Bilinemez. Doğanın attığı kazık henüz çözülemedi. Kırpık sesler bir şeyler söylemeye çalışsa da. Sana gelince, en fazla ‘acıyabiliyorsun’, çoğu kez tiksінçler kuşanarak.

Kanlı Nigâr’dan irice bir yudum; belki iyi gelir.

Karşı sahil neresi? Yeniköy’ün karşısı? Bütün Boğaziçi’ni, semt semt, köy köy, eskiden ezbere bilirdin. Hikâyelerin romanların çoğu kez Boğaziçi’nde geçerdi. Tabii Adalar’da Moda’larda da.

Karşı sahil ölgün ışıklı.

Tam o sırada yanınızda Ufuk Işık; bugün sizi yazmış, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'yu, salı günü yayımlanacakmış. Bugün günlerden ne? *Hayat Artık Rüzgârla Dolu* ve Fatma Asaf. Sizi yazmış: Sizden söz açtım, kendimi, edebî hayatımı sizinkine benzettim, zaten sizden esinlenerek ilk romanımı... Bunun ilk romanı 'bitmez'! İkiye birde ortalığa saçıp döker.

“... Kimdik biz? Size benziyordum ve benzemiyordum...”

Ne ilgisi var? Gelgelelim dinliyorsun, gülümsüyorsun, belki teşekkür bile edeceksin.

İkiniz de gruplaşmaların dışında kalmışsınız; “... midyeler...”

Midyeler senin yapışmana fırsat tanımadı.

Ufuk Işık'a gelince, yeri geldi mi, pekâlâ midyelere yapışık. Hem solda hem sağda onun midyeleri, yeri geldi mi, şairin diyalektikleri gibi o da buna “çoğulcu toplum ülküsü” adını takmış.

Hayır hayır; bütün özlediğin 'yalnızcı' toplumdur. Midyeler seni dışladıktan, reddettikten sonra.

Seni dışladılar, geri çevirdiler; fakat kendi aralarında midyeliklerini koruyabildiler mi? Ne gezer!

Aliye'ye yapılanları hatırlıyordu, uluslararası seçici kurul, birinciliği onun resmine verdikten sonra. Midyeler salkım saçak saldırmışlar, derken, kendi aralarında birbirlerine de... Aliye, büyük güneşiyle, denizi, ekinleri, amforalarıyla öylesine dalıp gitmişti ki sıcak renklere, olup bitenin farkında değildi.

Döndü Ufuk Işık'a sordu: “Midyelere karşı çıkacak kadar güçlü müydük? Meselâ Demiray'ın... Fikret Hoca'nızın eleştirileri sizi ilgilendirmiyor mi?”

Kavga kıyamet ortasında, Alyoşa, yine harıl harıl çalışıyordu, çoktan sığınmıştı Berger'ine.

Ufuk Işık şaşırmıştı. “Niye Fikret Demiray?”

“Hocanızdı. Okul çağınız geçti, epey önce bitti. Şimdi yazdıklarınızın eleştirmenlerinden.”

“Kitabınızı arka kapakta ne güzel değerlendirmiş...”

Bu “çoğulcu toplum” ülküdaşı da okumadı herhalde. Okusa romanı, böyle dalkavukça yaklaşmaz. Sinirinden gülüyordu Fatma Asaf: Onun günün birinde çakallarca...

Midyeler neyi hor görmüşlerdi? Ufuk Işık’a kapılar pekâlâ açılmıştı.

Gözlerini kaçırmış, ellerine bakıyordun Ufuk Işık’ın. Hissetmiş olmalı, yumruk yapıp parmaklarını sakladı. Küçüklüğünden beri, ne kadar temizlemeye çalışırsa çalışsın, tırnakları... utana sıkıla söylemişti. Kirli tırnaklarına bakıyordun. Kirli tırnakları demin gördün.

Sonra ellerinden, tırnaklarından vazgeçip ona baktın. Küçük, zavallı yordakçılığı, yaranma çabalarıyla, kırklarının sonunda, ceketinin lâciverti ağarmış, bir çocuk fosili gibi göründü sana. Affedebilirdin.

Hamdi Bey’le Alyoşa’yı balkonda -bu soğukta niye çıkmışlar?- yan yana görünce çok sevindin. Oysa Tanpınar’lı rüyanı hatırlıyordun, belki de kâbus. Kendini bir türlü göremediğin o karabasan!

Kırtıpil Hamdi, Ayışığı Otel’ne hatıralar, zamanlar ve ölümlerle gelmiş. Akşam havası doldurmuş dört bir yanı.

Hamdi Bey’i gördüğüne şaşmıyormuşsun da, bu ‘Ayışığı Otel’ nerden çıktı diye merak ediyormuşsun, kendini göremediğin halde. Eski öykülerinden birinden mi falan çıkagelmiş, anneannenin gazetelerden kesip sakladığı, isimlerde bile yivşik romantizm.

Tanpınar, resepsiyondaki çocuğa, “Otel تنها mı?” diye soruyormuş. Yirmilerinde, yakışıklı bir delikanlı. Üstü başı kentli

zifır siyahı saçlarında Necip Bey briyantini. Fakat hali tavrı taş-
ralı, belki ilk gecekonduarda yetişenlerden.

“Mevsim geçiyor” diyormuş delikanlı.

“Evet, ortalıkta tek Lolita kalmamış.”

Lolıtacı Kırtıpıl, benim zamanımda olsaydı diyormuş içinden, ismi Mehtap Oteli olurdu ve buralarda olmazdı; kim kal-
kıp giderdi Suadiye, Büyükada dururken Bodrum’a. Balıkçı’nın
vaziyeti farklı, o sürüldü.

Derken Saadettin Kaynak’ın şarkısı başlıyormuş:

Mehtaba bürünmüş gece...

... Ay, duvaklı bir gelinmiş. Duvağının iki yanından gelin tel-
leri akıyordu herhalde. Rüyaı bir an durdurmaya çalışarak, nikâh
günümde beyaz tayyör giymiştim, Nedret’in sana ilk kez diktiği;
halbuki güpür dantellerle bezenmiş beyaz... bembeyaz gelinlik-
ler istemiştin, nikâh şahidin Demiray üzülp yıkılsın! Arkası gel-
miyor, çünkü rüya beyaz tayyörlü kart gelini fırlatıp atıyor.

Denizin Suskusu Le Silence de la Mer gümbür gümbür yük-
seliyormuş. Hamdi Bey de, kemikli yüzünde elmacık kemikleri
büsbütün çıkık resepsiyoncu çocuğa -fakat bu geceki kiralana-
mış valeyne ne kadar çok benziyor!- Debussy ve Sultanahmed
Camii başımamı, bu bizim alınyazımız diyor. Sultanahmed Ca-
mii Başımamı Saadettin’le Debussy kol kolaymış. Şarkı, sanki
biraz alt perdeden, sürüp gidiyormuş:

Mehtap dalgın, gecem ıssız

O da benim gibi yalnız

Hamdi Bey, Lolita’lar umarken, Ayışığı Oteli’nin barında
Şair-i Âzam Abdülhak Hâmid Bey’le Lüsiyen Hanımefendi’ye
rastlıyormuş. Daha doğrusu burun buruna geliyorlarmış. Hâ-
mid “Debussy’yi kaldırsınlar, Saadettin devam etsin!” diyor-
muş. Hamdi Bey uşak muamelesi gördüğüne öfkeleniyormuş
ama, Ulu Şair’e -şöhretini Cumhuriyet’te de korudu- ses ede-
miyormuş.

Hâmid, “Hadi! Ne bekliyorsun?!” diye buyuruyormuş.

Ne var ki, Kırtıpıl Hamdi, otelin bârında lasteks mayosuyla oturan Lüsiyen Hanım’a alıcı gözle bakmaktaymış. Onca sene, hattâ devirler, çağlar, Lüsiyen hâlâ genç kız gibiymiş. Kocasının ölümünden sonra yine Maçka Palas’ta otururken, dekolte mayosuyla balkona çıkıp güneşlenir, palasın seçkin ailelerinin sinirini oynatırmış, işte o Lüsiyen. Seçkin aileler şikâyet etmişler, bulûğ çağındaki oğullarımıza evlâtlarımıza orasını burasını gösteriyor diye, pörsümüş etlerini. Lüsiyen Hanımefendi’nin etleri pörsümeseydi, belki itiraz etmeyeceklerdi. Zaten buradaki dipdirdi.

Şair-i Âzam’a gelince, o da çok dinç, saldırgan bir kaplanı andırıyormuş. “Hadi! Durma!..”

Susma öyle güzel gece

Söyle bana

Kırtıpıl Hamdi artık öfkesini gizleyemiyormuş. Sesi çıkmıyormuş ama, hep aynı mesut yıldız sizin hayatınıza yol gösterdi, diyormuş Hâmid’e. Hâmid alayla gülüyormuş. Siz de, talihin çizdiği asfalt yolda, kibirle, küçük seyyare azamet ve kayıtsızlığıyla yürüdünüz.

Fatma Asaf, yaz sonu renklerinin, alacalarının güzelliğine vurgun, bütün o sarıları sarartıları, turuncuları, kızılıarı okşamak istiyormuş fakat orada yokmuş. Hamdi Bey’e uşak muamelesi yapan Ulu Şair -Fatma Asaf mektepteyken *Makber*’ini okumak zorunda kalmıştı- yine alayla gülerek, “Boşuna yorulma, ‘su perisi’ buralarda barınamaz” diyormuş. Lüsiyen Hanım da, sonbahar güneşinden iyice yararlanmak için lasteks mayosunun askılarını indiriyormuş.

Fakat Necdet’le gelmiştik, Moon Light’ta kalmıştık, butik otel. Kale’deki çanı çalmıştım!...

Revü şarkısı mıydı? Nihâvent makamındaydı. Nihâvent makamında revü şarkısı olur mu? Revü rövü, hangisi? Rövü, Hamdi Bey’in daha hoşuna gidiyormuş. Üzülerек, yerinerek, yaprak-

larının uçları kıvrık, perişan bir defter çıkarıyor, gizlice yazmaya başlıyormuş: Saadettin rövü şarkıları da besteledi. Devir ve para ihtiyacı mecbur etmiştir. Devir alafrangayı emrediyordu, baş imam melez Garplı.

Yıldızlar birer bilmece

Güfte kimindi acaba?

Köksüzlüğe sürüklenmek hepimizin çaresizliğiymiş diye yazıyormuş bu kez. Diline dolamıştı, Markiz’de Löbon’da, köksüzlük möksüzlük. Şimdi gülümsemesi silinmiş. Acı acı gülücükler şimdi işe yaramaz. Mamafih diye devam etmiş, Saadettin sanat-kârlığını korudu, rövü şarkılarında Arap filmlerinde. Ben Debussy dinlemeye çalışırken, millet Arap filmine koşuyordu.

“Mevsim geçti. Yakında büsbütün boşalır” diyormuş delikanlı, bir yandan da Tanpınar’ın eşyasını taşıyormuş: Ölüler, hatıralar, birçok zaman. Yük ağır. Elleri kemikli.

Hamdi Bey endişeyle, tiyatro dekorunun içindeyim diye düşünüyormuş, yeni devirle birlikte her şey tiyatro dekoru, Ayığı-şı Oteli falan değil. Siz düzeltmeye çalışıyormuşsunuz, Hotel Moon Light, butik otel. Tepebaşı Dram Tiyatrosu olabilir mi? Bu durumda sahnede olması gerekiyormuş Hamdi Bey’in. Işıklar salonda kararmış; yalnız sahne aydınlıkmış. Zavallı Muhip, *Finten*’i adam etmeye çok uğraştı. Kadife perdeler, orkestra çukuru, localar, âvizeler belleğinde beliriyormuş, karmakarışık. *Finten* Ankara’daydı fakat Hâmid göremedi. Barda sapasağlam otururken, vermutunu yudumlarken, *Finten* sırasında Hâmid’in ölmüşlüğüne anlam veremiyormuş.

Yürüyünce, adımlarının ahşapta bıraktığı çıtır çıtır, yoksa gıcır gıcır mı?, çıtırtılı gıcırtılı sesi işitiyormuş.

Delikanlı, ölüleri, bavulu, kararmış ve parçalanmış zamanı sahnenin ortasına bırakıyormuş.

Kırtıpil yürüyormuş. Dekor, sağ uçtan sol uca, iç mekândan dış mekâna açılıyormuş. İç mekân, biraz otel odası biraz yazı odasıymış. Hiçbir zaman yazı odam olmadı diyormuş; Fatma Asaf zengin kocaya vardı, yazı odası salon kadar geniş. İtiraz etmeye çalışıyormuşsunuz. Alyoşa, Hamdi Bey'in Narmanlı Yurdu'ndaki düşkün odasına giriyormuş; büyücek yazı masası dar-madağınık, yığınla plak, etajerde Peçevî ve Joyce yan yana. Bunlar Hamdi Bey'le Alyoşa aynı dönemde Narmanlı Yurdu'nda kalmadılar ki.

Otel odasına gelince, bir yaz otelinin odasıymış. Butik otel diye düzeltiyormuşsunuz, yaz kış kalınabilir, ısıtma sistemi mükemmel. Penceresinden, Aliye'nin gravürlerindeki Büyükada bahçesi görünüyormuş, silme bahar çiçekli ağaçlar. Portakal ve limon ağaçları diye düzeltiyormuşsunuz. Tanpınar'sa, şurda bir yerde Berger keman çalıyor olmalı.

Kırtıpil Hamdi fısıltılarınızdan habersiz, fısıltılarınıza kütük gibi sağır, pencereye yaklaşıp dikkatle bakınca, pembelerin, beyazların, kıpkırmızılarının, şarabîlerin rodosçiçeği olduğunu fark ediyormuş. Eskiden Büyükada'da, Adalar'da rodosçiçeği yoktu, begonvil. Begonvil de zakkum gibi Akdeniz çiçeğidir. Zaten Berger'i göremiyormuş.

Derken deniz ortaya çıkıyormuş.

Deniz ortaya çıkıyormuş. Bir Boğaz vapuru; Mütareke senelelerinin düşman gemilerinden değil. Rüya zamana kapılmış, gerçekliğin ölçüp biçişlerinden kurtulmuş. Deniz, şiirindeki gibi, sayıkladığı denizmiş, gurbet gecelerinde.

Neyin gurbetiydi? Hatırlayamıyormuş ve sorduğuna pişman oluyormuş. Yalı rıhtımlarının harap kovuklarına bakıyormuş. İç geçiriyormuş. Bir devrin, bir medeniyetin sonuymuş.

“Boğaziçi'ni sever misiniz?”

“İstanbul'u hiç görmedim.”

“Çallı çok güzel resimlerini yapmıştır Boğaziçi'nin.”

Saçları briyantınli çocuk artık cevap vermiyormuş.

Yahya Kemal briyantini gizli gizli sürerdi saçlarına. Fatma Asaf, bilmez miyim!, Parkotel’de...

Ama Kırtıpıl, “Nazmi Ziya’nınkiler de güzeldir” diyormuş. Nazmi Ziya Boğaziçi peyzajları yapmış mıydı; duraksıyormuş; onunkilerde Langa bostanları ve Paris. Daima Şark ve Garp, Garp ve Şark. Daima Doğu ve Batı, Batı ve Doğu. Şark’ta başlayıp Paris’e gitmek ve bilmem kimin atölyesinden dönünce İstanbul’u resmetmek. Bu çocuğun nerden haberi olacak...

İç mekâna gelince, ara bölme olmaksızın, çiçeklerle bezenmiş, bol bitkili, bol zakkumlu, limonselvili bir taraçaya açılıyormuş, biberiyeler, defne ağacı. Zakkumlar pembe ve beyazmış.

Fatma Asaf’ın rüyasında, fakat Hamdi Bey, Alyoşa’nın sesini işitiyormuş: “Endişelenme Hamdi. Hakikaten zakkum bunlar.”

Fatma Asaf’ın rüyasında, fakat Hamdi Bey, sese dönüyormuş. Geçmiş zaman elbiseleri içinde Alyoşa’yı görüyormuş, ep-rimiş, yıprak, görkemli.

Zakkumlar, limonselviler, bitkiler, defne ağacı eskimiş, solmuş kadifeden, çuhadan, taftalardan, dantellerden yapılmış. Tozlu, çok tozlu görünüyormuş hepsi.

Alyoşa kaybolmuş. Otelci delikanlı da kaybolmuş. Hâmid, Lüsiyen Hanım kaybolmuşlar.

Alyoşa kaybolmuş ama, sesi yankıyormuş: “Ada’da şimdi her yaz zakkumlar açıyor...”

Adalar hep hevesti, özentiydi, hep yabancı kaldı. Demek Ege’lerden megelerden zakkum begonvil getirdiler. Biberiyeyle defneyi çıkaramıyormuş Ada’da var mıydı yok muydu.

Taraçada hasır masalar, hasırdan koltuklar duruyormuş. Hasırın rengi bir zamanlar filizîymiş; o filizî uçmuş, solmuş, hasırlar sararık kalmış. Koltuklar bomboşmuş. Kimse oturmuyormuş. Siz, şimdilik diye fısıldıyormuşsunuz, şimdilik kimse... bi-

razdan gelecekler, kaygılanıyormuşsunuz, Tanpınar rüyanıza nasıl geldiyse, buraya da gelecekler.

Taraçadan bir iki basamakla kumsala iniliyormuş. Sahne tasarımcısı engin bir görünüm yaratmak istemiş, gelgelelim başaramamış. Ufuk daraldıkça daralıyor. Sonra, kötü boyanmış deniz. Hamdi Bey bir türlü taraçaya geçemiyormuş; burda arkada eski medeniyetten bir şeyler kaldı; ne kaldıysa, birer gulyabanî! Oysa kumsal ve deniz hasret uyandırıyormuş. Böyle perdeden ibaret kötü dekorlar, Saadettin'in şarkılarının söylendiği içkili gazinolarda, saz yerlerinde olurdu.

Yaz oteli için deniz şart; bir iki fırça darbesiyle ruh üflenebilirmiş. Keşke Çallı burada olsaymış; Nuri, Zeki, Prenses... Prenses'le Alyoşa kardeş miydiler? Prenses'in peyzajı biraz zayıftır. Nuri fazla titiz. Zeki Faik suluboyayla, hattâ çini mürekkebiyle halleder. Onun öyle ne güzel poşadları, taslakları vardır. Zeki Faik birden *Hüsn-ü Aşk*'ı ezbere okumaya başlıyormuş; beresi, kaşkolu, kadife ceketi Paris'ten.

Kırtıpil Hamdi, kapağı bir Paris'e atabilsem diyormuş.

İç mekân alaca ışıklıymış. Taraça daha aydınlık, fırtına ışıklarıyla, şimşek çakımlarıyla. Bir süre denizin uğultusu işitilmiş. Sesler gitgide erirken, daha doğrusu, şeytanminarelerine tıksırken, ışıklar değişmiş: Aydınlık taraça kararmış, yarı otel -butik- yarı yazı odası aydınlanmış.

Nihayet siz sahneye çıkmışsınız, Batılı alafranga aşk romanları yazıp Doğulu Müslüman Türk kızlarına okutmak için. Korkunuzu, boğuncunuzu yenemiyormuşsunuz. Fakat haliniz tavrınız, duruşunuz, tam bir kraliçe! Yazı masasının başına geçmişsiniz. İskemleyi çekmişsiniz.

İç sızlatan hasretle çevrenize bakıyormuşsunuz. Özlediğiniz şeyler, öyle yürek ferahlatmamakla birlikte, izi kalmış şeylermiş. Hamdi Bey'den ödünç alarak *her şey yerli yerinde* diyormuşsunuz, elbette şaşırarak, Hotel Moon Light'ta bu yazı masası! Ya-

zı makinanız, kalemler, kitaplar, dosya kâğıtları, anneannenizden yadigâr kırık çeşmibülbül, içi yavruağzı şeytanminaresi, gözünüz gibi sakladığınız Demiray’la ikinizin fotoğrafı Demiray “Sevgili Fatma Asaf’a” diye imzalanmış gülümsüyormuşsunuz Fener burnundaki küçük kahvede. Hem de gümüş çerçevede. Moon Light’ın daracık odasında ne işi var?; Necdet dertop olmuş uyurken; kaldırmamış mıydınız?, bavullardan çantalardan mı çıktı? Saklayacak yer arıyormuşsunuz, fırlatıp atmaya kıyamayarak.

Kül tablası izmarit doluymuş. Her zaman öyleydi.

Yeniden sigara yakıyormuşsunuz. Bu rüyayı yazarsam, yazarlık hayatımda bir dönüm noktası olur diyormuşsunuz, Doğu-Batı meselesine kıyısından köşesinden, simgelerle, metaforlar eğretilmelerle, münekkitler eleştirmenler bu kez beğenir!

Tango sesi tam o sırada. Tabii düşüş, yıkılış da. Çaresiz kalıyormuşsunuz.

Kısık sesle... yoo, fısıltıyla, “Her şey geçti” diyormuşsunuz, çok geç kaldım, yazmak için, yaşamak için. Demin çocuktum, şimdi hızla yaşlandım. Her şey geçti. Hepsi geçti ve bitti.

Evet ama elinizden ne gelir, burda Nur Edige’nin dâvetinde, gelecekteki seneleriniz, bütün hayatınızla birlikte kendinizin hayaleti, yirmilerinde o genç kız!..

Kalbe vuran tango devam ediyormuş.

Balkona çıktı. Alyoşa'yla Hamdi Bey'e "Üşümüyor musunuz?" diye sordu, "Hava çok serin." Gerçi ayaz dinmişti. Boğaziçi gecesi sislere bürünmüş.

Bunun romanında, sislerden sıyrılarak gelen, mavi, ince uzun bir Boğaz sandalı; fakat hangi romanında? Günbatımında birkaç saniye içinde yıldızlardan, altın ve gümüşten bir masal kayığı olur.

Hamdi Bey, "İçerisi çok kalabalık" dedi, "o hanımın çaldığı plaklar da pek çarşı pazar işi. Burda başımızı dinliyoruz." Sesi adamakıllı yorgun.

Bayılırdı her şeye masal havası kondurmaya. Şimdi de, "Bütün masal Aliye Hanım'ın gözlerinde" diyordu, "pek az insan

etrafını bu kadar güzel görebilir.” Gravürlerin her biri ayrı bir masalmış.

Alyoşa, Carl Berger gelmediği için üzgündü. Bir ara gerçekten ummuştu. Birçok ölü gelmişti ama Berger gelmemişti; bu saatten sonra da gelmezdi. Menekşe rengi gözlerinde ıstırap ve özlem kıvılcımlanıyordu.

Fatma Asaf, avutmak istercesine, “Bu gece çok şıksın” dedi. İrkildi, bu gece çok şıksın! bu gece çok şıksınız!, hatırlıyordu, yolun başındayken tezgâhtar kıza söylenmişti. Söyleyen diriymiş, gelmişti, içerdeydi. Ürkünç anıları kovalayarak -tezgâhtar Fatma yivşik tangonun nağmelerine bulanmış-, “Çok hoş, çok güzel” diye ısrar etti. Geçmiş zamandan kalma, menekşe rengi kadife-den tuvaletinin etekleri kabarıktı; Alyoşa herhalde Nedret’in kreasyonu kelekli jüponu giymişti.

Giymemişti. Dantelaları çürümüş, kelekleri dökülmüş, çemberleri eğri büğrü. Sandıktaydı.

Fatma Asaf, Miss Brill’in rönarını hatırladı, içi sızladı. Yapılabilecek bir şey yoktu. Demek danteller çürümüştü. Ama çürümeyen ne var ki, her şey çürüyordu. Tuğla romanı, daha kutlanırken, çürümeye başlamıştı. Böyle bir kutlama gecesini, Hamdi Bey’in bitiremediği son romanında da vardır; adı neydi?

Aliye’nin eserinde keman çalan Berger, bahçe, doğa, kuşlar, harikulâdeydi; çürümesine imkân yoktu.

Gelecek seneye yetiştireceğim, bitecek derken ölmüştü. Fenalık gelmiş, koşun eczaneden ilâç alın!, ilâç diye istediği ‘karbonat’, randevusu varmış akşam Parkotel’e gidecekmiş, Haseki’ye kaldırmışlar. Yarım kalmıştı.

Sigara ve içkinin esiri, her günü azap içinde geçen -Aliye Hanım’a anlatıyormuş- Tanpınar, “*Aydaki Kadın*. Fakat Selim’in eseri kutlanmaz, adına bir türlü karar veremediğim Madam’ın yaş dönümüdür.”

“Bana okurdunuz.”

“Selim romanını daha yazmaktadır. *Çöküntü* yahut *İflâs* olacaktır adı. Selim de karar verememiştir.”

Sislerden sıyrılmaya çalışarak vapur geçiyordu; son vapur olmalı, kış tarifi çoktan başladı.

Öyle son vapurlarla, yarı sarhoş, Kavaklar’dan döndükleri geceler... Uyduruyordu Fatma Asaf; ötekilerin -kimdiler?- vapurlarla Anadolukavağı’na Rumelikavağı’na taşındıkları akşamlar geceler, kendisi Ada’da köşkteydi yaz boyunca.

Ama Markiz’i uydurmuyordu. Sonbahar panosunun altında okundu romandan sayfalar. Çürümüş, kokuşmuş zambakları, su nergislerini, güller ve karanfilleri hatırlıyordu. Lâleler vardı galiba. Romanın kahramanı Selim birkaç gün öncesini hatırlıyor; yine parfüm, pudra kokuları duyuyordu. Tabiî “dişi kokusu”nu ihmal etmeyerek. Hamdi Bey’in Lolita’cılıktan başka, çapkın ve şehvetperest görünme hayalleri vardı.

Halbuki çok geçmeden Selim’i ikiye bölecek, öteki Selim -Fatma Asaf’ın ismini asla hatırlayamadığı, asla hatırlayamayacağı- kuru kuru öksürmeye başlayacak, vaktinden evvel ihtiyarlamış, yaklaşan akıbetten şikâyet edecekti: “... yavaş yavaş amfizeme doğru gidiyoruz...” Oda zift kokuyordu. Sehpanın üstünde küçük tas ve Buğuseptil şişesi.

Çatlak dudaklarını tavşankanı çay rengi vermutla ıslattıktan sonra, Hamdi Bey, “Tahmin etmişsinizdir, ikisi de benim” demişti, bir tür, Flaubert’in Madame Bovary c’est moi’sı. Romancıların kendilerini, başkalarını, roman kişisi kılabilmek mucizelerinden, bir kişiyi ikiye üçe bölüvermelerinden konuşmuşlardı. *İnsanlık Komedyası*’nda iki bin beş yüz kişi! Ama Balzac, romancı kralı da yazsa posta ulaşını da hep kendinden yola çıkar diyor. Keyifli keyifli gülüyordu Hamdi Bey, “... sahte aristokrat... ‘de’sü palavradır, biliyorsunuz!”

Şimdi Fatma Asaf da -madem tuğla yetmedi, yeniden yazılacak, yeni bir ‘roman’ yazılacak- tılsımlı değnekle Demiray’a do-

kunmaya karar veriyordu. İerdeydi, saçları artık bembeyaz, herkesten fazla neşeli.

Fakat tılsımlı değneği birkaç kez dokundurması gerekecekti. Önce, gençliğini geri getirmeliydi. Sorbonne’da okuyup okumamasının önemi yok, seneler de ehemmiyetsiz, 1950’lerin Hollywood Paris’i olabilir; ama mutlaka gencelmeli. Sonra Demiray’ı ikiye bölmeli; birincisi akıllı uslu, sevecen, dost, ikincisi hırçın, sinsî, kötücül, romanın genç kadınına düşman. Dokundurduka dokunduruyordu değneği. Ayrışiyordu hakikatteki Demiray, içerde her şeyden habersiz, ahretlik çiekiyi dansa zorlayarak.

Onlara baktı Fatma Asaf. Neden böyle durmadan dans ediyorlardı? Kendisi balkonda yapayalnızdı.

Ahmet Hamdi üşümediklerini söyledi, soğuk gecelere Erzurum'dan alışıkmuş. Fırsat düşerse, Erzurum yeni romanına girecekti, fakat Erceyis olarak.

Fatma Asaf, yalnız kişileri değiştirmiyor ikiye üçe bölmüyor, şehirleri filan da değiştiriyor diye düşündü. Sebebini soracaktı, vazgeçti. Şairin, bu bilgisizliğiyle roman yazıyor demesinden korktu. Zaten “Patron” a sormuş, kim bu genç kadın, neler yapıyor?..

Alyoşa, fes rengi kadife tuvaleti, soğuktan titriyor, ama gülümseyerek, polka adımlarıyla ısınmaya çalışıyordu.

“... Bizim coğrafya çok zengin. Kimlere tesir etmemiş ki! Erzurum’u Puşkin’den okudunuz mu?”

Ahmet Hamdi'nin 'beklenmedik' sorusunu yanıtsız bıraktı. Vaktiyle biri... şair Arif Hikmet... 'Eleştirmen'... Demiray, Rimbaud'nun hangi şiirini... bir şiirini sormuştu. Erzurum'u Puşkin'den okumamıştı. Vaktiyle, tüberkülozun kıvamını tutturmak için *La Dame aux Camélias* okumuştı; sonralarıysa, Madam Şarlot'un tavsiye ettiklerini.

Karşı sahil Çengelköy mü?

Sis çoktan dağılmış. Tam tersine, bulanık görünen, şimdi içersi, çiçekçi sevgilisiyle Edige'nin salonu, sigara dumanından perdelerle örtülü. Fikret Muallâ onların resmini yapmak istiyordu, bu kez puslu bir iki resim, ressamın renklerden fişkırان yaşıamak çığığı puslandıkça puslanacak. Böylesi, bu geceye belki daha çok yaraşır.

Fakat belki de ressam bu geceden esinlenmeyecek, bu geceki kişilerin, sahnelerin ne sevinç, ne çığılık taşıdığını herkesten önce sezecek. Sezdiği içindir ki, pılısını pırtısını kaputuna dolduruyor. Galiba çekip gidecek.

Fatma Asaf, Nur Edige'nin onu engellemesini bekledi. Ama genç eleştirmen Yaşar Bengi'nin kollarında uçan profesör görmedi, fark etmedi. Fikret Muallâ'ya gelince, az sonra Dr. Fahri Celâl'le buluşacakmışçasına, ayakta beklemeye koyulmuştu. Neyi?

Soğuk gecede, sis dağıldıktan sonra, Boğaz öylesine berrak ki, sularda avuç avuç yıldızlar, sular parıltılı ayna, cilâlanmış denizde, şurda ötede, güçlü bir akıntı.

Alyoşa'ya "Rica etsek de Fikret Muallâ gitmese" diyor ve Ahmet Hamdi'ye: "Bu gece Boğaziçi ne kadar sakin..."

Ahmet Hamdi, Puşkin'den Gogol'e atlamış sıçramış, *Sahne'nin Dışındakiler*'de gülümseyen ve gülümsemeyen iki yeryüzünü ondan esinlendiğini söylüyor. Dünyanın bildiğı gülmeler gülüşler var ve dünyanın bilmediğı, bir türlü göremediğı göz-

yaşları. “... onları seyretmek, kaleme getirmek asıl vazifemiz değil mi?”

Kendisi, Fatma Asaf, hiçbir eserinde -eser denebilirse elbette- yapamamıştı, becerememişti. Gogol’ün oyununu -hangisi?- Paris’te mi İstanbul Şehir Tiyatrosu’nda mı Necdet’le birlikte seyretmişlerdi. Necdet zannettiği Demiray da olabilir. Fakat belki, Demiray sahnede idi, üstelik başrolde!

“Deminki sis gibi” diyor Hamdi Bey, “keşke yazıp çizdiklerimizi de Gogol’ün dumanı örtseydi...”

Kelimelerden oluşma bir duman örtermiş. Ne olup ne bittiği anlaşılamaz, duman dağılıncaya kadar herkes birbirini anlamaz hale gelirmiş.

Duman dağıldığındaysa, zaten her şey olup bitmiş! Meselâ Hlestakov arabasına binmiş, gidiyor, şimdi yol boyunca işte çingirak sesleri arasında! Evet, çingirak sesleri sahnede de ve sahneden salona da, çın çın! Demiray gidiyor! Fatma Asaf içeriye göz attı: Gitmemiş. Doktorların yasaklamasına rağmen Demiray sigara içiyor, fosur fösür dumanları da -Gogol’ün dumanına azıcık benziyor- Doktor Münir Nurettin’in suratına üflüyor.

Çın çın! Çingiraktan harikulâde sesler dökülüşüyor!

Çingirak sesleriyle donanmış Hamdi Bey, Gogol’ün mutlu eserlerini Roma’dayken -demek onun da bir İtalya seyahati var!- Roma devresinde yazdığını söyledi. Yeryüzüne hınzırca bir sevinçle bakmış! Güldürmek istemiş okurlarını. Okurları gülünce, gülmekten kırılınca, hoşgörü, affediş, sevecenlik artacak sanmış, bu güzel düşe inanmış.

Gelgelelim çingirak sesleri eriyordu.

Denizin cilâlı parıltısı hızla simsiyah kesiyordu. Yıldız yansılarını kaybolmuştu.

Yol sarptı artık, çingirak sesleri sona ermiş. Çın çın ötmüyor hiçbir şey. Gogol sevinçler yerine yeryüzünün acılarına bürünmüş.

Derin umutsuzluk, yakasına yakasına yapışıyordu Fatma Asaf'ın. Anneannesinin anlattığı su perisiyle Gogol'ün kardeşliğini hissediyordu: Gülmece git git solmuş, acıklı olan ne varsa...

“... ‘Yazarın İtirafı’nda Gogol aptalca, sersemce bir neşeydi der...”

Aliye, çuhaçiçeği eflâtunu kadife elbisesini bu gece özellikle giymiş. Gerçi şimdi balkonda üşütecekmiş ama, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'da Fatma Asaf bu eski, sandıktaki elbiseyi hatırlıyor, anıyormuş.

Fatma Asaf itiraz etmek istedi: Tuğlada andığı, içinde kelekler o jüpondu. Hattâ bir iki kelebeği kendisi dikmişti, fotoğrafı olmalı. Albümde.

Koltuktaki “Al-büm-ler”e baktı. Galiba uyukluyordu. Gözleri bulanık, gözkapakları kapanıyor açılmıyor. Sızmış olabilir mi. Aman yarabbi!

Halbuki salondaydı, yalı bozmasının. Balkona çıkmaya, yanlarına gelmeye can atıyordu, gözlerinde Aliye'ye sonsuz hayranlık, o hep eski, genç kalmış, çocuk kalmış hayranlık. Gördüğü her sanata hayrandı. Tanıştığı her sanatçının peşinden sürükleniyordu.

Fatma Asaf kıpkısa bir an acıdı. Gelin! dercesine elini salladı. Gelin gelin, katılın bize!

Gelemedi, açık büfenin başından ayrılamıyor ki! Tabasına çerkes tavuğu dolduruyordu.

Ufuk Işık'ın yerine, Eren'le Bedri Rahmi gümbür gümbür çıktılar balkona. Demin yoktular. Yakacık'taki piknik gününün fotoğrafında da ortalıkta görünmezler. Bir guguk kuşu ötmüştü.

Eren susturuyormuş gibi yapıyor, fakat galiba kışkırtıyordu. Bedri bas bas bağırıyor, "Bayan Bayan! Memleketimizin en değerli ressamlarına değil, ne hikmetse sana!" diyordu. Eren, hayır Bedros, reis meis! dedikçe, ötekinin sesi yükseliyor, öfkesi kızıştıkça kızışıyordu. Bayan -kırk yıllık Alyoşa 'bayan' olup çıkmıştı-, çinko, bakır üstüne kazarak kâğıda geçirdikleriyle yetinmeliymiş! Hayır Bedros Reis! Bayan, çilesini çekmediği yağlıboya, Van Gogh'tan çalıntı güneş, koyun sürüleri, Balıkçı'nın sokuşturduğu iki tane kırık amfora, üç demet buğday, ham hum şaralop yarışma birincisi! Jüriyi kınıyoruz jüriyi lânetliyoruz!

Demek 1950'ler. Fatma Asaf olayların rezaletin kıyametlerin dışında; Fatoş'u önce Almanya'dan sonra bayat çıkınca Amerika'dan kaçak getirtilmiş mamalarla beslemeye çalışıyor, daha doğrusu dadı beslerken 'nezaret' ediyor. Nedret, "zavallı" Alyoşa'nın çok üzüldüğünü söylemişti. Dostlarımı tek tek kaybediyorum, keşke kazanmasaydım demiş. Peki ama o zaman niye iade etmedi ödülü?

Tam tersine, ödülün paraların üstüne oturduktan sonra, Berger'lerine geri döndü: Kemanlı Berger kemansız Berger, Berger Şakir Paşa Köşkü'nün bahçesinde, Berger mimozaların altında, Çamlık'ta, nota defterlerini koltuğunun altına sıkıştırmış, şömi-

ne başında, sandık odasında, Berger şurda Berger burda. Alyoşa da, hep küçük kız çocuğu. Niye hep saç kordelalı kız çocuğu? Kırtıpıl Hamdi, bu, aptalca, sersemce neşelerin dökülüp saçıldığı gravürlere bakarak, ikide birde, “Bütün masal Aliye Hanım’ın Elizabeth Taylor gözlerinde” diyor.

Eren’le -“Bedros lütfen!-” Bedri Rahmi haksız sayılmazlar.

Bedri katılmıştı yarışmaya. Acaba Eren de mi katılmıştı?

Fatoş’a getire getire bir paket Fredo talk pudrasıyla bir şişe Fredo kolonyası getiren nikâh şahidi Demiray, gıyaplarında Bedri’yle Eren’i ölesiye çekiştiriyor, ama Adalet’le terzinin dedğine bakılırsa, Eren’in sofrasında, bu defa da Aliye’nin “istihsal tablosu”nu yerden yere çalıyormuş.

Demiray, Fatma Asaf’ın yani Necdet Bingöl’ün Maçka’daki evinde bebek Fatoş’a agucuklar yaparken bir yandan da nabız ölçmüş, yeni taze anne eski aşk romancısı, Alyoşa’yı mı karıkoca Bedri Rahmi’leri mi, içinden çıkamayınca, “Beş bin liralık mükâfât, dostluklara gölge düşürmemeli” demişti.

Hepsi birbirlerine düşmandılar diye düşünüyor, bunu galiba söylüyor da. Bu “hepsi”nin içine kendisini katmadığı için, çünkü o zamanlar otuzlarında anne!, Fatoş’a şükran duyuyor. Yarın çerçeveyi değiştirsin.

Alyoşa pembeler pembeler getirmişti Fatoş’a; herhalde beş bin lira mükâfattan. “Börtüböcek, yaz buğuları, defne ağaçları, kır çiçekleri” falan diyordu, boya almış, tuval almış.

Neden şimdi, eski bayağı romanlardan kalma, iki damla göz yaşı!

Kalbinde Aliye’nin başarılarına... bütün ‘sanat başarıları’na dinmez kalp ağrısı, umulmayacak ve ansızın bir ağış içinde, Alyoşa’yı korumak, Alyoşa’dan yana çıkmak istiyor; yaz buğusunda, börtüböceğin kanadında anteninde; anılar canını yakıyor: Bedri haksızdır. Bedri’ninki kıskançlıktır.

Fakat yalnız Bedri mi ‘kıskanan’; kalbindeki ağrı soru işaretleri konduruyor. Doksanına birkaç ay kala utanç mı duyacaktı?!

Yahu ölü bunlar! Ölü, Kırtıpıl! Ölü Alyoşa Bedri Eren annen annen baban kardeşlerin üvey geçenlerde gazetede okudu Fatoş geriatri uzmanı Dr. Münir Nurettin bile ölü! Hesaplaşılacak ödeşilecek bir şey kalmadı. Necdet öldü. Bay Fikri öldü Şinasi Budun Semih Lûtfi öldüler.

Kendisi orada, Boğaziçi'ni tabak gibi gören balkonda yapıyorsunuz.

Demiray komada; artık ödeşilemez.

Bedri'nin Bodrum'dan denizlerden getirdiklerine bakıyordu, hayranlıkla, yıllar Mavi Yolculuk'lar, şunda yosunlar yürüyüp gitmiş, en ince ayrıntısına kadar, fakat birkaç fırça vuruşla, yosunlar âdeta dans ediyor. Yosunlar denizsisırganları arasında mercan rengi mercan balığı, Ege'nin Akdeniz'in balıkları. Denizkestaneleri mavimsi pembemsi, denizşakayıkları, denizyıldızları, denize sarılmış denizi kucaklamış öpmüş gibi ressam! Küçük teknede gecede yıldızlar yeryüzüne dökülüşüyor ve iri iri yakamozlar gökyüzüne.

Kıskanmıştı; evlilik, romancı olacağım, Fatoş büyüyor Notre Dame de Sion'da Çalıküşu ahlak bir edebiyat öğretmeni senin Fatma Asaf olduğunu öğrenince iltifat, işlerinde güçlerinde para babalarının dolapları Necdet'in çevresi, mücevherlerini takıp takıştırıp katılıyordun, Paris, Roma, Madrid, tökezliyordun! Onlar bu yaz yine balıklara, denizdantellerine, istiridye kabuklarına...

Peki ama, deniz defterleriyle bu duyarlı adam, vaktiyle ne istemişti tuvaleti eski püskü şarabî Alyoşa'dan?!

Fatma Asaf ne istemişti?!

Çengelköy mü, neresiyse, ışıklar söndükçe sönüyor.

Telâşla soruyor: "Teyp hâlâ alıyor mu?"

"E-vet. Bu ye-ni-ler yet-miş i-ki saat."

Tanpınar şaşıyor: “... Fakat neden yadırgıyorsunuz? Hepimiz çifte kişilikli değil miyiz? Dostoyevski Freud’dan çok önce...” Belinski edebî ve psikolojik değerini anlayamamış ama, Dostoyevski *Öteki*’de, bir uzun hikâye “... Okumadınız mı?”

İlk fırsatta okuyacaktı. Mutlaka, bir an önce okuması gerekiyordu. Kapkaranlığın içinde bu meçhul *Öteki* tek umut.

“... Belinski eserin kahramanını ruh hastası zannetti. Hepimiz birer Golyadkin...”

Ya da: “... Gogol’dan bir adım öteye gitmişti. Ruhî hayatın ikiye bölünmesi...”

İçerde Zati Sungur, siyah lake sandığına Demiray'ı yatırmış, sandığın kutunun kapaklarını sıkı sıkıya örtmüş, elinde kocaman testere...

Ötekiler kutunun etrafında toplanmışlar. Nur Edige ellerini çırpıyor, çiçekçinin yüzü asık, Ufuk Işık biraz kenarda duruyor, ama Münir Nurettin'le Yıldız gözbağcının iki yardımcısı rolünde, hattâ Yıldız dans figürleri... Nedret Dikmener “Çekilin göremiyorum! Siyatik azdı, yerimden kalkamıyorum!..” Genç eleştirmen Yaşar Bengi piyanonun üstüne fırlamış, bu sahnenin fotoğrafını çekiyor, üst üste patlıyor flaşlar.

Onu, Sorbonne mezunu fakat hayatını edebiyata, edebî eserlerin tenkidine, tahliline adanmak isteyen Demiray'ı kurtarmak mı lâzım? Karar veremiyor. Buz gibi kış gecesinde dışarda titriyor, başını cama dayamış. Sadece ısınmak için içeriye girebilir; fakat girmiyor.

Başında silindir şapkası, sırtında siyahı bir yandan da böcek-kabuğu pelerini, Zati Sungur, tam o sırada testereyi...

Kapkaralık birdenbire ışıyor, billûrlaşıyor. Şimdi gönlüne su serpilmıştır: *Kapkaralık*'ı yazacak, adı *Kapkaralık* olacak. Aşk güzeldir, ileri yaşında yine bir ‘aşk romanı’ yazacak. Tabî ‘farklı’ bir aşk romanı.

Güle güle! Güle güle sizlere! Uğurlar ola! dedikçe, akın akın geliyorlardı. Fatma Asaf şaşakalmıştı.

Boyuna kapı çalınıyor; Lotte Edige pembeli genç kız elbisesini, karpuz kollarını çekiştire kabarta, dudaklarını ısıra ısıra, yanaklarını tokatlara tokatlara kapıya koşuyordu. Hoş geldiniz! Hoş geldiniz! Bekliyorduk, nerelerde kaldınız! Al al yanaklar ve ateşli kıpkızıl dudaklar.

Çok mu geç kaldık? Neleri kaçırdık?!

Bir ayağı çukurda Fikret Muallâ kaputundan pılsını pırtısını tekrar çıkarmış gereçlerini, en renkli boyalar, en canlı, son günlerinde kocaman bir gece albümüne kavuştuğundan gönençli, defterinin sayfalarında.

Bu defter şimdi kim bilir hangi Kara Şato'da.

Salome Yıldız, ressamın karşısında, çeşit çeşit Parisli kadın pozları alıyor veriyor. David!, bir ara -nerden öğrenmişse- Madame Recamier oldu. Hemen ardından Marquise de Pompadour. Hemen ardından iki yüzyıl sıçrayıp, Brigitte Bardot.

Fatma Asaf, aldırış etmemeliyim dedi kendine; ölümler geliyor, ölümler yağıyordu. Kayıtsız kalmalıyım; bunlar hepsi içimdeki karanlık. Bir sigara yaktı. Alev mi titriyordu, kibriti tutan eli mi; o gülünç altın çakmak bankadaki kasada. Korkuyla dolup taşıyordu kalbi. Gözlerinin içi yanıyordu.

Hortlaklar -koltuğunun altında çiçekli mor seccadesi, anne-annesi bile gelmiş- geride fonda. Kilise korosu gibi, fakat suspus duruyorlar.

Ortada Demiray. Sorbonne'da hukuk okuduğunu Paris'ten yeni geldiğini söylüyorlar, pis müzevir!, haykıra haykıra "Fatma Asaf bana âşık!"

Korktuğunuz başınıza geldi: Bu aşk anlaşılacak, gözler önüne serilecek, kulaktan kulağa fısıldanacak diye korkmuştunuz. Bu aşk dile düşecek. Bu aşk herkesi kırıp geçirecek...

Ufuk Işık ikinci tabak çerkes tavuğuyla koşarak yanınızda. "Bana da anlattı. Fatma Asaf bana âşık olmuştu demişti. Yağmurlu bir akşammış, siz..."

Yağmurlu bir akşamdı, ben...

Gizlenerek, örtünerek, bu aşk yazılmış bir roman. Birçok kez yazıldı, *Denize İnen Yol*'da yazıldı, *Geceleyin Yıldızlar*'da yazıldı, *Gün Günden Uzakta*'da yazıldı, sonra hangileri?, *Hayat Artık Rüzgârla Dolu*'da nihayet değişime uğradı, gömlek değiştirdi, yılan gömleği.

Geçmişini unutmalıyım. Daha vaktim var. Geçmişe, anılara takılıp kalarak zaman kaybediyorum. Unutur unutmaz, kurtulur

kurtulmaz yeniden yazmaya başlayacağım. Aynı bedende iki ruh değil, Dostoyevski'yi aldattığından sevinçli memnun, bu kez 'iki' Demiray! İki 'ayrı' Demiray! Fısıf fısıf anlatıyordu.

Zannediyor ki bütün salon herkes kendisini dinliyor.

Saçları yirmi dört ayar altını Yıldız "Siz bir Toulouse-Lautrec'siniz" diyor, kıkırdıyor, "ben de Jane Avril."

"Fatma bana âşık!"

Fikret Muallâ Yıldız'ı yanıtlamıyor ama, büyük korku, büyük çekince sözüm ona dağılmış, ihtiyar romancı kadın ıstırapı yanıtlıyor: Bedenim Memo'ya, ruhum Demiray'a âşıktı. İki aşk da sona erdi. *Kapkaranlık*'ı acaba 1940'larda Büyükada'da mı geçirsem?

Büyükada'da, faytonlarda? Müştemilâtında yaşadığı Göztepe köşkünde? Modern semt Yeşilyurt? Uzunca bir bölüm de ı'aris'te geçmeli.

Memo kim? sorularıyla yüz yüze geliyor.

Memo başka bir aşıktır. Romanlarımı dikkatle okuyanlar, satır aralarında, genç bir kadını mesut edecek... fısırdıyor, tatmin edecek erkeği bulabilirler.

Anneanne, "Sen evli bir kadınsın!", etrafına iftiharla açıkladı: "Torunum, meşhur hukuk müşaviri ve avukat Necdet Bingöl'ün biricik karısıdır."

Fatoş geç saat belki uğrarız demişti ama, besbelli, Fatoş'la damadı gelmeyecekler. Gelmemeleri daha isabetli.

Damatla Fatoş'un yerine, koca ağızlı, dişlek, sanat koruyucusu Adalet, kıranta Mehmet Ali geliyorlar. Adalet Fikret Muallâ'ya bu resimleriyle Maya'da sergi açmasını teklif ediyor.

İhtiyar romancı kadın az berisinde bir karaltı görüyor. Siz kimsiniz? Sizi tanıyamadım. Çantasından Christian Dior gözlüğünü bulmaya çalışıyor.

Ben Ali Ertekin'im. Sabahattin Ali'nin katili diye yargılandım.

Gözlüğü bulamadı. Siz mi öldürdünüz kıymetli hikâyeciyi? Söleyemem. Bana emir verdiler.

Emir kimden?

Kızım evlâdım, sen bu işlere karışma! Niçin küçükhanım çorapçı kız romanları yazmıyorsun?!

Nasıl kıyabildiniz?

Vatanseverlik hislerim rencide edildiği için öldürdüm.

Gazetelerin yazdığı gömüldüğü yerden çıkarılan kemiklere yer yer çürümüş cesede otopside kol kemikleri nedense bulunmamış dişleri nedense dökülmüş toprağa karışıp yitip gitmiş...

Cinayetin dehşetiyle zangırdıyor.

Hanımefendi hatıralar delik deşik eder. Sigara içmeyiniz. Bol bol su içiniz. Sigara öldürür.

Adalet de, uzatıyorsun Fatma, bu gece senin gecen.

Çok tuhaf ama, büyük acılar kimseyi ilgilendirmiyor. Gevezeliklerle, boş konuşmalarla, dedikodularla avunup gidiyorlar. Unutmayı, kendilerini aldatmayı başarıyorlar.

Büyük acılar kimseyi yıkmıyor. Ne yıkması; büyük acılar, üstünden birkaç gün geçmeden sepet havası. Yeni büyük acılar patlak veriyor, onlar da işe yaramıyor.

Fatma Asaf zengin kocaya vardı. Adalet İstanbul gecelerini yazıyor. Terzi Nedret Çankaya Cumhuriyet Balosu için Berrin Hanım'a muhteşem bir tuvalet dikiyormuş. Eren'le Bedri Paris'teler. Demiray'ın Sait Faik üzerine yazısı çok beğenildi. Kerime Nadir imzalı ölmez eser *Hıçkırık* beyazperdede hasılat rekoru...

Valenin uzattığı sek votkayı alıyorsun.

Hanımefendi mâziyle fazla alâkadarsınız. Yaşlılık, bir bakıma, mâziye takılıp kalmaktır. Hiç unutmamak, akıldan çıkarma-

mak gerekir ki, hayat devam eder. Önümüzde dün değil yarın vardır. Dün için taleplerimiz, beklentilerimiz, umutlarımız olmaz. Ama yarın için...

Sek votkayı Doktor Nuri'nin suratına çarpacaksın. Genç karısı derhal araya giriveriyor: "Fatma'nım tango çok severmiş; Fikret Bey demin fısıldadı." Kenar mahalle dilberi seni kucaklıyor: "İstediğiniz tango olsun. Eski danslara bayılırım!" Pikap başından ayrılmamış, pikap başında askerî nöbette çiçekçiye "Abla!" diye sesleniyor, "Hiç tangon yok mu abla?"

Varmış: "El Criminal Tango".

Mehtapta sahil, gazino, ıslıl ıslıldı. Bu akşam yine. Bu akşam Fatma Asaf yine Fikret Demiray'ın kolları arasındaydı. Öyle mesut, öyle pervasız, öyle çılgındı ki; kavalyesinin "Bırak, arkadaş kalalım" dediğini işitmiyordu bile.

"Bırak, arkadaş kalalım." Bu bir fısıltıdır. Bu bir yalvarıştır. Karasevda romanlarında hemen hep genç kızlar söyler. Şimdiyse...

Sönmez Aşk'taki roman kahramanı kavalneyi aklından çıkarmış, hakiki kavalyenin söylediklerini işitmiyor, sadece sesindeki güney rüzgârıyla kendinden geçiyordu.

Bütün genç kızlar bir an önce gelinlik giymek ister. Eskiden gelinlik kız evde görücü beklerdi; şimdi çıktık açık alınla, dans ederek, tertemiz bir arkadaşlık, yüz yüze, tanışarak, tertemiz bir sevgi, dansta tangoda ne kötülük olabilir ki, anneannesi eski zaman kadını.

Bütün genç kızlar gelinlik giymek ister. Anneannesi söz verdi, Fatma'ya gelin tacı kiralayacak.

"Bırakın, arkadaş..."

Bir zamanlar işitmediğine... işitmezden geldiğine pişman, bin bir güçlkle eğilerek, ses alıcıyı önüne çekti. Protezlerin tırkır tukuru, "Yazınız" diye başladı. "Düşündüğünüz gibi..." düşünecek hali kalmamış, yarın ayılınca dinler düşünür azarı işitti-

ğini anlar “... aşk romanı, macera romanı, sizin bayıldığınız cinsten, edebiyatın ilkokulu falan değildir.” Durdu. Kumkuma-
nın gözkapakları hafiften aralanmıştı. Aldırmadı. “Söylediğiniz tarz romanlar aşkın güzelliğini...” Aşk acıdır. Lorca ölülerin korkunç mu sonsuz mu aşkıyla... “Aşkın karmaşasını bu düzey-
siz romanlar aksettiremez. Samimileri basitti o romancıların, bizler geçim derdinde...” Dudakları titriyordu. “Aşk bence has-
talıktır. Bunu geç fark ettim ve ancak *Kapkaranlık*’ta yazdım.”
Gülümsedi.

İhtiyar romancı kadının gözlerinde yaşlar kendisiyse gü-
lümseyerek, bıraktığı yerden devam etti geceye. Tango hariku-
lâdeydi.

Bu tango sonsuz sevinçlerle yükseliyor yükseliyor, sonra ay-
nı baş döndürücü hızla düşüyor düşüyor, çakılıp kalıyor ve müt-
hiş bir feryat kopuyordu. Sonra yine çılgıncasına yükseliş ve ay-
nı feci düşüş. Uzun uzadıya bu düşüş, bu uçurum karanlığı!

Gelgelelim bitişik gazinolardan birinde “Bahriye Çiftetellisi”
ansızın bangır bangır hoplayıp sıçrayacak; ağır, çılgın, harikulâ-
de, sevinçli ve mahzun, hattâ lâhûdî tangoya hücum edecekti.
Neyse ki, yaşamak ve ölmek dolu tango altta kalmıyor, mücade-
lesini sürdürüyordu.

Dans hocası Mösyö Morelli “İnkılâplarınız arasında en çok
tangoya ayak uydurabildiniz” demiş.

Madam Şarlot “Bu Parizyen hava çabuk geçer, geçti geçi-
yor” derdi.

Niçin dönmüyorsunuz? Niçin dönmüyor, uçmuyoruz? Ne
oldu? Niçin sarsak adımlarla...

“Çiftetelli bilmem.”

Cazband çoktan “Bahriye Çiftetellisi”ne geçmiş. Pist kaynı-
yor. Herkes titrete titrete.

Çiçekdürbününü evirdi çevirdi, tangoya, yaşamak ve ölmek
dolmuş. Sonra yaşamak silinecek, yalnız ölmek kalacak.

Ölmek kalacak.

Ölmek kalacağını, hemen o gece, acıklı gülünç çağrıdan 1950’ler kokteyl partisi döner dönmez yazmaya başlamıştı. Doğa dostu entelektüel sosyete hanımlarından korkarak yakası ha kiki vizonsuz astragansız tayyörünün ceketini koltuğa; yazı odasında yine kimsesiz. Ama Necdet öldü anneanne ölü Fatoş büyüdü evlendi bedbaht bir evlilik, kimseye sorumluluğum mesuliyetim kalmadı. Daktilo tıklar tıklar.

Romanın ikinci yarısı Paris’te geçecek. Mine ‘genç adam’la Paris’te tanışacak. Adı belli değil ama, ‘sanat dolu’ bir adam, bir “artiste”. Fatma Asaf en kısa zamanda Paris’e ilk kez ‘Necdet’siz gidecek, beş yıldızlı otellerde kalmayacak. Tavanarası uyduracak Mine’ye, küçük bir stüdyo. Sokaklarda bulvarlarda avare dolaşacak, Mine’yi yaşayacak. Stüdyo belki Montparnasse civarında.

Yatağa çökmüş, tayyörünün eteğini çıkarırken ağlamaya başlamıştı, tango bu kez Paris’te!, sevinç gözyaşları ve Necdet’e timsahın gözyaşları. Bir an önce gidecek Paris’e.

Valikonağı’nda sokakta caddede siren sesleri. Çakalların çağı sona ermemiştir ki.

İstanbul faslı kolay: Hatıralar yeter. Göztepe’deki köşkü yazıyla çiziyle apar topar onarıyor; ilk bölümlerde Mine’yi orada yaşatacak. Dört bir yan şimdiden ıhlamur kokuyor. Mutsuz Mine her sonbahar bu bahçede atkestaneleri toplanış.

Mine’nin kocası bu kez çulsuz ressam Memo değil, gözünü hırs bürümüş, zengin bir iş adamı, Özal’ın ‘prens’lerinden. 1940’lar 1980’lere sıçramıştır. Türkiye -Menderes sadece hayal etmişti- artık ‘küçük Amerika’. Mine’nin kocası paraya para demiyor, Necdet’in çevresinde bol bol gördüklerinden. Necdet öldü, karışamaz!

Mine zarif eş mutlu genç kadın rolü oynuyor. Fakat vaktiyle kıyısından köşesinden sanata bulaşmış, Akademi’de okumuş, ki-

min atölyesinde?, eskilerden Bedri Rahmi Zeki Faik yaşı tutmaz Mine'nin, araştırmak lâzım. Bir iki resim yapmış, soyut moyut nonfigüratif resimler. Evlenmeden önce bir iki karma sergiye katılmış. O çağrıdan resepsiyondan dâvetten düğünden bu çağrıya koşarken eski resimlerini eski bir aşkı hatırlar gibi hatırlıyor. Hayatında derin boşluk...

Romanlarıma öykülerime karşın yaşamım bomboş geçti!

Ses alıcıya düzeltti: “Evlendikten sonra maddî koşullarım değişti. Kocam çok varlıklı değildi ama...” refah bolluk lüks içinde yaşadınız “... büyük bir avukattı. Aydın bir insan. ‘Çok yalık oluyor’ derdi bana, ‘senin yeteneğin var, yeteneğini köreltiyorsun.’ Onun desteğiyle yeniden yazmaya...”

Tango da olacaktı tabî. Fakat sırasıyla, sırası gelince ve Demiray yerine Jean Paul’le. Evet!, Jean Paul’le; bulmuştu: Mine ve Jean Paul.

Göztepe’nin... Suadiye’nin -Göztepe’yi Suadiye yaptı, daha ‘elegant’ bir semt- en güzel bir akşamıydı. Mavisî pembelerle, fulya sarılarıyla, limonküfleriyle buğulanmış akşam seması... kalemîni durdurmaya çalışıyor, fakat daktilosu kalemi oralara doludizgin koşuyor.

Böylesine ürkütücü bir geriye dönüş! Başlangıca. Böylesine ürkütücü geriye düşüş! *Kapkaranlıık, Sönmez Aşk* olmamalı! Ama oluyordu; onca yılın, onca kitabın deneyimleri, emeği aradan çekiliyor, ilk hikâyelerin, ilk romanların vıcık vıcık anlatımı filiz veriyordu.

Tekrar o alev gömleği giymiş gibi yandım

Yahya Kemal’in miydi? Şairi Parkotel’den hastaneye götürdüler. Orada Cerrahpaşa’da öldü.

Yahya Kemal’i bırakıyor, Mine’ye dönüyor. Zamanı gelince Mine’yi öldürecek. Bu romanda Mine ölmeli. Zehir gibi olmalı.

Evlilik, sadakat, saygı derken, Özal zengini kocasının ‘şarkıcı kadın’la yaşadığını öğrenecek Mine. Paris’e gidişi, bir anlamda kaçıışı, o zaman.

Paris'te, yalnızca işsiz güçsüz ve bedbaht sosyete kadınlarının yaşayabileceği o tuhaf sürgün hayatı: Sinemalar tiyatrolar, müzeler, sergiler, yalnızlık, giderek artan alkol, boşunalık duygusu, hattâ intihar saplantısı, başarısız intihar girişimleri. Dolu öyle umarsız kadın tanıdı Fatma Asaf, bazıları romanlarını okumuşlar, kocasının çevresinde, kibar, duygulu, iyi kalpli, fakat silkinememiş, koca parasından... 'para'dan vazgeçememiş kadınlar. Paris'i, Londra'yı, sonraları Amerika'yı mekân tutarlar. Büyük sıtmalarla titrerler. İstanbul gözlerinde tüter. Biraz daha alkol, biraz daha uyku ilâcı, yatıştırıcılar, umutsuz telefon konuşmaları ve hiç de fena yazılmamış, acıklı mektuplar...

Rotayı çizdim sanıyordu.

Fakat başka şeyler yazmış!: Mine Notre Dame'ın küçük arka bahçesinde -hangi küçük arka bahçe?- yalnızdı. Uçuşup duran, sokulgan serçeler. Akşam ışığında ağaçlar dantelleşmiş. Görkemli kilisenin mavimsi heykelcikleri akşam alacasında yaldızlanıyor. Amoroza elbisesinin çiçekleri yaprakları rengârenkken, genç kadın, solgun bir ıstırapla, inen akşamı seyrediyordu. Devirleri karıştırmış: Özal zamanında amaroza!?! Birdenbire Jean Paul'ün o tanıdık, bildik, sıcak sesi, güney rüzgârlarından esinlerle: "Bonsuvar Mine."

Alkışlıyorlardı. Anneanesi, "İşte! Oldu! Aferin!" diyordu, "Neydi öteki anlaşılmaz romanlar!" Terzi Nedret "Amoroza'yı ben mi dikmiştim?" diye soruyor; Ufuk Işık -nedense biraz üzgün, hayal kırıklığına uğramış- üçüncü tabak çerkes tavuğunu dolduruyor; Yıldız uzun zamandır "bu kadar güzel" bir roman okumadığını söylüyordu. Nur Edige "Mine, yoksa Eros'u yakan Psykhe mi?!" Yaşar Bengi 'eleştirel' notlar tutmaya başlamıştı bile. Tanpınar, "Geri dönün, bir daha yazın" diye söyleniyordu.

Zati Sungur'un ikiye parçaladığı Demiray artık bir şey söyleyemiyordu.

Tuhaf adam bu Jean Paul. Küçük avluda ikide birde “Ayrılmayacağız Mine! Hiç ayrılmayacağız!..” Sonra, sinemaskop rüyanın gülümseyişleri Mine’nin dudaklarında eriyip gitmemişken, Jean Paul telâşlı bir ‘kül kedisi’, çekip gidiyor. Ayrılrken Mine’nin başını son bir defa göğsüne çekiyor, dakikalarca kalbinin vuruşlarını dinletiyor.

“Bir daha yazın Fatma Asaf. Hepsini çöpe atın bir daha yazın.”

Kırtıpil Hamdi çöpe atın diye tutturuyor ama; bütün gece ortalıkta görünmeyen yayıncısı Erdem -Kırtıpil’in değil, Fatma Asaf’ın-, ışınlanmışçasına evinde Thomas Mann kocakarısının, yanında eşi Mihriban, elinde bir demet pörsük kasımpatı Erdem’in, “Bu satar! Satar! Bu kez turnayı gözünden vurdunuz!”

Fatma Asaf mağrur bir ifadeyle “En büyük, en başarılı romanım olacak.”

“Ama rica ederim, on formayı geçmesin.”

“Neden o?”

“Kalın romanları kimse okumuyor.”

On on beş formayı geçmeyecekse, ‘özlü’ yazmak zorunda, bir Japon estampı kadar yalın.

Derken o yalınlık acı veriyor, korkutuyor. Kim bu Mine? Kocası kim? Şablonlardan sıyrınca Mine de kocası da hattâ kanlı canlı Özal da... Özal devri de gözeneklerine ayrışıyor. Jean Paul, olsa olsa, Fransız Arif Hikmet. Elde avuçta bir şey kalmadı.

Yeniden yazmak, ‘son’ bir roman yazmak: Bu zorlu sınav. İçine kapanık, kendi kendine kaldı. Madrid’deydi, tiyatrodâ, büyük kapının üstünde -kapı dekor- yazılar, büyük kocaman iri harflerle, tercüme ettiler: Yeryüzünde Hayal Kırıklığına Uğramış Olanların Yuvası.

Mine’yle Lorca’yı -ruhları ve kalp ağırları birleşmişti!- Hayal Kırıklığına Uğramış Olanların Yuvası’nda görüyordu, yedi kılıç saplı kalp resminin yanı başında.

Meyhaneci Espantanublos'tan şarap isteyerek şarap getir!, gözlerinden fişkırana kadar içmeye kararlı, "On formaya sığdıramazsam..." dedi.

"Kapış kapış satsın istemiyor musunuz?!" Erdem gülümsüyor, pörsük kasımpatıları uzatıyordu. "Liste başı, Fatma'nım!"

Yaşından, görmüş geçirmişliğinden, emeğinden, yıllarından nasipsiz, "İstiyorum" dedi. "Fakat ya şablon kalırlarsa, karton, karikatür, mukavva..."

Mihriban atıldı: "Canım Fatma'nım, kalsınlar kalsınlar! Liste başı!..."

Ne güzel olacak gözyaşlarımız o zaman, yakut gibi, kızıl topaz gibi...

Bu kez Luxembourg Bahçesi'ndeydiler. Jean Paul, Flaubert'in heykeli önünde durmuş, *Madame Bovary*'yi, bovarizmi anlatıyordu, öyleydi, insan kendini olduğundan farklı görür, etrafa öyle gözükür, kendine bile yalan söyler... Mine hayranlıkla dinliyordu. Bovarizm hakikatten kaçmak, hakikati hayallerle örtbas etmek eğilimidir, bazılarımızda çok derin bir eğilim...

Fakat Jean Paul nece konuşacak, nece anlatacaktı?

Mihriban'la Erdem yalnızca pörsümüş krizantemleri getirmişler; bir de nostaljik albüm CD: Saadettin Kaynak -Sultanahmed Camii başımamı değil ikinci imamı- kendi şarkılarını bestelediklerini icra ediyormuş sonunda da onun sesinden Türkçe ezan.

Terzi Nedret uzun uzadıya içi kan ağladıktan sonra "Hınzır Menderes!" dedi, "Arapça ezanı o hortlattı!"

Nur Edige, pembeler beyazlar giymiş, dantelalar, kordelalar içinde, koştı geldi. Az önce Esat Mahmut Bey...

Fatma Asaf, baykuşun cezbe alanına yakalanmış küçük fare, Esat Mahmut Bey'e doğru yürüdü; Bay Fikri "Kraliçemiz Kerime Nadir Hanım, kralımız da Esat Mahmut!" Çiçekçi sevgili "El

Criminal Tango”dan Celâl İnce’ye geçti. *Allahaismarladık* romancısı gülümsüyordu; Fatma Asaf’ı dansa dâvet etti, “Sevgilin yok mu senin?” Ne yazdığını sordu ihtiyar romancı kadına. Bay Fikri zamanından korkularla, ‘liste başı’ için fikrini almalı ‘kral’ın; Fatma su perisi anlattı anlattı: Bu acı bir aşk romanıdır...

Esat Mahmut, gülümseyişi çapkın, bütün yardımseverliğiyle sordu: “Acı mı, acıklı mı? Acı satmaz, acıklı satar.”

Bu acıklı bir aşk romanıdır. Mine Paris’te Jean Paul’le tanışacak, Louvre’da...

“Louvre olmaz; sanat sıkar. Galerie La Fayette’te tanıştır, cıvıl cıvıl.”

Yıllardan 1950’ler, 1980’ler, otuz yıl önce mi sonra mı ve Jean Paul...

Dönerlerken dönerlerken, tango mu vals mi, esmer Esat Mahmut Bey, “Hata yapıyorsun” dedi, “Türk kızı Fransız oğlanın altına yatmaz. Ben, Türk zabitlerine İngiliz dilberler sundum. *Erikler Çiçek Açtı*’da ayrıca geyşa...”

Çılgılık mıydı kahkaha mı, yaşlar süzülüyordu kan çanağı zümrüt yosun yeşili gözlerinden, Eren’in portresinde bile yaşanmış. “Altına yatmadı ki! Yatmadı!.. Yatmadı!...” Sonra Andersen’e uçup gitti; Karlar Kraliçesi’ydi buz gibi soğuk, o aptal çocuğun kalbine bıçaktan hançerden buz kırığı.

Oysa bütün istediği lavanta rengi gecede tangoydu, bir tango.

Esat Mahmut’u itti.

Demiray, önde sahnede, Zati Sungur tarafından ikiye bölünmüş, tahta sandıkta. Ona koştı, konfetiler savuran Yıldız’ı iterek. Birleştirmeye çalışıyor, “Söyle! Kim olduğunu söyle!” diyordu.

Ne istiyordu Demiray’dan? Burda herkes kendinin bir başkası değil mi?

Herkes kendinin başkasıydı. Ama ihtiyar romancı kadın, Jean Paul’ü teşrih masasına yatırmış, tıbbî bıçağını batıra çıkara,

soruyordu: “Neden benimle olmadın?! Neden geceyarıları gidiyordun?!” Zavallı Jean Paul susuyor, yanıtlamıyordu.

Geceyarıları öteki Jean Paul! Ve öteki Jean Paul’lerle gidiyor. İşte iki Demiray! Yazacaktı. Zavallı Jean Paul susuyor, yanıtlamıyordu.

Yarın kimse, tek bir kişi bile hatırlamayacaktı ama, yüzü bedeni silinmiş Nâzım Kemal, Prof. Edige’nin usanç verici hoş geldiniz!leriyle içeriye giriyor, pörsük kasımpatılar getirmemiş, elinde dosya kâğıtları, “Kürsü nerde?”, “Sait” için yazdıklarını okuyacakmış. Alkışlıyorlar. “Sait” için Demiray da yazmamış mıydı? Nâzım Kemal “şöhretli hikâyeci”nin ‘ölüm’ü üzerine yazmış, Yeni Sabah’ta yarın neşredilecek. Alkışlıyorlar.

Fatma Asaf radyoya fırlıyor, ölüm haberini belki verir. “Tüneldeki Çocuk”lar siyah çalılardan çelenkler taşıyorlar.

Öyle yorgunum ki, votka dokunmuştu, bitkindi, Ufuk Işık defolup gitse ve hemen uyusam.

Nâzım Kemal mi dediniz? İsmi aklınızda kalmış.

Aklımda kaldı. Yarım asır önceydi.

Hayat Artık Rüzgârla Dolu’nun kutlandığı gece değil mi?

Ne münasebet! O gece hatırlamış olabilirim. Çok daha eskilerdeydi.

Eskilerde, yarım asır önce, vücutsuz çehresiz Nâzım Kemal yazısını yüksek sesle okumaya koyuluyor: Ölümüne hayıflandığımız bu adam...

Kimse hayıflanmıyordu ki, Nedret Dikmener ayna karşısında otrişlerini düzeltiyor, Kırtıpil sigara yakmış, Doktor Nuri siroza yol açan alkol zaafının sebepleri, vale -gizlice kendi de içerek-büyük gümüş tepside rakılar şaraplar votkalar viskiler cin tonikler gezdiriyor.

... Bu adam eserini kendi derbeder hayatı sanıyormuş; “...onda anormal bir taraf, dişilikle erkeklik arasında sallanan, noksanlığa benzeyen bir şey vardı.”

Alkışlıyorlar.

Adalet, tuhaf, hıçkırığı andırır bir kahkaha patlatıyor. “Maya’da biz bunun üzerinde hiç durmazdık.”

Otrışlerini düzeltmiş kabartmış Terzi Nedret “Aa! dururduk!” diyor, “Arkasından neler söyledik!”

Gözbağcının o zamanlar henüz parçalamadığı Fikret Demiray karşı koymaya çalışıyor: “Hayır hayır. Ben başka şeyler yazdım...” Kimse dinlemiyor onu ve kimse alkışlamıyor onu.

Gözünün önündedir, Maya’da o güleç genç adam, yalnız sizin yanınızda açık mavi gözleri tuzağa yakalanmış yaralı hayvan. Maya’da, sizin yanınızda, Nisuvaz’da, Baylan’da, Tünel’den Taksim’e doğru, Elhamra’nın kapısında, Gloria’da, birahanede, meyhanede bistroda. Sizlerin yanında açık mavi gözleri elmacıklı yüzünde, tuzağa yakalanmış.

Tuzak da tuzağı kuranlar da sizlerdiniz.

“... başka şeyler yazdım. Sokakların içinde, sırtında kendi talihi, talihini yüklenmiş yapayalnız yürüyen...”

Mine, Jean Paul için ağlamaya başlıyor. Fatma Asaf, Demiray’ın yazısı hakikaten sanatkârcaydı, sokaklar isyana götürüyordu, sonra yeniden büyük hayaller, sonra her şey tabiat içinde eriyip gidecek. Demiray ‘kendi olmak’ için çırpınmış adamı yazmıştı, kurduğunuz ve yakalandığı tuzakta bütün ıstırabına rağmen böğürmeyen. “Ne güzel yazmışsın Sait için” ve sonra hemen “Bonsuvar Mine...” unutmak, kurtulmak, uyumak uyumak...

Yayıncısının sarsışı, itip kakmasıyla kendine geldi. Erdem “Fırsatı kaçırmayın!” diye bağıırıyordu, “Adam, bu Nâzım Kemal elli yıl önce yazmış. Siz neden çekiniyorsunuz? Hele bu çağda! Jean Paul’ün cinsel hayatı cinsel kimliği!!!” Mihriban daha sakin, daha heyecansız, fakat buyurgan: “Yazmak zorundasınız.”

“... o bu noksanlığı zoruylandır ki, mevzuundan yoksul ‘şehvetperest bir insan’ın çaresizliğiyle kıvranarak, İstanbul’un ‘geleri birbirine yapışan dar sokakları’na düşecek...”

Aşk karanlıktır. Yazmak zorunda.

İstanbul'un birbirine yapışan dar sokaklarında, Nâzım Kemal görünmez başını kaldırarak "Hikâyecinin kendi sözleriyle" diye uyarıyor, bu derbeder adam "çıplak çocuklarla, aç gezenlerle, işsiz delikanlılarla" dertleşecekmiş.

Burdaymışlar!, Hüseyin Rahmi Bey, yanında ahret kardeşi, salondakilere dönüyor, "Mazbut bir aile hayatı yaşasaydı, bunlar başına gelmezdi. Vah vah."

Şimdi hem Nâzım Kemal'i hem *Muhabbet Tılsımı* romancısını alkışlıyorlar. Alkışlarla birlikte Omonya meydanında artık akşam olmuyor. *Atina kahvelerinin teraslarında bir ançuvezle, bir yeşil zeytin ve bir kadeh mastika* artık kimsenin önünde durmuyor.

Ama Bebek'te örtüsü kolalı masada kayık tabak, kayık tabakta Necdet'in 'istakoz'u, buz gibi soğutulmuş beyaz şarap kova-da. Doksanında Yeniköy'den Bebek'e -belki de Arnavutköyü-koşarak geldi, vaktiyle tramvaydan inmişti.

"Çok yorgun görünüyorsun" diyor Necdet.

"Koştum, deli gibi koştum!"

"Bana mı?"

"Bilmiyorum."

"İzdivacımıza koştun. Benimle evlen."

Fatma Asaf yarın Demiray'a söylemeliyim derken, iblis Ufuk Işık "Fikret Hoca bana hepsini anlatmıştı."

Anlatmıştır; tabiat içinde eriyip gidememişlerdendi, solunum cihazına bağlamışlar.

Lorca'nın kahramanı Dona Rosita "*Her şey bitti artık! Her şey!*"

Lorca İspanyol faşistlerinin kurşunlarıyla öldürüldü.

Ali Ertekin 'yer'i gösteriyor. Toprağı kazıyorlar.

Jean Paul mü, Demiray mı, lavanta rengi gecede, “Mine, istemez misin, seninle çok uzun bir deniz yolculuğuna çıkalım, geceleyin yıldızlar, güvertede yalnız ikimiz, uzaklardan çok uzaklardan ince bir tango...”

Bu yalan tango!

Ama yazıyor; yenisini hayal etse bile, ‘son’ romanı olduğunu bilerek yazıyor. Kapkaranlık. Çiçekçinin mezattan aldığı beyaz güller kaybolmuş. Fatma Asaf’ın getirdiği beyaz zambaklar yok. Sadece dipdiri siyah çalılardan çelenkler ve bir buket çürümüş krizantem.

beş

Telefon edip kapıcıyı çağırmak zorunda kalmıştı; her ne kadar ben inirim kendim inirim diyorsa da, merdivenlerden düşüp kafasını yaracak!

Elektrikler kesilmişti. Ufuk Işık meğer karanlıktan korkarmış, elektrikler kesilir kesilmez fırladı, votka şişesini devirdi. “Durun telefon edeceğim. Sizi kapıcısız kat’iyen gönderemem.”

Pasaklı Bekri mumları bir yerlere sokuşturmuş; güçlkle buldular. Şamdanlarda mumlar hep güdük.

Telefon etti: “Bir misafirim var. Yukarı geliniz ve taksiye bindiriniz.” Kırk saat gelememi.

Bu arada ışıklar sönmese yerinden kıpırdamayacak münasebetsiz misafir, bohça kılıklı çantasının içinde kaybolmuş, bir

şeyler de söylemeye çabılıyor: “Fat-ma ar-ma-ğan ki-ta-ba...” ilk yazıymış, Yaşar Bengi’nin kaleminden, günümüzün en önemli eleştirmenlerinden, uzun süredir çalışıyormuş, Fatma Asaf’ın romanlarını Türkiye’nin sosyolojisi ve ruhsalimsel açıdan... Bunları söyleyebilmesi için belki yirmi dakika geçti. Kapıcı çoktan yukarda. Öteki sonunda buldu, döke saça verdi, “teslim et-tim si-ze.” Kapıcıyla birlikte çıktılar. “Taksiye bininceye kadar mukayyet olun.” Feneri Ufuk Işık’ın yüzüne tutmuş, sinisi sinisi gülüyordu ‘apartman görevlisi’.

Kapıyı kapattı. Asma kilidi taktı. Üç kilidin anahtarlarını güçlkle çevirdi. Tutuna tutuna döndü. Asabiyetten, yorgunluktan titriyordu. Soluk soluğa kalmıştı, göğsü hırlıyor. Oda zift kokuyordu. Mumların ölgün ışığı. Mumların ölgün ışığında, körlerin yordamıyla...

Pencere açık mı kalmış, yağmurun sesi.

“Bana da anlatmıştı. Yağmurlu bir akşammış...”

Yağmurlu bir akşamdı, ben...

Hastanelerin jeneratörleri vardır. Solunum makinaları beş on saniye sonra yeniden...

Mum ışığında okuyordu. Şaşılacak şey: İster mum ışığı, ister ıslıl ıslıl âvize, Fatma Asaf’la ilintili yazılarda çizilerde, gözleri gözlüğü mikroskop olup çıkıyordu. Şimdi de atmacanın, şahinin gözleriyle.

Yetmiş beş yıllık... yetmiş beşe yakın yıllık yazarlık yaşamına işte ilk armağan! Kimdi Yaşar Benice?

O, Etem İzzet Benice’ydi. *Yakılacak Kitap*’ta, çok satar hül-yası hesap kitabıyla, işi ‘ensest’e kadar vardırırmış, hülyasında muvaffak da olmuştu. Semih Lûtfi neşretmiş galiba, kim bilir kaç baskı. Genç kızlar delikanlılar gizli gizli okurlardı. Sonra Duras da enestler yazdı, onunkiler edebî bulundu.

Yaşar Bengi bunları yazmıyordu tabî, bunlardan söz açmıyordu. Benice değil, Bengi. Ortada sosyoloji toplumbilim yok. Freud'la Oidipus'la başlıyor, Kerime Nadir Süha Rikkat Zümrüt romancısı İhsan Koza'yla devam ediyor.

İyi de, ne yazmış Bengi? Gözleri atmaca, gözlükleri mikroskop, fakat akli, kavrayışı karmakarışık.

Bir kadın daha oturuyordu mum ışığında. Sonra, elinde beş kollu şamdan, merdivenden basamaklardan çıkıyordu, omuzları çökmemiş, sırtı dimdik.

Kapıcı, Ufuk Işık'ı yedi kat merdivenden indirdi. Taksiye bindirmişti herhalde. “Genç Yazar”ın ayakta duracak hali kalmamıştı. Smirnoff'u gürültü patırtı devirdi. Romanlarda hâlâ genç yaşayanlar, hayatta yaşlanıyorlar. Gerçi romanlarda genç kalabilmek için, o romanların unutulmaması gerekiyor.

Unutulmadı; unutulmuş olsa, Yaşar Benice, günümüzün en parlak bir tenkitçisi oturup sayfalarca yazar, onca çabayı göze alır mı?

Merdiven dekordan bir merdivendi galiba. Hatırlayamıyor.

Fakat Henry James'in uzun ömrünü hatırlıyor. Ölünceye kadar yazanlardan. Son romanı yarım kalmış; eleştirmenler şaheserinin bu olduğunu söylüyorlar, geçmişte ne yazdıysa bunun gerisinde kalmış, yarım kalanın.

Savaş sırasında yaralı askerlere gönüllü hastabakıcı. Oscar Wilde için af kampanyasına imza vermediğini, imzadan fellik fellik kaçtığını söylerler. “Skandallar Dorian'ının af nesine!” dermiş. Herkes yasalar önünde eşittir.

Muhakkak ki dekordu, merdiven.

Kimdi, beş kollu şamdanla... kapı vuruluyordu... Londra mı eski Washington mu, yok, o, eski Neva Caddesi Gogol, bu Henry James, kolu bacağı kopuk askerlere mektuplar okuyor, kör, meflûç askerlerin mektuplarını yazıyor. Kadın, beş kollu şamdanı tutarak ampir, merdivenden çıkıyordu. Son sahnede, malikânede.

Bir başka kadın değil. Tanıdık geçkin kız. Hep genç kızlar yazmışken yaşlı kız, geçkin kız. Geçkin kızdan geceye.

Bir zamanlar romanda hikâyede tiyatroda bu geçkin kız izle-
ği... siz de Fatma Asaf, evlenmiş, anne olmuş, doksanına varmış
'kız kurusu' değil misiniz?

Beyhude suali cevapsız bıraktı.

"... Fatma Asaf'ın kimseyi sev(e)mediklerini özellikle belir-
ten / vurgulayan kadın kişileri, erdenlik (virginité) saplantısıyla,
Jung'un da gözlemlediği gibi..."

Kafasını bir türlü toparlayamıyordu. Mumları söndürüp yatsa,
madem bunca uzun ömür, bu gece de yatılacak uyunacak, eskisi
kadar görmese de bazan rüyalar. Bazan da güpegündüz sanırlar.

Dr. Nuri, "Literatürün kaydetmesi gereken nadir bir vak'a"
 demiş, Nur Edige'ye söylemiş; Nur Edige ağzından kaçırdı.
Uzun ömrün sırlarını eski romancılardan Fatma Asaf'tan öğre-
necekler soruşturacaklar, bol bol yoğurt yerim -Demiray yoğur-
du bol sarımsaklı patlıcan kızartmasını iştahla yiyordu- ağzıma
sürmem yoğurt.

İyi geceler Orman.

Zavallı Henry James -uzun ömür, o da zombiler kulüben-
den-, ıssız yürek, gönlündeki acıyı durdurmuş dondurmuştu
demek, ölüm döşegindeki askerlere duyduğu. Oscar Wilde'ın
açgözlü hayatını reddetmişti. Yaşlı geçkin kızlar olup çıkmıştı
romanlarında öykülerinde. Çaresizlik müthiştir. Yaşanmamışlık
müthiştir. Oysa ıssız yürek, eviriyor çeviriyor, sonunda mutlu
ihtiyar kızlar yazıyordu.

Ahmet Hamdi Bey Nedim'den ezbere mısralar okumuştı.

Ölümünden sonra şöhreti giderek artmıştı -Nedim'in değil-,
Hamdi Bey şimdi her edebiyat okurunun iki dudağı arasında.
Artık mavi ışıktaki yüzmüyor, edebî cismi yeryüzüne döndü.

Onunla Markiz’de mi Löbon’da mı otururlardı?

Bu armağan kitapla belki kendisini de hatırlayanlar -Tanpınar’ı değil- çıkacak. Ölümüne az kala şöhreti çoğalacak. Sarhoş marhoş ama Ufuk Işık’ın gayretini inkâr etmemeli.

Geçmiş magma. Magma geçmişte Fatma Asaf’ı küçümseyenler dirilişi, yeni, yepyeni başarıyı göremeyecekler; çünkü öldüler, dirilemeyecekler.

Yüreği gibi, kemikleri de sızım sızım.

Merdivenden çıkan ihtiyar kız gitgide azalan, eriyen sahne ışığında. Öyleyken seyirciler alkışlamaya başlıyorlar. Kapı güm güm! vuruluyordu.

İyi geceler Orman!

Gözlüğü burnuna düşmüş. Düzeltti.

Niye susuyor Orman, niye yanıtlamıyor? Yaralandığımı bilmiyor mu sezmiyor duymuyor mu?

Işık tasarımı başarılıydı, hele o yılların dar imkânları düşünülürse. Sanatkâr merdivenden ağır ağır çıkıyor sahne ışığı ağır ağır kararıyordu. Tek tük alkış. Sonra, ardı sıra, oyunun sona erdiğini, yaşlı kızın yalnızlığı, sahte, düzmece aşka tercih ettiğini nihayet kavrayan kaz kafalı öteki seyircilerin alkışı, büyük alkış! Fatma Asaf elbette o tek tük alkışlayanlar arasındaydı. Aktris, rolüne kendini hem kaptırmış, hem şimdi rolünden bağımsız, bir ölçek kendi olmuş, perde ağır ağır kapanırken, en üst basamakta.

“Bravo Samiye! Bravo bravo!”

Şimdi daha seçik görüyor: Burası Tepebaşı Dram Tiyatrosu’dur. Evet, Dram Tiyatrosu. Dram Tiyatrosu’nda sulu, basit komediler sahnelenmez oynanmaz. Dramlar sergilenir.

Madam Şarlot “Memleketinizde dram ve trajedi aynı şey zannediliyor” derdi.

Aktris -Samiye büyük aktris!- son perdede eteği geniş -fakat kabarık, jüponlu değil- kül rengi bir elbise giymişti, gali-

ba taftadan. Bunca sene sonra bile Fatma Asaf'ın aklından çıkmaz: Öyle ağırbaşlı, öyle matemli. Bakın, Tanpınar'ın "rüya rengi" ne mene bir renktir belli değil, ama taftadan kül rengi 'melâl rengi'nin ta kendisiydi.

Güçük mumlardan biri eridi bitti, söndü.

Sanatkâr, geniş etekli kül rengi elbisesinin eteklerini sürüye sürüye, beş kollu şamdaniyla...

Yangın mangın çıkmasa!

Nasıl söndürecek mumları; üfleyecek gücü soluğu yok.

Fatma Asaf bu akşamüzeri siyaha çalar kül rengi bir elbise giymişti, güzel bir gün, akşam olacak umuduyla. 'Genç Yazar' Ufuk Işık gelecekti; armağan kitap hazırlanıyormuş, eserleri, ek-tiği tohum. Sol elinin orta parmağında halkası artık bol gelen siyah inci yüzük.

Bu akşamüzeri dinliyordu ve duyumsuyordu Ufuk Işık'ı, Ufuk Işık'ın söyleyemediklerini.

Daha ne söyleyecek?!: "Bana anlatmıştı. Yağmurlu bir akşamış, siz..."

Ne zamandı? Otuzlar kırklar yetmişler sonra yeni bir binyıl! Anlattığı zaman Demiray'ın Ufuk Işık'a başka, anlatılanların Fatma Asaf'a söylendiği zaman başka ve yaşanan zaman bambaşka. Bir zamanlar 'zaman sorunu' üzerine kafa yormuştu. Özellikle son dönem romanlarında.

"... yazınsal anlatımı olgunlaşsa da, anlatılanlar, yaşantılar, yaşantıların geçtiği yerler, iç mekânlardaki eşya düzeni, yaşama biçimi hep aynı kalmış; romancı, birbirinin 'tıpkısı olma'dan (ayninet) sanki vazgeçememiş / vazgeçmek istememiş ya da yinelemelerini bilinçsizce sürdürmüştür."

Hep aynı romanı mı yazmışım? Ama, her şey de hep aynı değil miydi?

Sonra yeni bir yıl binyıl; öncekinden farkı, tek yoldaşınız ölüm, yeni binyılda.

“Fatma Asaf’ın romanlarındaki kadın kişiler de, erkek kişiler de, 1930 sonrasından 1990’lara, birbirinin ikizi özelliğini birçok kez korumuştur.”

Korudular. Arif Hikmet Fikret Demiray’ın, Fahir Kıtay Fikret Demiray’ın, eleştirmen ve ötekiler hep Fikret Demiray’ın romana yansıyışı. Bunu açıkça söylemedi ama, roman kişilerinin gerçek yaşamdan esinli olduğunu sık sık belirtti. Bu delikanlı o yazıları söyleyişleri okumadı mı ki, bilgiçlikler taslıyor, gammazlıyor. Seni, ölüm döşeğine uzandı uzanacakken, harcayacaklar. Seni son bir defa yok edecekler!

Fatoş nerde?!

Fendi Bekri yarın sabah gelecek.

Fatoş dönmedi herhalde. Dönse, yukarıya çıkardı. Koruma-ya. Nerde kaldı? Sen ona anne olamadın, ama o sana, çoktan beri anne. Yok, ağlamayacaksın.

Telâş etme, hastanelerin jeneratörleri vardır.

Ne istiyorlar bizden?! En eski arkadaşı... dostu... hayatta kalan son yoldaşı hastanede, devlet hastanelerinden hangisi, yoğun bakımda, bir zamanlar Paris dikimi eski yağmurluğuyla uçuşa uçuşa gelir giderdi, yoksa öldü mü!; içi titriyordu.

Mumlara bakıyordu. Eriyen, birer ikişer sönecek mumlar, uzun uzadıya bakınca, gözlerinizi ayırmadan bakmaya çalışınca, gökkuşağı renkleriyle alacalanıyor. Güvercin göğsü, böcek kabuğu alacalanan mum ışığında; mâziden güzel bir şeyler anılar...

“... romanlarının vazgeçilmez iki dış ülkesi Fransa ve İtalya’dır. Roman kişileri sık sık yolculuğa çıkarlar. Özellikle Paris ve Venedik’te lüks otellerde...”

Hafifsemek için mi söylemiş yazmış; çorapçı kız romanlarında Paris maris. Tam anlaşılamıyor. Yine de “vazgeçilmez” mide bulandırıcı.

Oysa Goethe'nin izinde seyahatler, Venedik, İtalya. Büyük kanalı ve Rialto Köprüsü'nü mermerden, karşısında öyle görünce, sevinmiş, gondollara, 'vaporetto'lara bakakalmıştı, küçük kayıklar firdolayı. Sonra, elbette mucizemsi tansıksı, Goethe'nin gördüğünü de görmüş, siyah şallara sarınmış kadınlar gondollara binmişler ve bir meleğin adını taşıyan kiliseye gitmişler geçmişlerdi.

Hem yalnızca Goethe mi? Henry James de -beş kollu şamdanı tutan kız kurusuyla bir ilintisi var mı?- İtalya'ya gitmiştir, Roma'ya, Napoli'ye, Venedik'e. Paris'e, Londra'ya da gitmiştir, Fransa'ya, İngiltere'ye.

Çıldırarak ölen -sinsi katilleri arasında 'eleştirmen' Belinski-Gogol İtalya seyahatinde mutluydu. *Ölü Canlar*, "Palto" Roma günlerinin eserleridir. Sonra mahzunlaştı, hüznle dolup taşıtı. Çıldırtarak öldürdükleri -arkadan bıçaklayıcı sözleri mektupları yazılarıyla Belinski'nin- Gogol, artık günahkâr zannediyor kendini, şeytanın oyuncağı tutsağı, akıl, sevim yüklü taşlamaların dan vazgeçmiş.

Evet, Paris'i, Venedik'i, Roma'yı sık sık yazdım. İsviçre'yi atlamış Yaşar Benice, Leman Gölü'nü, Thomass Mann bu lokantada yemek yedi demişlerdi, göl kıyısında. Evet, Venedik'ten vazgeçmedim. Viyana'yı, Madrid'i atlamış...

İtalya'ya büyük şairlerin yazarların izinden gittim, Paris'i Fransa'yı kocam istedi, kafelerden birinde Simone de Beauvoir'ı görürüz, beni tanıştırır hayaliyle Simone'a.

Tanpınar hepimize Paris'ten mektuplar yazdı, Eiffel'li kartpostallar gönderdi. Peyami Bey *Büyük Avrupa Anketi* akıllı fikri Paris'tedir. Prof. Edige'nin baş ucundan ayırmadığı Attilâ İlhan tepeden tırnağa Paris'tir. Ter basmıştı. Ne var, ne olacak, yasak mı?!

Kapkaranlık'ta 'fazlalık' olan Paris değil, Demiray'dır Jean Paul. Mine'yi, eski hatıraları için son defa Paris'e gelmiş, hayatının da sonlarında bir kadın yapabilirdim. Geçmiş ola.

Ama Venedik'ten gönençliydi. Herhalde Henry James de, Mendicanti'de, kadınlar korosunun görkemli oratoryumunu, parmaklıklar arkasında, on dördüncü on beşinci asırdaki gibi, Kral Saulus'un partiyonunu yine bir alto okuyor!

İtalya seyahatimi *Geceleyin Yıldızlar*'da yazdım diyerek hatırlamaya çalıştı, İstanbul'a dönüşte. Yok, yolculuktan dönünce, *Gün Günden Uzakta*'nın başına Goethe'den mısralar kondurdu. İzlenimler ötekinde.

Neyse ki, yeni basımlarda Goethe mısraları yok; Yaşar Benice'nin psikanalitik ruhbilimsel dikkatini hemen çekerti.

Döke saça kâğıtları verdi ama, şeytanminarelerini götürmeyi unuttu. Yarın hepsini Bekri atsın.

Hem, küçükhanım romanlarının kaçında yabancı ülkeler, Avrupa, Amerika geçer. Belki *Handan*. Halide Edib Hanım o 1910'lu yıllarda şaşaalı seyahatlerini Londra falan, eserine aktarmıştır. Fakat *Handan*'a küçükhanım romanı denebilir mi?

Genç kuşağın en bilgiç eleştirmeni liste vermiş, aşağıda dipnotta. Küçücük küçücük harfler. Tam seçilemiyor. Muazzez Tahsin *Küçükhanımefendi*, Esat Mahmut Japonya'yı yazmış Uzakdoğu, Etem İzzet *Pota*, Süha Rikkat 'aşk gemisi'yle dünya seyahatinde jönprömiyeyle jönfiyi tanıştırıyor, zavallı Refik Halid Bey de -bir kez Kadıköyü vapurunda karşılaşmışlardı, o romanları yazan siz misiniz çok gençmişsiniz çok gençtim- Nilgün'üyle bu listeye girmiş, "egzotik" ülkelere götürmüş seyahate çıkarmış okurlarını. Gerisini okuyamadı. Şükûfe Nihal *Finlandiya* filan, roman değil seyahatnâmedir. Gerisini okumayacak.

Geçmiş güzel senelerdi, Avrupa yolculuklarına çıkılırdı.

Beyoğlu biraz Paris, Roma, *Âvare* filminin dillerden düşmeyen şarkısına rağmen.

Yakacak'taydılar, koruda, yürüyorlardı. Guguk kuşu ötmüş-tü. Senelerden...

Ne önemi ne değeri var senelerin. Mavi, yekpâre...

“Eczaneye koş!”, bir kutu karbonatla ömrüne geri döneceğini zanneden -dostumdu- Kırtıpil Hamdi Bey çözüvermiş: Mavi ışıklar mı sular mı, yekpâre bir anmış.

Zehir gibi güldü. Mavi tangodur hayat! Yekpâre bir gecedir lavanta rengi gece. Artık ünlemi kondurmadı: Değeri, anlamı kalmamıştı lavanta rengi gecenin.

Mum ışıkları sivri uçlu ve ebemkuşağı saçaklı. Mum ışığında okumaya çalıştı.

“... romanlarının kadın kişileri, üslûp, anlatım değişse, olgunlaşsa bile, hayli ağır bir evrimle, *Sönmez Aşk*’tan *Kapkaranlı*’a, narsisistçe... Fatma Asaf, kanımızca, hep aynı narsisist kadını yazmıştır.”

Doksan yaşa yetmiş beş yıla armağan yazısından. Asıl armağan bu olmalı, böyle olmalı. Ben de size teşekkür ederim Bay Benice Bengi.

“... narsisist, psikopatolojiye yakalanmış diğer kişiler gibi... çoğu kez anlamsız bir nefret, sevgisizlik, kendinden başkasına tahammül edememiş... Freud sebeplerini...”

Sonra bir de, haincesine, ‘annebaba sorunu’na geçiyor, Fatma Asaf’ın kadın kişilerinin sağlıklı ruh dünyalarını çözümleyebilmek uğruna. Fatma Asaf’ın romanları, ilk romandan son romana -bu, ısrarla vurgulanıyor-, “yitirilen / terk eden ebeveyn”... Terk etmişlerdi! Sevgisizlik, ann Baba “ebeveyn yokluğu”ndan... Yoktular! Bir iki romanda varsalar bile “olumsuz kişilikleri”yle...

Çoğalıyordu çoğalıyordu ebemkuşağından saçaklar. Kimse su perisi, nilüferli havuzun kenarında, gökyüzünü seyreliyordu.

“... sevgisizlikten kaynaklanan, C. Lowry’nin ‘kendini koruma’ adını verdiği narsissizmin sonucu, kadın kişiler, eşleri, sevgilileri -örnekse, *Gün Günden Uzakta*’daki Memo’nun- karşısında kendi bedenlerinden -örnekse, romancı Fatma (yukarıda adı verilen romanda)- eksiklik, aşağılık duygusu...”

Yaşlı ihtiyar romancı kadın, iki büklüm, yangını seyreliyor. Ne garip!, Bay Benice aslında bir şeyler yakalamış. Doksanında irkilerek kalakalıyordu: *Gün Günden Uzakta*’da, Memo çıplak, öyle pervasız, öyle güvençli bir çıplaklığı var ki! Romancı Fatma, ışığın aydınlığın ortasında hiçbir zaman onun gibi utanmasız soyunamayacağını dolaşamayacağını biliyor, saklanıyor saklanıyor, kocasını hayranlıkla seyrederken, yataкта boğazına kadar örtüler altında ana rahmine geri dönmüş. Ana rahmi teori babası Freud, Bay Benice nerden anlayacaklar acıyı!

Yine o zehirli gülümseyiş... zehirlenmiş gülümseyiş. Roman-daki Memo’nun romandaki çıplak bedeni, sadece bazı ressam-ların fırçasından, Leonardo, Tizian, Napoli’de çıplak Perseus, vazgeçilmez İtalya seyahati, bazı heykellerden, Michelangelo Davut...

Davut’un önünde... Bu acıyı...

‘Acı’ okura geçmiyor, yansımıyor. Dün de bugün de. Hiçbir zaman. Esat Mahmut “Acıklıyı yaz!” diyor, “Senin sevgilin yok mu?”

Sevgilim yok. Müzelerde eski saraylarda hattâ kiliselerde Bakkhüs’ün önünde dakikalarca... Sanatın tutkuları kışkırtma gücü sonsuzdur.

“... kadın kişilerin mızımızca kendilerine acındırmaları... Fatma Asaf romanında, ileri sürüldüğü gibi iki ayrı dönemden, yazınsal değişimden... sonuç olarak, ileri sürülmüş iki ayrı dönemin farklılık değil, çarpıcı bir benzerlik, aynılık gösterdiği...”

Armağandan. Demek elinden alıyorlar, son üç beş sadaka övgüyü de. Yangında, buruşturmaya çalıştı kâğıtları.

Tiyatrodaki Tepebaşı Dram, sahnedeki aktris meşhur, seyirciler alkışlıyorlar, ışıklar azalıyor, merdivenden çıkıyor, onunla birlikte Fatma Asaf da ve şimdi de ve ölünceye kadar beş kollu tunçtan ısıt ısıt şamdanı dimdik tutarak.

Perde ağır ağır kapansa inse bile tekrar açılacak yükselecek aktris sahneye, alkışlar artmaya başlayacak, seyirciler birer ikişer sonra hepsi ayağa kalkıyorlar. Hepsi senin... yazdıklarının önünde eğiliyorlar.

Sahne gerisine kaçmak istiyorsun ama, ünlü aktris bırakmıyor. Hep oyun yazmak isterdin. Alkışlanan eser, bu başarı!, senin kaleminden mi?

Mum ışığında tek başınasın. Doğrulmaya...

Mine değildi tabii, Jean Paul, ötekiler değildi.

Müthiş sağanak.

Sonbahar bir anda.

Sokak lambası, yaprakların arasında rüzgâra kapılmış, yapraklar da, üstelik dökülmeye başladılar.

Aydınlık bir seni bir onu yalayıp geçiyor, bir Fatma Asaf'ı bir Demiray'ı.

“Benimle evlenmek isteyen... kırklarında, avukat...”

Kocaman, sarı, boz, kahverengi yapraklar.

Asla uydurmuyorsun: Sahiden üzgündü bakışları. “Evlen Fatma. Yapabileceğin en doğru şey bu olacak.” Sesi kısık, titrekli.

Işık, sokak lambası ondan uzaklaşırken, ışık, sokak lambası rüzgârla Fatma Asaf'ı çırılçıplak bırakacakken, ellerinle yüzünü örtmüştün ancak. Yüreğin kanamıştı. Moda'da, burunda. Az ötenizde gül bahçesi.

Sarı, boz, kocaman yaprakları çınarın.

Doğrulmaya çalışıyorsun. Mumlar tek tek söndürülecek. Sonra, çok ağır, çok bitkin, körlerin yordamıyla, yatak odasına.

Koşmuştu, bahçeye, rüzgârın sağanağın köklerinden savurduğu güller. Bahçe kapısını sarsmaya; yağmurların demirlerin şakırtısı.

Arkandan geldi. Kollarına almaya çalıştı seni. “Fatma ne kadar isterdim başka türlü olmasını.” Sustu. Göz göze geldiniz. “Ne kadar isterdim...” Fırlayıp gitti.

Mumlar tek tek söndürülecek, yanan tek bir mum kalmayacak. Belki o zaman, karanlıkta, saklanışlara örtünüşlere isyanla,

bütün yitirifler bütün yitikler yalan!, o eski tango, yaşamak ve ölmek arzularıyla, şeytanminarelerinden, senin ve onun için yeniden başlayacak. Bir an önce söndür mumları!

Lavanta rengi gecede siz ikiniz apaçık cırılçıplak iki insan.

Şubat 2010, Şişli

